

MADRAS GOVERNMENT ORIENTAL MANUSCRIPTS

Series No. 65

واقعات اظفري مصنفو

مرزا على بفتح بيماء مسند ظهير الدين اظفري
گرگانی مرحوم شاهزاده دهلي

WAQI'AT-E-AZFARI

Edited By:

T. CHANDRASEKHARAN, M.A., L.L.B.

Curator, Government Oriental Manuscripts Library, Madras.

AND

THE STAFF OF THE LIBRARY
(Under the Orders of the Government of Madras.)

954.0237
A3F | Cha

GOVERNMENT OF INDIA
ARCHÆOLOGICAL SURVEY OF INDIA
CENTRAL
ARCHÆOLOGICAL
LIBRARY

ACCESSION NO. 66232

CALL No. 954.0237 A3f cha

D.G.A. 79

Historical Events of
Later Moghuls.

MADRAS GOVERNMENT ORIENTAL MANUSCRIPTS
Series No. 65

واقعات اظفری

مصنفو

مرزا علی بخشد بہادر محمد ظہیر الدین اظفری
گورگانی مردم و مر شاهزادہ دہلی

WAQI'AT-E-AZFARI (in Persian)

by

66232

Mohd. Zahiruddin
Ali Bakht Agafari Edited By

T. CHANDRASEKHARAN, M.A.
Curator Government Oriental Manuscripts Library, Madras.

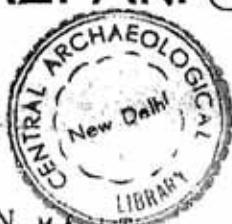
AND

THE STAFF OF THE LIBRARY
(Under the Orders of the Government of Madras.)

954.0237

Azf/Cha

Price Rs. 10/-

66232

प्रवालि संख्या दिनांक 11.8.80

निवेश संख्या 954 : 0237/A2f/Ch

गई दिनली

कोल्काता पुस्तकालय

Printed at
THE NURI PRESS LTD.
54, Main Road, Royapuram,
Madras-13.

P R E F A C E

The Waqī'āt-e-Azfari, now before the reader, is an off-shoot of the literary genius of Muhammad Zahiruddin Ali Bakht Azfari Gurgani. The author happens to be a great grand-son of Nawab Iffat Ara Begum, grand-daughter of the Emperor Aurangzeb. His lineage is traced to the Emperor through six descendants. His father's name was Sultan Muhammad Wali alias Manjhale Sahib, and the grand-father's name was Sultan Muhammed Husain.

The parentage of Azfari's mother is traced back to the descendants of Hazrat Abul 'ula Khaja Muhammad Naqshbandi. Azfari was born in the fort of Delhi in 1173 A. H. He was brought up and educated there. In the same surroundings he was married and became the father of many children. Nearly a third part of his life, that is, thirty years, was passed in the royal prison. He occupies a very high rank as a man of letters. He was proficient in Arabic, Persian and Turkish and has left several works in those languages. His acquaintance with Urdu requires no mention because it was current in the household. He was a good author, poet and writer in Persian, Turkish and Urdu and had the distinction of being a Sahib-e-Dewan in those languages. Besides, he possessed a great knowledge of many arts and sciences, such as medicine, astrology, rhetoric and prosody. There is no trace of his Persian and Turkish diwans. There is a reference to two Diwans in Urdu. The oldest Diwan is not traceable. A selection from the

other Diwan has been appended at the end of this work by the author himself. It has not been printed yet.

Besides writing poetry Azfari has produced many other literary works. At the end of this work he has referred to thirteen books amongst which some are his own works and the rest are translations. The Emperor Baber had composed a treatise on Rhetoric and Prosody in the Turkish language. This was versified in Persian by Azfari and named as Aroodh-e-zadah. A copy of this work is available in the Government Oriental Manuscripts library, Madras.

Apart from being a great scholar, Azfari was a skilled archer. He was well-nurtured in the art of music. He was a valiant fighter. In the war against Gulam Qadir Rohila in 1201 A. H. he fought with great skill and bravery. As a reward of these exploits he desired to secure his release and form a bulwark in the defence of the realm. But the fear that after securing his liberty he might rise in arms against the government itself prevented his release. The Emperor Shah Alam had made him great promise of recompense for his extra-ordinary bravery and self-sacrificing zeal in the war against Gulam Quadir. But once the conflagration was over all promises were broken and disowned. The unjust behaviour of the king caused no little bitterness in the heart of Azfari. He resolved to obtain his release from the royal prison by some means or other. To this end he conspired with the officials of the fort and carried on secret negotiations with certain leading Nawabs, Jagirdars and Rajas of India and succeeded in obtaining their support.

One night getting on opportunity, he escaped from the prison attended by some companions and devoted followers, and traversing Jaipur, Jodhpur, Rampur and Bans Bareille arrived in Lucknow. Here he stayed, for seven years. He enjoyed the hospitality of Nawab Asif-al-Dawlah and received many favours. The fondness for the Deccan still swayed his heart and he entertained a great desire to meet Nawab Asif Jah of Hyderabad and Nawab Walajah I of Madras. He expected many things from them. At last he bade farewell to Lucknow and arrived in Madras in 1212 A. H., nine years after his flight from the Fort of Delhi. He was warmly welcomed beyond expectations and settled down there. He died in 1234 A.H.

In this book Azfari has given a detailed account of his travels, and thrown light on the internal conditions in the Fort of Delhi. He named the book *Waqi'at-e-Azfari*. The events briefly described here are extracted from the same book. The composition began after 1211 A. H. and ended with the events of 1221 A.H. Initially the author wished to deal at length with the remaining events if he had time and peace of mind, but he was denied such opportunity.

This book constitutes a very important study in history and geography. It brings to light certain momentous event of the reign of Emperor Shah Alam, which are not found in other historical works. A peep into his volume gives insight into the extent of demoralisation of the Moghul Empire at that time. The administration was completely disorganised; lawlessness

prevailed everywhere. The destruction caused by Gulam Qadir Rohila, the arrangements for the accommodation of the princes in the fort and the nature of offices, the significance of "royal prison" and so on and so forth are described in the book.

This was the period when the Moghul Emperor was only a nominal sovereign; he was divested of all powers; the boundaries of the vast empire were reduced to a small domain; most of the provinces had become independent and autonomous; a few provinces lying close to the capital were nominally loyal to the central government but even these were not amenable to control. The royal treasury was empty. Mental and intellectual deterioration had become general. The unsophisticated princes had fallen into the depths of superstition and squandered their wealth on magic and witch-craft. The sovereign was incompetent and lacked foresight; he was then prisoner by the rebels and blinded; he depended on the income from the provinces; the court nobles gave him useful advice, but he was indifferent and acted contrary to their wise counsel. These facts form a pathetic and instructive theme of this book from the beginning to the end.

The author has also described the strange things he had seen and the manners and customs and beliefs of the people he came across in the course of his travels after the flight from Delhi. The difficulties experienced in the course of his travels have been fully narrated. References are made to his meeting with notable persons. Lastly the letters written to him by eminent nobles, Nawabs and Rajas have been repro-

duced; these documents give a correct idea of the form and style of literary composition and letter-writing prevalent at the time. References have been made to the Rajas, who, out of affection and fidelity, had his portraits taken and gave him valuable presents. Next follows a review of the inhabitants of Madras, their habits and manners and the climate. The encomiums paid to the Nawab Walajah II are beyond comparison. The first meeting with the Nawab is described in the following words.

"I saw a respectable man of good looks and royal deportment. Since I had not seen such a person for a long time, I was captivated by his charming personality. Hearing his sweet dialogue, the gloom and dejection which possessed my heart vanished. In the course of nine years after leaving the Fort, I met many a noble and minister, but I found none of them so nicely formed in the mould of the Prophet Muhammad's character."

Thereafter the exchanges with the physicians met in the course of travels are narrated and the quackery practised by them is severely criticised.

There are two manuscripts of this work in the Oriental Manuscripts library, Madras. The first copy is now before the reader in print. This appears to be the oldest manuscript. It has 440 pages and they are worm-eaten. The new Urdu Diwan of the author has been reproduced in the end. The special feature of this copy is that it is most likely a copy belonging to the author's library. The first page begins with the title of the work and the name of the

author. The sentences in the end of the narrative reveal a difference of version regarding the date. Another feature of the manuscript is that meanings of Persian and Arabic words are given in between the lines. It is not possible to state definitely whether they were written by the author himself. The manuscript is full of mistakes of spelling, and transcription is not uniform throughout. The second manuscript also is worm-eaten. The writing is, however, quite clear and beautiful. There is not any notable difference of version in these two copies, except for a few additions here and there in the contents of the second copy. This fact, where-ever it occurs, has been noticed in the margins of the printed work. The second copy does not contain any sentence or date in the front page. In the end, however, there are a few lines giving the genealogy of the author. These lines have been written in a different hand and show that they were probably added later on.

The book has been translated into Urdu. It should, however, be remarked that a translation, whatever its merit, cannot re-produce the beauty underlying the original work. It is, therefore, appropriate to publish the original work and introduce the reader to the beauties of style and composition of the author and enable him to form their true estimate.

In the end some additional facts have been stated about the author and some of his relations; they have been collected from a manuscript.

The preparation of the press copy of the manuscript, editing, proof correction, and introduction were entirely in the hands of Sri Syed Hamza Hussain Omari, Munshi-e-Fazil. My thanks are due to him and to the Nuri Press for having this book printed in a very short time.

7th May 1957 }
Madras. }

T. CHANDRASEKHARAN.

فهرست مضمون

واقعات اظفری

مضمون

صفحه

۱ — حمد و شمعت .

۲ — ذکر تباہی سلطنت شاه عالمر پادشاه .

= دسب نامه شاه عالمر پادشاه تا حضرت اورنگ زیب عالمگیر
پادشاه غازی .

۳ — دسب نامه راقم تا حضرت اورنگ زیب عالمگیر پادشاه غازی .

= ذکر شمہ از عماریات پادشاه جم جاه درباره غلام قادر نوک حرام
روسیه که قبل ازین هبکول کرامت مشمول شده بود و جاعث
انتقام کشی ایس و خیر العاقبت دور از عاشیت .

۴ — ذکر سیرت و صورت آن دمک حرام بد فر جام .

۵ — ذکر بر آوردن غلام قادر مسطور محمد بیبدار بخت این
احمد شاه پادشاه ولد محمد شاه فردوس آزمکانه ولد جهان شاه
این بهادر شاه پادشاه ولد حضرت عالمگیر اولی را و ششادهدش
بر تخت سلطنت .

= ذکر شمہ از شداید هواناک آن هنگامه .

۶ — ذکر اسیر شدن غلام قادر افغان و کشته گردیدن آن به
عقوبات پایان .

۷ — ذکر تشریف آوردن ولیعهد بهادر مرزا اکبر شاه معده دیگر
بزادهان و بنی اعمام خویش در خاده راقم .

۸ — ذکر تشریف آوردن حضرت قدر قدرت مع تمبل سلطنت
جر دیوڑھی راقم .

- ۱۰ — ذکر عهد حضرت قدر قدرت -
- ۱۱ — ذکر چند اشخاص صاحب کمال و کرامات و استدراج که در قلعه مبارک دیدم -
- ۱۲ — ذکر بیرون آمدن راقم بطریق اخذا از قلعه مبارک و قید ملاطیتی طرف جیپور و جودهپور و برخه از سر گذشت خود -
- ۱۳ — ذکر تاریخ و روز اثمار راقم با تمددیل هیئت و تغیر صورت -
- ۱۴ — ذکر رسیدن در قلعه آنجبیر و هموں روز اخبار دهانی رسیدن برآمد جیپور در ماده گریختن من و مقابله شدنش از آمدن من -
- ۱۵ — ذکر ملازمت راجه جیپور با راقم و حقیقت و برخه از صفت آن بلده بهترین بلاد هندوستان -
- ۱۶ — ذکر تخت سلطنت تیار کرد فرستادن راجه و آن را بصورت دالکی گردانیدن راقم -
- ۱۷ — صفت و سیر سابقه -
- ۱۸ — صفت اجمیع -
- ۱۹ — ذکر رسیدن جودهپور و سیر و صفت آن دیار نصفت دثار و میمنت شعار -
- ۲۰ — ذکر ملازمت هماراجه جودهپور و حقایق آن -
- ۲۱ — ذکر داده حسد که اسماعیل بیگ احتشام الدوله برادر زاده محمد بیگ همدانی افتخار الدوله در کشت و کارها کاشته و تنهام دل هارا در دل داشته -
- ۲۲ — نقل عرضی احتشام الدوله اسماعیل بیگ هان بهادر فیروز چنگ برادرزاده محمد بیگ همدانی المخاطب به افتخار الدوله که در بلده جودهپور هاد رجب سنده الیه بهار رسید این است -
- ۲۳ — نقل عرضی راجه راجه در سری هماراجه دهراج سواتی پرتتاب سنگه بهادر والی جیپور -

- ٦٥ — ذکر عرضی میثهالال مذکور بخشی والی چیپور -
- ٦٦ — ذکر اغواه نامدار خان افغان و منشی امروت شیطان و بر خواستن من از آن همان -
- ٦٧ — دقل عرضی که شیخ رحمت الله ثامن خان سامان محمد عارف خان عباسی شاه دواز خان والی سندھ که در چود ہپور نزد مهاراجہ می بود در علم و شعبور و حیدر العصر بود و از فصایح محاصیر خویش گوئے سبقت ربوده بود در نصایح راقم دوشتہ -
- ٦٨ — دقل عرضی و اشعار وزیر الہمالک آصف جاہ نظام الملک بهادر سپه سالار یعنی عمامہ الملک غاز الدین خان التخلص بھ نظام در ماه رجب سنه ۱۲۰۳ در جمود ہپور مع مهر و دستخط خاص وزیر موصوف -
- ٦٩ — چند اشعار طبع زاد مشار الیہ در دعائیہ راقم کہ ملفوظ عرایض رسید -
- ٧٠ — غزل دیگر از تصنیفات مشار الیہ در تضیین دو مصرم از شهر طبع زاد راقم -
- ٧١ — دیگر غزل فارسی از کلمات مومی الیہ -
- ٧٢ — ذکر گوچ بطرف او دیپور و حقیقت عجیب و غریب گھائٹ که دران راه پیش آمد -
- ٧٣ — ذکر دھول او دیپور و سلوک والی آن و کنور ظالم سنگہ پسر کلان راج راجیشور مذکور و رسیدن خیر شکست پاٹن و ذکر میرزا حسن بخت بهادر -
- ٧٤ — ذکر عرضی کنور ظالم سنگہ مسطور در ماه شوال سنه ۱۲۰۳ هجری رسید -
- ٧٥ — هجر در ماه شوال سنه الیہ عرضی منشی چمی لحل مذکور بحضور رسید نقلش اینست -

مضبوط

- = ذکر شکست پاٹس و شمه از احوال پادشاهزاده میرزا احسن
بخت بهادر -
- ۸۵ — ذکر دزدی در سرکار راقم در چهیلوازانه که دار الضرب والی
او دیپور است و رسیدن به شاه پور و سلوک راجه اش -
- ۸۶ — ذکر کشن گله و سلرک راجه اش و تصویر من کشانیدن
آن راجه -
- ۸۷ — ذکر رسیدن بدر دروازه آجپیر و پسون پادشاهزاده میرزا
احسن بخت بهادر مسطور در قلعه اش و برخم از کیفیت
آن و آمدن من در چه پور بار دویم و سلوک والی اش
نسبت بدها -
- ۸۸ — ذکر شته شدن محمد بیدار بخت یعنی میرزا بیدار شاه و
میرزا هشیکا برادرش -
- ۸۹ — ذکر آمدن پادشاهزاده میرزا احسن بخت بهادر در چیپور
و سلوک راجه با شان و شمه از جواب و سوال و ارتباط
و اتفاقات ها با شان -
- ۹۰ — ذکر ملاقات شاه ضیاء الدین مرید مولوی فخرالدین مرحوم -
- ۹۱ — ذکر برخاستن از چیپور و تصویر راقم کشانیدن راجه
مسطور بطريق پادگار از رو اشتهاق بسیار و سلوک
و خصتاده نهودن -
- = ذکر رفتن پادشاهزاده میرزا احسن بخت بهادر مسطور
بطريق کابل -
- ۹۲ — ذکر بلده کروی و دیپه مرثه‌لی و دیپه سروشم که
دزدیک هنگون و بیانده است و آدجا در محاصره مرثه
گرفتار شدن و چاز رهائی یافتن راقم و ذکر بهرت پور
عمل راجه رنجیت سنگه جاث و ذکر رام پور و باش هریلی -
- ۹۳ — عرضی مهار راجه اذوب گر همت بهادر در نواحی کروی
سنه ۱۰۲۶ هجری -

صفحه	مضبوط
۹۵	— ذکر رسیدن در لکھنو و چند کلمہ ازان داستان کلان
۹۶	— ذکر سفارش پنی اعماق خود که با شواب و وزیر نموده
۹۸	— ذکر ملاقات شواب مدار الدولة بهادر با راقم
۱۰۰	— چند الفاظ در گفتار هریطانه و ظریفانه شواب وزیر
۱۰۱	— من کلمات میرزا جها ندار المغلص جها ندار این شاه عالی پادشاه سلیمان الله
۱۰۴	— در اخلاق آداب شواب وزیر نسبت با ها
۱۰۷	— مجمل ذکر شادی که خدای وزیر علی خان بهادر پسر متبنی شواب وزیر با دفتر شرف علی خان پسر خاله زاد نایب وزیر نظیر ایس در آداب شواب وزیر موصوف
۱۰۸	— ذکر رفتن سرفراز الدولة در کائن و رسمن شادی مکتب بسرانه دختر کلان راقم
۱۰۹	— نقل عرضی سرفراز الدولة میرزا حسن رضا خان بهادر ظفرجشگ نایب شواب وزیر الامالک که در تهییت رسم شادی مکتب دورچشمی مذکور آمد
۱۱۰	— نقل عرضی اعظم الامر دصر الدولة داشر الملک مهین پور چیس خلیج خان بهادر ظفرجشگ پسر شواب وزیر الامالک غاز الدین خان بهادر مسطور بتاریخ بیستم کیمجمه سنه ۱۲۰۰ هزاری در لکھنو نزد ها رسید
۱۱۱	— نقل عرضی راجه آذوب گر گماقین همت بهادر مسطور دیز شوام کالپی در لکھنو بتاریخ بیستم ذیحجہ سنه الیه محرفت راه ڈیکارا راه بهادر پخشی ها رسید
۱۱۲	— نقل عرضی راقم
۱۱۳	— نقل دستخط پادشاهزاده مذکور معجزه هبر کوچک دستی
۱۱۴	— ذکر مخلاص برادران راقم از قلعه مبارک شاه جهان آباد

مضمون

صفحة

۱۱۹ — ذکر کوچ راقم از لکهنو به اراده سیر همالک دکوهن و رسیدن در بخارس -

۱۲۰ — ذکر ملده سر اندو

= ذکر رسیدن عظیم آباد -

۱۲۲ — ذکر ضیافت کریم قلی خان المخاطب به ضیام دولت فرزند خان بهادر تهور چنگ این دواب منیر دولت مرحوم و تماشا خرچ پوچائے هنود و در کشتی سوار شدن از پس چلده -

۱۲۳ — ذکر پر آمدن به مرشد آباد -

= ذکر کاذب مجہول النسبه که خود را بنام شاهزاده قرار داده در عظیم آباد مشهر ساخته و با روساتئه اینجا درد دغاباخته -

۱۲۴ — ذکر بنگاله و شطره صفت شهر ورو سله آن بلده -

۱۲۵ — ذکر کوچ کردن از مرشد آباد طرف بردوان و صفت آن چلده -

۱۲۶ — ذکر پنگوا نامر قصبه و بندر موگلی و ذکر احراق حاجی محسن سلمة الله تعالی -

۱۳۰ ذکر چهڑا و خبر ثوت آصف دولت بهادر -

= ذکر بلده کلکته و حقیقت آن -

۱۳۱ — ذکر طرق و قصبه هیدنی پور و دخول بلده کٹی -

۱۳۲ — ذکر بلده کٹی -

۱۳۳ — ذکر پوری جگنا تھہ -

۱۳۴ — ذکر بلده گنجار -

۱۳۵ — ذکر ایجادگر -

۱۳۶ — ذکر پدا پور -

۱۳۷ — ذکر کهن پندی بھیماره -

صفحه	مضامون
۱۶۵	ذکر دخول بندر مجهلی پشن -
۱۶۶	ذکر کوچه از بندر مسطور تصویب چینها پشن مندرج -
۱۶۷	ذکر دخول چینها و ملاقات دواب والاجاه امیرالله ثانی
اعنی خلف الصدق اکبر و ارشد دواب محمد علی خان والاجاه مرحوم
۱۶۸	مکتوبه در تهنیت تولد هیرزا ولا بفت المعروف به هیرزا
جانی مسطور از جانب دواب موصوف -
۱۶۹	ذکر عرضی مبارک الدوله قطب الملک حسن علی خان بهادر مبارک
جنگ که در رسیدن قبایل ها از اکهنو و بجهه مجهلی بندر بما آمد -
۱۷۰	ذکر رسیدن قبایل در چینها پشن مندرج -
۱۷۱	نقل شقة اول که پادشاهزاده سلیمان شکوه بهادر بنام راقم
هراء محتده رام بهگوان داس دیوان مسطور آمد -
۱۷۲	نقل عرضی که از دواب اشرف خان نبیره دواب خاندوران خان
مرحوم از بلده پس دوان هرآ قبایل رسید -
۱۷۳	عرضی خواجه محمد حسین خان بهادر پسر دواب اشرف خان مذکور
که برسدوان در مقبره خواجه اندور شهید بزاده دواب
خاندوران خان مرحوم می باشند نیز هرآ قبایل رسید -
۱۷۴	نقل شقة پادشاهزاده مسطور از خط مشی معده هیر خاص
خود که سمع آن اینست -
۱۷۵	نقل سقنه که بنام دواب عمه الامرا بهادر از اکهنو آمد -
طرف پادشاهزاده موصوف و دواب مسطور کشاده و خواشده برآمد
ملحظه من فرستادند و من نتشک گرفته داشتم بست و نهر
جهادی الشانی سنه ۱۲۱۶ هجری -
۱۷۶	دیگر نقل شقة پادشاه هزاده موصوف درمه و سال صدر هم
مهر کوهک دستی که بنام من رسید -
۱۷۷	نقل شقة که از دستخط خاص هیرزا سکندر شکوه عرف
میرزا چهنگا ابن شاه عالم پادشاه برادر عینی هیرزا سلیمان
شکوه موصوف که بنام راقم درمه و سال صدر رسید -

مشهورون

صلحة

۱۶۶ — دقل شقہ شاهزادہ میرزا سکندر شکوہ موصوف کہ لو لکھنو
معرفت من بنام درواب مسطور بقاریخ شاذزادہ هر شہجان
سنه الیہ آمدہ -

۱۶۸ — دقل مكتوب هودت اسلوب درواب مسطور کہ در جواب رسید
و شقہ هردو پادشاهزادہ ها موصوف بغیرہ رمضان سنه
الیہ بهن آمدہ -

ورو دیگر شقہ جات مسطورات هردو پادشاهزادہ ها
موصوف کہ درواب محزالیہ درستہ صدر یمن دوشتند و
هر دران مر قومہ وعدہ طلبیدن محمد تقی میر دهلوی
نمودند کہ اوستاد راقم و شاعر بے ظییر ادد سلیمان الل تعالیٰ -

دیگر دقل رقصہ درواب موصوف در جواب رقصہ راقم و
شقہ جات پادشاهزادہ ها موصوفین در سنه الیہ بقلمر
سر مد فردگی بخط خاض خود دوشتہ بوددد -

۱۶۹ — ذکر آمدن میرزا تاج الدین ابن عمر عاصی -

۱۷۰ — خبر رسیدن وفات عباد الملک وزیر محزول المتفاصل بہ
ظاظہ مذکور مخفیور -

دقل شقہ کہ بنام من محمد شقہ نامی درواب سلطان النساء بیگر
دختر گلان درواب محمد علیخان ولا جانہ مخفیور کہ هر
معرفت من از قبیل پادشاهزادہ میرزا سلیمان شکوہ
موصوف بعد وفات درواب معرفت مآب از لکھنو رسیدہ
مادرہ بیست و دھر ماہ صفر سنه ۱۲۱۶ هجری -

۱۷۱ — دقل شقہ کہ بنام درواب سلطان النساء بیگر موصوفہ آمدہ -

۱۷۲ — عرضی میر جهاد علی خان خالوص مرشد زادہ محزالیہ بنام
راقم محررہ تاریخ و سنه الیہ -

۱۷۳ — ذکر وعدہ نہودن درواب بہ از سال سو غات و تحفہ جات
و نذورات بخدمت پادشاهزادہ ها موصوف درماہ ذیحجہ
سنه ۱۲۱۵ هجری و برخی مجلا کیفیت وفات درواب مذکور -

- ۱۷۶ — ذکر کوایی عظیم دولت بهادر امیرالاہند والاجاه سلمه ابن
دواب امیرلا مرا ولد اوست نواب محمد علی خان بهادر
امیرالاہند والاجاه غفرالله اهوا و آنچه درین سال و در ضمن
آنسست تحریر یافت -
- ۱۷۷ — ذکر تولد دختر راقم -
- ۱۷۸ — ذکر وفات سرفراز دولت ناظم الملک میرزا حسن رضا خان
بهادر ظفر چنگ -
- ۱۷۹ — چند گفتار از اخلاق سرفراز دولت مرحوم موصوف -
- ۱۸۰ — در تاریخ وفاتش از گفتار ملا محمد ولایت زا اوستاد دواب
آصف الدین مرحوم -
- ۱۸۱ — ذکر وفات والده ماجدہ راقم -
- ۱۸۲ — ذکر وفات علی حسین المخاطب به تاج لا مرا ولد نواب
عبدة الامری مر حوم -
- ۱۸۳ — نقل عرایض که به حضرت پادشاه و ولی عهد بهادر و رقمه
بیه میرزا مخل و طغل در تاریخ ماه رمضان سنہ الیہ
شرستاده بودم و نقل عرضی حضرت قدر قدرت -
- ۱۸۴ — نقل عرضی ولی عهد بهادر -
- ۱۸۵ — نقل رقمه میرزا مخل و میرزا طغل صاحب موصوف -
- ۱۸۶ — نقل رقمه ترکی که بمیرزا مخل صاحب دوشه بودم -
- ۱۸۷ — نقل شقه و لیعهد بهادر که از دهلي بنام راقم رسید -
- ۱۸۸ — نقل شقه دویم که از طرف و لیعهد بهادر که بنام راقم
شرف اصدار یافت -
- ۱۸۹ — نقل شقه مرزا مخل و طغل صاحب که ملغوف شقه
ولیعهد بهادر بنام راقم رسید محرر تاریخ و سنہ صدر -

مضمون

۱۹۳ — نقل رقصه ترکی که میرزا مغل صاحب از خط خاص خویش
براقم دوشتند -

ترجمه ترکی -

نقل رقصه ثقیره بیگم صاحبته خواهر کلان حقیقی مرزا
مغل و مرزا طغل صاحب از خط خاص اوشان در زبان
اردو که بنام رسید -

۱۹۸ — ذکر وفات حکیم احمد الله خان دهلوی -

۲۰۳ — ذکر تولد دورچشم خورد راقم میرزا علی بخت المحرف
به جادی میرزا -

۲۰۴ — ذکر کد خدای دختر کلان راقم به سعیده النساء بیگم
مذکوره -

۲۰۵ — ذکر تولد فرزند مسعودت مند دورچشمی مسطور سلیمان الله تعالیه -

۲۱۰ — چند فقرات و صفات صاحجان عالی شان انگریز بهادر -

۲۱۲ — ذکر رجال و دشمن و آب و هوا و رویه و موسر این دیوار
و ادله مناسب و در ضمن آن بر دیگر فواید است دوسته شد -

۲۱۵ — مرزا فرخنده بخت جهان شاه المخلافص به قبور مرحوم -

۲۲۱ — فصل در خاتمه کتاب -

۲۲۲ — رام شیکارام کشییری المخلافص به قبور -

6/3/29

مقدمة

واقعات اظفری جو اس وقت قارئین کے پیش نظر ہے، میرزا محمد ظہیر الدین علی بخت اظفری گورنمنٹ کی تصنیف ہے۔ یہ حضرت اورنگ زیب عالمگیر خلد مکان کی پوتی نواب عفت آرا بیگم کے پرنسپس ہوتے ہیں۔ ان کا سلسلہ نسب چہ واسطوں سے حضرت خلد مکان تک جا ملتا ہے۔ والد کا نام سلطان محمد ولی عرف مشہلی صاحب تھا اور دادا کا سلطان محمد حسین۔ اظفری کی والدہ کا سلسلہ نسب حضرت ابوالعلاء خواجه محمد نقشبندی کی اولاد تک پہنچتا ہے۔ اظفری کی پیدائش سنہ ۱۱۲۷ھجری میں دہلی کے قلعے میں ہوئی۔ وہیں ہوش سنبھالا اور تعلیم و تربیت پائی۔ وہیں شادی بیبا ہوا اور صاحب اولاد ہوئے۔ گھر کا تقریباً ایک تھائی حصہ یعنی تیس سال کی زندگی قید سلطنتی ہی میں گذاری۔ علم و فضل کی اعتبار سے وہ بہت ممتاز تھی۔ اور ان زبانوں میں ان کی متعدد تالیفات بھی ہیں۔ اردو کا تو کہنا ہی کیا گھر کی زبان تھی۔ فارسی، ترکی، اردو زبان کے اچھے ادیب اشعار، انشا پرداز اور ان تینوں زبانوں میں صاحب دیوان تھے۔ اس کے علاوہ کئی علوم و فنون میں مہارت تھام۔ حاصل تھی۔ مثلاً علم طب، رمل، عروض، قافیہ وغیرہ۔ اظفری کے فارسی اور ترکی دیوان کا آج کھیں پتہ نہیں۔ اردو کے بھی دو دیوان تھے ایک قدیمہ نایاب ہے۔ جدید دیوان کا انتخاب ہو دیکھنے اصل کتاب کے آخر میں شامل کیا تھا جو اب تک غیر مطبوعہ ہے۔

خط و کتابت کی، یہاں تک کہ ان کو اپنی مدد پر آمادہ کر لیا۔ اور ایک رات موقم پاکر اپنے چند رفقاء اور جان ذشاروں کے ساتھ قلعے سے بھاگ دکلایے۔ جیپور، جودھپور، رامپور اور بادشاہ بریلی ہو گئے ہوئے اکھنو پہنچے۔ سات سویں وہاں قیام کیا۔ دواب آصف الدولہ بھادر نے جڑی آبہ گت کی اور بیہم عنايتیں فرمائیں۔ مگر دکن کی دہن لگی ہوئی تھی۔ حیندرا آباد کے دواب آصفجاه اور مدراس کے دواب امیرالہند والاجاہ اول سے ملنے کا شوق دامنگیز تھا۔ اور ہر دو دن سے بہت کچھ امیدیں وابستہ تھیں۔ آخر اکھنو کو خیر باد کر قلعے سے دکلنے کی دو سال بعد سنہ ۱۲۱۲ ہجری میں مدراس پہنچے۔ یہاں توقیم سے زیادہ آؤ گت ہوئی اور یہیں قیام پکیا۔ سنہ ۱۲۲۲ ہجری میں انتقال فرمایا۔

اس کتاب میں اظفری نے اپنی سیر و سیاحت کا تفصیلی ذکر کیا ہے۔ نیز قلعہ ہمارکے اذرونی حالات پر بھی روشنی کالی ہے۔ اسی مناسبت سے انہوں نے کتاب کا نام ”واقعات اظفری“ رکھا ہے۔ یہاں مجملہ جن واقعات کا ہم ذکر کر رہے ہیں اسی کتاب سے مانعوڑھیں۔ اس کتاب کی کالیف کا آغاز سنہ ۱۲۱۱ ہجری کے بعد سے شروع ہو کر سنہ ۱۲۱۱ ہجری کے واقعات پر ختم ہوتا ہے۔ ابتدا میں مصنف کا ارادہ تھا کہ اسکو فرصت ملے اور چین و سکون نصیب ہو تو بقیہ واقعات کو اور پھیلا کر لکھیں۔ مگر زمانہ کے رد و بدل اور اپنی پریشانیوں کی وجہ سے موقع نہیں ملا۔

یہ کتاب تاریخی اور جغرافیائی حیثیت سے جڑی اہمیت رکھتی ہے۔ اس قیام شاہ عالم بادشاہ کے دور حکومت کے بعض ایساں اہم

(ب)

فن شعر و شاعری کے علاوہ اظہری کئی اور کتابوں کے مصنف
ہیں۔ کتاب کے آخر میں ادھروں نے تیرہ کتابوں کا ذکر کیا
ہے جن میں سے بعض ان کی اپنی تصمیفات ہیں اور بعض
ترجمہ ہیں۔ شہنشاہ بابر نے فن عروض پر ایک رسالہ لکھا تھا
جو ترکی زبان میں تھا۔ اظہری نے اسکو ٹارسی میں نظر
کر کے اس کا نام ”عروض زاد“ رکھا ہے۔ یہ رسالہ مدرس
کے سرکاری کتب خانے میں موجود ہے۔

مذکورہ بلا علوم و فنون کے علاوہ اظہری فن تیر ابداعی
کے اچھے ماهر تھے۔ فن موسیقی میں بھی مسترس حاصل تھے۔
شہنشاہ اور بہادری کے مرد میدان تھے۔ سنہ ۱۲۰۱ میں غلام قادر
رہیلیہ کے ساتھ جو میر کا آرائی ہوئی اس میں اپنی شجاعت
اور جہادی کے اعلیٰ جوہر دکھائے۔ اور یہ چاہتے تھے کہ اس
کے صلح میں قید سے رہا کر دئے جائیں اور حکومت کیلئے مدد
معاون بنیں۔ لیکن اس خیال سے کہ کہیں آزاد ہوگر حیرت
کے مقابلہ میں جرسر پیکار نہ ہو جائیں قید سے رہائی نہیں
ملی۔ غلام قادر کے ہنگامہ میں ان کی غیر معمولی بہادری اور
جان دشمنانہ خدمات کے صلے میں شاہ عالم بادشاہ نے ان سے
بہت کچھ وعدہ کئے تھے۔ مگر ہنگامہ رفع ہونے کے بعد وعدہ
خلافی کی اور صاف انکار کر دیا۔ بادشاہ وقت کی اس بیجا حرکت
سے اظہری بیخہ رنجیدہ خاطر ہوئے۔ انہوں نے یہ عمر مصہر
کر لیا کہ کسی نہ کسی طرح اس قید سلطنتی سے آزاد ہوگر رہیں
گے۔ چنانچہ قلعے کے ملازمین سے ساز جاز کی اور ہندوستان کے
بعضی سر بر آورده ڈوابوں، ریسون اور راجاؤں سے خفپت طور پر

کا بھی ذکر کیا ہے۔ سفر کی حالت میں راستوں میں جو صعبو بظیں اور دشواریاں پیش آئیں ان کو بھی من و عن بیان کیا ہے۔ دیز جن قابل قدر ہستیوں سے ملاقاتیں ہوتیں ان کا بھی ذکر ہے۔ آخر میں وہ عرضیاں اور نوشته جات بھی نقل کئے ہیں جو بڑے بڑے امیروں، دوایوں، راجاؤں نے انہیں لکھتے تھے۔ جن سے اس زمانہ کے ادب و انشا اور طرز خط و کتابت کا صحیح اندازہ ہوتا ہے۔ دیز ان راجاؤں کا بھی ذکر ہے جنہوں نے اپنی کمال عقید تہذیبی اور والہانہ محبت کی بناء پر بطور یادگار ان کی تصویریں کھنچوائیں اور بیش بہا تحفہ پیش کئے۔ پھر مدراس کے لوگوں کے اخلاق و عادات طور و طریق آب و ہوا پر تبصرہ کیا ہے۔ خصوصاً مدراس کے شواب امیرالہند والا جامع ثانی کی جس اندازمیں تعریف کی ہے کسی اور امیر یا دو اب کی دہیں کی ہے۔ چنانچہ شواب صاحب سے جو پہلی ملاقات ہوئی تھی اس کا ذکر ای الاظ میں کیا ہے۔

"بزرگہ دیدم ہیکو صورت ملک سیرت۔ چون
از ہند گرسنہ چنیں صور پو دیم۔ بنقد
صورت ایشان اسیر گردیدیم، و چون گوش
پکلمات شیرین شان میل نمود، زنگ مکروهات
و غبیر سفر از دل میزوی بزدود۔ حق آدست
کہ درین دل سال از بر آمدن قلعہ مبارک بہا امیر
وزیر و مشاهدہ نمودیم بربیں اخلاق محمدی
احد را موصوف ندیدیم کہ گوش سامن
بنقد کلامش خرمیں گل فخرست پہرا میدارد و
دل انبیار انبیار نقدیتہ استھانہ گرد می آرد" ۱
"اللهیم زد ولا تندق" ۲

واقعات کا ذکر ہے جو دوسری تاریخی کتابوں میں نہیں ملتے۔ اس کتاب کے مطالعہ سے یہ بھی پتہ چلتا ہے کہ اس وقت سلطنت مغلیہ کس قدر زبون حالت میں تھی۔ سلطنت کا سارا نظام درہم و درہم ہرچکا تھا۔ ہر طرف بد امنی پھیلی ہوئی تھی۔ غلام قادر رہیلہ کے ہاتھوں کیا کیا تباہ کاریاں عمل میں آئیں۔ قلعہ کے اندر شہزادوں کی رہایش کا کیا انتظام تھا۔ اور وہاں کے عبادوں کی ثرویت کیا تھی۔ قید سلطانی کس بلا کا ذام تھا۔ وغیرہ۔

یہ زمانہ تھا جبکہ پادشاہ براۓ ذمہ پادشاہ تھا۔ اسکے سارے اختیارات سلب کر لئے گئے تھے۔ سلطنت مغلیہ کا وسیع رقبہ گھٹتے گھٹتے بالکل محدود اور مفتصر ہو چکا تھا۔ اکثر صوبہ آزاد و خرد مختار ہو چکے تھے۔ مرکز سے قریب کے چند صوبہ براۓ ذمہ باقی رہ گئے تھے۔ مگر ان پر بھی پادشاہ کو دسترس حاصل نہیں تھی۔ شاہی خزانہ خالی ہو چکا تھا۔ دماغی اور ذہنی پستی عامہ تھی۔ سپدھے سادھے اور بدولیے بھائی شاهزادم تو ہر پرستی میں مبتلا ہو کر جادو منتر اور عملیات میں اپنی ساری دولت بر جاد کر رہے تھے، پادشاہ کی دا اہلی اور ناعاقبت۔ اندیشی، پھر باغمیوں کے ہاتھوں اسیر ہو دا، اندھا کئے جانا، صوبہ داروں کی مرسلہ آمدی ہر گذارا، اہر اس دربار کے مفید مشورہ، نیک صلاحیں اور ان سے انصراف و جس پروائی، غرض شروع سے لیکر آخر تک ایک درد انگیز اور عبرتگاہ دامغان ہے جو ہر صاحب عقل کیلئے سبق آموز ہے۔

دلی سے فرار ہوندے کہ بعد اظفری نہ جن جن مقامات کی سہر و سیاحت کی، وہاں کی عجیب و غریب چیزوں، رسوم و رواج اور عقاید

(5)

اس عبارت کو قلم زد کر کے ایک سطر میں لکھا۔ کی عبارت لکھی ہے۔

”**دستاریخ دوز دهمر شهر شجیان در سده ۱۲۳۳**

هجری در بندر میلاپور تحریر یافت.^{۱۰}

دوسری خصوصیت یہ ہے کہ تقریباً نصف کتاب تک بعض فارسی اور عربی الفاظ کے معانی بین السطور میں لکھے ہیں۔ یہ نہیں کہا جاسکتا کہ آیا یہ بین السطور خود مصنف کے لکھے ہوئے ہیں یا کسی اور کے۔ اس نصف میں اولاً اور کتابت کی جادجا غلطیاں نظر آتی ہیں۔ اس کے خط کا بھی ایک نیج نہیں۔ کہن شکستہ تو کہیں سادہ کہیں جلو قلم تو کہیں بالکل جاریدک ہے۔

(۲) دوسرا نسخہ بھی اسی کتب خانے میں موجود ہے۔ یہ بھی پہلے نسخے کی طرح پرہ خورده ہے۔ لیکن کتابت کی لحاظ سے بالکل صاف ہے۔ اس کا خط خوشنہ ہے۔ میں نے ان دو دو نسخوں کا لفظ پلٹھظ مقابلہ کیا۔ لیکن ان میں کوئی دمایاں فرق محلوم نہیں ہوتا۔ البته پہلے نسخے کی جگہ نسبت اس دوسرے نسخے کی اصل عبارت میں کہیں کہیں اضافہ دظر آتا ہے۔ میں نے اختلاف نہیں کو واضح کرتے ہوئے حسوب ضرورت حواشی میں ہے۔ اس نسخے کے سر ورق پر کوئی تاریخ یا عمارت درج نہیں۔ البته کتاب کم آخر میں ایک مختصر شجرہ چار سطروں میں لکھا ہوا ہے جو درج ذیل ہے۔

(١) ظفر الدین عرف میرزا یلند بخت، ولد سلطان محمد

دیجیکتب ولادسلطان مجدد ذکریا ولادسلطان

سید محمد موسوی شاهر عفت آرا سگم بخت

متحف الدين دادشاد ابن دهادر شاعر

ابن اورڈگ زیب عالمگیر

(و)

اسکے بعد ان دکیومنٹوں اور طبیبوں کا ذکر ہے جن سے مصنف کو تبادلہ خیالات اور استفادہ کا موقع ملا۔ نیز ان اطباء پر سخت تنقیہ بھی کی ہے جو طبی اصول اور یوگانی طریقہ علاج سے بالکل دا واقف تھے اور کسی قادوں کی پابندی کے بغیر علاج کیا کرتے تھے۔

اس کتاب کے دو قلمی نسخہ مدراس کے سرکاری کتب خانہ میں موجود ہیں۔ (۱) پہلا نسخہ وہی ہے جو مطبوعہ شکل میں آپ کے پیش نظر ہے۔ یہ نسخہ قدیم معلوم ہوتا ہے۔ اس کے اوراق کوئی خوردہ ہیں اور کل صفحات ۲۰۰ ہیں۔ کتاب کے آخر میں مصنف کا جدید اردو دیوان بھی شامل ہے۔ اس کی سب سے بڑی خصوصیت یہ ہے کہ غالباً مصنف کے کتب خانے کا نسخہ ہے۔ اس کے سروق پر یہ عبارت لکھی ہوئی ہے۔

”نام ایں کتاب واقعات اظفری المتخلص

باظفری‘ المعروف بـ میرزا کلان۔

المخاطب بـ میرزا علی بخت بہادر

سلیمان اللہ تعالیٰ۔ تصنیف حضور سلمان اللہ

تعالیٰ“۔

کتاب کے آخر میں جو عبارت لکھی ہوئی ہے اس سے تاریخ کا اختلاف ظاہر ہوتا ہے۔ پہلی عمارت اس طرح ہے۔

”کاتب الحروف سید محمد ولد سید دتھر۔

ساکن پلادہ دتھر دکر عرف ترچھاپی بتاریخ

هقدہ شهر ربیع الاول سنہ ۱۴۲۷ھجری یک

ہزار و دو صد و چیسیت و هفتہن ہجری نیسوی

در پشتر ترمل کھیڑی تحریر یافت۔“

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

واقعیات اظفاری

بعد حدید حضرت پروردگار و نجات و درود رسول مختار و
(۱) صلوات و سلام بر آل اطهار و اصحاب کبار و مدح دعا بشهار
پادشاه جوچاه حضرت شاه عالی پادشاه خلیل الله مکده و سلطانه و
اوصاف علی الحالیین بری و احسانیه . چنین گوید سرگشته تیجه
تحیره محمد ظهیرالدین مرزا علی بخت المعرفه بهیرزآئی کلان
المتخلص با ظفاری گورگانی نواسه زاده حضرت محمد مجذل الدین
پادشاه ولد بهادر شاه این حضرت اورنگ زیب عالمگیر پادشاه غازی
که بعد نه سان از برآمدن خود از قلعه همارک شاهجهان آباد
چون وارد سواد مرشد آباد یعنی مقصود آباد بنگاله گشتم درمان
نی حجت سنه ۱۲۱۱ یک هزار و دو صد و یازده هجری در خطر
فاطمه چنان خطور کرد که شبهه از احوال تمایه سلطنت خاددان
گورگانیه که از دست غلام قادر افخان ولد ضابطه خان این
نجیب خان بخشی یوسف زئی بجهل آمد و برخه حقیقت بر
آمدن خود از قبید سلطانی و بندی از تفریج و سیر چند دیار
و امصار که چه دنوم بظهور رسیده و ذقول چند عرایض وغیره
بر دگارم . اما غرض ازین ذقول و عرایض اینکه طور و رویه
عمارت منشی هرگاهی محلوم باشد و اگر اطفال خواهد چاچه
انداز دارد و اگر احیاناً کسی از اولاد و احفاد عاصی در بلاد مذکوره
بر سد این عرایض آشناشی و آداب و خدمات گذاری قدیم را
بیان دهد ، و این کلمات را بـ واقعیات اظفاری همیشه دموه .

(۲)

(۲) صرزا علی بخت ولدسلطان محمد پلی ابن

سلطان محمد عیسی ولدسلطان سید محمد موسی -

(۳) صرزا همایون بخت ولدسلطان محمد

ابراہیم ولدسلطان محمد نبید موسی -

(۴) صرزا تاج الدین ولدسلطان محمد یوسف

ابن سلطان محمد عیسی ولدسلطان محمد

نبید موسی -

مذکورہ بالا شجرۃ کا خط اصل کتاب کے خط سے بالکل مختلف

ہے ممکن ہے یہ کسی دوسرے کا لکھا ہو -

اس کتاب کا اردو ترجمہ ہوچکا ہے - تاجر ترجمہ خراہ کٹنا ہی

عویدہ اور جہتر کیوں نہ ہو اس میں وہ خوبی اور لطافت باقی

نہیں رہتی جو اصل کتاب کی عبارت میں پائی جاتی ہے - اسلئے

مناسب یہی محتلوم ہوا کہ اصل کتاب طبع کرکے منظر عام پر

لائی جائی تاکہ قارئین کو مصنف کے محسن کلام ، فصاحت و بلاغت

اور طرز انشا کا صدیق اندازہ ہو سکے

آخر میں مصنف اور ان کے بعض اعزہ کے متعلق چند مزید

حالات درج ہیں ، جو ایک قلمی نسخہ سے لئے گئے ہیں -

مئی سنہ ۱۹۰۴ء م { مدرس سید حبیبة حسین عجمی

المشتهر بـه حضرت عرش منزل ابن محمد محزالدین چهادر شاه پادشاه الـلـقب بـه حضرت عرش آرام گاه ولد محمد معظم چهادر شاه المخاطب بـه شاه عالم پادشاه اولی ابن حضرت اوردنگ زیب عالمگیر پادشاه غازی

نسب نامه راقم تا حضرت اوردنگ زیب عالمر گـیر پادشاه غازی

محمد ظهیرالدین میرزا علی بـخت المعروف بـه میرزا^(۱) کـان ابن محمدولی عرف منجهای صاحب ولد سلطان محمد عیسی پسر کـان دواب عفت آرام بـیگـر دختر کـان محمد محزالدین پادشاه مذکور ولد چهادر شاه پادشاه ابن اوردنگ زیب عالم گـیر پادشاه غازی اعمـر ازان کـه شاه عالم پادشاه حال پسر زاده محمد محزالدین پادشاه مذکور هستند وجد حقیقی ما یعنی سلطان محمد عیسی مسطور دختر زاده هـبـون پادشاه موصوف اـدـه - تفہیـه -

ذکر شبهـه از ـحنـایـات پـادـشـاه جـهـر جـاهـه درـبارـه خـلامـر قادرـهـکـهـ حـرامـر روـسـیـاهـ کـهـ قـبـلـهـ اـزـیـنـ مـبـذـولـ کـرامـتـهـ مشـهـولـهـ شـدـهـ بـودـهـ وـ باـعـدـهـ اـذـتـقـامـرـ کـشـیـ اـیـنـ وـ خـیـمـهـ العـاقـبـتـ دورـاـزـ حـافـیـتـ

تفصیل ایـنـ اـجـمـالـ آـدـیـهـ چـوـیـ شـاهـ عـالـمـ پـادـشاـ درـ سـنـهـ دـواـزـ دـهـ مرـ اـزـ جـلوـسـ مـبـارـکـ اـزـ الـهـ آـبـادـ پـجـانـبـ دـارـالـخـلاـفـهـ شـاهـ جـهـانـ آـبـادـ عـزـمـ مـراجـعـتـ فـرـمـودـدـهـ - هـمـ درـ رـاهـ پـوـددـهـ کـهـ نـجـیـبـ خـانـ بـخشـیـ کـهـ صـوـبـیـهـ دـهـلـیـ پـدـوـ مـفـوـضـ وـ دـواـزـدـهـ سـالـ دـیـاـ پـتـاـ بـرـ آـنـ

ذکر تباہی سلطنت شاه عالم پادشاه

فا عتبروا یا اولی الا بصار، و الحق هم چنین است آنچه دا گفتني
 و دا دوشتني بریس خاندان عالی شان وارد گردیده . چشمان دھلی دید
 آنچه دید بلائے برد ، اهل عمرت را متنبہ شدی و آفته گذشت
 صاحب بصیرت را متوجه گشتني که غلام قادر یوسف زئی افغان
 لرائی طغیان و خود رائی بر افراشته و حقوق این خاندان سمو المکان
 را دسیا منسیا ادکاشه بنای نابیناگی و بی حیاتی افگنده و بسیار
 مستقل قدیم ساخته را دو ویران ساخته و در مقام بی ادبی و بسیار
 پرواهی بر آمدده در اینها آن پادشاه ذی عزوجاه اعنی شاه عالم
 پادشاه ولد حضرت عالم گیور ثانی پادشاه الملقب بحضرت عرش
 مشول این حضرت جهاددار شاه عرش آرامگاه محمد عزیزالدین
 پادشاه این حضرت بهادر شاه یعنی شاه عالم اولی ولد حضرت
 اورنگ زیب پادشاه عالم گیور اولی که جد امجد این پندت درگاه
 اند و اضرار منسوبان و متولسان این دودمان فیض بنیان
 در آمده دست کوتاه خود را بکردار و افعان ذاهنچار بیه مان
 و حال صغار و کبار دراز گرده حتی که چشمان آن پادشاه را از
 چشم خاند اش بر کند و از تخت سلطنهش بیفگنده . تنبیه .
 درهم چندی شاه عالم پادشاه با راقم

نسب ذاتی شاه عالم پادشاه تا حضرت

اورنگ زیب عالم گیور پادشاه غازی

مرزا عبدالله علی گوهر المخاطب بشاه عالم ثانی پادشاه دار
 ظفولیت آجنباب را لال میان و میرزا بلدقی هم ہی گفتند
 ولد حضرت محمد عزیزالدین المعروف په عالم گیور ثانی پادشاه

مقصور مذکور باز تهردی ورزید ، و حضرت قدر قدرت باز به تنبیه و تادیب
 و سه در غوث گنگه برسرش رسیدند و رهیله های و خیم العاقبت
 باز هر یهود دیدند و فراری گردیدند ، و عیال و اطفال آن متهور
 ببسیت اولیاهم دولت قاهره اسیر و دستگیر گردیدند و خان و
 همان شان بخارت رسیده - دران هنگامه غلام قادر نمک حرام
 هشت یاده ساله باشد^۱ بنا بر مصلحت ایشان نمک حرام را هبراء
 رکاب اقدس برداشته آوردند و دیگر عیال و اطفالش را با حرمت
 تهار او قلعه غوث گنگه بیرون کردند سردادند که هرجا که
 خواهند بروند . حضرت چون ایشان نمک حرام را به چشم
 مبارک خوییش ملاحظه نمودند نهایت شفقت شرمودند و به
 آرام و عاطفت تهار در شاهجهان آباد آورده در قدسیه باعث گذاشتند
 و چوکی و پهله گماشتند و سه وقت خوانهای اطمینان ادواعیه
 می فرستادند ، اکثر حضور طلب فرموده ترحم و عنایت بهمال
 و سه مبدول می داشتند و بزر پشتیش دست مبارک به شفقت می
 سودند و در تربیت نوشیت و خواهدش تاکید پلیغش می نمودند
 حتی که فرزندش خواندند . و به روشن الدوله هفاظت ساختند
 و وقتیکه دریاد والدین خوییش کویستیه و عدد خلاصیش می فرمودند
 چون بنا بر مصالح وقت بعض از امرامنه خواستند که خلاص
 شود و دزد پدر خود رسد ، حضرت قدر قدرت را از رهادی
 ایشان نمک حرام ماذم می آمدند ، و علاوه آن چون پدر ایشان
 نمک حرام آمده فوج بزر امیرنگر و دیهات دیگر کشید و آن
 دواخ را تاختت و تاراج گردادند ، برای اینه ذام آن افعان ابوالقاسم
 خان بهادر مجده الدوله عبده العهد خان بهادر مذکور با فوج روان

همالک قابض و متصرف بود در غوث گنده وطن خویش بهرگ طبیعتی پیروه جهان شادی نمود، حضرت قدر قدرت پسرش ضابطه خان را بجای پدرش بخدمت بخشیدگری سرفراز فرمودند و از طرف هامبرده شیخ قاسم دامی با یک هزار سوار و پیاده و قلعه‌دار قلعه مبارک بود که نظار و نسق آنجا می‌نمود، لیکن چون پندگان اشرف اقدس اعلی اراده تهردی خان مذکور استمامع نمودند از ما دهد و چیو پیشیل سیندهیه مرثیت سازش نموده معرفت افراجالش پیش از دخول خود قلعه‌دار مسطور را بعد چنگ توب و تفنگ از قلعه مبارک اخراج فرمودند، چنانچه دران هنگامه به اسد پرچ زامی که محل خاص پادشاهی همودجا است شکمته رسیده بود که حضرت بعد تشریف فرمادی مرمتیش فرمودند، و در چند سال بعد صرف مبلغ کثیر از استادان چایک دست ریخت و شکست و سر را درست نمودند، اما چون حضرت قدر قدرت مح الخیریت در قلعه مبارک تشریف فرماد گردیدند - اراده تهردی و عصیان ضابطه خان مذکور زبانی منهیان و اخیار نویسان بوجوه شتی شنیدند، لهذا برای گوشمالش بطرف سکر تال که در دواز غوث گنده و پتر گنده است بزرگی میرزا ذجف خان ذوالشقار الدویلہ بیادر و عبده‌الجهد خان مجده‌الدویلہ بیادر مح افواج چنوبی نهضت فرمودند و در اندک فرصل ضابطه خان شکست یافتند و قبایل شده فرار گردیدند و همه احوال و اسیاب او پیزه در ذهب و شارت سپاه جوار و برقی در سرکار دولت مدار والد رسیده بجهه بوساطت و شارش تکوچی هولکر چنوبی وغیره از برگناه وی در گذشتند - و باز بخدمت هوروئی و همالک هجموانی او سرفراز فرمودند - پادشاه دارا سپاه باز بقلعه مبارک هرآجحیت نمودند بعد چند

خان مقتول فرزندادش را بکشد - حضوت امتناع فرمودد
 و ارشاد نمودند که اگر پدر او چنین‌ها کرد این طفل بیگنانه
 را چگونه به کشتن دهم، اگر انتقام منظور است به ضابطه
 خان بیا و بیزید و اورا بکشید - لهذا چون مرحمت و شفقت
 در ذات اشرف اقدس اعلیٰ پدرجه اقصی است هعرفت راز داران
 حضور طفل مذکور را هم اخراج و اسباب شایسته در وقت شب
 بسیمه پدرش رها فرموده به والدینش رسیده است و بعد چند
 بحضور یکه دار دیگر عذر تقدیم راتش گردید و به مرتبه بخشیگری
 و به هلک موروشی خود رسید ذکر آن مناسب این محل ندیده
 اختصار پسندیده - و چون پدرش به اجل طبیعی در گذشت
 و این نهک حرام به قامر پدر به دشست فرعون نهاد گردیده
 کلاه بر سر کیج نهاد و بسطاهه و شراحت زبان کشاد و به آواز
 بلند می گفت که عنقریب در شاهجهان آباد می رسم و انتقام
 خود را میکشم و نوعی که باشد درد دغا می بازم و قلعه مبارک
 را در آب جهنا غیرق می سازم و این اخبار علی التواتر می رسید
 و زبان زد عام و خاص گردید که عنقریب غلام قادر می رسد
 و ته و بلا می کند و آخر الامر در عرصه چند ماه آن نهک
 حرام با افواج خود بر دهلي لشکر کشید و تاشه دره و اند هیاوی
 برسید و شاه دره نامر مقامه از قلعه مبارک مشرق رویه و اند هیاوی
 دیپه شهان رویه هر دو موضعه آن سوم دریان جهنا
 واقع است و در قلعه مبارک گوله ها باریده باره دران ایام
 دار و مدار شده جنگ موقوف و عازم وطن خویش گردید و
 درین وقت راقم دیپه در ماده اراده قشاد این نهک حرام عرضی

گردیده، و بعد مباربات بسیار خان مسطور از دست اذخان شکست
 یافته در پنهان گذه امیردگر خزید و چند هفته به سبب
 ذقان علوفه و دان سپاهیان و هرگویان نیمی جان شده مع خان
 شجاعیت دشان بیرون گذه پر آمدہ با اذخان چنگ پیوسته
 با وجود قلت سپاه داد مردادگی دادند و پساکس هفتول و مجروم
 گشتهند آخر الامر افحادان به باک در قلب لشکر در آمدہ
 من بهادر مذکور را جریده هبراء خود چراشتهند ولا شه اش را همانجا در
 پالکی و گذاشتند، چون این خبر جه دهی رسید هجد الدوله
 عبد العهد خان بهادر مذکور که وزیر دویم حضور پروردور
 بود بسیار خشمگیس و مضطرب گردید و در آن زمان حضرت
 قدر قدرت محروم و را بسیار به اجادت مقرور می
 فرمودند - زیرا که خطابش فرزند خاص فرموده بودند
 چنانچه چند ابیات ریخته زبان در همایشی و دثارانه باعی
 از تصنیفات حضور پروردور در دوازش دولت مسطور راقم
 را پاد بودند ترقیم نمود - (ریخته) -

فرزند خاص هیه اور هیین غلام ساره
 آباد رکھیو یارب فدوی کا گھر ھماره
 پھولا رھی ھمیشہ باع مراد اس کا
 ہر گز خزان دت پھٹکے اس باع کے کنارے
 ہمیں پیش پرورش ہو ظل الہ کیه یہ
 ہمیں آفتاب جیب تک ادور ڈلک کے تاری
 ڈیالفور بحضور التماس نمود کے ایس پسرو مقید ضابطہ
 خان قائل برادر غلام بنت غلام عنایت شود کے عوض ابوالقاسم

(۹)

فتنه عظیمی حادث شود که یادگار عالمیان باشد و هر چنین واقعه
گذشت که بزرگان او گذشت، رجعوا الی الوصود.

ذکر برآوردن خلamer قادر مسٹور محمد بیهی دار
بخت ابن احمد شاه پادشاه ولد محمد شاه
فردوس آرامگاه ولد جهان شاه ابن بهادر
شاه پادشاه ولد حضرت عالمگیر اولی را و
نشاندش بـر تخت سلطنت

بـقایی خـدیجـت و دـهـر نـیـقـهـه سـنـت ۱۲۰۱ یـکـهـزار و دـوـ صـدـ
و یـکـ هـجـرـیـ محمدـ بـیـهـیـ دـارـ بـخـتـ عـرـفـ هـرـزاـ کـوـچـکـ اـبـنـ اـحـمـدـ شـاهـ
پـادـشـاهـ فـرـدوـسـ آـرـامـگـاهـ رـاـ اـزـ قـيـدـ سـلاـطـيـتـیـ بـرـ آـورـدـهـ بـرـ تـختـ
سـلـطـنـتـ اـنـدـاخـتـهـ وـ هـلـقـبـ بـیـهـیـ دـارـ شـاهـ ڈـادـیـ سـاختـهـ ضـرـبـ سـکـهـ
اش اـیـسـ بـودـ:ـ بـیـتـ:ـ

بـهـ زـرـ سـکـهـ زـدـ وـارـثـ تـاجـ وـ تـختـ
ـ مـهـمـهـ جـهـانـ شـاهـ بـیـهـیـ دـارـ بـخـتـ
الـخـرـضـ اـیـسـ سـلـطـنـتـ چـوـنـ تـهـاشـاـ وـ باـزـیـچـهـ طـلـانـ دـبـودـ کـهـ
در دـوـ رـوـزـ چـبـیـزـهـ دـبـودـ

ذکر شهـهـ اـزـ شـدـایـدـ هـوـلـنـاـکـ آـنـ هـنـگـامـهـ
از آفات و بلایات هنگامه مسطوره اگر شطره بیان کرده شود
گوش شورندگ کر گردد، و اگر قوت سامجهه پاری دهد و سامع از
أهل دره پاشد زهره اش پتر قد، اما بالکل تجاهل ازان از آئین
بـخـرـدـیـ دورـ اـسـتـ وـ اـغـمـاضـ اـزـ وـ فـورـ قـصـورـ مـطـابـقـ،ـ "ـ العـاقـلـ
تـکـفـیـلـ الاـشـارـهـ"ـ چـنـدـ هـرـاـکـ رـاـ مـجـمـلاـ مـیـ دـوـیـسـمـ کـهـ دـانـ پـاشـهـ

دوشته خفییه پدست عهده صاحبیه خود پحضرت قدر قدرت فرستاد
و بعد ملاحظه چنین ارشاد شد که نمی دادم که پدیدن یتیم
یعنی غلام قادر باعث عداوت خاص و عام از پسر چیست و بـ
عهده صاحبیه فرمودند که به بچان من خواهیم گفت که شما
هیروز پیگانید این امور را چه داشتید و این غلام قادر طفلی خانه زاد
نه که پروردۀ حضور است پس هر دارد که قدر گستاخانه پیش
گذارد، این هست افتراض خلق الله است که می باشد آن فرزندان
خواطر خود را جمیع دارند سپاهان الله سالکان حقیقت آگاه راست
گفتند اند - بیست

چون قضا آید طبیب ابله شود
دان دوا در راه خود گمره شود

بار دیگر چون بعده یک سال رسید شنیدی که از دست او
چه اندلاع گردید

ذکر سیوط و صورت آن ذهک حرام بدفر جام
شب و روز به مسکرات ادوام خصوصاً به بیک و پوزه و گانجه
زیاده می پرداخت و گویند که ضمیمه آن علت اینکه دیز
داشت درین هنگام عمرش بجهة بیوست سال رسیده و سبزه خط دودهیده
چرانه بود دوچیز 'خرش رو و بدخو ستیزه' جو هایل به پست
قدی و اوست در فربه ولا غری، شرائح چشم بلند بیشی، اعاده
بینی اش داریک اند که زاید شرسو هایل بود که از روی علم
قیافه چنیس کس هشتن می باشد و در حالت طفولیت هجدالدوله
مذکور که اهیمه بود از اقسام علمور محظی پدر این را ازین
حال خبر داده بود که از دست این پسر شما در حالت جوانی

خورده خورد شده از گرد آذکش بر آمده دور افتاد، تا چهار گزی
 هرا تاریک بود و گولنهای سنگ و خشت و گیج از هوا می بارید
 و آواز آن و شریاد اهل آن بغلک می رسید و چیز صوت شناسی
 صورت یکدیگر را نمی دیدیم و از اصوات هم مستهال می گردیدم
 و این آواز هولناک تا بهادر گله که دوازده کرومه از دهانی دور است
 رسیده بود که هر یک پرخود می لرزید و می گفتند که آیا
 این آسمان کجا بر زمین افتاد و دهیب و غارت گران بوقت پی
 حواسی و گردیختن شان از آیین "و ادالخشار عطلت" مخبر بوده
 زیرا که از بسیار اهمال و اثقال اموال ثقیل شده بودند و از دست
 شنیم سخت چندگال جام جستن را می جستند و از باعث پر شکان عبور
 دریا اشکان داشت ازان ستد و ملال بر حواس شان راه یافته بود،
 و هر یک از اهمال داقی زبان بجهز می کشد و چیز را در دریا
 خرق گردند و چیز را که مستعد حرق بوده مانند دو ائمه خادم
 و کیلی خادم و خیام و کتاب خادم و مثلها آن را بسوخته و چیز که
 آدراتوان شکست مثل چیزی خادم و آئینه خادم و سنگ سماق و یشب
 و ماین سپه را بشکسته و چیز را به سبب عجلت اذرار درمیدان
 قلعه چون حرب کشت حراث چابجا کاشتند و گذاشتند و در
 صدد قتل ما همه سلطین بودند که حافظ حقیقی از باعث پراییدن
 با مر باروت خادم که در آن آفت چند هزار رهیک سوخته و در دل شان رعیت
 هلاک گشته حواس اعداء باقی را مقتل ساخته و در دل شان رعیت
 سخت اذلهخت که بتاریخ دهم مهر الدبر ام سنه الیخ روز پریه
 با مر باروت از راه دیلی چهتری سایم گله الهقب به دور گله

بدر جمیع احوال آن روزیکه پادشاه را در حالت دغا می گرفتند
از آیه کریمه "یوهر یقیر الهرام من اخیه و صاحبته و بنیه"
خیر میداد و حال ما اهل قلعه به تفسیر آیه "یوهر یکون الناس
کافراش البشوش" زبان من کشاد و پریدن باروت و گولها
از آتش دود دل مظاهران که بتاریخ دهن مادرم الهرام
سنه ۱۲۰۲ یکهزار و دو صد و دو هجری همسایه محل راقم
(۱) (۲)
دو گهڑی روز پرآمد واقع شد صدنه وس از سور اسرافیل
و آیه "القارعة ما القارعة" ذکری راند و تاریک شدن آن روز
از پریدن گواه و باروت و در و دیوار آن چار که گرد و غبار او
هوا را گرفته بود معنی "ادلشنس کورت" خوانده و به تصادر
هواص آن پرش و لرزیدن زمین و زمان آن مکان شرح
"اذا زلزلت الأرض" پیدا و از افتادن کنگرهای قلعه و ترقیدن
در و دیوار و افتادن چاره امداد نداش تاویل" و تکون البجهال
کالجهن البندفوش" هو یهدا به سبب پسیار قربت آزان چار سکنه
محل ما چند براذر و یک عده صاحبہ هارا سلهن اللہ اند کے
سرپا شکست و بجان سلامت ماندند و مختصر بیاش آنکه
هر خانه دی یعنی چهپر که بود چند از پنهانش گستاخ کاهش
مانند پنهانه بدر زده ندافت بهر طرف افتاد و هر تیغه کله که
(۳)
پر اجناس خود از دو ماد کرد و داشته بودیم به ترقید هر
در یکه زنجیر در حلقه اش بود زنجیرش شکست و هر دروازه
که زنجیرش از حلقه بیرون بوده هو دو مصارعه بهر دو طرف

(۱) ن - چار سرب (۲) ن - از تقدیر اللہ

(۳) ن - قبیل

رسانیدند. و احوال غارتیش چیزی نداشت افواج و جاقی در سرکار پیشیل رفت حسب حالش بیت شاعری بیاد گذاشت. بیت

دیدی که چه کرد مردک هر

خود مظلمه برد و دیگر رز

و آن ملاجوان از غیرت قهرمان حقیقی در بلده متبرابه سزا کردار خود به اشاعع عذاب و عقاب همذب گشته همسافر دارالبسوار و هالک پوادی دار شده، چنانچه در درجه هر دو گوش و در دیگر رز چشمهاش کشیده و دینی معجزه لب زیرینش بریده بطريق ارمغان و تهنيت هر هشته مذکور بحضور آن پادشاه مجبور فرستاده بود بدکه حضرت قدر قدرت بنظر ما همه سلطنهن گذشت، چنانچه راقم نیز دیده و شکرانه حضرت احمدیت پجا آورده و حال آدکه تا آدگاه این بشده درگاه هر معده همه برادران در قید سلطنهنی به هبتوں قلعه شاهجهان آجاد الہقب بقلعه مبارک مدبوس بودیم و از چادها مایوس ایزد همان ازان آفت اذغان دیوسان مارا بشوعه محفوظ داشت و به حصن حصین حمایت خویش متمدن ساخت که از بیادش مردم را واقف مطابق انسان یقیس علی نفس هم بز کذب و فضولی نمایند و به سخريت زبان کشایند و بز حاضران قلعه دهلی نیکو معلوم است (۱) و به روسا دور دست روزگار از پا مهدی هنریان تیز رفتار و وقایع ذگاران افشار گذار کتمان آن مادر مرطاب آن ساده خاطر گذشت که دریں مقام ضبط گشت.

اظفری هفت مردان مدد الله است

بگریختند. بعدها پنگارهای مردهش یعنی غارتگران آن قوم در قلعه در آمدند بر هاریختند. بقول چیز که از دزدگان رهای
برد پاقی را آدھا برداشت و بخوبی خوردند. عجب تر آنکه ازین آفت دیگر به ملاحظت و نصرت ناصر حقیقی میل اول
که ذکرش بعد ازین می آید بهزار جهاد و جرات محل ماه صد و
و هامون اند الحمد لله علی ذلک

ذکر اسیر شدن خلام قادر افغان و کشته گردیدن ان به عقوبات پایان

در عرصه شش ماه آن کم فرصت غازی از نصرت رشته
ادعه اراد اجناد خویش به حماقت گسیخته و جمعیت خود از هم
ریخته پر دست افزای پیشیل سینه هیله در پر گنه میرزا اسیر
پنجه تقی دیر گردیده و محمد بیدار بخت مرحوم مذکور و برادرانش
و مرزا اکبر شاه بهادر و چند اخوان شان مثل مرزا سليمان شکوه
و میرزا سکندر شکوه و میرزا احسان بخت و چند دیگر شهرزادها
مادند میرزا علی افتخار ولد طالع افتخار ابن محمد بلند افتخار
برادر حقیقی هضرت فردوس آرامگاه محمد شاه پادشاه مرحوم و
خواهرزادگان پادشاه حال یعنی مرزا بهجو و مرزا مکو و ولد محمد
عزت افزا عرف مرزا مه و ابن همایون بخت ابن محمد عظیم
الشان ولد جهادر شاه پادشاه را که آن ملعون قید کردند در پرگنه
همسطوره پرده بود مردهشها هم ایشان را باز در قلعه هباری

چهار دو دست خود چهار آب سویه بالا برداشتند بگاوی خوبیش هنضرم
نه بودند - چنانچه رخسارهای من و آذجناب پاها بر چه سویهند - آذگاه در
زبان فیض ترجمه شده بودند که خلاف می‌بود اراده این همه
ذکلایات امروز چه بود عرض نه بود که حالا چناناب حضرت پادشاه
گشتنند علایق رشته داری همه بر کنار اکشون ها همان
خانه زاد شدیدم بشوازند یا بگشند اختیار پدست مختار هارا چه
پارا که مثل ساقی ده مساوات و همیزی زنیم و پنهان اذیاری قدر
نه بیم - آذگاه تیسم نه بود ارشاد شرمودند که والان من شهارا حالا هم
همیون فرزند چه بند خود می‌باشد، و انشاء الله تعالیه همیشه هم
چنین خواهد داشت، پنهان آذجناب را در پنگله مكتب خانه خودش
پر هستند دشستگان خود گستاخ بردند شادیدم، دست عاصی را کشیده
امر چا جلاس شرمودند آداب چا آورده پمشتمم، بعده ایں عاصی
پر خاسته کاغذ بیت مذکور ضرب سکه ذامی آذجناب را نکردیدم
(۱) ایں بیت -

بزد ده رص مه مه ضرب سلطانی
خدیو شاه چهادگیر اکبر ثانی

مطالعه شرمودند بسیار همیور گردیدند، باز آن کاغذ را
واپس کرفته شرمودند ایں چه معنی که داده را باز می‌ستادند
عرض نه بود چه مجال اما بالفعل جام ادب است حق تعالیه چناناب
شاه عالی را سلامت دارد و ایں بیت ضرب سکه حضور بزد خود
این خانه زاد امانت است، بر وقت محبوه آدرا چناناب ارسال
خواهد نهود و حضرت نیز همیش بیت را ضرب سکه مبارک

و این سخن به اشتباه زیرا که مهتممن راقم است که این عاصیان در هنگام غلبه قادر افغان و بردگادی خاندان گور گادیکه فقط از هبته که علامت وحدت الهی پرورد از دلت اما غممه مصطفیون و مامون ماندیده اگر زیاده این مجمل را مفصل شویسم بیهود است که اینها روزگار علی طریق عاداته مرعشیان داشتند و از افسانه های اشناخته.

اظفری چیست هبته مردان
مدد کردگار به همتا است
کوچ کا است و خار پیشش گل
در مصوبات حافظ چادها است

ذکر تشریف اوردن ولیعهد بهادر مرزا اکبر شاه معده دیگر برادران و بنی اعمام خویش در خانه راقم

باید داشت که چون نهک درامر مردوک در مزاج خپطه داشت در پرگنه میراثه بیهوده شاه مسطور را از تخت سلطنت محروم نهوده سیزده روز مرزا اکبر شاه ولیعهد بهادر را دصوب گردانید - چون این خبر به دهانی رسید موجب خوشبودی دوستداران ایشان گردید، راقم بیت ضرب سکه بنام نامی ایشان تالیف نهوده شد خود داشته چون چنان ولیعهد بهادر مع الفیریت با پادشاه را دها و سلاطین دیگر در قلعه مبارک تشریف آورده بعده دوست روز بعض اخوان و بنی اعمام و اعمام خویش خانه راقم از قدوره میهمنت لزوم خویش هنور و هنتر ساختهند، و از الطاف شاهزاده بزرگترند و دست عاصی فرا کشیده بطور سابق چکلو چسپانیدن خواستهند خواسته که سورفروه آورده بقدم پرسی پسر داشه، فی الفور سر هرا

دقیدیمه گران مایه از مشت مبارک خویش به نهایت تفسلات در مشت من گذشتند و از دست عبارک خویش مشت هر آیند فرموده از اخلاق شاهزاده بسیار خوشبود ساختند ، و بعد از وقوع آن حادثه این بر آمدن حضرت از محل محلی اول بود که بر دیویه ها تشریف آوردند ، پس بنا بر عادت خویش که حضرت اقدس ارفع اعلی بر اشعار راقم راغب تر بودند اکثر اشعار ارشاد حضور را عنایت نموده فرمایش جوابش هی فرمودند . راقم چند اشعار ترکی و فارسی و ریخته مع قطعه تاریخ مسطوره خود را از دست خویش بر دست اقدس گذرانیده قطعه تاریخ آن حادثه اینست .

چون من ذهب کریمته کا هزار
اس سال هوا نصیب پنه شاه عالم
تها ذکر میں تاریخ کی بولا هاتھ
هے اظفری تاریخ یہ عالم کا غم

و این یک سال که درین تاریخ افزوده شد بنا بران که آن سال بالکل باختتام رسیده بود و بعد چند روز عارم تو شروع گشته رجعنی الی مقصد .

ذکر عهد حضورت قدر قدرت

باراقم چون در عین شدت آفت الفادان ازین عاصی خدمت هام شایسته بحضور پرشور بجهل آمد ، راقم معرفت ولیعهد بپادر و هر دو میرزاپان مسطور عرضی در وعده حصول مطلب خود از حضور دستخط کشانیده نزد خود داشته بوده درین ماده که اگر خدا فضل خویش عطا فرماید و باز امور سلطنت هم بر ذات اقدس رجوم نماید می چاید که این خانزاد را در صله این

خواهند شد و ارشاد فرمودند که مسئول شما مقبّل است بدریان
شرط نیز میرزا مخل و میرزا طغل وغیره دیگر پادشاهزادها را
گواه گرفتند و آداب چا آوردم و سواد این دیگر اوقات بگرات
و هرات ولی عهد بهادر مح برادران خود میرزا سلمان شکوه و
سکندر شکوه بهادر که حالا در لکهنه اقامه دارند در خانه عاصی
تشریف شریف ارزشی فرمودند اشد و عنایات بیکران نمودند.

ذکر تشریف اوردن حضرت قدر قدرت مح تجهل سلطنت پر دیوڑھی راقم

راقم مطابق آن حال تاریخی در وزن رباعی اخرب که بطور
قطبه در زبان ریخته گفته بود و بحمد کشته شدن غلام قادر
ملحقون و رفح آن هنگام چون باز تخت سلطنت پر شاه عالم
قرار گرفت از فرط محبت و فرزند دوازی و توجہ خسروانی
که پس راقم بیش از بیش داشتند با تجمل سلطنت مح تخت
و پنیر بروز عییدالظطر سنه اليه از راه دوازش پر دیوڑھی ما
رودق افزای شدند و جه دلاسا و دلبوری پایه اه عهود پیکه در عین
شدت هنگامی حضرت قدر قدرت مح گرفت پادشاهزاده میرزا اکبر
شاه ولیعهد بهادر بواساطت شاهزادگان میرزا مخل و میرزا طغل
سلمانها آنکه ورد محمد علام الدوائی الهمجروف پیکه میرزا جابا مرحوم
بنی عمر حقیقی پادشاه درست گردید داشته بود مریدوار فرمودند
و آن ۵۰۵ و پیمان دار دیگر مجدد و موافق و موکد شد و چیزی

آورده ام ، هبادا که عقب من مرا بدغایبازی منسوب نمایند و در حق من زبان ملامت کشایند ، احمد علی خان با راقم عرض نمود که گستاخی محاف مگر جناب حضرت ازین تقييدها ، پرواز خواهند طرمهود ، در جواب گفتم و الله بقسميکه خدا خواهد خواست ازین جا خواه مر برخاست پس سامحان ايس کلمات مرا پرسپيل خشم ادگاشتمند از راه خير خواهی راقم بحضور والا عرض داشتهند آخرکار چون مرکوز دلی من بظهور پیوست آنچه بر زبان من گذشته بود پيشمندي آن بنام بردها لاحق گشت تفبيه .

ذكر چند اشخاص صاحب کمال و کرامات و استدراج که در قلعه هبارک دیده

اما باید دادست که چون از عهد جد امجد ما یعنی حضرت مجدد الدين پادشاه الْمَرْوُف بحضرت جهاد دارشاه عرش آرامگاه مسطور که رسم تقیید ما همه شهزاده ها مجددا لاحق گشت از آذمان تا حالت تمدیر این نسخه که قریب یکصد سان است همیش رسم جاری و پر نسل تیموریه طاریست اما ذات باری تعالی را گواه گرفته حقیقت می دویسیم که والد ماجد و دو بزرگوار از اعمام ذوی الاختصار ما اکثر اوقات بل به کرات و هرات مارا می فرمودند که ما صدی سیزدهم را خواهیم دید در همیش صدی دوازدهم که هستیم ازین ادزو ابه زاویه ظنا که زیر زمین است خواهیم خزید و شما خواطر خود را جمیع دارید که بعد انتقال ما ازین جهان به وذا هر آئینه ازین قید خلاص می شویم و بکامار دلی می رسید و ما چون و چوش می پرسیدیم که این صورت غیر ممکن چگونه و به چه تشریف وجود خواهد بست

خدمات از قید سلطنتی پس آورده در سلی امرا منظر فرمایند' و راقم نیز در خدمات حضور سرگرد پوده چشم شرکت در سلطنت نه بیند و دامن از حد ادب پسوند عصیان و طغیان نه چیند الحال آن عهودرا اگر زیاده ازین بقید قلم آرام حصولش جز فضولی ندارم زیرا که

آن قدر بشکست و آن ساقی نهاده

تمبیه - بعد محظل گردیدن از بصارت ظاهری نیز چنان
حضرت قدر قدرت از اشارت دست همارک خویش عرایض بـ
دستخط خاص هزین می فرمایند چنانچه چند عرایض راقم
نیز موجود دارد، اما چون حضرت بر تخت سلطنت از سردو قرار
فرموده و آن عهودرا به راقم و هاشم دعوه شدند باکه درین باب
اذکار صاف فرمودند، قسم شرعی یاد دهودم که بدون ایفای این
عهد درین قید نخواهم بود' از محل خود پیرون در آمد در مسجد
یکی متصل دای دروازه قریب نو محل است که تا آن زمان حضرت
قدر قدرت نیز در هبون محل درمیان دیگر سلطنت که غلام قادر
ملعون داشته بود سکونت داشتند' در محل خاص خویش که محل
پادشاهی پاشد تشریف فرما شده بودند، دشته خدا را گواه
گرفته معرفت احمد علی خان و کشور سفرنامه پسر راجه رام ناتبه
حضور پر دور پیغمابر نیاز ارتسام همایع داشتم و درین امر بنامر
بدرده ها تأکید دهودم که خبردار این پیغمابر را گوش گذار حضور
جاید ساخت والا روزه داشد که از من بحوال وقت الهی این جسارت
سوزده و از غیب این پیغمابر شما را ندادمت رو دهد' و گفتمن
که من این وقت مرکوز دای خود بطور مردان صادق پر زبان

دایها در ذکر حق مشغول بود
روز و شب وردش کلام‌الله شد

گر بخواهی جمله این اسم شریف
با محمد آن ولی هباه شد

از جهان بس وذا چون این بهرد
روز آدینه مدرمر هاک شد

یک هزار و دو صد از هجرت گذشت
کان ولی راسو جنت راه شد

جسر پاکش چون فرو رفتۀ چهارک
خلق را چون یوسف اندر چاه شد

روح پاکش عالم بالا گرفت
بار سپهر هفت‌میں چون هاک شد

دوستان را از فراق آن ولی
سوز دل اشک روان پر آه شد

گرهی پرسی هر آزیس واقعه
بر دل من سخت غم جادگاه شد

لیک چیز صبریه دددیدم چاره
چونکه هر یک را گذر زین راه شد

پهر تاریخ وفات آن ولی
بسندۀ را سوی هدا دلخواه شد

گفت هائف سال تاریخ وفات
داخل چفت ولی آذنه شد

وله

اوه آذنه تو بر جهان حق شیدادی
تاریخ وصال از رخدت پهدا شد

هی ڈومودند علم ایں جزویات پر ذات عالم "السر و الخطیات" منحصر است و حدا کم مطابق فرمودن آن بزرگان مشاهدہ دبودیم کہ در صدی سیزدهم چون دو سو سال باقی هاددہ اعماق عاصی چووار رحمت ایزدی در پیروستند^۱ و چون سن ۱۲۰۰ یک هزار و دو صد هجری شروم شد بتاریخ بیست و هشتم محرم الحرام سن ۱۲۰۰ در شب آدینه سنه پاس از شب گذشته در هون اذواص قید سلطانی شاهجهان آجاد والد بزرگوار راقم نیز ازیں دار فانی بروضه دعیم جاودادی انتقال فرمودند^۲ نامر نامی و اسم سامی آنچهاب سلطان محمد ولی المعروف بـ مجاهد صاحب بوده غفرانلله لـه ولوالدیـه ابیات تاریخ و ذات آنچهاب از راقم کتاب . ابیات -

گر تو تاریخ وفات آن ولی را طالبی
بمرکن از تاریخ هر دو حرف علت اظفیری

در محرم هر شب آدینه دنیا را گذاشت
روز جمعه شد بخواب اذور هزار اذوری

نیز محمد پناه نامر بزرگ درین واقعه چند ابیات گفتـه . هو قوله
آن ولی حق زحق آگاه شد
پیش حق با عزت و با چاه شد

بسکه کامل بود در تقوی و دین
با خدا و مصطفی آگاه شد

در شریعت در طریقت مستقیم
در حقیقت عارف بالله شد

در عبادت در ریاضت بـ نظیر
در سخاوت فی سبیل الله شد

هجه می تواند شد ، گفتم العهد لئے این شعوت غیر هترقب ، عماالت
باید فرمود ، گفتند صله این بجه چه خواهید داد . گفتم بفرمائید تپسمر
نهوده گفتند ما تا آنها نمی هادیم دادستیم که شاید مدتی دراز باید
گفتم پس در مقصد عامی تحویقه من نماید ، گفتند این چلیخ شمازود
بر من آقید ، گفتم شما ازین هم پیشتر کوچ من فرمائید فرمودند
بله . گفتم اگر چنین واقعه است بعد کامیابی خود بکدام طور
بجاناب ایشان سلوک نموده آید . گفتند ایشک دفتر فقیر و منصف
عای خان ناهی شوهرش موجود ازد عوض ما بر ایشان هتسوچه خواهند
نماید آنچه توثیق باشد خواهند رساند شنودم و قبول نمودم ، پس اوشان
عمل اسمه را که برای راقم منظور داشتند آموختند و فرمودند بطرزیک
نزاكت این عمل گفتم اگر بجهل من آرید بطلاب من رسید والا فلا اما این
اسمر جهانی است نه جلالی عالم ای حال بشما ضرر نخواهد رسید ، بعد
آموختن آن گفتم که این عمل را بجهن هبته فرمودید . گفتند بشما رخصت
داده ام سه بار التیاس هبته نمودم هر سه هرتبه لحظ رخصت بر زبان
راندند چون خافوش ماندم . گفتند که اجازت نیست رخصت است آیا
فهمیدید که در رخصت و اجازت چه قدر فرق است گفتم نه گفتند
 فقط بذات شما رخصت است بدبیران نخواهند فهماند اگر اجازت
می دادر شما مختار می شدید پس راقم این کلمات را مدهول بر خوبی
پنداشتم چنانکه عادت گدایان عامی و ذکرای قشری است . اما بعد
دو ماه اوشان قوت فرمودند هوشیار شدم در دل پنداشتم که تحقیق
شخص موصوف ولی کامل بود که پیش ازد و ماه بمرگ خویش مرا

و پسند سه سال و دو ماه چطوريکه بز آمدیم مشروحا درین
موجز ضبط گردید - نظیر این^۱ قبل از هفت سال از بز آمدن
خود ما هند برادران نوجوان معرفت حکیم عنایت الله خان بهیان
غلام چشتی که درویشه بود با کمال در تهنا خلاصی خود عرض
نمودیم که آیا در زندگی ما ازین قبیل سلطنتی خلاصی خواهد شد
او شان معرفت حکیم مسطور جواب پرسنده که چنان محل در
من شود که بعد هفت سال بزرگی و پادشاه این ملک آفته
عظیم و بلام جسمیم واقع گردد که از بد و این سلطنت مثل آن آفت
کس ندیده باشد و دران حادثه بزرگ و مهزله ها افتد بلکه
شرفات و چادر قلعه پدرزند و شاید که ساقط شود و نظر و
نق این سلطنت تغیر و تجدیل پذیرد و تن و بالا گیرد ' بعد
چیز ها خلاصی یا بیز و بجهه مراد خود بز سید راقم تاریخ مژده
مسطور بز پشت کتابی نوشته داشتم و چون بعد آفت این اذخان
رهانی ما بتقریب گرفیتن این هیچ مدان روز نمود ، مطابق تاریخ
و حالات فرموده درویش موصوف بود ، اما قبل از و رود این
حادثه ایام ناسعود درویش مسطور پدرود چهان فاذی نمود رحمة الله
علیه - نظیر این^۲ ، با دارم که بعد رحلت والد ماجد شاه عظیم درویشه
مرتضی حقیر الجنه بجهه تقریب بز دیویزی ها رسیده و بسیار بز
عاصی ملتقط گردیدند در ایام ماه صیام روز چون هرا تنها یافتند
فرمودند که چیزه تحفه برا شها آوردند امر گذمر آنچه باشد و
در آنچه شواید فرمودند هرچه خواهیست از و گیزید . گذمر اهر همه ات
عاصی از قبیل سلطنتی بز آمدن و بکاهر دلی رسیدن است ، گذمر این

کمال بوده، جناب آن جزرگوار بسیار صفات حبیبه و اخلاق پسندیده،
 چناندکه در کتب آثار از اولیاء سلف نوشته دیده ام داشت اینکن
 زبان خود را در حفظ مذمت ادینی و اعلی از ادبیا و موقی چنان
 مداروت داده بودند که در مدت ملاقات هر چند ملاحظه نهود
 هرگز در همهت و غیبت احده زبان را نیا لودند و چون در
 مکالمت و تذکار عمر و زید ذکر عیب و قبیع پیش زبان آمد
 فی الحال سکوت ورزیده می فرمودند که فلاحت چه خوب شخص
 بوده یا چه خوب آدمی است و دیگر اوصاف داشتنند که بسبب
 اطمینان نه نوشتم، بعد چنین صاحب کمال بعد از در آمدن
 خود الی یومنا هذا در جام ندیدم و اگر احیاداً شنیدم بذوق
 ماسیق جملاتش دو یار جز بوس ریا و طلب دنیا نیافتم، از درکت
 لخو خرد نادر گردیدم رحمۃ اللہ علیہ - نظریاین، وقتیکه در خط
 و کتابت و توکید عهود برآجیه جیپور در خطیه برای فرار خود
 مشغول بودم همچنین نجومی کامل را دیدم که در احسان سرکار
 والا نوکر چوہ مهتاب را نامر داشت به تقریبہ بر دیوڑھی ما
 رسید سراسری پرسیدم که شنیده ام که شما نجوم را نیکو میدانید
 بارے بگوئید که درین ایام اختران طالع ما بر چه نهیج اند او
 ارتقای طلوع آفتاب را از حسنی پیموده در پارچه کاغذی از اسم
 و سوال من زانچه طالع را نوشته دران بدید و بخندید و متامل
 گردید، چون پرسیدم که چه دریا نهید، در جواب توافق و رزید
 زان بردم که شاید سستی طالع را ملاحظه نهود که زبان پجواب
 نکشود، گفتم ترا قسم دهرم خود است هر چه از رو نجوم
 محلوم تو گردیده باشد بس کم و کاست بر زبان آری گفت چه

آگاه نهود شاید اثر آن اسم اعظم نیز واقع باشد لیکن چون عمل
 مذکور به آوردن عمل جسیار آسان است اما در تعیین اوقات تنگی
 و اشکاله دارد . لبذا مرقوم بود - چون هنگامه رهیانه برسر رسید و
 خبر مشترک گردید که شاهزاده‌ها متهم و کشیش الجزت را غلام قادر
 خان مذکور همراه پسران شاه عالم پادشاه خواهد برد ^۱ مدهد اکرام الدین
 عرف میرزا مخل و مدهد عبدالحق تدر عرف میرزا طغل مسطورین که
 درین امیر چدین عاصی اعتقاد هویور داشتند چون خلیه نوشته‌ند که
 ای پار غمگسار علایی که دارید درین وقت مصیبت برای ما چکار بزید
 که رهیله هارا همراه دیگران بپرون قلعه نبرد ، پس راقم هموν
 اسم اعظم را که ارش دیدن و به اعتماد رسمیدن نیز منظور
 داشت شروع نمود و بفضل الهی موثر افتاده که رهیله دیگر
 شاهزادگان را برد و ایشان را حرکت نداد و حال آنکه این هر دو
 صاحبان در کشیش العزی مخروف بودند چون چنین دیدم برای اهصار
 مقصد خویش سرگرم گردیدم پس ازان چون رهیله مذکور غارت
 گردن سلطانی و محل پادشاهی و دیگر ساکنین قلعه را شروع نمود
 راقم برای مصتوں و مامون مادن حرمت عیال و جان اطفال و
 اسباب و مال خویش مرد اخیر شروع نمود ، از فضل ایزد متعال
 هر دران آشت از حرمت و جان عیال و اطفال معده مال و منان
 سلامت مادن دیر و تفصیل این هجمل باعث اطناه این موجز باشد
 غرض چون مکر اثر این عمل را در یافتم بعد رفع این هنگامه
 چون برای چر آمدن خود شروع نمود در هیان دو سه چله چپکت
 وسیله داخلن اثر آن عمل این عقده مشکل را نیز کشود و به
 تدقیق دادستم که آن بزرگوار انسان صورت ملک سیرت از اولیاء

درمیان زن و مرد نقص کل اشتاده شب و روز مجادله روض فی
داد - لهذا ما در و خاله زن دیگر بهمایت دختر خویش در خاستهند
و بعد چند هاه داماد خودرا خطيه زهر داده در يك شب دفع
ساختهند و عجب تر آنكه نهی داشتند که در همون شب از کدام
سهر یا شریب یا زور عامر ذکسیر والدین و برادر و اعمام متوفی
را مسخر و رام گرده تا مدهون شدن و که همگی عرصه دیگر
روز گذشته باشد مطیع دختر خویش نهودند که طبیعت همه
کس در استر ضایع عروس چوده و همه در خوشی وصی ساختهند -
و بالکل به غم متوفی نه پرداختند - چوی چند هفتنه چندیں ها
دیدم تعجبما از والد متروک مرحوم پرسپیدم که چگونه شما دفعه‌تا
غم پسر خود را فراموش نهودند وبا عروسی که شب و روز در
مجادله و مفاصله بودید چه جرد فوت پسر جوان خود مطیع و
گردید و بخوبی میگذردید و از ذکر پسر حرف نهی رانید
چواب داد قربادت شور کسیکه پسرش مرده باشد بگردید یا
غیر که مرا بپروردگار خود سوگند که پسر من هر شب با تجهیز
تمام در خانه خود می آید و در چه پر کهک مرصع با عروس
می خوابید و اطعمه اقسام و میوجات اذاع مهیا می شود ما می
خویم و خوش می باشیم ، غرض راقم بچشم خود بگردید که
سهر و تسخیره به درجه رسید که دواب انجنب الشام بیگم عرف
پتلی بیگم صاحبه پادشاه زاده رفیع الشان پسر خود بهادر شاه پادشاه
به تعظیم و براحته با ادب سلام کردند که خوش
خوش ایس منقولات سهر آیات بسم حضرت قدر قدرت دیگر
رسید و جواب پادشاه متأثر گردید هماق التهاس آی و را از

گویدم اگر سه ستاره در طالع کسی در شرف باشد پادشاه می شود
 پس درین ایام دو نیم ستاره طالع چناب ایشان در شرف است
 از درجه وزارت ترقی نموده اند اگر درین عرصه اراده سلطنت هر
 میدارد بده می رسد زیاده ازین چه گویدم - ندانم که درین
 قید این صورت چگونه صورت پنه وجود گیرد چون حرف سلطنت
 دران تقدیگاه بسیار مقدمه خطیر است و خواجه و پیاده ها پادشاهی
 که بر ما مرکل بودند نیز حاضر و در چشم ما ناظر ' بر خود به
 ترسیدم و سخن بر گردانیدم و گفتم از ما چه مزاح می کنی دها
 قیدیان طبیعت از قبیل این امور چه ضرور همگر دیوانه شده که
 چنین مزخرفات میگوئی حق تعالی شاه عالم پادشاه را بر سرها
 سلامست دارد که این سلطنت نیز از آن ما باشد پس بیرون
 پان داده زود تر او را رخصت نموده و متوجه افحان نیمک پس
 آخرالامر همچنان واقع گردید که در عرصه دو هاد پر آمدن راقر
 بوجود رسید و راجه ها چیپور و چو دهپور تخت و چتر در این
 من بساختند و بخدست های شایسته پیر داشتند - نظیر این در
 زمانیکه والد ماجد و اعمام ذوی الاحترام همکور این گهر دام در
 قید حیات مستعار مقید بودند زن را دیدم علامه روزگار که
 از علوم فارسی و قدری عربی پیروی رجوع اما در علو تکسیر به
 نظیر بوده خط شکسته خوب دگاشته خود را از سادات ادگاشته
 اتفاق افتاده چون بوجوه شتی خصوصاً از سوی مزاج والد نایم
 که خوشدم عروس باشد و این عادت دشوان اکثر خطا نمی کند
 که زن پسر خود همیشه در مفاصلت محاذیت و عداوت میباشند

محقق د گردیدند شب دیگر صورت متوفی باز در خواب در آمد و شمشیر و دیگر اسلحه گران قیمتی خود را از پسران خود پطلبید و گفت هر چه معرفت شاه یقین شما چنار من می‌دهند همین لحظه بهمن رسیده دادید صباح آن مطابق رویا همه اسلحه مذکور نیز بدان مزور رسیده داده القصه به هر زور و شریب که داشت همه اسما متفوی را از نقد و نسیم از وارثان متفوی بر گرفت . بعد مرزا طغل هر چه داشتن در شریب این مزور در باختن و خود را از دست او غافل ساختند و او علی الدوام در هجو تماز مشایخ دهانی من بود پاکه دسبت بجناب هرتصوی علیه السلام کمال مشاهدت و حقارت من نمود و در عقیده و ارادت خویش من افزود حتی که طبیعت میرزا هنگ و طغل و فقیره بیگر و چیزنا بیگر یعنی پسران و دختران متفوی را از اعتقاد بزرگواران دیگر که عبارت از خراججه میر درد و مولوی فخرالدین وغیرها باشد چنان خالی نمود که گوئی رتبه هیچ کس در خاطر شان ذمود علی هذا لقياس هر دو میرزايان مسطور که با راقر دسبت عبوبیت داردند همیشه در اسرار و امور دازک و اصلاح اشعار طبع زاد خویش و فهر علم ترکی وغیره رجوع بعاصی من مدد دران ایام زافر جام این سلوک دیگر ذاترعی گشتنه چون درین امر به هر دو صاحبان به پنه و نصایح پرداخته و هوشیار و هنرمند ساختن خواسته بآن مردود خبر رسید دشمن جاشی من گشت و از هلاقفات عاصی متوقف گردید و هر دو میرزايان متفوی

قلعه هبارک بیرون کنای نیزدند و بهرا دش رسانیدند . و این افساده طولانی دارد که این موجز گنجائش آن نیاره . دلمیر ایس بعده .
 شورت شاهزاده میرزا پابا علا والدوله والد ماجد میرزا مغل
 و طغل صاحب مسطور در عرصه یک هشتاد کم و زیاده شاه پیشین
 نامی شخص غریب اهلطن عزیمت خوان سرداران که جه سن کهولت
 و سیاه بود به تقریبات در قلعه هبارک دافل گردید و چکر و
 فریب و خیله و شعبدت ها چند بس دیروزه را قمر و هر دو میرزا
 یان صدر جرسید و کرامات خود که الحقیقت است در این برد دهون
 آغاز دهون ازان جمله شعبدت و کیده از اکیاد او که بیاد آمد
 می شود که شب هردو میرزا یان مذکور پدر مرحوم خود را
 در خواب بس هنوز دیدند ازین هنوز مذکور تعجبور آن رویا در
 خواستند گفت بزرگواره را چیزه از لباس متوفی بدهند
 ایشان بعمل آوردند . جاز در شب پدر خود را هنوز عربان دیدند صبح
 ازان هنوز تعجبورش پرسیدند . جواب داد بکسے که لباس متوفی دادید
 مستحق آن نجوده باشد اگر بدیگر که از و بزرگتر و متورم
 باشد بدهند البته پدر خود را امشب در رویا هلبس یابند
 میرزا یان معزالیهها درخی از لباس فاخره متوفی پیش همون
 مشعبده هنوز مسطور گذاشتند و گفتهند که در نظر ما از صاحب
 پدر بزرگواره به دظر نه آید این را قبول شرایبند بعد
 اذکار جسیار برداشت و بخاطه خویش گذاشت میرزا یان مذکور
 همون شب متوفی را به همون لباس هلبس دیدند صبح از
 شنبه چنیس همه وارثان مرحوم خوشبود پدیده هنوز دسیار

ازین شهر دفعه سازید. و اگر این راز در هلا می‌افتد بجان ما آفت می‌رسد.

فایده، باید دادست که در این ایام میرزا چوان بخت و لیجهد بهادر که شوهر چیزدا بیگم مسطوره بودند از قلعه هباده بس است رضاه پادشاه گردیده در لکهش تشریف آورده و عیال و اطهان شان هم در قلعه هباده نزد پادشاه محبوس بودند و چیزدا بیگم برای هیلات شوهر خود بیقرار باکت دیوانش وار بودند و می‌خواستند که بهر طور مبلغ خطاپر هم اگر خرچ شود صرف نهوده بشوهر خود بمناسن لبذا مطابق مذهب زنان اکثر در طلب تعویذ و طومار بی پیرزادها متوجه می‌ماده پس این مزور حقیقت را دریافت و با بیگم مسطوره بحواله سوال و اقرار نهوده که شما را در لکهش رسانیدن بوقت شب از دست موکلان غیبی ذمہ من است بدین بهادر قریب یک سال شعبده‌های ادوام به ایشان دیز نهود و برای رسانیدن در بلده مذکور به لیت و لحل بود بدین تقریب مبلغ کشیر از سرکار بیگم برکشید و متمول گردید. آخرین استدراج و آدست که روزه ایشان را تحویذه داد و گفت که بعد عمل چنین و چنان وقت دیم شب شما بلا پشت پامر پلنگ خوابیدن خود معه زیور مرصح و اسیاب ضروری گران بها که بار بگنجد بخشیده و اصلاً نه ترسید و تماشاه قدرت الی که موکلان غیبی می‌آیند و مجده پلنگ شما را به منزل مقصود می‌رجائید. چون شب گردید بیگم مذکور بهوجنب فرموده مزور آهاده گردید که پلنگ داکاه از زمین هقدار پک گرمه بالارفت و پا ز مخصوص گشت و در زمین رسید پنهان

مکتوبات دراز دوشقند و میرا بکرامات و سخن‌دار میکردند که
 امروز چنین کرامات و امشب چنان معجزه به مشاهده گذشت
 ما پگوئه معتقد جذاب شان صاحب نشویم چنانچه روز میرزا
 مخل از استدراجه و چمن دوشقند که ام يار ما از کرامات شان
 صاحب یکه داشت که هر تماشای که می خواهیم که به دینام شان
 صاحب تعجیل دوشقنه می دهند و ما به وجب فرمایند که در شب
 بمحربه خلوت دشته چعمل می آریم صدها مردم برگ سپید و سیاه
 اما پست قم پناظر می آیند و تماشا می نمایند همه‌نیین شبیه که
 می خواهیم مطابق آن بعمل می آریم استغفار الله منها - پس آن
 اعتقاد بدرجات رسید که چون استدراجه ازان خبیث بکرات و هرات
 دیدند به اختیار میرزا مخل مرید آن مرتد گردیدند - بین ساله
 نگذسته بود که آن ارادت و عقیدت فجهه بجادب نفاق پیوست و
 این دوستی بخته منجر به دشمنی گشت و نگاه مکتوبه دراز در
 زبان ترکی خطیه در کمال احتیاط پدست داشر عنایت رسول خان
 هسطور بخاصی رسید که دران جهان کله و عالم شکایت
 و دغا و شجیده بازی آن مشعبد به ایمان بوده و دوشقنه بودند
 که ام يار غم گسار اکنون اثر و سحر آن هزار از ما زایل شد
 و معلوم شودیم که آن مردود مان ما بنا حق تلاف نمود حالا
 اراده جان نیز دارد - و الحال خود بر کلان مارا که شواب قتل
 سلطان بیگم عرف چیودا بیگم محل خاص میرزا جوان بخت
 ولیعهد بهادر اند صاحب دولت دیده فریشه هر روز مان با شان
 را بخارت می گرد می باید که بظوا ر یکه توادیه این مردی را

ذگرمه رادر عجیب و غریب هنقولات است. ازان جمله ایس است که از طغای جناب والده صاحبها شنیدم که خواهر زاده حقیقی دواب تاج محل مذکوره پوچشیده باشد بمن می گفتند که دواب تاج محل مرحومه خاله ماگاهه تا طفل شیر خواره پسران و خواهران یا برادران در آغوش خود نگشیده اند می فرمودند که مرد از ذات ذکور شمر می آید هر چند صخیب باشد و گاهه از بد و بلاغت تا حیین وفات نیعنی و قاروره خود به طبیعته نه دمودند، چون مرض البوت طاری شد عهد احمد شاه بادشاه مذکور بوده بحضور چناب عالیه عرض نمودند که درین وقت به اطباب شخص نمودن ضروری می نماید که علاج واقعی کرد که آید؛ فرمودند که ام نور چشم هن تهار عبار چنیین گردیده که سرمه پدرت یعنی فردوس آرامگاه دست احمد از ذکور بر دست هن درسیده حلالدکه وقت واپسیس است خدا گفته چنیین شود همین قدر فرمودند و جان به خازدان بجهشت سپرد نمودند. هر چنیین عصبت و عفت چناب والده صاحبها خود را بچشم خود ملاحظه نموده که یا دندارم که پسران برادران حقیقی خود را گاهه از ممبست درکنار خود نگشیده باشد و چون زیاده از چهار ساله شدند ازان اطفال صورت خود را نیز پوشیدند و باز بالمشافه ندیدند. اما هر چند در اصل و دسل عاصی آبا و آما قصور واقع شده لیکن در تقوی و ظهارت فتوحه عظیم رفتنه مطابق نص کلام مجید "اقریب اتقاکم" از فدان آن اوقات از طرق گرامات و خرق عادات دور افتاده بروی و در ضلالت بروی خویش کشادیم لیکن اکنون هر گاهه ایس حالات روزه می دهد.

دیری درین امید انتظاری کشیده هیچ ندید - علی الصباح این ماجرا
درسته بوزور فرستادند که از شها بط و ریکه فهمادیده بوده دران
قصور رفته گفت چه مضايقه حالا بار دیدگر بر خود محنت پیک
چله گرفته شهارا بهنzel موعود هی رسیدم - بعده رخصت سفرده
روز گرفته به سهنه غایب گردید هر چند بیگم مردمان را در
تلash ده دوادید خایب و خاس بر گردیدند و از و اثره ندیدند
اما اهل تکسر میگویند که چون این مزور بدولت رسید در سر
این علم ۸۵ در کتب این گن ترک حیوانات وغیره ذشته اند
قاصر گردید - چون دیده که دیگر از من هیچ نمی آید و پرده از
روبه کار می کشید بگریخت و بگوشی خمول عاشیت خزید - اگر
حقیقت ایس مزور را جتمامی ذشته برام خود کتابی علجه هر قطب
گردیده و بطول انجامیده - غرض ازین ملاقات آنست که بعد از
بر آمدن خود از قلعه مبارک هیچ کس را بدهیں کمالات چه در علم
علوی و چه در سفلی بجهش خود پاز ندیدم مگر بطريق افساده ها
بسیار شنیدم - نظیر این، اگرچه جناب حضرت والده ماجد که ایس
عاصن دیز از اولاد و اهفاد و حضرت خواجه ابوالعلا و خواجه محمد
مهنه و خواجه دورانه نقشمندی اکبر آبادی رحمه الله علیهم که از
اویام کم بوده اند هستند و ذکر خرق عادت ایس حضرت در
کتب متاخرین از مشهورات است درین مرجوز احتیاج نیزد آن
ذیست - وهم چنین اکثر اوقات کلمات کرامات از آن حضرت و از
دیگر مستورات عصمت قباب خصوصا از دواب قاب مدل صاحب
 محل عالیه محمد شاه فردوس آرامگاه که جد مادری والده راقم
بوده اند علی التواقر سر زده و اگر از باب عصمت آن حضرت

تخته‌ها بمن دید و گفت من نژدیک شما آمدم امر حالا پیایم
گفتم بیا اگر پیایم بمن چه سلوک خواهند کرد گفتم هر
قدر که مقدور خواهد شد . گفت جسیار خوب می آید درین
گفتگو چشم من باز شد و چند چند هاش بیرون بر آمد و
راجه‌ها مرآ به سلطنت دعوت کردند و باز آن امر مبهم و
مهمل ماده ندادستم که چه شد و از من چه بده سلوکی بدکار
رفت که زودتر حال چنان منقلب شد .

نظیر این، بتاریخ نیم شب دهر مدżer الدرام که صباخ
آن باروت خانه قلعه مبارک سوخته گشت و ذکر آن بالا گذشت
چون آن شب از آفات و ادوام بلایات آن هنگامه بیدار
بودیم و کمر چسته بدراست داموس خبردار زیرا
که آن شب غلام قادر مجده فوج در تهیه گریخته‌ان
بسی برد و بعد نیم شب از اشترون دروازه های قلعه مبارک
از میخ های آهی بشد نموده از راه دیلی چهتری همچه فوج و اسباب
خود بیرون چست و قلعه از غنیم خالی گشت؛ باز می بیشتر که
بعد چهار گزی راه و میدل گردید و برای قتل مامه سلطین
مجده فوج با رزو قلعه مبارک عورد نمود و از های همه اغذیان
دیوسان قاعده می لرزید و هر یک از محبوسان برجان و حرمت
خود می ترسید؛ راقم را دران حالت یاس هجوم سپاه نجاش که
مقدم نور باشد برس می تازد؛ و حواس ظاهری را در می بازد
و محظل می سازد؛ هر چنان کمر چسته بستر خواب می اشتم
و همین که غافل می شویم می بیشتر که کسی بخستی تماز گوییا
شمشیریم یا چاپکیم بدر پشت من مذکور زده و مرآ اله محسوس گردیده

پنادچه اگر چند دخول از شاه عالی پادشاه و دیگر بزرگان و
حالات خوبیش که حمل پسر کرامات دارد درین جاذب‌ویسیر موجب
طوالیت گردد . لهذا چند روایه خود درین موجز ثبت افتاد و الله
الهادی الی سبیل الرشاد .

روایه راقم ، اندرون قلعه مبارک بردم که قبل از بن
امدن خود پنج شصت سال شبه در واتحه دیدم که گویا از
طرف مخرب دیوار قلعه شق شد و من بر آمدر و چادب چنوب
راهی شدم و بوقت شام بجای رسیدم که در درگاه
بزرگه و آن امکنه بسیار عالی شان و با تجهیل کارخانه جات و گرد
آن هرقد گثه‌ها نمی نقره است بلند بطرز یکه من براص گل
گذاشتمن بر آن هرقد که می خواهم دست من دمی رسد باره
بلا هزار حیله آن را بجه اقدام رسانیدم . و چون از قلعه
مبارک بر آمدر و بجه درگاه حضرت خواجه معین الدین چشتی
قدس الله سره در آجیور رسیدم مطابق روایه مسطوره به کم
و زیاده حالات مذکوره را بجه چشم سر خود بالهشافته دیدم
نظیر ایں - قبل از سه چهار هاه از برآمدن خود شبه
در رویا دیدم که گویا وقت قریب شام است و دروازه ما
مرافق محمدول پند شده و زده مرا بنام من می خواند که
شها را لچه‌هی که در هندی ذاهر دولت است بر دروازه ایستاده
می طلبد کسی دیگر گفت که آیا فقط میرزا کلان را لچه‌هی
می خواند با دیگران را نیز شنیدم که لچه‌هی خود آواز داد
که نزد میرزا کلان آمده ام و پس آنکه من از خانه خود
بر آمده نزد لچه‌هی رسیدم و سه از پردن دروازه از راه شکاف

تشریف اورددند، آن لوح را از دظر ایشان گذرانیده‌م لبذا در عین شدت
 هنگامه آن دوک حرام که افغان مذکور چند سلاطین عظام را پیغمد
 هنگ حرمت مال و اسباب خادمه ایشان را تهمیر غارت نموده همه
 برادران به راقم مصر شدند که باره قرعه رمل چاید زد که آخرالامر
 بر ما چه واقعه شدندی است بعد اذکار من ازان کار که عالم‌الغیب
 و اسرار ذات پروردگار است چون اصرار آنها چکار رفت و تکرار
 از حد گذشت ذاچار بخضوم و خشوم بسیار به چناب حضرت آفریدگار
 مستلت حالت خود نموده قرعه رمل را زدم دیدم که همه اشکان
 رمل از خیریت و ملامت حال خبر می‌دهد در حیرت افتادم و متامل
 شدم و خواستم که حال ظاهری را اتمام و پیروی نموده موافق
 رنگ زماده زبان کشادیم و برسر خلاف آیم، جینند گان متامل و
 سکوت مرآ جاذب بدهالی همیل برددند و بسوگند مغایظه این امانت را پهن
 سپردند موافق صور اشکان حال مارا بیان نمایند، طی الحال مقننه شهر و بدل
 گفتمر آنچه از غیب می‌فرمایند که بگو سوام آن گفتن راه
 هیابت سپردن است، به بشاشت تمام باشگ زدم که مژده باد
 هر چه شمارا که عاصی را از غیب چنین نمودند که اثر ضرر
 همچ دوم اصلًا بهای ده خواهد رسید و هر که در پناء ما خراهد
 هزید نیز خیریت خود خواهد دید و مطابق آن دیدیم
 و بشکرآدیه منعم حقیقی شاکر گردیدم، و این حالت را در
 دهلى عامر و خاص می‌دانند و در محل جرأت به طریق
 ضرب امثال این منقولات را هی خوانند.

فی الحال از خواب بر جستیر و نشتر و دادستر که تحقیق داشته
 بر من بودند انداخت و مرد مجروم ساخت، زود بر پشت خود
 دست مالیدم هیچ اثره از جراحت ندیدم، گفتم لاحول ولاقوی الا بالله،
 و باز بر پهلوص دیگر تکیه زدم همین که غافل گردیدم آواز شنیدم
 هولناک و من بیشتر که هوا تاریک گردید و سنگ و خشت از هوانم
 باریید و آواز آن و اویلاهه یکدیگر سوام دیدن صورت پگوش هم
 می رسد، باز دیگر موش گردیده بیدار گشتم و باز بخواب درفترم،
 دیدم که وقت دهان با مداد است بهر کیف دو رکعت فرض گذارد
 زود تر برای حراست در دیواری رفتم و منتظر طیفه غیبی بودم
 که هجده هم از آواز هولناک و تاریک هوا و باریدن سنگ و گوله و
 واویلاهه ما مردم بطور مذکور بظهور پیوست و اکثر چنین رویاها
 صادق در قلعه همارک عاصی را روس میداد و حالا مدت است که چنین ها
 اتفاق نیفتاد.

نظیر ایں، چون ایں عاصی از علم رمل هم بحرث داشته و
 اکثر از احکام عاصی مطابق افتاده که ازان حیرت دست داده، چنانچه
 ماه دفع شدن شاه یقین مذکور قبل از چهار ماه دوشهه
 بپیر زایان مسطور فرستاده بودم و قبل از دو ماه گرفتاری غلام قادر
 ملعون دیگر بر دست ما دهوجی پیشیل سند هیمه مرهنه و باز
 بود سلطنت بر شاه عالم پادشاه معهود قیاد ماه و تاریخ از قرعه رمل
 بر آورده بر لوحه نیشت بهمه برادران خود نموده پنهانه خود
 گذاشته بودم، و این هژده در خطيه دوشهه بشاه عالم پادشاه مرسی
 داشته مطابق آن بعمل آمد، و چون اکبر شاه ولیجهد بهادر معهود
 برادران و مرزا همچل و مرزا طخل و بعض از اعمام خویش در خادمه را قدر

دقه و جفس در همایت ها امادت گذاشتند عرض هر معلم و خانه
ادمه و اعلی که در جوار و حضور دیوی ما بوده از افضل حضرت
بجه همان از باعث جرأت این عاصیان محفوظ و هامون هاده
خصوصا معلم میرزا علی اختر ولد طالع اختر ابن محمد بلند
اختر عرف اچه میان برادر حقیقی حضرت محمد شاه فردوس
آرامگاه مذکور که دیوار مکان این گنگار بود به هزار
جد و کد جرأت و همیت از غارت رهیله هضمون داشتیم و هر
چیز خانه عنایت رسول خان ناظر مذکور را نیز گذاشتیم که
بخارت رود و برباد گردد بعد هنگامه مسطورة همه نقد و جنس
از دقیق و خطمیم بمالکان آذها رسانیدم و از امداد سبکدوش
گردیدم چنانچه بربیں هاجرا حضرت قدر قدرت بسیار تا سف
خوردده و حسرت و ندامت برده که چرا چیزه از نقد و جواهر
گرانایه سرگار والا نزد ایشان امداد گذاشتیم که امروز بگار
آمد و صرف حوابیج شده - رجعوا الی المقصود -

ذکر برمد راقم بطريق اخفا از قلعه مبارک

و قید سلطینی طرف چیپور و جودهپور

و برخه از سر گذشت خود

لیکن بعد از مشاهده این حال چنان غیرت و ملال ازان
حیس دامنگیر گردید که چیب اصطبار تا دامن اضطرار بدریه
به طور که توادستم بعد اذضام یک سال و دو ماه ازان واقعه
جادکه با رفقاء جاذباز سازش نسودم که بالفعل نام آنها نوشته
صلاح وقت دیست زینه که در دهلي اهل و بوقت دارد مهادا

نظیر این، قبل از دو سال ازین حال علام محمد خواجه
 صراحت دیگری ها که شخص متقد و فقیر دوست بوده، روزی
 بوقت صبح آمد پیش من عرض نمود که امشب واقعه
 فوجیب و غریب بلا دلیل آمد گفتم خیر باد گفت در واقعه
 دیدم که هنگامه و فتوحه و شور دشواره در دهانی بر پا و سلطنت
 برباد هر یک بحال خود گرفتار و درین حالت من بیشتر که دو
 علم بر پا شده است و هنادی داده کند که علم اولین ازان
 میرزا علی بخت میرزاوشی کلان است و دویی پنام میرزا جان
 که یکی از برادران علاتی میرزا همایون بخت باشد و گویا
 داده من دهنده و خلائق را خبردارم که هر کس بزیر این
 دو علم خواهد خرید آفته شواهد دید، بمجرد این شنیدن
 ذویدم و دزدیک رسیدم که زیر لواه اولین چناب
 ایشان یعنی راقم هجه حشر و خدم ایستاده اند و تخت ثانی
 هرزاخان مستور چاتمه پا فسرده و خلائق من رسند و در پناه
 این هر دو علم میخوردند و ازان آذات من دهنده چون این واقعه
 ازان خواجه سرا که از شقات بود شنیدم در حق خویش بشارت
 در یافته منبسط گردیدم و تعجبید آن خواب چنین گفتم که
 الله تعالیه بر همه چیز قادر است مطابق واقعه شما فدویان
 همچنان خواهد نمود که در این خیریت همه خلق الله خواهد گردید
 پس ازان چون آن هنگامه قیامت دشان بر پا گردید این خواجه
 سرا اسباب چند هزار روپیه خود هجه زر نقد بر اعتماد واقعه
 دیده خویش دزد عاصی امدادت گذاشت و خود را دیگر در پناه ها
 حاضر داشته و سواع ایشان اکثریه از همه ولان قلعه همارک اسباب

مطلع گرده بربیس پله آورده بودم که تا هشت فاس هر طور که توادند گریختن مرا پوشیده دارند تا از عمل اعدا پیروی جسته باشم باز بفضل الهی همه چیز می توادند شد و الحق که اگر چند برادر در انظرار من محاوذه و راز داری نمی نمودند پس مشکل بود که این شاهد مقصد چهره حصول می بود - تجزیه حقیقت اتفاق همه برادران داعاصی وجود شتی است که غایت الاقصی از اخلاق راقر راضی و مشکور می بودند و نوشته و خواهد همه برادران و اعمام در قبضه اختیار من بود و جواب و سوال ادده و اعلی آنچه از خضور ولا صادر می شد تعلق بهمن داشت و میرزا هماییون بخت وغیره را تحلیم عالم همین عاصی می بود اگرچه از بladت دهن شایده نمود و علاوه آن چون عاصی و میرزا جلال الدین میرزا هماییون بخت دریک روز بحضور سرت سید اسرار الله قادری ادامه الله تعالیی ذاته و افاضه على المسلمين برکات صفاتی و اوقاته واعظ جامع مسجد دست چشم شدیر چشاب مرشدی راقر را برسند خلافت خود نشانده بزبان فیض ترجمان خود عاصی را خلیفه خود خواندند و به برادران عاصی در تعظیم و توقیر راقر بیش از بیش سفارش فرمودند و ارشاد نمودند که این کس یعنی راقر را خلیفه من دانسته بجای من دیده خلاف این دور زیده باشند و همه ها اذگشت قبول برداشته جان گذاشتند، پسند در همین مجلس مهر و نسل ذمی خود محظ سراسر پیشی و مریدی بهمن عنایت نموده اجازت مرید کردن ارشاد فرمودند، اگرچه تا حال این عاصی جدی امر اقدام نکردم مطابق مصراهم -

او هریشتن گم است که رهبری کند

گه بمعاددان پر دام اوشان اطلاع یا فتنه خاده آنها را ثارت
کنند؛ زیرا که پر دام چند کس که پس برددند مثل میرزا
ناضل بیوگ مردوم خادسانهان ما و حکیم عنایت الله خان و غیره‌ها
خاده آنها را غارت کردند در قید و زندان ادراخته بودند؛
و چند حارسان دیوژه‌ی یعنی دربادان دروازه ما را بضرب دره
کوژه یعنی چابک مجروح ساخته اند شاه الله تعالیه اگر طهانیت
تامر دستت می‌دهد کتابی مفصل در اسماعیل رفقا و حقیقت هاجرا
خواهی نوشته؛ اما یک سقام سرکار و دو پسر میردهلا چوبدار
را که پر دیوژه‌ی ما قفل می‌زدند نیز رشترت داده بپریس راز
آگاه گردانیده و پنجه گوچه محتبه ذخیره شوکر داشته بطريق
که چند نفر در مشکل آن و چند اشخاص و دو هیاشه و شاذزاده
گها راز و پیشتر و همین قدر کهار وغیره در کنگی هر سرو و
چند اشخاص در پتوهی و درازده برق انداز پورجیه و یک مادیان
و چند راس اسپ و یک بهنگی پوشان و یراق خاص محمد چند
خواص جان پیاز وغیره هم در دیوژه‌ی دشاده بوده؛ و قمیل
ازین با راجه جیپسون و جودهپور در خط و کتابت سازش واقعی
حقیر داشته بوده زیرا که در طلب خود و اقدام خدمت
گرده سر گرمه تامر دریافت نموده و بپریس راز برادر خوره
حقیقی خود را که میرزا محمد جلال الدین بهادر اند عرف
میرزا خورد دارد مجده دو سه برادر دیگر از بنی اعمام
خصوصاً میرزا ابوالقاسم همایون چفت نیز بعد سوگندهای مخلص

تحبیین دهودند و لقبش درباری گرداده شد^۱ و صندایان را حکم دخول
 محلات فرمودند و پخطاب مملای سرفراز دهوده بدرجۀ اعلیٰ
 وسائیدند^۲ ،

رجعوا الى المقصود .

و عجب تر آنکه با ریدار زده که از طرف محلدار بیگم
 ثیابتاً اندرون محلات سلاطین متعین است^۳ ما را در روز و
 شب چهار بار در حالیکه می بودیم آمده بچشم خود من دید و
 خبر اندروشی محل ما از نیک و بد چند بار بحضور والا من
 دوشت ویرا شهر بیهاری از چند هفتۀ لاحق بود از درد کمر
 بر خاستن نمی توانست^۴ ، به زن مسطور دیز چشمان خود را
 دهوده چنیین حالت دارم دو سه روز در حجرۀ تاریک می نشینم
 کنیز خود را منع نهانی که از بیرون حجرۀ هم مرآ آواز
 ندهد و محبول دیوڑی ها سلاطین آن که بوقت سه پاس
 روز گذشته دروازه بند می گشت و سه قتل از بیرون و اندرون
 بر دروازه نمی زدند و کلیدهایش نزد ناظر کل که منظور
 علی خان نام داشت می رفت .

تنبیه^۵ ، یاد دارم که اول این راز را با حکیم عنایت الله
 خان مذکور پیش نهادم و خواستم که این امر دازک مجرفت
 این حکیم سر انجام باید که مرد دادا است چون چند ماه
 هارا درلیت و لعل داشت از سیاق کلام و پنداشتم که این
 حکیم است چنیین کار خطداک که بیغم حرمت و هلاک دارد
 از این صورت اصرار نه پذیرد^۶ ، روز سخت گرفتم و
 بجهد شده پرسیدم به شما سوگند نمک ما هست ، اگر من

رجعوا الى المقصد . و باید دادست که قبل ازین یکم اصلاح خط و هرگز اشی سر جعل دیا وردۀ بود مر تا روز اذفار بمر تمثیل صورت و تخیل هنریت بگار آید پس چون این همه درستی بطور خانقیه بمر رسید و روز وعده شزدیک کردید ، اتفاقیه چشم انداز رمد شدید لاحق شد مطابق " اذا ارا دالله شيئاً فھن اسبابي "؛ بمقابل ظاهر دیویه خود که عنایت رسول خان مذکور خواجۀ سر ریعنی خواجه جود هر روز ذاهر بردۀ برای هجراء و دیدن ما بر دروازه حاضر می شد ، چشم انداز خود را شود و بسیار بیقراری اظهار فرمود و مخاطب خود را در تمارض اندیخت و اظهار ساخته که شدت رمه بسیار است حالات پسوند آفتاب شد امر دو سه روز در هجرۀ تاریک خراهم نشست برای دیدن ما مکلف نخواهید شد .

فایده ، اگر چه قبل ازین در عهد همه سلاطین دهلي خوجاه ها در عمل خاص پادشاهی وغیره شب و روز از حکمر حضور آمد و رفت داشتند لیکن چون کار قبایحه ایشان بسیار بظور رسید و زنها خواستند و خانه هائمه خود را بجهه منکرات آراستند در عهد همیں پادشاه چهر جاه اعني شاه عالم ثانی از دخول اندرون محلات مهنوی گردیدند اما در سلاطین دهلي آلان خدمت دثارت تعلق دخواجه دارد و بس ، لیکن در خوجاه ها نیز ثقات سلاطین دو قسم دریافتند اند ، آن را که قدر آن رجولیت از بربیدن باقی دیدند بادامی نامیدند . و کسی را که بالکل از بیغم صاف یافتند عرفش صندلی گذاشتند ، و بادامیان را بطریق دربان ها بر دروازه ها

رجوعنا الى المقصود

ذکر تاریخ و روز انفار راقم با تبدیل هیئت

و تغییر صورت

بـتـارـيـخ سـيـوـهـ رـجـيـعـاـلـوـلـ سـنـهـ يـكـهـزـارـ وـ دـوـ صـدـوـسـهـ هـجـرـيـ رـوـزـ
 يـكـشـفـيـهـ سـهـ گـهـرـیـ شـبـ گـدـشـتـهـ اـزـ رـاهـ بـدـرـ روـ آـبـ يـعـنـیـ هـوـرـیـ درـواـزـهـ
 سـقـامـ رـازـ دـارـ مـسـطـورـ لـئـگـیـ کـهـ خـودـ رـاـ بـرـاءـ تـبـدـیـلـ لـبـامـ هـنـ
 خـفـیـهـ بـدـسـتـ مـیـرـزـاـ هـمـایـونـ بـفـتـ عـرـفـ مـیـرـنـ صـادـیـبـ چـهـنـ فـرـسـتـهـ
 گـهـ بـسـیـارـ رـازـدـارـ وـ یـارـ غـمـگـسـارـ وـ بـشـیـ عمرـ هـنـ اـنـدـ کـهـ خـواـهـرـ
 حـقـیـقـیـ هـنـ بـایـشـانـ مـنـسـوـبـ اـنـدـ وـ خـواـهـرـ اـیـشـانـ کـهـ دـخـتـرـ عمرـ حـقـیـقـیـ
 اـیـشـانـ بـاـشـدـ بـمـیـرـزـاـ مـحـمـدـ جـلـالـالـدـینـ مـذـکـورـ بـرـادرـ حـقـیـقـیـ رـاقـمـ
 سـلـیـ اـزـ دـوـاـجـ دـارـ وـ عـلـاوـهـ آـنـ رـاقـمـ اـیـشـانـ رـاـ تـعـلـیـمـ عـلـمـ نـیـزـ
 گـرـدـهـ وـ یـادـ دـارـمـ کـهـ دـرـانـ اـیـامـ سـبـقـ نـسـخـهـ فـوـایـدـ الـبـتـدـیـ کـهـ
 تـالـیـفـ هـنـ اـسـتـ بـایـشـانـ مـیـ دـادـمـ بـرـادرـ مـذـکـورـ خـفـیـهـ آـنـ لـنـگـیـ رـاـ
 خـوـالـهـ هـنـ گـرـیـانـ شـدـهـ دـسـتـ هـنـ بـسـوـصـ خـوـیـشـ کـشـیدـدـدـ
 وـ گـفـتـشـدـ کـهـ بـخـاـگـیـرـ بـایـدـ شـدـ زـیـرـاـ کـهـ مـلـاقـاتـ آـخـرـیـنـ اـسـتـ مـنـ
 دـسـتـ خـرـدـ رـاـ بـازـ کـشـیدـمـ وـ گـفـتـ اـزـ اللـهـ تـعـالـیـ عـهـدـ گـرـدـهـ اـمـ کـهـ دـرـیـنـ
 هـجـرـتـ درـ مـحـبـتـ شـهـاـ عـزـیـزـانـ اـشـکـیـ نـزـیـبـزـرـ وـ بـخـاـگـیـرـ دـلـ شـوـهـ مـاـذاـ
 کـهـ اـیـشـانـ اللـهـ تـعـالـیـ اـمـبـدـ قـوـیـ اـسـتـ کـهـ دـاـ مـهـرـاـدـ مـلـاقـاتـ کـنـمـ وـ اـیـشـ
 وقتـ رـفـاقـتـ اـسـتـ خـبـیـطـ غـمـ اـیـسـ مـهـجـورـ پـھـرـ ضـرـورـ تـاـ رـازـ دـارـیـ اـوـ دـسـتـ
 شـرـودـ وـ بـرـ مـلـادـهـ اـفـتـدـ بـعـدـهـ خـودـ رـاـ درـ هـجـرـهـ کـشـیدـمـ وـ یـكـ عـرـضـیـ
 درـ مـعـذـرـتـ اـنـفـارـ خـوـیـشـ وـ سـفـارـشـ بـمـ گـنـاهـیـ دـیـگـرـ بـرـادرـانـ درـشـتـهـ
 وـ مـهـرـ خـودـ ثـبـتـ دـهـوـدـهـ زـیـرـ تـکـیـهـ خـودـ گـدـاشـتـمـ وـ بـمـ بـرـادرـانـ رـازـ دـارـ
 فـہـمـاـنـیدـمـ کـهـ چـوـنـ اـزـ گـرـیـفـتـنـ مـنـ یـكـ شـیـانـ دـوـزـ بـگـرـدـ اـیـ عـرـضـیـ

تو اید این کار بحمل آرید والا در انتظار مداریه . حکیم زمانی
متهم شده گفت که اگر تقصیر معاف شود عرض واقعی
نمایم ، گفته بخدا معاف فرموده خدمت شما این وقت همیش
قدر بس است راه راستی را پیماییم و از طریق گریزی بپرسی
آمیم ، آنگاه حکیم مسطور ایستاده و دست ادب بسته عرض کرد
که چنین کارها از دست حکماء آید آنگاه دست خود را بر بروت
مالیدم و گفت "من توکل علی الله ذھو جسبه " انشاء الله
تحالیم این کار راهم از دست ندان خواهم گرفت و همچنانی
واعجه گردید ، بر آنچه که همیش بسته بودم بوساطت ساده
لو حار از قوت پنهان رسید آرمه گفتند اند لادری

بـه هـر كـارـه كـه هـمـت بـستـه گـرـدد
اـگـر خـارـه بـود گـلـدـستـه گـرـدد

پیش از بر قدرت حکیم که از چنین گرپزی ما فی الضمیرش
از زبان و سی بیرون انداده و از تردد ذاتجربیه کاران چند کار
عظیم را همی سازد ، و مطابق ایس ساخته چخاطر گشت که درین
 محل هر قوم گشت اظفری کارفرما اگر آدمی باشد از دست دواب
کار خود را به راد خویش می گیرد که هرگز نقصانه نباشد پذیره
و اگر عکس آن واقع است همگی کارهای آماده و خایع - قطعه .

اـلـفـرـی هـسـت كـارـفـرـمـا گـرـ
آـدـمـی كـارـش اـز دـوـابـ شـوـد

وـرـ بـعـدـسـ اـسـت وـاـصـ بـرـ حـالـشـ
هـرـچـهـ فـرـمـایـدـشـ خـرـابـ شـوـدـ

اگر کسی پشنا سد نیز رشرت در ترکیش گهر موجود باشد
شاید بدین حربه دشمن را کشید و بدین لقمه چرب و گندله
سگ عربو گندله را گلو فشرده باشیر ^۱ بدین هیئت بس.
دیوار همل خود از علاقه باهر که بطرف برج شتر گلو است،
جادب چوب و در آنجا همچو درگاه شیوه همی
به حاجی الهرمین مشهور است شکستگی هر آن دیوار پنج شان
درام طول داشته باشد بر آهد و آن روز پوربیه هام
چرکی آن طرف در بلوه تنفواه خود بزین چهرو گه حضور والا
رقطه بودند ^۲ و چرکی خانه برج شتر گلو آن روز از چوکی داران
خالی ماده رفیقان جاذباز که پر وعده گاه در کمین بودند
زیر دیوار پسپیدند ازاها خانه زاده جاذباز همانی چاه من سرمه
پشت خود را فرش کرد ^۳ عرض نمود که دصیب دشمنان چنان
نشود که در فروع آمدن بر سرت ضمیمه رسه درین غلام خود را
باشد انداخت ^۴ گفتمن من چسیر و تولا غر همین گله خود را در
تو اداخت قالب ترا از جان تهی ساختم ^۵ نس امشب که شب شگون
ذیک است میباید که اول دشنه را بکسر ده که در قدم نفسیه
چون تو رفیقه را خلد ^۶ زاد مذکور چون درین امو میالخه گرده
خود را از بلاه دیوار بزیر اگهدر بطوریکه چیز از بار من پشتهش
و باقی بر زمین آمد چند کس سقا وغیره نزدیک تیشخانه صقدر
چنگ زیو درخت اجاین در چار دیواری ویران در کمین حاضر بودند ^۷
چون آذجا رسیدم سقاکه مذکور یک مشک خالی بر دوش من افگند
و یک برشاده خویش گرفت ^۸ ر عرض نمود که صاحب عالم حالا
وقت جرات است قدم به باکانه هم پای غلام نباید برداشت

را پدصور والا خواهند فرستاد که از زیر بالیں فلادی نوشته داشتم
 و مضمون عرضی مذکور آن بوده که "چون ایس عاصی در هنگامه
 غلام قادر به که هر امر خدمتگاری هاست شایسته که لایق فرزندان
 سعادتمند باشد بحضور پدر دور بجا آورده و معرفت میرزا مخل و طغل.
 عرضی مطلب خود دطريق اقرار دامنه از حضور دستخط کنادیده داشتم"
 چون حق تعالیه باز نامر سلطنت برادرات اقدس قایم کنادید در ایظاه
 آن عهود مکث تهمه روئه نمود لبذا دل عاصی شکسته و دامن عزم
 سفر بن کهور همت پسته اگر بهتر مقصود میرسد عاصی راقسم خالق
 اکبر است که پوشرش شرکت در امور سلطنت دخواه دید، اکنون صله
 آن همین قدر می خواهد که ما بقی برادران عاصی را نخواهند
 رنجانید" و این ها رابطه تقدیر پنداشته چاگیر و در ماهه که جاریست
 مسدود دخواهند کنادید" بعد دوسته چنیس ها بر تهمه روئه
 خود افیون مالیده تا سیاهیش "پیش روئه من بپوشید" موسوی سرما
 پشت بود که گزند ماه ذی اشجار را خشک کرده و آبهارا یعنی پسته
 و پوشانه که در برداشتم فرو کشیده دستاره مانند لوددان
 یا زاری که پیچ هایش به ر طرف که در رو پوشان باشد در سر
 پسته و که پوش و قیام دو تهی در بر پوشیده و رضائی پشت
 ماهی زرد رنگ در سر اشکنده و لنگی بطور سقایان بر کمر زده و
 پاپوش شخت و دوشت سقا که شاید گاهی بچشم هم دیده بوده
 بپا خود کشیده و یارمیان خود همیان زر و در یک گوشه
 دستار چند اشرفی و در گوشته دیگر چند روپیه و در گهر رفاقتیز
 اشرفی و روپیه ها آمده داشتم بخوبی آنکه نصیب اعدا مرا

که حالا گوجران ڈاک و میادن ها همینجا حاضر هی شدند و دیگر تهاکه ها درین عرصه که غلطی شدن مردمان ڈاک و نیاهشتن آنها و در حالت یاس باز متعدد شدن و داز یافتن که واقعه شد، این قصه طولی دارد الخرض در جستجوی مردم ڈاک و پھر رسیدن اسباب از جام بجای موعود یک پاس شب گذشت، بعد از پس از اثنا گفتگو در میادن ها دشتهایم چون اند که دلجهی شد و حواس درست گردید از شدت سرما به طاقت شدیم، قبایل که ره پنهان دار که همراه بود خواستم که پوشش یک آستین بر دست چپ کشیدم آستین دویم که قمی کرد آن را گرفته از جلاه دوش آورده در بند گردیدن سر آن را گرد زدم، فرصت پوشیدن آستین دویم و کشادن تا قلعه آن بیر میسر نشد، بعد از گوجران چالاک از راه کوه و جبال و جرو ویراده ها دران شب تاریک مسلح و مکمل با پناه قبوره سیر بجلادت تماد راه ریواری پیش گرفتیم هم در سواری میادن روان باشارات نماز عشا گزاردم و وظیفه ادا نبودم، آدچه دران شب از باد صدر ای درین شدت سرها مصیبت دیدیم شاید در طبقه زمینی هم چنین باشد، بهر حال نماز صبح بر در گئی هر سر و ظهر در تپودی و عصر قضا و مغرب و عشا در ریوازی ادا نبودیم و از عمل هرهشنه ها مامون و مصیون بر آمد در عمل راجه سوار پرتاب سفگه راحت فرمودیم و شکرانه حضرت امدادیت بجا آورده بیم چنانچه از دهانی تا پرگنه ریوازی که مسافت سی و پنج کروز پخته است اول شام غریبی

بعد پیش و پس همراه رفقاء مذکور رواده شدیم تا پر تاوه
 رفته باشیم که چسبب خرامش عجلت پسری هیرده دیوژه‌ی ما نداشت
 به یکه از رفقا پرسید که این‌ها گیستند که بچنین سرعت
 هی روند رهیق مذکور چالانی دهود و دستش گرفته بسوی
 خود گشید و گفت که سایان عیش محل در محلات آب پر گردید
 به خانه‌های خود می‌پرورد که گرسنه اند، این سفن گفتند
 چوبیدار زاده مذکور را در حالت ملاعبت کشان بشان بر راه کوچه
 دیگر انداده و از ما دور ترساخت اتفاقا دران روز چول یعنی
 گردادک لاهوری دروازه که شکست یافتند بود درست هی شد
 گذاره هیچ کس ازان در نبود بنا بریں ناچار راه دلی دروازه
 پیش گرفتیم و به گزند از قاعده مبارک بیرون شدیم، چون
 زیر جامع مسجد رسیدیم برای تلاش مردمان ٹاک نیم ساعت
 پلک کم بر زینه پائیم اش نشستیم، تبریاً اند که خاک
 پاک آن جام را بر داشتند زیب جبهه خود ساختیم و بدعاص
 رسیدن منزل مقصود بدرگاه قاضی الحاجات دست افراغتیم،
 بعد دوا دو کرده از رفته اجھیری دروازه هم خود را بیرون
 افگندیم تا منڈی آهن بلکه چند تیرپرتاب ازان هم پیشتر پیاده
 رفتیم که تخمینا از قلعه مبارک تا آدجا یک و نیم کروه باشد،
 چون در آنجا خبر پا خود گرفتیم هر دو پاپوش از خون پشت
 و عقب پا من پر بود، و پوست پا از گرفتگی پاپوش غیر
 مادوس بر کنده یافتیم، پاپوس‌ها را از پا دور اندادم و گذتم
 حالا پا رفتم نهاده، مرا چردوش چرده، خانه زاد مسطور دستار
 خود را پاره پاره کرده هر دو پا من پیچید و عرض کرد

هی شود و تا دو پاس شب در دربار من ماده^۱ بجهت درخواست
هوا مدل رفته در رقص و سرود و عیش و طرب مشغول من باشد
و نزدیک صبح خواب من کند و هوا مدل نام محلی است که
خاصی برای خلوت و رقص و طرب و ایهو و لعب آراسته^۲، الغرض
بخشی مسطور باقیان شایسته بطور خاندان ما آداب همرا بجا آورده^۳
و از طرف راجه نیز آداب به تقدیم رسانیده ذکر و مهمنی
پایسته پیشکش نموده بجهت از زبان من هاجره بر آمدن محظ
حسب و نسب استظهار کرد^۴ حقیقت را بعینه محظ قید تاریخ
روز و ساعت اظهار کردم و مطابق دوشه^۵ اخیار دهلی شنید
وقت رخصتش محظ برادرش درشاه مرحمت فرموده رفت^۶ بهاراجه
دهراج سوا پرتاپ سنگه که قوم کچه^۷ است ظاهر کرد^۸ راجه
مصطفوی ماده^۹ بлас نام محلی را که دصف ساخته راجه ماده^{۱۰} و
سنگه پرورش و نیمه^{۱۱} باقی آراسته آدست برای من آرایش داده
درانجا فرود آورده.

ذکر ملازمت راجه جیپور با راقم و حقیقت و پرخی
از صفت آن بلده بهترین بلاد هندوستان
تاریخ سیندهم شب چهاردهم ماه مسطور به وقت نصف
شب پنهان آدمیان مهیین آمد^{۱۲} ملازمت نمود بطور آداب خاندان ما بسلاه
گاه رفت^{۱۳} همرا کرد و نزدیک آمد^{۱۴} یکصد و پیک اشرفی ذکر گذرانید
باز بآداب گاه رفت^{۱۵} آداب بجا آورده به اشارت نزدیک طلبیدم^{۱۶}
چون دیدم که دیو استاده ماده^{۱۷} و قصه های دراز رانده^{۱۸} اشارت
به دشتن نموده دست داشت دران امیر عمالخان^{۱۹} فرموده پیش شد

ذکر رسیدن در قلعه آنپیر و هموں روز اخبار دهلي

رسیدن برآجنه جيپور در ماده گريختن

من و متنبیه شدن از آمدن من

از ریوازی روانه شده بخاطر جمیع بتاریخ شهر صدر سنه الیه
در قلعه آنپیر داخل گردیدیم ، عجب قلعه مستحکم بنظر آمد
که با ترب و جزایر و سرب و چاروت و گوله به شهر همیشه
آماده چنگ است ، اتفاقاً روز که در قلعه آنپیر داخل گردیدیم
همون روز شوسته اخبار دهلي برآجنه جيپور رسید که یک شهرزاد
پنام و عرف فلان از املاط حضرت عرش آرامگاه محمد معز الدین
پادشاه از قید سلطان قلعه همارک شاهجهان آباد بتاریخ و روز
فلان شهر صدر گریفته است اینجا دروازه هام قلعه تهار دو کانه اه
شهر پندت شده و در شهر منادی و در محله ها جستجو است که از
هرجا بیا پندت بیارند ، اما تا حال تقرر دیافت که بکدام سهت
رفته و شاه دظام الدین عرف شاه کوئی ناظم دهلي خود سوار شده
برام تجسس شان هر چهار طرف تاخت کرد و تا کنی هر سرو دویده
و دیده جاز گردیده و سراغ پدست دررسیده ، پس دخول من
جه آنپیر و وصول این خیر به راجه باهم اتفاق افتاد ، راجه
مسطور از ذار دشان و حسب و نسب من واقع گشته بسوقت
دو پاس شب میثها لال بخشی خویش را معه کنمگا بشن برادرش
شزده من فرستاده و ایس بخشی خدمت منشی گری هر دارد و
محبول راجه آنچا است که تهار روزه هی خوابید اخیر شب بیدار

آورده چند اشرفی نگر نهوده بعده رخصت شده در محل خود رفت، زین سپس به موجب التماس هماراجه که بخشی میشهالان همراه بود سیر آن محل نمودم، عجب تیار و دوکار و عالم عالمر تصاویر و نقاشی و آثیقه بنده دران مرکوز و منقش و فرش زمین بطور چو پر از سنگ سماق و مرمر و یشیب و عقیق اشکنده چودند، و حوضی دیدم در وسط آن به تیاری تهار که دران شب ماهتاب از حیاض چنت خبر نمیداد، شهره دیدم مصفا که در عین جارش هر گز گل ولای را دران جا مدخل نیست، و بازار چو پراز پرکار پیموده، و عمارت عالیشان کج کاری و سنگین جالی دار مساوی السور و متعدد الحدود روم افزا مقطع تیار از هر چهار طرف آراسته از تماشائی کوئی و کوچه اش روم را راحتی بپرسید، چاز چنان شعره مقطع و مصفا به نظر نیامده، تنبیه از اصفهانی که چه پور را دیده بود در سواد لکنزو پرسیدم که آیا در تربیب عمارت و صفا اندازات شهر شما بیشتر است یا چه پور، گفت والله بپراتب چه پور از اصفهان ما بیشتر است و مصفا، رجعوا إلى المقصد

بعده علی الصبح دو راس اسپ و یک زنجیر فیل و چهان شتر و رقمه و خیمه و اسلحه و چند هزار روپیه نقد معهده تیاری کوچ جودهپور سر آنچه نهوده بعضاور فرستاد، و خریطه که دران خطه به والی جودهپور که قدر را ثبور است در هاده اعلام خدمت گذاری و رسوخ ارادت خود بست، بعما از دستخط خوش در خط هندوی دوشته بود دیز نزد من فرستاد که این

نشیشی که من داشتم بودم هم بطريق استادگان آداب بجا
 آورده یک کفل خرد را پیر پیش آن شاه نشیش چا داده و عرض
 کرد که مطابق "الهامو معثور" این قدر هم به ادبی کردم
 و بسیار سعادت و اذکار بجا آورده راجه هیدم جمهور بست و
 پنج سال خوشتر و خوشقو ملبتمن چلباس میرزا ایا نه و در ذکر
 بکلام خوش مقال بود که رنگ غم از دل سامع می زدود تا یک پاس کامل
 خلوت شده کلمات راز داری مادده، دران خلوت شش کس از اسرا
 وغیره همراه مهاراج آمده بودند که آن همه ها دران وقت عهد هام مهاراج
 در دست داشتند تفصیل ایس آدکه در دست کشور بپیرو سنگه
 و کشور گیان جی هل مامون زاده هامهاراج اکال دان و دست بخچه
 پوشان و پیر دست کروژجی خواص شمع دان مرصح و در دست
 حکیم شوتیر که فردگی بود سپر و شمشیر مهاراج بود^(۱) و
 بخشی هشیهالان و چراورش گنگابشن بطور چوبداران مجرهای
 مهاراجه بده آواز معهولی خاندان ما بحمل آوردن و مهاراجه مرا
 برختن چودهپور نزد مهاراجه راجه راجیشوری پیچی سنگه بهادر
 صلاح داده و عرض کرد که مهاراجه مسطور بزرگ این غلام
 است ر درین خدمت بسیار سرگرم اند ما هم در راجه که غلام
 حضور شده ایم متفق گشته بار اعظم خدمات حضور را ببردوش
 هام رسون ارادت خود پیر میداریم قبول نهودم، پس چند گشتی
 پوشان و اسلحه بحضور گذاشت ما طریق دستار خویش از سر و
 دوشان از بر فرود آورده بجه راجه عنایت نموده باز آداب بجا

(۱) ن - زینه

(۲) ن - شویس

با جلاس او نهودم بخشی عرض کرد که غلام را دفاتر بیهاد رسیده
اگر حکمر شود عرضی کشمر گفتگو جسیار خوب گفت.

ذلقه، آورده اند که وقتی پادشاه را در حالت احصار جمیع
امرا انساطه و نشاطه پدیده آمد به وزیر گفت باره بگو که حق
تعالله در تو چه صفت دیده که امر وزارت تفویض نهود - وزیر
گفت عالم پناها حق تعالی حوصله هریک را در علم قدیم خود
دانسته موافق آن کارش می فرماید - چون در غلام لیاقت نازی
ذکری و دقت رسی همالک دید بدروجه وزارت رسانید - فرمود
دیگر و گفتی بعده از بخشی استفسار کرد و عرض نهود که چون
کارخان عالم علی در نفس غلام علامت تهور و شجاعت را بخایت
الاقصر دیده بین کار پسندیدند - پس با گوتوال مخاطب گردید
او محروم حضور گردادید که چون بشده را در ورزش یقظ و بیداری
و پاسداری و هوشیاری در یافتن بین خدمت هامور ساختند، علی
هذا قیاس از جمیع امرا احوال آنها پرسید و لاز هریکی پاسخ محقق
شنبه، چون وزیر پادشاه را دران وقتی با خود ها سرخوش دید پاهو
مشورت نهوده بعرض رسانید که اگر چنان بخشی شود و تقدیر معاف
گردد ها غلامان نیز مرتكب گستاخی میشویم - پادشاه قسر یاد فرموده
گفت معاف کردم هر چه در دل دارید بر زبان آرید، و وزیر
گفت قربادت شوم عرض همه بشدگان اینست که پادشاه ازل
و سلطان لر یزل در ذات حضرت کدام خصلت سزاوار این امر
خطیرهید که مالک تخت سلطنت گردادید، پادشاه را این سوال
به افتخار متفسر گردادید جواب داد که چون مالک حقیقی

خربیله هم در رکاب همراه باشد، وقتیکه مهاراجه رأجیشور بهادر سعادت ملازمت حاصل خواهند نبود خربیله این غلام با و شان مردمت خواهند شرمود و در خطوط خانگی هم علیحده اطلاع می دویسر،

ذکر تخت سلطنت تیار کردۀ فرستادن راجه و آن را بصورت ذالکی گردانیدن راقم

بعد آن در دو هفته تخته بمعنی سریره تیار کردۀ معهده اقام فردگی که مخصوص بدان پادشاهان دستخط سرمدۀ می فرمایند نیز پس گذرانید، چون صورت تخت دیدم ژمینه در که کماحقة این راجه لیاقت اقبال این بار عظیم ددارد اقبال این معنی تیجه خبر خفت و شمره دخیر از ددامت خواهد بخشید، مصراوم چرا کاره کند عاقل که باز آرد پشیمانی

همان وقت اذکار کردم و گفتم نصیب اعدا شما مرا بپیدار شاه و خود را غلام قادر افغان نسازند، باوجود محاصره افواج مرده های این لعنت بازی ٹائمه ددارد، اول بجهوله و قوت الهی انقضائ جنوبیان می کنم بعده هرچهۀ صلاح وقت و اوله در حق ما و شما خواهد بود مشورت کردۀ بجهل می آریم، پس در همان تخت دندۀ سیرومنی ضر کنا دیده بصورت ذالکی گردا دیدم و خبر خیریت و رسیدن خود در چیپور هم میان هدد خرچ هنگوی کردۀ مصروف هر کاره سرکار طرف برادران خود در دهای رواده شرموده - تنجهه - بهجرد خبر شنیدن ذالکی گردانیدن تخت مهاراجه بخشی مذکور را نزد من فرمودند و خلوت خواستند، چون خلوت فرموده اصر

قتل یا بیه عزتی شر بدر خواهند نمود و جاگیر و در ماهه همه موقوف گردیده است - چهارده استهان این خبر وحشت اثر را اضطراری عظیم روی داده - و خوردن آب و طعام از یاد افتاده بی الحال دیگر مدد خرچ هشدوی نموده و خطوط دلاس اخوشته رواده نموده - مهاراجه برای استهانها بخشی نمود را فرستاده و بخشی هذکور به تشفی خاطر من به تماشیل بسیار زبان کشاده عرض نمود که حضرت کار کلی پیش نهاد هدیت والا نهاده دارد و تلاذی چنین امورات بس وقت قابو گذاشت . بعد کلمات دلاس و دلداری بخشی رفته و گنگابشن برادرش آمد تهمام شب به دلداری بسرا برده و صبح بجهت رفع اندوه در رمنه مهاراجه برده تماش آهوان ، مرا مشغول داشت و تا شام در خاطر داری من دقیقه فرو نگذاشت . هر دو دام برده قوی کا یتھه اند ، بخایت اطیفه گو و نهایت خوش تقدیر بعد پیشتر رواده شدیم ، در هر منزل مهمانی و نگرانی بحضور من رسید . عامل ساینه بر طریقه مهمانی و نگرانی بطور شایسته بعمل آورد -

صفت و سیر ساینه

محب و سهی دیده که دران هوضع نمک فروخته نمی شود و اگر بقال یکدایر نمک فروشد پنجه روبیه جرماده ها دهد . همان مواقف حاجت خود هر کسی که خواهد از اذیه های نمک که بپروری شهر هشان جمال و تلال افتاده است برداشته ببرد . هیچ کس ماده حیست و سیر دریا ساینه که ازان نمک من خیزد نمودیم آبیش شور و عجیب و غریب طیور خورد و گلای ادبیه اند و بیه

مرا هیچ کاره یافت بزین تخت انداخت، پس بخشی مذکور
 تا اینجا سخن رسانیده بز خواست و دست بسته عرض
 نمود که تقصیر محاف هر چنین ذات حضرت است که بجز
 تخت سلطنت چیز دیگر نمی زیبد، هماراجه عرض نموده باشد
 که اگر این کار را حضرت مطلع ندارند دیگر بفرماندهی
 غلامان بکدام خدمت پیش آیند و بر چه امید جان و هال
 خود صرف نمایند، گفتم گواران شدارم که براه حظ نفس خود
 اینقدر برادان و عذیزان را صریحا در پنج دشنهان بهعرض
 تلف بگذارم، مگر بعد اخلاص جنوبیان مقداریکه مصلحت
 باشد بحمل آرم بعد هیئت مجموعی درست شود و رقیقات
 مذکور را باشمار نقد و خلام و رکوب خوش شود و بتاریخ
 پست و هشتاد شهر صدر بظرف جوشهپور روانته شدیم، منزل
 اول در بازار لون کرن دامی که از چه پور بهضافات یک و نیم
 کروه دور گاشد فرمودیم و به جهت تمیز بعضی ضروریات چند
 مقام در آنجا نمودیم که درین اثنا هر کاره ها ڈاک هماراجه و
 هر کاره هام سرکار ما معمه خطوط رسید، مبلغ هندوی از دهانی
 رسیده و خبر رسانیدند که بهجره استهاع انثار حضور بعد
 جستجویه و تفحص به شمار شاه کوئی داظم دهانی بز دیوی برادان
 حضرت آمدند نهایت تشدد بحمل آورده و وعده هام شدید نموده
 و بز دروازه صاحب زاده ها قفل انداخته و آب داده بند ساخته
 است، خدا داد که تا حال در کدام بلا گرفتار شده باشند،
 و چنین خبر است که چون حضرت در چه پور بر تخت سلطنت
 چاوس خواهند فرمود، در قلعه همارک همه برادان حضور

نیز عمل راجه ذجی سنگه را از دزد و راه زن پاک دیدیم حتی
 که در صحراء مسافرین و هتارددیان را در شب قاریک دیدیم
 که در سر راه خفته اند و بخچه های هال خود را دور آشداخته
 و در خواب غفلت رفته اند و سالکان آدجا همیشه در شب راه
 می روند و اکثر رواج سواری شتر و چهارچهار یعنی عربات است
 که شتر و چهارچهار غیره را بر لیکهه یعنی شاه راه آشداخته
 خستان می روند^۱ پس صاحب سواری را در رفتان شب جز
 ازین خطره نیست که شاید مسافر در راه خفته باشد
 و سروپام وص زیر پام دوای و گردون عربات نچسبیده
 و مالیه شود - سوار بحقاب راجه گرفتار آید درین اندیشه
 خواب و آرام بر سوار حزار^۲ و خوابیده زمین با رام تهار
 و اگر از رعیت کنم سپه را بدکشد و جاسوسه بینند یازده روپیه
 چرماده گیرد^۳ مطلع شکار و جاذور کشی در عمل آن راجه مهنو
 است و کسانیکه گوشت خواراند در خفیه رفع حاجت خود می
 نهایند زیرا که چند امراء خود بدین گناه سر دربار کشته و
 خود راجه از مدت پیش سال کم و زیاده گوشت بر خود و
 توابع خویش حرار گردانیده^۴ در عبادت اصنام صبح و شام مشغول
 است^۵ و از مدت سه سال پیشون قلعه در خیمه ها سکوندک دارد
 زیرا که فرزندکه زاده محسنه اش بوده چون پدر و جهان قادر
 نمود مادرش بتراک لباس راه جیابان گرفت^۶ راجه اراده دنبالش
 داشت^۷ امرا پهچانیده این حال غریق لجه تشوییر شدند^۸ هر چند
 خواستند که راجه را ازین حرکت باز دارند میسر نشد دا چار
 بگفت و گوی سفت و درشت زدن را برین شرط راضی گردند

الوآن مختاره بدلیب آن دشته می مانند که به افتخار پوشم
از تماسه آن سیر دهی شد . باز چنیس طیور آبی هر
پدیس خوبی ندیدیم ، اما قد غن راجه ها است که هرگز
کسی به شکار ده پردازد و در شهر بالتسویه عمل راجه پرتاب
سنگ و راجه چی سنگ واقع است خراجش را با یکدیگر درابر
ذخیره کردند می گیرند .

صفت اچمیز

چون چه اچمیز رسیده عمل مهاراجه چی سنگ دیدم
عاملش دیز مهمندی و نکراحته گذرانیده . سه روز در انجا مقام
گردیدم . زیارت مرقد مشور حضرت خواجه معین الدین چشتی
قدس الله سره العزیز بوجه احسن بجا آوردیم و نکر و دیاز
دران درگاه گذاشتیم . درگاه باعز و جان هم کارخادجات اذوام
دیدم بسده از راه پوکهر که تیر تبهه هنود است در میرتهه
رسیدیم عاملش دیز رسمر مهمندی و نکراحته بجا آورد
ذکر رسیدن جودهپور و سیر و صفت ان دیار

ذصفت دثار و میهمنت شهار

هر چنیس مقاصل طه کرده بتاریخ سیزدهم ماه ربیع الثانی
سنه الیه داخل جودهپور گردیدم ، شهره دیدم همه سنگ
لام خصمای لق و دق و ریگستان به پایان وحشت انگیز ملاحت
آمیز شه سایه شجره و دهه ذار ثمره ، بجائے آب همه سراب
و بمنزله بخار جمله قلاب ، بجهان بلبل و باغ بر اشجار مغیلان
زغون وزاغ عجب تر آن که بسرین هجایا مدامیش غالب است ، زیرا

یک لغت کوهی را ترا شیخه عمارت بر آورده، و درمیان آن تصاویر را تراشیده ساخته‌است. غرض صنعت عجیب و غریب بذکار برده اند گویا از نقش مادی و بی‌زاد خبری هی دهنده و آن هم محبد مهاراجه است، و در آن چاغ یک درخت ادبیه و کهربنی را دیدیم بسیار کهنه سال و عظیم الجثه و گویند این هردو درختان را پازیگران در وقت تماسه شعبده بازی بطريق تماسا و تفریم دشاده بودند تا حال باقی مادده و الله اعلم بالصواب.

رجعوا الى المقصد - القصة بر قالب سکه‌وت دایره دولت بر پاشد، از طرف راجه موصوف منشی چنپت را به حضور رسیده همه‌اندی پر تکلیف و تحفظ جات آددیار و ندراده نقد گذرانیده سعادت و ادکسار اظهار نموده، و خیام کلان که لا یق سرکار باشد فرستاده بهمنی مسطور گوشواره دوشاله عنایت کردیم، بعد چند روز مهاراجه بخشی بهمیم راج را مجه خوب چند سنگی و لال جیو همته و منشی چنپت را و در که بهان و کیل راج راجه سواه پرتاپ سنگه و حقدار خان و کیل، اسماعیل بیگ همدانی را نزد ما فرستاده و عرض کرده که درباره دری را ته ذالله تشریف فرماید گردید، پس بهوجوب عرض مهاراجه از بلاء قالب برخاسته در باره دری مذکور مقابله مخایم مهاراجه فرود آمدیم و مقام نمودیم و سرداران مسطور را لایق مرتبه هر یک خلعت هرچهارت فرمودیم.

ذکر ملازمت مهاراجه جو ڈھپور و حقایق آن

بعد چند هفتاه پائیں شایسته بطور مهاراجه سوای پرتاپ سنگه بهادر سعادت ملازمت حاصل نموده مثل گذرانیده مهاراجه جو پپور

گه بیرون شهر در قیام راجه سکوت داشته باشد، برین علت
 مهاراجه بود و باش خود را بخوبیه قرار داده در شب و روز دوبار
 برای عبادت اصنام در محابد قلعه می رفت^۱ در عباش گرگیه
 بزمه یا طلایه را نگرفته^۲ و کسیکه چیز خود را بجای فراموش کرد^۳
 یا از کمرش افتاده هیچکس نه برداشت^۴ بعد روزها همچون جا
 مال خود را افتاده یافته^۵ چنانکه بر مردم سرکار چنیس تجربه
 گذشت، غرض جزو عمل راجه پکر ماجیت چنیس دهرم راجه را
 که نشنیده باشد. و بعد بجی سنگه نظره دید. در لکه‌های
 بودیم که خبر فوتش شنودیم بسیار تاسف نمودیم، الحال
 پنج شش سال است که بهر و نبیره اش مالک راج شده است
 و نکور آن بلده را اکثر هادئ دیو سیاه^۶ و اذات چوی حوران
 چنت دسین و چوان دیدیم هر عجوزه بجه دظر درسیده^۷ و دران
 شهر در موسر تاستان و بر شگان هم گرمی نمی شود. بوقت
 نیم روز اندکه هوا گرم میگردد بعد یک دو ساعت باز هوا
 بسردی میگراید چنانکه همیشه در گرما هم درانجا سرمهای یک
 رضائی می باشد و دران پلدنه همگی یک پاغ مشکلرو است، آذارش
 بعینه در گلانی و مزه بجه ادار ولایتی می ماند^۸ و بسیار ارزان
 و درخت انبه هم دران پاغ مجهوده پشید است و بمن، اما ثمر
 انبه و گل سرخ فروخته نمی شود. آنجه حاصل میگردد پجه
 نگر بت خاده می رود. و دران پاغ که سیر نمودیم تصاویر اسب
 و سوارها و بهوانی وغیره ها دیدیم، بقد و قاهر و گلانی و نقش
 و نگار هادئ اصل بلکه بهتر از فردوس و را گمین زده که

اهروز و فردا رسیده که خپر آهن من با و رسیده اورا حسد درگار
شد زیرا که روزه که داخل چیپور شده بوده اشواج و که از
سطاهتش بیدل بودند هر هان جوک جرق رساله دار ازانجا بر
خواسته هزد هن هی رسیدند و عرايیضن روسانه کلاش بلاداغه
من آمد، بمجرد استهان تهیه کوچ من از جودهپور طرف دو دسه
بیهه هر دو راجه عرايیضن نوشته که اگر شاهزاده هنکور را خود
داده در دو دسه هی فرستند من بر خاسته بطرف ماده‌رجی
سیندهیه پیشیل که پدر خواهد من است ملحق هی شوم و
با شما بجهنگ هی آویزه، و اگر هرا بر قافت خود داشتن است
چند بدلداری تها مر شاهزاده هنکور را در جودهپور نگاهدارند
و هم چنین یک عرضی به تملق و لجاجت چون نوشته.

ذل عرضی احتشام الدوّله اسپهیل بیگ خان

بهادر فیروز جنگ برادرزاده محمد بیگ همداشی

المخاطب به افتخار الدوّله که در بلده جودهپور

مله رجب سنته الیه بهما رسید این است

بهوقف عرضی فیض اندوزان انجمن مهرنشیان حضرت
پیغمبر و مرشد دام اقباله و اجلاله سعادات عبودیت بجا آورده
میرساند، تفضل ذاته کرامت فرمای مبشر بنه نقضلات فران
وروود سرفرازیها طرمه و سر چلفت دارین گردانید، و بر ارشادات
فیض سمات مشروح استظاحت آنکه یافست، خدی را به وظور
عبودیت و ارادات اراده تقدیم خدمت و پندگیات چناب کریمه
معادت متصور است، و روشنی مهمات حضور از جمله آزو

خود هر گذرانده، اما شتران و اسپان زیاده‌تر ازان ارسان داشته؛
بعد کلمات رازهاری درمیان آمد، راجه دیدم بسیار عظیم الشان
بجهور شخصت و دو ساله پلیاس را تهوراً چوده، لیکن من زبان اوشان
و اوشان گفتار مارا مطلق دهی ادگاشته، درمیان ما منشی چنپست
راه ترجمان شد، نیز راجه مسطور را تهور بخط بود هرگز بسوی
زبان دیگرده شهیده، پس اقرار شد که در همین ماه بیست هزار
سوار و پسر بخشی غلام را همراه رکاب گرفته در دوسته که ذاهر
موضوع است مقابل فوج مرهشنه داخل شود و بیست هزار سوار
هبانجا که ازان راجه جیپور است نیز همراه رکاب حاضر باشد،
بالفعل بدین چهل هزار سوار را تهور و کهوراًهه مقابله مرهشنه فرمایند،
بعد فتح هرچه مرضی هبارک شود غلامان را قبول است.

ذکر داده حسنه که اسمحیل بیگ احتشام الدوّله

برادرزاده محمد بیگ هدایت افتخار الدوّله در

کشت و کار ماکاشته و تهناه لذی

مارا در دل داشته

پس حداد خان مذکور و کیل اسمحیل بیگ مذکور از قبل موکل
(۱) خود نزد هماراجه می‌مادد به الحام و سراجت تهار یک شقیعه ذاتی موکل
خود از من حاصل کرد هن خبر آمدن من طرف دو نسخه باورسادید، اسمحیل
بیگ مسطور المخاطب به احتشام الدوّله پیروز چند که حالا در اکبر آباد
بقید مرهشنه گرفتار است، دران ایام در موضع پائیں به مقابله
مرهشنه از طرف هر دو راجه‌ها افتاده بود و مقدمه چنگ پر

(۱) ن. و لجاجت

تدارک آن حواله به تقریر است، چون تمثیلت امورات محظوظ پیش دهاد همت ولاذهمت است، با قتضای آن نظر بر این وجودات نلازموده توجه به تدبیر امور منظوره میگویند، انشاءالله تعالیٰ آن هر در وقت از قوت به فعل خواهد رسید، امید که به میمنت و فرخندگی و ورود مقدم فیض توأم جوده‌پور شده باشد اکنون آنچنانچه بمحب غرض مهاراجه بجی سنه منظور مزاج مبارک شود، فدوی را بشرف اطلام آن محیز فرمایند که با قضاۓ صداقت ارادت صولت وسطوت آذجناب مقتهای آرزو است زیاده جد ادب.

نقل عرضی میمه‌ها لال مذکور بخشی والی چیپور

شقه خاص تفصیل اختصاص که با قضاۓ دوازش و پنهانه پروری به سرفرازی خاکسار مردمت شده بشرف ورود کرامت آمود آن سعادت دوجهانی حاصل نمود و جبهه دیاز بسجدات شکر و سپاس تضلات به قیاس دور آگین ساخت، آنچه ازوارهات دارالخلافت و تشویش مزاج مقدس ازیس وجودات که ارشاد فیض پیماید صادر شده بود - از انجا که ذات مقدس مورد اندرار الهی است چون بالفعل تدارک این مکروهات بوجه متصرور نیست داچار کار از دست رفته را بقدرات گذاشتن صلاح دولت، انشاءالله تعالیٰ بیان من اقبال ولا بروقت تلافی این تشوهات خاطر خواه از قوت به فعل خواهد آمد، امید که به قضاۓ حوصله موالک آراث غبار ملال ایں وجودات از لوحه ضمیر جهان قاب رفع فرموده بدل توجهات بهشیلت امورات محظمر که پیش همت ولا است فرمایند، یقینکه به میمنت و فرخندگی ساحت جوده‌پور دورود مقدم فیض توأم اقدس دور آگین کرد

پرتر، انشام الله تعالیه پیر و قفت تهناه دولت خواهان و مرضیات
حضور جاوه بجه ظهر خواهد گرفت - تا درستی نقش مدعا بنابر خبرگیری
اخراجات سرکار و اسباب لازمه بخدمت مهاراجه صاحب راجه
راجیشور مهاراجه ده راجه مهاراجه بجی سنگه جی قلنه نموده، اوشان
ذوی در بجا آوری خدمات حضور قصور ذخواهند فرهود، بوجوچ
مزاج مبارک بندهان دولت قریین جمیعت باشد و بجه هیچ گونه
تردد بهزاج راه نداده، همو تجا سایه هما پایه هسته ظل دارد و
ذدوی را خاکپا به ریا تصور فرمایند، زیاده حد ادب، نیز عظمت
و اقبال ساطع و لامح باد، درین اثنا مجدد آ هرکار ها مجده خطوط
خادگی رسیدهند خصوصا خط میرزا محمد جلال الدین و میرزا
همایون بخت که حال در هندراج اند رسید، درین ماده که شاه
عالمر بادشاد و اهلکاران ایتعجا از باعث اذیار آن برادر جان مصلحت
خویش دران دیدهند که مارا از قلعه مبارک مع قبایل بیرون گردید
حویلی اسماعیل خان فرد آورده اند - باید دید پیشتر چه می شود
پس از خواهند این خطوط المضاعف مضطرب شدم و مدد بخراچ دیگر
به برادران روانه دهودم و که این تباہی به مهاراجه چیپور نیز
دوشتم - بعد چند و وز عرضی مهاراجه راجه راجندر و بخشی میباها
لال نیز در اطلاع این تباہی و استعماله من مجدد رسید -

ذلل عرضی زاج راجندر سری مهاراجه ده راجه

سوای پرتاپ سنگه بهادر والی چیپور

شده خاص شرف صدوریافت، پایه اعزاز امتیاز بنده بلا اشتباه
برا فراخست، آنچه تشویش مزاج و هاج از واردات دارالخلافت که ارشاد
شده بود شرف آگهی نمود، اموریکه علاج آن از تردد پشی در گرد

قطعه: اظفری غیر انبیا و ملک
نیز جز پکسب اند امور
زانجه داداش خود تو معذوری
ور دیما موذیت ز دادش دور

با وجود اذکار رفقاء دیگر ازین کار مرا بربین آوردد که ما
قومر چیته را که اصل قوم افغان است قریب سی هزار در
دوام اجیمیر می باشند و مال راجه ها زده در کهوف آن مساقن
دارند می پرند و هیچ کس بر آنها قسلط، نمی یابد، برو کار
حضور متفق کرده ایم، بمجرد رسیدن تا اجیمیر آن اخراج در رکاب
حاضر می شوند و خود با ستعداد آنها ذلک گیری می کنیم،
حاجت برآجنه ها دیست، هر چند مهاراج اخراج سرکار بوجه احسن
می رسایدند و وعده های کلان با قسم مغلظه و دلداری و نصاییم
معرفت امراء خود از حد زیاده می نمودند، پسون تقدیر چنین
رفته بود پند احمد سودمه نه نموده.
(۱) چون قضا آید حکیم ابله شود

ذل عرضی که شیخ رحمت الله نامی خان سامان
محمد عارف خان عباسی پسر شاه ذواز خان والی
سنده که در جوده پور نزد مهاراجه می بود در
علم و شعور و حیث الحصر بود - و از فضاییه
محاصر خویش گوئ سبقت دبوده بود در
نصاییم راقم ذوشته

باشند، اکنون آنچه دقت شده بجهت وضیعه مهاراجه راج راجیشور مقدس شده باشد خاکسار را پسرفت اعلام آن سرفراز فرمایند - شدنه خاص که سر فرازی مهاراجه راج راجندر که عنایت شده بود
 (۱) عرضی آن ابلاغ یافته به نظر ادووار خواهد گذشت، مهاراجه راج راجندر با قتضای رسوخ ارادت سطوت آذخاب که انتظاهر خلافت است همه وجوده آرزو دارد، قسمیکه از مهاراج راجیشور شکل تنظیر امورات مقرر فرموده ارشاد فرمایند، بر طبق آن ازین طرف در تقدیر خدمات لوازم اجتهاد بظهور خواهد رسید. آذخاب دولت اقبال قابان و درخشان باد.

ذکر اخوان نامدار خان افغان و منشی

امروت شیطان و برخواستن من ازان مکان

پس نامدار خان افغان و منشی امروت شیطانه که بانی تپاهی من شده آن هردو دوستان ندان که بتر از دشمنان بودند در آن ایام نافرجام که در مشورت من سرگرمه بودند و من تازه از قید سلطینی پیر آمد که دیگر و بدزهاده نادیده و سرد و گرمه چهان ناچشیده بودم چنانچه در رسالت مسمی بسا دنات خود مطابق ایس آورده ام.

ساده، اظفری سی سال از عمرت در قید سلطینی گذشت، بسما امور است که ترا گوش زد هر داشت چه جائی دیدن و با هتدان رسیدن از ملایک و انبیا نبودی که بغیر کسب اموخته باشی، اگر دادن معذور و اگر نیاموزی از خاتم دور،

دطاق صداقت فدویت بر میان جان بسته حوصله این خپیر هیچ مدآن هم از اول درین بوده است که قضیه زمین بر سر زمین گفته اند پهلو تجدیر این جارا نماید گذاشت و از سر معامله اینجا نماید گذشت ماده، اوضاع اینجا که هر گاه ازین عکان هبت و مراثت نباشد تصویح اوقات نماید کرد لیکن وقت همین است که هرچه در خلواتگده بطون است جه منصه شود خواهد رسید، مدت ایام انتظار بر آمد کار اگر صلاح امناء دولت خدا داد باشد همین جا باید گذرانید کامل دور دست دهم.

بخود نمی رسد آن شوخ تا جماچه رسید

او ضام روسانه دکن از حضرت ولی دعوه هنخی دیست و تا هنگام درین مقام هضررب خیار نصرت و اقبال است، خرج مقرر عمه سرکار گردون وقار از مقصدیان راجه راجیش معرفت خان موصوف خواهد رسید و بعد از تصویب هر امر و اعتدال هوا هر گاه که هر ضمی جدا و لا به انتباش سمت باشد هم چیزی درفت است همین عز و همین زعفر و همین استعداد که هست هست اهر که در روئی فرماد این هرزیوم از قسم دیگر برهم زن خیال مشیران حضور باشد اصلاً دیست، در تفاح آن فدوی خوب رفت که غیر از انتظار چه باید گرد و چه شاید هیچ دیست باقی "امر کم مطام و عبادکم مطیع" دیروز عرض عرضی انگصار و دیاز انتظار حکیم عنایت الله خان بوده که چون او شان بسر فرازی شقه خاص امتیاز دارد - هم معرفت او شان به خاکپا اشرف رساند ولا چه مجال که این همه

بعوض اشرف همایون فدوی و گیهان قبله عالم و عالمیان
 مد الله ظلله و خلد الله اقباله میرساده - شفه خاص الخاص
 بسر درازی خاکسار به مقدار شرف و رود سعادت حلوی ذرمود -
 شرق میاهات فدوی بلا آشیانه باوج سعادت بی افرادت . آداب
 بندۀ دوازی و عجزه پروری به آئین فدویان صدق و غلامان راسخ
 بجا آورده بدعاه ارتقاء مدارج سلطنت و ارتقای ضوابط خلافت
 که بجهون الله تعالیه در اسرع الاوان بر طبق تهمه هوا خواهان
 دولت ابد مدت سریع الاجابت است مشغول امورات هر گوشه
 ایجاز عواید عالی فهر حضور کرامت نشور ممتقب دیست ،
 فدوی را چه یارا و کدام لیاقت که فوق انسان و ادران آنها
 توادد محروم داشت - ظاما بحکم " الامر فوق الادب " فدوی
 هر در سلک فدویان دیدگر شرف انسان یافته ، محروم می دارد
 که مرضی راج راجیشور مهاراجه دهراج مصروف بر انزواه امر مطامع
 و استرضاء مرضیات والا است ^۱ و لیکن به رویکار وقت ملاحظه
 هر هوا و به انتظار تصفیه هر خیال متمام هر چیز او
 فی الواقع انتظار امور سلطنت و اعدام معاذین خلافت جز
 بتامل طولانی متعسر و اصلاح اطراف و جوانب غیر ایام متهدی
 متاخر و عمله سرگار آز دیر و درنگ متصدیان مهاراجه دهراج
 مجوز عجلت نهضت و ازیں مقام دامن افسان و خان ڈی شان
 حقداد خان که بخلوص ارادت و وثوق فدویت متدرک و متلاشی
 اصلاح اقامت اینجا شده که چند کانه همین جودهپور مخیم
 سر اوقات عزوجاه گرد - بران بندگی و هوا خواهی رفتہ و

(۱) ن = سهوارات (۲) ن = سرمه

که ماددن در جودهپور بهر صورت اولیه است و بر خواستن ازینجا سخت بیجا و راه حضور برخلاف این جمهور شاید عقل هادمه مع راجه‌ها یک لغت سلب گشته او عکس این چه مجال که نطق بدان مقال نماید و از سر ادب گذشته به پایه گستاخی آید. گفتم این قدر بسیار قوف هستیم نیستم که کننا این کلمات را در دنیاپیر و از دادادی بسوی خلاف شتابید اما شاید که کلام من از تقدیر باشد و تدبیر شها خلاف تقدیر و تدبیر که خلاف تقدیر بود چکوونه صورت پذیرد، ذهن دادم که در تقدیر من چه مکروهات است که بر خلاف مشورت شما فدویان راه من اقتضامی کند، و آنچه شما ذهن خواهید طبع من می‌خواهد، و پس ازان چون تجاه شدم بگویم مسطور گفت. دید که راه من موافق تقدیرمن شود و تدبیر شهاداً مخالف آن بود

لایکد، سند هیان خودرا منسوب بحضرت عباس عمر رسالت پناه صلی اللہ علیہ وعلی آلہ می‌نمایند و آدهارا لشی بکسر لام تشدید شام شوقانیه هندی ویا معرف نہیز گویند اکثر سیاه شام و قوی هیکل وزور آور باشند و مسلمان اند اهادر مذهب خود بر ابدان خود استره راندن حرام می‌دانند حتی که معرف ادب و بغل و سر و غیره مطالق نگیرند و دارالسلطنت شاه دواز خان لشی عمر کوٹ ذاتی قلعه بود حالاً از چندی درتصرف مهاراجه راجیشور است و خود در ظل حمایت والی هرات اوقات خود را بسرمی برد، و پرسش محتد عارف خان عباسی در جودهپور نزد مهاراجه موصوف می‌باشد. برآقم دسیار ارادت فدویت دارد اما بنا بر مصلحه پهلاست نپامد.

ذیر و تساهل رود، ظل ظلیل اقبال عدو مال فرق پیرامه فدویان دور و دزدیک باد انتهی، عرضیه الغرض دران وقت مصلحت چنین افتقاد که بطرف ولایت تیمور شاه این احمد شاه درانی کوچ کنیم که دران ضلعها به همه روساً آن جواہب مراسلات و مکتوبات بخوبی شده چوود مثل تیمور شاه والی هرات و شاه نواز خان عباسی والی سده هجرت پسرش محمد عارف خان و بهائلخان (۱) ناظم بهاول پور و محمد حسین خان مالک بهشیر خصوصاً با عهاد الملک غازالدین خان وزیر معزول که در مهاران خلافت متصل داده پوتراها مقام دارد و نیز اسماباب برداشتن آب برشترها مهاراجه راجیشور همه تپار کرده فرستاده بودند که دران راه یکجا تاسی کروه و بعد چند مثاذل در جام تا پیوست کروه آب مطلقاً نیسد، همانهه بدان صوب یک کوچ نهادیم بعد همین طرف اجییر اولی است. اگر چه از ور غلادیین این هر دو دام برد هماراجه ها مطلع شدند و خواستند که اینها را از سرکار ما پردازند یا محبوس سازند. اما چون متفق شدم بجهت پیغام سفت و درشت اوشان را درین امر مفnom داشتم و نگذاشتم که این اراده از قوت بفعال رسید و شر این هردو شیاطین از لشکرها متدفع گردد آره " اذا جام القضا اعمى البصر "

تنبیه، یاد دارم که درین حیض و بیض روزه دکیم حسین رضا خان در خلوت بمن عرض کردند که به ادبی معاف حضرت غور فرمایند که ماهمن غلامان مجده دیگر عقلاء که دولت خواه و فدویان سرکار اند متفق اللطف بر همین مشورت اصرار دارند

لخت دل های دشمنان نژادند
 پرسنر داک و سنان یک لخت
 سبز شد در دعا زبان ناظم
 فیض بخشید و هیوہ دار درخت
 دشان واجب الاعان ورق مر مبارک شیر ج ساعت مسحود عزورود
 فیض فرمود بر مدارج اعزاز و افتخار این ذرا به مقدار افزوده بیت
 بوسیده و بر مردمک دیده نهاده
 پیچیده و تعویذ دل غبزده کرد
 آن سرمایه سرفرازی را طره آسا زیب فرق نیاز نموده در
 موقف ادب ایستاده به تقدير آداب تسلیمات پرداخت و ادامه
 رسون شوامل به نیل آن مشرف ساخته بزیارت خط طخرا نه
 دیده اهجاز را هنر و بسطالعه عبارات متین و مضمون زنگین
 دل فدویت هنوز را هسرور گردانید. چشم به دور فی الحقیقت
 باش قابلیت احمدی از صاحبان قلعه مبارک مسحود نشده معنی
 استعداد جبلی است که به تعلیم و تعلم این هنر سالیسن فصیح
 و فارسی درست از خاهه بلاشت شمامه هترشم من گردد و اشعار
 آبدار به نظر من رسد و غیرت و عزمه بهترجه که به کیفیت
 ازان تقیید گاه بپرون تشریف فرمادند. هضرم
 این کار از تو آید و مردان چنین کنند
 او سبحانه تعالی شاهد قادر است که در بدل این محنت راحت
 خاطر خواه کرامت فرما بهمه و کمال کرمها این گمترین بندگان
 الهی و الله شمر بذله که بمحاجنه قابلیت و جرأت شیوه بندگی
 گزدیده لیکن افسوس که در ایام شباب و هقدور این ضعیف
 این دیگر اعظم افق عزو و جلال طلوم نه فرمود - تا جا نشانی ها

القصد درین اثنا عرایض سرداران مذکور سوام والی هرات
بمارسید لیکن یسبب آشت دزدی جساعرایض تلف شد مگر چند
عرایض شواب عماها لهاک هستور باقی هاده که از اها آنچه مناسب
این محل بود نقل آن به گارش آمد -

نقل عرضی و اشجار وزیر الهمالک آصف جاه
نظار الهمالک بهادر سپه سالار یعنی عماها لهاک
خازالدین خاک المخلص به نظار در ما رجب
سنه ۱۲۰۳ در جودھپور مع هر و دستخط

خاص وزیر موصوف

صاحب عالم و عالمیان مالک جهان و جهانیان طراز سریر
سلطانی رودق دیپیم خاقانی خسرو عالی قیار خدیو ولا مقدار
اید الله تعالیٰ بعد از تقدیر مرائب عبودیت و ترسیم مراسم
عقیدت به سنه ارادت هندان و اطوار مستهدان دست ادب
بسته و قائمت پندگی خمر ساخته بگروه عرض ذیپ عرض
بار یافته‌گان پایه سریر خلافت مسیر و مقربان بسا سلطنت
مناطق اقدس اشرف ارفع می رساد - آبیات

ام خداوند تاج و صاحب تخت
تو علی بخت و بادیار تو بخت

حضرت کردگار به همتا
بر تو آسان کناد مشکل سفت

بتو تشریف شاهی ارزانی
در عدم جزده دشمنان تو رخت

ام شاه اجادت سے قریں میری دعا ہو
 شامل تحریک تا دور زمان فضل خدا ہو
 جس طرح ہے خورشید شہزاد سے جهادگیر
 ام شرق سے تا غرب ترا دست رسا ہو
 قوس قزح و مہر جہاتنام کے مانند
 عالم میں علادیت ترا تیخ و لوا ہو
 چون سرو سر افراخہ گلشن میں جہاں کے
 ام نخل نہر پاش تجھے نشو و نما ہو
 هر شاخ ذاک مرقبہ و ہر خسرو جنم قدر
 محتاج ترس درپت سدا مثل گدا ہو
 احکام ترس ہو دین رسا تامہ و ماہی
 قابح ترس فرمان کے یہ ارض و سما ہو
 شربت سے ترس فیض کے سو کامر ہو شیرین
 ہر بندہ محتاج کا تو کامر رو ہو
 صیقل دل سرمہ کش دیدہ عشرت
 ام رشک مہ و مہر ترا صبیح و مسا ہو
 تجهیک و ہو بقا تا بقا ابد ملک جہاں میں
 اور تیرس بید ادیش کے قسمت میں فنا ہو
 ساغر ترس اقبال کا نسب دور میں آٹھ
 وہ کامر ہو دور ایسے کہ سب دور ترا ہو
 پاہل بھی اگر باخ میں ہو تیری ثنا خواری
 تجھ سے زر گل پاکے دو با برگ و نوا ہو
 تجھ دن چو کوئی تخت پڑھ بیٹھا تو ہے بیجا
 آ و باء ترس اس پڑھ تو یہ باب بجا ہو
 تیری تو جملت میں سراسر ہے بھلائی
 تو خسرو عالم ہو تو عالم کا بھلا ہو

پژهور می رسانید - راؤ هلهار را ز و بالاجن راد و احمد خان و
حافظ رحیم خان و راجه مادهو سنگه که جازو آن بندۀ چودند
نمایدند ، و یکسر سرداران هر هشت که از آنها امید رفاقت بود
حال خود هالک و احوال راجگان عالی شان ظاهرا آذجه بخاطر هاتر
می رسد از پارچه کاغذ علمده جالی درام جهان آرام میگردد -
برام ترکی که حکمر شده بود حالا ترکی تمدن گشته به اقبال اهر
چلیل القدر رجاعی فی البد یهه محروم می داشته - اینها

(۱)

تئنگر سنه دنیا را سلطان قیاسون
جاه و عظمت هیر سلیمان قیاسون
دولت بیرسون سنکا و احسان قیاسون
عالمر و اقویاس کینه نمایان قیاسون

تا اجد الاباد نیز دولت و اقبال از مطالع عظیت و اجلان قابدان
و درخشان باد جرب العباد و چون در اشعار راقم تخلص غم خور
بود لهذا وزیر مسطور بر پارچه کاغذ علمده به تهدیل آن تخلص
ایما نوشته - بدین لفاظ حضرت سلامت غم خوردن دصیب اعدا باد
تخلص که دلایل بر شان شهریاری کند برای جناب مبارک
اولی و احسن است انتهی کلامی - پس بجهوچ بمحروم وزیر
موصوف تخلص خود را بجهه اظهاری مبدل گردید -

چند اشعار طبع زاد مشارکیه در دعائیه راقم

که ملفوظ حرایض رسید

حضرت سلامت چون زبان هندی و سند خاطر مبارک است
در همین زبان غزلیه دعائیه و غزلیه در تذهیب شعر طبع زاد آن
سپهربنیاد محروم داشت - غزل دعائیه

طوغان اشک بھی کھیں رکتا ہے دل کے جیچ
 ممکن نہیں کہ کوئے میں دریا سماں کے
 میرا ہی یہ تو ہے دل پر شور ورثہ یار
 کوچھ میں تیار کون یہ دھو میں مچا کے
 خط سے ترصہ ہوا ہے سیکھ روز عاشقان
 تقدیر کے لکھے کو کوئی کیا مشاکے
 اس دھر میں بہر دل دیواردہ دھیف
 طاقت کسے جو بار محبت اٹھا کے
 عیار بیہرائی ہوا ہے وہ ذمہ گر
 کس کی مجال ہے کہ دل اس سے بچا کے
 سر چنگ، آسمان ستی اس دلگار کو
 فرصت نہیں ہے اتنی کہ سر کو کھجاؤ کے
 ہے ہمار زہردار قری زلف تابدار
 جو جان پر نہ کھیلے اسے کب کھلا کے
 چھپتی ہے شان شاہ علی بخت کب نظار
 ڈبیوں میں کون مشک کہ بو کو چھپا کے
 انتہی کلام ایں مصرعہ آخرین غزل و مصرعہ طوغان
 اشک از تصنیفات راقم است -

دیگر غزل فارسی از کلمات موہی الیہ

غزل فارسی دیگر از می خرافات خود بمنظرا صلاح مرقوم قدر
 عبوریت شیمر گردیده بمطالعہ خاص در آید -

غزل :-

چنان کا ندر بہار می شود از گل چمن رکھیں
 شد از رکھیں آن دو گل من اذمن رکھیں

وَهْ دُولَتْ وَ اَنْرَ كَهْ نَهْرْ اَسْ سَهْ زِيَادَه
 گِنْجِينَهْ لَارِيَبْ سَهْ سَوْ تَجَهْكُونْ عَطَاهْ هَوْ
 هَوْ چَتَرْ تَرَهْ سَرْ پَهْ كَفْ لَطَفْ الْهَيْ
 سَايَهْ تَرَهْ دَامَنْ كَا بَهْ اَزْ ظَلْ شَهَاهَهْ
 هَوْ اَيْكْ نَظَرْ تَيَّرَى كَلِيَّهْ دَرِبَسْتَهْ
 دَرْ دَاهَنْ اَبَرَوْ هَيْ تَرَهْ عَقَدَهْ كَشَا هَوْ
 مَمْجُوبْ هَوْ دَشَهَنْ كَا تَرَهْ كَوْ كَبْ طَالَهْ
 اوَرْ نَيَّرْ اَقْبَالْ تَرَهْ جَلَوَهْ نَهَا هَوْ
 قَادَرْ هَهْ سَيَّهْ پَيَزْ پَهْ خَلَاقْ دَوْ عَالَهْ
 گَرْ عَرْضْ نَظَارْ اَتَهْ وَهْ سَنْ لَيَوَهْ تَوْ كَهَا هَوْ

غزل دیگر از تصنیفات دشمنان در تصمیم هو مصرع از شعر طبیع زاد راقم

بیت :- کَبْ آَفْتَابْ تَيَّرَهْ تَجَهَّلْ كَوْ پَاسَكَهْ
 پَهْ دَوْ اَسَهْ كَهَانْ كَهْ تَيَّرَى آَهْ آَسَهْ
 اَسْ كَوْ تَيَّرْ مَيَّنْ دَهْ رَشَتَهْ جَانْ سَهْ كَيَا هَهْ بَنَدْ
 كَيَوَنَكَرْ تَرَهْ خَيَالْ مَرَهْ جَيْ سَهْ جَاسَكَهْ
 تَيَّرَى گَرَهْ جَيَيَنْ هَيْ كَيْ هَهْ اَسَكْوْ مَهْرَلَبْ
 قَاصِدَهْ هَرَهْ پَيَامْ تَجَهَّهْ كَبْ سَنَاسَكَهْ
 سَيَّهْ سَهْ دَلْ گَيَا هَهْ دَكَلْ اَسْ پَرَى كَهْ سَاتَهْ
 لَهْ اَهْ صَيَا خَبَرْ تَوْ گَهْ اَسْ كَهْ جَوْ لَاسَكَهْ
 هَهْ تَوَزْ مَهِيرَهْ دَلْ كَوْ كَهْ آَهْ اَكَرْ خَلِيلْ
 اَسَانْ دَهَهَنْ كَهْ پَهَيَرْ پَهْ كَعَبَهْ پَنَاسَكَهْ
 گَوَبَهْ وَهَا هَوَا هَهْ دَلَا وَهْ وَهَا سَرَشَتْ
 تَوْ اَلَهَهْ سَهْ دَهَهَا هَيَوْ جَبَهْ لَكْ دَهَهَا سَهْ
 تَهْ تَوْ عَبَثْ هَوْ دَرِيَهْ تَدَبَّرْ دَوَسْتَانْ
 دَلْ لَكْ گَيَا تَوْ كَوَنْ اَسَهْ پَهَهْ چَهَرَهْ سَهْ

شد از رذگیش رذگیش کلامش طبیع من رذگیش
 ازان سرمی زدای اظفری از من سفن رذگیش
 شور قربان رذگیشی توام گلعادار من
 که شدار زلف و رویت سهیل و گل یاسمن رذگیش
 دگاریش دست و پاییز پرسن قاتل که بندی دی
 دهان از پان خد از غازه بجه گلگون پیرهین رذگیش
 ایضا من قولی :- ابیات -

شمایش کشتگاشت را زخون شان کفن رذگیش
 مگر در حسرت لعل لبت ام گلبدن رذگیش
 چو بار من دگار من سهی سرو بهار من
 زدد چشمک بصرها می شود زاغ و زفن رذگیش
 شود از کشته ها پیشنه ز پرواده پگرد شمع
 وله از خون عاشق شمع او ساز لگن رذگیش
 نسازید از من و سرمی دو بلا بیه قتل ما
 چه کم این درگیش فتادست ام اهل فتن رذگیش
 و اشعار دظام ام اظفری کن کسب رذگیش
 چو آن جادا نه رذگیش است من باید شدن رذگیش
 رجعوا الی المقصود -

ذکر کوچ بطرف او دیپور و حقیقت عجیب و خریب گهائیه که دران راه پیش . امده

آخرالامر بامید رفاقت قدر چیته که در راه او دیپور هم
 من افتاد بخریه رمضان سنه الیه همان طرف کوچ نمودیم ، چون
 مهاراجه ها ببریم راز مطلع شدند از طرف خود ها بدان قدر
 چیته وغیره نسبت به ما چنان اغروا کردند که هیچکس رفاقت
 نمداد و یک قیل دران گوه ها از سبب گرما و سختی راه هلاک

نه پنداری لباس خوشیش کرده آن گلبدن رنگیین
 که از عکس آن اویی نمایید پیروهان رنگیین
 شهپر تیغ را گر جامد خون آسود می باشد
 شهپر عشق را زیبده زخون دل کفن رنگیین
 سوی لعل لبست امه ماه گر چشم سهیل افتاد
 ده بیومد چشم کس هر گز سهیل اندر بمن رنگیین
 عجب رنگه نهایان کردنه حسن و عشق در محفل
 دگار شوخر من رنگیین و دل رنگیین و من رنگیین
 لب گردیده هر برگ شقایق شاش میگوید
 که باشد کوچ تا محشر ز خون کوهکن رنگیین
 که از طراحی حسن تو ظالم جان برد عاشق
 نگاه دلکش دلال آفتاد ادا نازک سفن رنگیین
 کف پام نگاریش چه منت از هنا گیره
 گل اشدا مهر که دارد از فروع حسن تن رنگیین
 چوش سینه خون دل زچشم من فرو ریزد
 په آقینه که از مینا بر آید هم زدن رنگیین
 نظاما در دو عالم دیست چیزه بجه زیک رنگی
 چو آن چاداده رنگیین است می باید شدن رنگیین

اشهقی کلامه

در جواب این غزل معجه تظہیں یک مصرم آخربین
 مشا والیه دو غزل راقم هذا قواهی ابیات شد .

شداز یعن قدور دو بهارم انجمن رنگیین
 زمین رنگیین زمین رنگیین هوا رنگیین چهن رنگیین
 عجب دارد پست من لوحش الله آمدن رنگیین
 ارغم آفت ادا قاتل سفن جان ده ذهن رنگیین

تهدید تهار مسخر ساخته بود و بردست خویش نخست تازه داشت
دو صد کس را ازان قور طلبداشت و رته ها و عربجه ها از هر
پند بند کشاده بیرون آن قور دار کنانیمه و همه خیام و اسباب
سرکار دیگر برق هزارق آنها گذاشت و جمله شتران دار بردار را
دیگر از بارخالی گردید و مردمان سرکار را برشت آنها جا داده و
باقی یک قریب چهل کس کم و زیاده از ضعف و عجزا و شیوخ که
خانه زاد قدیمی سرکار بودند و در آن گهائمه شدید که بسبب سنگستان
در هر قدر پستی و بلندی بغاایت داشت طاقت پا رفتن تاب چنین
- شتر دمی داشتند، آنها را دیگر برق چارپاگی دشاده مانند دفعش ها ساخته
بر دوش همان قور افزونه، فیل دویم که گذرانیده هماراجه راجیشور
بود داچار از بیسر هلاکش بعامل مسطور سپرد نهودیم که در سرکار
مهاراجه برساند، و پاد دارم که در آن روز من هم برق ذالکی
سوار بودم و کهاران سرکار را یارا نبود که در آن راه زیر ذالکی
قدمه هربوط گذراند، هموی قور را زیر ذالکی خود کشیدیم دیدم
که عجب هموار قدر بودند و بسرعت راه من پیمودند و عامل
منکور دیگر تا غیبور گهائمه همراه رکاب بود اما گهائمه بسیار حضرت
آمیز و شرحت اندیگیز به نظر آمد که به هر طرف اشار آب
زلال از جبال جاری بود، لیکن هیاکل جهیلها را چه بیان توان
نمود که هر یک زیاده از صخره جنس می نمود و بدین صورت
به اشکال تهار ازان کتل که تا پنج فرسخ بود عبور کردیم،
بس قور مسطور که بمنزات شتران دار بردار و هرگمان را هوار
و کهاران خوش رفتار بودند به حافظت تهار بلا خیانت همه اسباب
و مردمان سرکار را در سرکار رسانیدند، عامل مسطور را که خدمت

شده آنگاه معلوم نهودم که دامدار خان نادان و امردات شیطان
مارا تباء کردد، بدینه این قطعه فارسی و مطلع ریخته بحسب
حال خود گذشم، قطعه بـ

اظفری دوستان دا داشت
بتر از دشمنت زیان گردند

که ندادن تدارک ما فات
ضرر ایدون ده دشمنان گردند

مطلع ریخته لراقبهـ

عشق کصیر نهیں تیره میں حاشا دیکها
هر نیه گهر اپنا جلا آپ تهاشا دیکها

ناچار راه او پیش گرفتیر که از انجا در دکهن درزه دراب
نظار دولت آصف جان بهادر ویا بخانه امیرالحمد ولاجاه محمد علی
خان بهادر باید رفت که آن هر از خانه خود است، بعد دو سه
کوچ در قصبه پالی که آباد ساخته مهاراجه راجیشور است رسیدیم،
عجب محظوظ کلان پر رونق بود، خصوصاً بر باولی
پن گهشت غریب به نظر آمد که نظیرش باز ندیدیم، بعد
در چند کوچ اوی کتلیه یعنی گهائی کوہ سخت در راه افتاد شاید
سواء طرق کشیم و دیمال مشال وی ده بینند، همانچه گزاره
روته و عراجیه و ذیل اصلا یافته شد، پس عامل راج راجیشور که
دران چا موجود بود و دران نزدیکی قوم پنهان را که دران جمال
و کهوف مساکن داشتند و قواقل را هیزدند و به شب گرد و نراحت
دزدی هیکردد بضرب تیغ بیدریغ قتل و قمی نهوده باقی را بـ

بِر زبان عوس رفت، از روی مذهب کل موافق نماید؛ زیرا که در میواز لفظ پاپ جی عموماً به معنی صاحب باشد چون پرهمنان بیلد خوان برین اصرار گردند راجه گفت اول خواجه سر ایان سرکار هاراچند براص ترتیب نزد رادی بِر گمارند تا تربیوت نهایت که من بعد چشیں لفظ مکروه بِر زبان درانند نقطه. منشی چمن احعل فرستاده مهاراج پهیم سنگه بهادر قوهر هاکون که راجه چهتر پتی آن بلده است بحضور آمدۀ اظهار عذر گردۀ که مهارادا بهادر بعد اداء آداب گور نشات و تسلیمات عرض نموده اند که رسمر از پیزگان ایس غلام نیست که بحضور آمده بار یاب مجراشور، علاوه آن درین ایام از بخاوت و عصیان سران سرکار خویش سخت محکوم و چهار اسپ با ساز نقره و چهار شتر و چند کشتی پوشک و همچنان اشرافی بطريق نزد ایشان فرستاده به مشی مذکور دوشاخته مرحبت ظرمودیم و کنور ظاهر سنگه پسر کلان راجه راجیشور که هر در او دیپور بخانه دا دا یعنی جد مادری خود می باشد؛ چهارم حصه ایش نزد ایش عرضی مهره خود فرستاده.

نقل عرضی کنور ظاهر سنگه مسطور که درماه

شوال سنه ۱۴۰۳ هجری وسیع

نیز اقبال و خورشید شوکت و اجلال دائماً بفضل قادر گوالجلان تابان و درخشان داد؛ بورود شقلاً موجب سرفرازیها گردید و بدرایافت حقیقت ازان شرف آنکه بحصول ادجامید؛ باقی حقایق منشیان سرکار معلى اقتدار مفصل بعرض اشرف گزارش خواهند صاخته؛ دولت و اقبال همواره روز افزون باد زیاده حدادب انتہی؛

شایسته بجا آورده بود در جلد و آن خلاصه فراخور احمدالش مرحوم
فرمودیم و رخصت نمودیم ، بعد پند منزل در ذاته دواره که
تیر تهه هنر است رسیدیم و هشت روز مقام گزیدیم .

ذکر دخول او دیپور و سلوک والی آن و گنور
ظالم سندگه پسر کلان راج راجیشور مذکور و
رسیدن خبر شکست پاژن و ذکر میرزا حسن
بخت بهادر

بعده از اینجا در دو گوچ بتاریخ بست و دویم ماه هسطور در
گاهه او دیپور رسیدیم که سه کروچ پنجه ازان این طرف است
درین جا خیام بر پاشد و فرود آمدیم ، تمامی شهر و دیهاتش از
دست مرhesه ها خراب و امراء والی اش ازو بخی بودند و زنان
اینجا شوهران خود را باب جی میگویند .

نفل - گویند چون مهاراجه جمه سندگه سوانح جد راج راجشدر
سوانح پرتاب سندگه بهادر برآمد که خدائی خرد که با دختر را دام
او دیپور تقرر یافته باشد در او دیپور رفت و بطوریکه رسم هنود
است عقد شان بوقوع پیوست و عروس را بخانه خود آوردند
چون شوهر پا بر پلشگ گذاشت عروس موافق رسم هاک خود
بشوهر او از داد که کهها باب جی یعنی بسم الله زیراکه کهها دران
دیار بمحضی بسم الله است ، چون راجه سرانه جمه سندگه پسیب
صدیقت دربار پادشاهان دهانی میرزا راجه شده بود لاحقون گفتند
و بهم پن آمدند بیرونی رفت و گفت که عروس را بخاده پدرش
رسانند که چنین لفظ نا منقول بر زبان آورده حالا بکار من دهن آید
چون بر همان مهاراجه را فهمادیدند که اکثر چنین لفظ خطاط

تمام از آنها برآمد. در اجمیر رسیدند^۱ و من چون تحقیق نمودم
از دست مرده پیشیل گذاره ما ازان طرف تا حیدرآباد متاخر می
نمود^۲ و نالکی خود را بطريق امداد در مکان باولی کهنه او دیپور
دزد همارا آذا بهدار و الی آن بلده گذاشتیم^۳ و تجمل ظاهری دشان
و جان وغیره را عرقوف نموده و همین روز نامدار خان مذکور و امردت
منشی شیطان مسطور را از سرکار خود بر طرف شرموده بتاریخ بست
و دویم شوال سنّه الهیه بطريق اجمیر باز کوچ کردیم و دو کروهی
چتور گله را بر بازو گذاشتیم^۴ بكمال استعمال سیر آن بلده
را موقوف داشتم.

**ذكر دزدی در سرکار راقع در بهبیلواره که
دار الضرب والی او دیپور است و رسیدن
به شاه پوره و سلوک راجه اش**

چون در بهبیلواره رسیدیم دران شب در حالت غفلت بهیل
همه پوشان وغیره و اسلحه و از دقدو جنس ونسیمه همان بدزدی
بردهند که اصلاً احمد را خبر نداشتند^۵ یک شمشیر خاص ما جا مبلع
یک لک روپیه قیمت داشت نیز تقدیر الله بدهست دزدان اددافت
دز دان آدجا در کاریگری فن خود به دظیر اند و رسم آدجا اینست که
اگر برآم مدافعت اسما بچوکی و پهره ثناکر آدجا چواید دزدی
نه شود و لا دزد بحر صورت کار نمود راییش من برد

تنبیه - میلهالان بخشی همارا هم راجه دشتر روزه سرگزشت خود
پیش مانقل نمود که چون از تقریب شادی از دو آج لشکر همارا
در سواد آن و رود نمود^۶ همارا در تمام لشکر خصر صبا بهمه ظنان حضور
خود تاکید بليغه دکار برد که امشب با يقظ و بیداری پسر برند

چون دفعه سرسوأری یامهارادا ملاقات ایس دامدار خان افغان احمق شده بود از راه حماقت در تحظیم مهارادا مسطور افغان به شعور قصوره نبوده چون چنین استهاع کردم - شقه در دلداری مهارادا پمنشی اوشان که چمن لعل دامر داره نوشتم منشی مسطور عرضی چندضور مرسل داشته باشند نیز درشته شد -

هر درماه شوال سنگالیه عرضی منشی چمن لعل مذکور بحضور رسید ذلیش اینست

بشرف صدور عز ورود شقه خاص الفاص فرق انگسار باوج افلان رسید شکر و سپاس ایس عنایت عظمی و تلاضلات کبری مقدور ناطقه نه او تقدس و تعالیه سایه هماییه بر مفارق جهانیان مستظل داره ، درجاب خان عالیشان دامدار خان حکمر بیضا توامر شرف نخاذ یافت ، بجناب خداوند دولت و نعمت گذارش کرد در جواب فرمودند که از عالم سپاه هیچ گرانی منظور نباشد ، ابتدا و انجام همی هراتیب از بارگاه ولا است و اجب بود بعرض رسانید ، عرضی رأس چمن لعل پنده سری مهارادا انتهی عرضیه -

ذکر شکست پائیش و شهد از احوال پادشاه زاده میرزا احسن بخت بهادر

القصه درین اثنا خیز شکست پائیش بمه رسید که اسمحیل بیگ مسطور از دیده پائیش مقاهر گاه خود شکست یافته تباشد و ذوچ جنوب از هر طرف زور آورد ، پادشاه زاده میرزا احسن بخت بهادر هسر حضرت شاه عالم پادشاه سلطنه ایلکه بعد از برخواستن من از جوده پور اوشان هم از قاعده همارک گریخته نزد اسمحیل بیگ رسیده بودند و بطورقیه نظر چشید می ماندند ، اوشان نیز تباشد شده دل تصدیع

ذکر رسیدن بر دروازه اجمیع و بودن پادشاه
زاده میرزا احسن بخت بهادر مسطور در قلعه
اش و بر خصوصیت آن و امده من در
چه پور بار دویم و سلوک والی اش نسبت به

چوی بر دروازه اجمیع رسیدم شنیدم که میرزا احسن بخت
بهادر در قلعه اجمیع تشریف دارد، خواستم که ملاقات کشمزیرا
که در رشتہ قراابت عمر من اند و از وقت قلعه مبارک در میان ما
وشان ارتباط اعمال بود، در من بسیار تلطف می فرمودند؛ درین
اثنا را نهودم که عامل اجمیع بود عرضی اطلاع دوسته بددست ذایب
خود بحضور هافرستان که پادشاه زاده میرزا احسن بخت بهادر
پائی جناب کینه دارد ملاقات باشان صلاح دولت نیست، پس
من سه روز بر دروازه اجمیع مقام نهودم دیگر اعمال و اثقال را
تفصیل داده خیام کلان را هم ایستاده گذاشت و دوران اسپ
و دوقلاده شتر را از باغی زخمی شدن پشت همودجا رها کرد
بطرف جمهور رواده شدیم، در پر شگال تمایر که عین همه سادون
و بهادری بود علی التواتر دران باران کوچ می نهودیم که مبارک
این راه دیز از هنگامه مرده شد و دران دوا دو همه شتران
باره ر داری پشت زخمی شدند و دره ر منزله داروغه شترخان
بعرق می رسادید که یک دو شتر تصدق شد، بار آن شتر را در
راه می انگشتم تارسیدن چه پورشی شتر کمر و زیاده پشت زخمی
مداده بودند، بدین حالت بتاریخ دویم گیوه سنه الیه در باغ
لون گرن ذاکر که دوکرو هم دور از جمهور است فرود آمدیم،
اسمهیل بیگ مسطور و میرزا چف علی پسر همده بیگ همدانی

با وجود این چون از دوپاس شب قدره بیشتر رفت چوئه نگره که
کا هه مثل آن نشوده بودیم به جینی ها ما رسید هر چند خود را
هشیار داشتیم دتوادستیم ، حتی که اندک غافل شدیم و دزدان
در آمدند و مال نفیسه را برداشتند . رجحالی المقصود

غرض رضیتم بالقضا گفعه پیشتر کوچ فرمودیم ، چون بشادر
رسیدیم راجه آنجا بهیه سنه که ذار داشت قوده پنهانی سمهی راجه
جه پور است خود حاضر شده خدمت شایسته از دقدوشیه بجا آورد
حال آنکه همه ملکش تا پسالیته یک لک روپیه هر نمی رسد ، عرض
کرد که در غلام زیاده مقدور نیست در ماهبه یک هزار روپیه در
باورچی خانه می رسد و دواب حضور همان دواب غلام علف و
داده می شورده باشند ، چندی در غریب خانه تشریف فرماباشند
گفتم خدایت خیره داد ، حالا نزدشما راجه ها دهی باشم سه روز
در آن جاه قمار داشتیم ، هر سه ۳ روز آن راجه بحضور حاضر شده
سماحت و الام می کرد ، وقت رخصتش یک کثا کهر خود که بسیار
تحفه بود مرحمت نمودیم و رخصت فرمودیم ،

ذکر کشنگنه و سلوک راجه اش و تصویر من کشانیه ای راجه

پس از آنجا کوچ کرد که کشنگنه رسید یعنی که اجمیم از آنجا
یک منزل است ، راجه آنجا جمله ای ذار دارد نذر و مهمانی فرستاده
از بسکه از قید همراه راجیه رحضور ما هلاص شده هم دران ایام
در شهر خود رسیده بود ، بنابرین بحضور دیاهده متصور خود را
فرستاده تصویر مارا کشانیده نزد خود داشت ، یاد دارم که آن روز
برمن پوشک سفید بوده شنیده شد که این راجه بسیار هیرزا نمی
و صاحب اخلاق است ،

در مژه آمدن مشکل است، حالا مارا نزد نواب نظام الملک آصف
جاه بپادر و یا بجانب نواب محمد علی خان بپادر ولاجاه رفتن است،
از طرف شهاق صوره نشده من راضی و خدام من راضی باد،
پس من در صدد برخاستن پودمر و راجه در امتحان آن الحام مپیکره
ذکر آمدن پادشاه زاده میرزا احسن بخت بپادر هر
چه پور و سلوک راجه با و شان و شهه از جواب
و سوال و ارتباط و اذصال ما با و شان

درین اثنا آخر همه‌مره سنه ۱۲۰۴ یکهزار و دو صد و چهار هجری
در عالم تماهی پادشاه زاده مسطور هر متعاقب من در چه پور
وسیدند و بیرون احاطه فرود گاه من بپرتابی که دران کشها
بسیار و متصل گیوئی بت مذکور است فرود آمدند، من برام
پرسیدن خبر خیریت و رسانیدن پندگی هموں وقت منشی
خود شیخ مکهورا فرستادم، چون منشی هرا دید به تپاک
خیریت من استظسار کردند و دعا گفتگه فرستادم، به راجه
خبر رسید، رسر مهمندی بجا آورد، اما خرچ نقد و غیبه
و غیره هیچ پیشکش نکرد بلکه زبانی بخشی خود عرض کرد
فرستاد که بار آذنشاب از من بپرده خیزد و حضرت شاه عالم
پادشاه بپرین غلامان سفت دا همربان اند، از آذنشاب طبادیت داریم
بجا دیگر تشریف باید برد، پادشاه زاده مذکور طعنه من
گفتگه فرستادند که میرزا علی بخت را که یکه از نواسه زاده هام
پادشاه محزالدین عرش آرامگاه ایس قدر عزیز داشتند و در
خانه خود نشادند و من که پسر خود شاه عالم پادشاه که

هذکور نیز تیاهی خود را زیر دیوار با غ فرود گذاشت افتد و بودند
بمن عزایض و پیغمبر تمقاده من فرستادند هیچ جواب نداشت
پرداختم دانستم که تیر از کمان چشم باز آمدن مشکل است
ذکر کشته شدن محمد بیبدار بخت یعنی میرزا
بیبدار شاه و میرزا هنیکا برادرش

هدران با غ از روح اخبار دهلی و خطوط خانگی معلوم شد
که همدریین ماده منه الیه محمد بیبدار بخت مسطور و برادر ایشان
محمد شاه عرف میرزا هنیکا این احمد شاه ولد حضرت محمد شاه
فردوس آراهگاه در قیام سلطانی مقتول گشته است، دیگر چند برادران
ایشان هدران قلعه تا حال زنده است، پس چون راجه سوادی
پرتاب منگه را از آمدن بمن خبر شد راهم گنگ بشن برادر
بخشی میشهالان را درزد من فرستاده و رسماً مهادی و نذرانه جدا
آورده، بعد چند هفتاد اندرون جمهور طلبیده خیام سرکار خود
راهر چنان ایستاده دران با غ گذاشتیم و هیچ نه برداشتیم، پس ما را
هر چیز خانه وتن لال دیوان خود که متصل دیوڑه گویند چی
ذاهر بته است کلان و دیوار بدیوار محل مهاراجه است فرود آورده است
دیگر خیام و طوش و پلنگ خاص و مهادی و نقد مصدوب میشهالان
جذشی چدبور فرستاده، بخشی از طرف مهاراجه التماس نموده اند که این
استفسار کرد و عرض نموده که مهاراجه التماس نموده اند که این
غلام و مهاراجه را چیزی برادر در کدام خدمت قصور نموده بودند
که حضرت عجلت فرموده این قدر تصدیق کشیدند، حالا هر هرچه
مرضی مبارک باشد حاضر، در جواب گفت مر قدر چنین بود این
کلمات را اعاده نموده مرا عجلت دعمند، قلچه که از هزار رفت باز

(۹۱)

(۱)

حضرت شاه عالم پادشاه سلمه ائمه تعالیه بر پالکی سوار شدند چرمانده ایں
 می باید داد زیرا کہ مجال ما پسران پادشاه نیست کہ بخیر عنایت و
 اجازت حضور بر پالکی سوار شویم، بر رضاخ تهمار جواب فرستادر کہ
 قبول دارم و قتیکہ ایشان پادشاه خواهند شد و من وزیر آنگاہ چرماده
 این خواه مر گزرا دید، پس چون ایں همه تصفیہ معرفت تمکین علی
 خان مسطور شدہ بود، می خواستم کہ نزد او شان رفتہ ملاقات
 کنم کہ ناگاہ هر کارہ من خبر رسائید کہ من از یہ خواص او شان
 شفیدم کہ رہ بگوش خود شنیدم کہ پادشاه زاده بهادر در حالت
 خلوت باتکهن علی خان می فرموددد کہ درسر میرزا علی بخت
 ذکر سلطنت جا کرده است، دو شمشیر در یک غلاف نهی باشد
 از او شان اندیشید دارم، پس قول حکما را کار بستم که گفتند اند: - بیهی
 ازان گز تو ترس میترس اصحیح

با و شان ملاقات ذکردم

ذکر ملاقات شاه ضیاء الدین مرید مولوی خخر الدین مرحوه

درین معاودت دوبار ملاقات شاه ضیاء الدین مرید مولوی مذکور
 مرحوه قدس سرہ الفاق افتاده، بر عاصی بسیار توجہ فرمود و خدرت
 نمود، نصایم سرد منداده بشارتا فرموددد، حق تعالیه بقوت بفعل
 آرد، در و یشم دیدم هر تاکن تماه شتب بیدار میباشد، مسجد
 عالیشان مقابل بت خاده گوودده تعجبی داده اند، معنے راجحه
 همه اهل شهر در خدمت شان حاضر می شرند و اعتقاد بکمال دارند
 راجحه هر چند بیهی، جاگیر و پیر گشته تمام کرد، قبول ده فرموددد

تا حال پدرمر بر تخت سلطنت جا دارد و جهون ایشان سلوک سعدت
می کنید، در جواب اوشان راجه گفتگو فرستاد که غلام همین
قدر من داشدم که آنچه امیرزا علی بخت بهادر اولاد و احفاد
همون پادشاه محبذالدین اند، از یک اصل ایشان فروم بر
آمده است، اما جناب امیرزا علی بخت بهادر اول در خانه ها
تشریف آورده اند اگر باشند در سرها و اگر نباشند مختار، و لیکن از مادران
آذچناب غلامان را و ساوس بسیار است، پس چون این گفتگو بهمیان
آمد پادشاه زاده مذکور معرفت خواجہ سرا تبکیم علی خان نایب ناظر
و فضل علی خان خورد که تا حال ایشان شفعت در ولایت زمان شاه
همراه او شان است باهن سازش و هر ابطه پیشدا کردند و پیغام فرستادند
که می خواهیم شما متفق شده درگار عهد مشورت کنیم،
پس یک پلنگ بفسییر و در یک رکابی طعام خوریم، و ایشان مانند
نظر و دسق سرگار خود در سرگار من دیگر مختار باشند و درمیان
کلام ائمه می گذاریم که با یکدیگر نرد دغا دیازیر، از ساده دلی
قبول کرده باز پیغام فرستادند که شما بر تخت سلطنت دشته اید
من ترسیم که دهان سلطنت بیهود رسادیده باشید، گفتم ایشان این
امیت بهائیه من آن تخت را بصورت ذالکی گردادیده بدان سوار
شده ام، میر شرف الدین و میر حبیب الله دو خواص ایشان که
دران ایام درسرگار من شوکر پوادند و حالا نزد ایشان موجود
آنها را قسم داده ایشان معنی تحقیق ذرمانیند آدگاه خوش شده
پیغام فرستادند که این هم ایشان زیادتی کردند که به حکم

بعد از سه روز از رخصت راقم همارا جه چیزه راه خرچ
داده پادشاهزاده مذکور را رخصت کرد و خود ملازمت حاصل نداشود ،
و درین امر حیله ها آورد ، ناچار او شان راه کابل گرفتند و بهزار
دشواری و بجه اسبابی که شرح آن دامناسب است نزد تیمهور شاه
ابن احمد شاه ایدالی والی کابل و هرات رسیدند ، و سلوک شایسته
نموده ، بعد و ذاتش تا حال نزد پسرش زمان شاه هستند و مح ذوج
شاه اراده آمدن هند دارد ،

ذکر بلده کرولی و دیمه هرثه ولی و دیمه سروثه که
نزدیک هندون و بیانه است ، و آنجا در محاصره
هرهشہ گرفتار شدن و باز رهاشی یافتن راقم
و ذکر بهرت پور تمیل راجه رنجیت سنگه
جاث و ذکر راه پور و بانس بریلی

مختصر آنکه هشت روز در بلده کرولی مقام کردم ، راجه مادر
پال قوم جادوان والی آن بلده و کشور موده پال پسرش که خس
و خسر پوره راچ راجه اند مهمانی و ذخورات بجا آوردد ،
چیزه گرفتمند و چیزه باز دانسته واپس کردم و کوچ نمودم ،
گهاث کرولی نیز در صبح و جات گذر گویا نصف گهاثه موصوفه
دیدم در عبورش نیز بس سختی کشیدم ، بعد هشت روز بسیب
پورش دکهنه مرهشہ در آنکه ولی دیمه خوره مقام کردم ، هر هشت
روز مالکش مهمانی فرستاده در آنجا عرضی گسائین هدت بهادر

اوقات بر توکل می گذراشند تعبیرات عالی دارند ، در شیرین
زبانی و انکسار گوئه بلافت ربوده اند

ذکر برخاستن از جمپور و تصویر راقم کشانیدن راجه مسطور بطریق یادگار از روی اشتیاق بسیار و سلوک رخصتاده نهودن

امادر پر خاستن خود من اصرار و استیاد بکار برد از راجه
رخصت خواستم که حال اراده سیر دکهن درسر دارم ، پس مهار اج
راجندر مصور خود را فرستاده از فروط اشتیاق برای یادگاری تصویر
من کشانیده نزد خود داشت ، یاد دارم که آن وقت قبایه بشد
رومی که قاب سرخ جالدار در برداشت و فروط بلبل چشم امیدر کم
پس هزاده آن چند هزار روپیه نقد و دیگر خیمه و شتران و
چند راس اسب و چند کشتی پوشان و اسلحه و جوری مورچه بطریق
رخصتاده بمن فرستاد ، نقد و پوشان و اسلحه و اسب و مورچه
را گرفتم و باقی دلیل کردم که دران ایام از هوا شترمرگی
ستونه سفت بدلر راه یا فتح بود ، و جسیب اراده سفر بحیث تخفیف
اهمال و اثقال اول می نهود ، آنچه دران فرودگاه از قسم خیام
و ژروش وغیره موجود بود همدران جا ذکنده و بتاریخ چهارم ربیع الاول
سنه ۱۲۰۶ یکهزار و دو صد و چهار هجری از جمپور به طور
خطیه کوه گردم ، و تبدیل همیت نهوده نامر خود میرزا عبد الله
گذاشتمن و طرفة که امنیت دیدم چهون جانب خزیدم و درین
هواند گه و ارادات شد قصه اش بسیار دراز است ،

ذکر رفتن پادشاه زاده میرزا احسن بخت بهادر مسطور بطرف کابل

فی الحال غیمیت هام کلان و فروش و اسباب ما یحتاج و ندراده
 اخراج نقد و مهمند فرستاده و هر هشت روز هردو وقت مجده
 علف و داده دواب و مهمند پخته می رسانیده^۱ روز شهر بوقت
 کوچ چند کشتی پوشک و زر دقد دیگر فرستاده آنرا گرفتم^۲ و
 باقی همه اسباب و نذر گردنه و رایه فروش و تغییر پلشگ وغیره^۳
 بود همچو دجا گذاشتند در چادس بریلی رسپیده^۴ میزرا همه‌ی علی
 خان عاملش با آذین شایسته همون وقت خود حاضر شده چند
 اشرفی نذر گذرانیده و در حدویلی دو کار با تیاری شروع آورده
 و مهمندی پیر تکلیف پخته بوقت شب فرستاد^۵ بعده کوچ در
 عازم لکهش و گردیم^۶ همچو شتران سرکار در عرصه شش ماه بمردید^۷
 و چند شتر زنده بخشیده و همه اسبها را بدین رفاقت خود عنایت
 نموده و هر خص فرموده^۸ مگر چهار راس اسب خاصه و دو رتنه
 همراه رکاب داشته بوده

ذکر رسپیدن در لکهش و چند کلهه ازان داستان کلان

چون دران هنگام همه طرق از آفت جنوبیان مسدود بود^۹
 از راه پور مسطور شقة بنواب وزیر و نائب و هماراجه^{۱۰} چهار و لان فرستاده
 عرایض که در جواب آمده دران نهایت دلداری و مواعید خدمت
 گذاری بود^{۱۱} اما در وقت تالیف این موجز برام دقل عرایض
 مسطوره هر چند زیاده جسته کمر یا فتم^{۱۲} لهذا به طهارت تمام
 در دو ماه چهار روز کم د رکمین ها دشسته و قابو جسته بتاریخ بست
 و دهم سالخ ربیع الشانی سنه الیه لاچار در لکهش خزیده آدھه دیده
 از نا تجربه کاری خود دیدم مطابق قول شاعر

ادوپ گر در سازش نواب علی بهادر مرهش مسلمان در جواب شقی
ما ذخر گذاشته از داعث اندیشه سیده‌دهیه پیش رفتم نقلش اینست

نقل عرضی مهاراجه ادوپ گر همت بهادر در نواحی

کرویی سنه ۱۰۲۷ هجری

صاحب عالم و عالمیان سلامت به وقف عرضی بار یافتنگان
حضور فیض گنجور سلطانی می‌رساند^۱ شقه خاص ورود مسخرد
فرموده محجز ساخت^۲ مضماین فیض آگینش حرف بصرف نواب
علی بهادر بگوش دل اصخا ساخته در تقدیر خدمات بجان حاضر
است و بالفعل صلاح وقت چنان مقرر شد که متعاقب صوبه
دارهم شامل می‌شود^۳ قسم که راه جهان آراء اقتضا خواهد کرد^۴
هر دو شداییان با تفاوت بمعرض قبول گوشة گزینان بساط فیض
مناط خواهند رسانید^۵ الهی آفتاب اقبال از مطلع جان و جلال
درخشند^۶ باد^۷ بعده در سرویه دیبه رفتم^۸ درادجا در مدارسه
جنوبیان گرفتار شدم^۹ باره مالک آن دیبه هارا در شب تاریک
از راه جزو غار و کهسار گذرانیده داخل بیانه گزدیدیم^{۱۰} بقول شاعر
رسیده بود بلاص وله بخیر گشت

ازادجا بعد چند منزل در ببرت پور رسیده هشت روز
دزد مهاراجه رنجیت سنگه بهادر قوم جاث هسر راجه سورج مل
پوشیده هاند^{۱۱} دخوبی خدمت کرد و هراخفیه از دریام چنای
از گهات همرا در گذرانید^{۱۲} چون بعد چند کوچه پار دریام گند
شدیم با خاطر جمع آمد^{۱۳} هشت مقام در رام پور ڈوردیم^{۱۴} نواب
ذهن اللہ خان افغان را از شام و نسبت خود مطلع گردانیده^{۱۵}

ذکر سفارش بنی اعماق خود که با ذواب وزیر نموده

هرگاه در لکهنهو دیده که از بعضی بنی اعماق را ذواب وزیر
اغماض نمودند، چون در موسمر هولی راقم راطلبیده شریک تماس
رقص و سروه ساختند، در اول هکالهت گفتند که از اخلاق و انصاف
ایشان بعید است که چون اولاد تیموری نزد ایشان رسیدند از
محاش محفوظ گشتند، پس آنکه چه جرم داشت که همت ایشان
آنها را به ذواکداشت؛ اگر چه هر چنین است اغماض از من
باید نمود که مخرب خانه ایشانها من بوده ام و بدینه این
دوبیست خواهد، بیست -

در هامنت رسیده چو اولا د تیموری
لطف تو گرد شان را بابرگ و بادوا
آنکه چه جرم داشت که ماده ذلیل و خوار
از هنচفی است دور که یک بامر دو هوا

بمجرد شنیدن این کلمات تبسه نمود، گفتند که خلاف ماضی
از حال در خدمت صاحب زادهها مشغول خود هم بود، و از هیون
ماه لایق حوصله هر یک محاشی مقرر گرده آئندۀ ما هوار من
رسانیدند و بعد ذواب وزیر علی خان پسر متبنی شان مقلد این
أمر بود، به اتمام أمر اهیاه رسم پدر خود من نمود، و چون ثبوت
به ذواب سعادت علی خان بهادر که خطاب شان بیداددارم پسر ذواب
شجام الدوله بهادر مرجور برادر بیمات ذواب آصف الدوله بهادر
موصوف رسیده، شنیده که به چند و چو محاش ایشان مسدود گردیده،

بیب - آتش بند و دست خویش در خرمن خویش
 چون خود زده امر چه داله از دشمن خویش
 کس دشمن من نیست هنر دشمن خویش
 ام واله من و دست من و دامن خویش

همان وقت همارا جمهور جهاؤ لال آمدند بآداب تمام آداب تسلیمات
 شواب وزیر بجهای رسانید طرف گوگهای هارا شروع آورده مهمندی‌ها
 فرستاد کوی و کوچنه و بازار و زمین و عمارت اکهنو را درگل
 و لای و ضيق مسالک و پستی و چلنده زمین و تعمیمات عکس چهار
 یا ظهر، هر چند شواب وزیر تعمیرات به تغییر طرح نموده اند، اما
 افتاد آن بلده در اصل ناموزون افتاد، لیکن آبادی اش بكمال رسیده
 و صاحب کمالان هر فن دران موجود کشته، از گزند عین الکمالش
 خدا محفوظ دارد، و بعد یکسال قبایل را دیز از شاهجهان آباد
 طلبیدم، پس در دلداری شواب وزیر اممالک آصف الدوله بهادر و
 سرفراز الدوله داظم الملک میرزا حسن رضا خان بهادر ظفر چنگ
 داییش که خدمتگاری شایسته و سلوک بایسته بعمل آورده در لکهنو
 هشت سال و دو هفته اتفاق سکونت گردیده، اخلاق و صفت
 درمیان ما و او شان بدرجات اتمر رسیده، تا دو سال جریگ توده تیر
 اندازی نمودیم که تفصیل آن برای خود کتابه است کلان، چنانه
 در فن تیر اندازی من و میرزا جلال الدین مسطور برادرم شاگرد
 شواب وزیر گردیدم، و حق آدست که درین محاورت شواب
 موصوف و داییش را بسیار پسندیدم اگر چه قبضه شان اندکی

دموهند و در سلام سپاهت گردند، جواب سلام باز دادم و پهلوگیر
شديم صورت امر ديده هنبوسط گردید، به آهاکاران خويش
فرمودند که ذات ايشان چشم و چراخ خاددان هاست و حسن سيرت
ايشان بافواه می شنيديم برآم هميس مشتاق تر بودم، الحمد لله
که صبورت هي ز مطابق سيرت ديدم، بعده دست مرا گرفته بس
مستندشاندد خواستند که خود دور ترنيشنند، بر خاستم و گفتسم
که و الله از هن چنین دخواهد شد، آنچه نيز بر هميس مسند
متهمين باشند، فرمودند ام صاحب هر چند جد می شوم اما
ايشان شواسه زاده ها پادشاه محظوظ الدین حضرت عرش آرام گاه اند
و من از نسل تيمور بیه نیستم، ايشان في الحقيقه صاحب زاده
هستند، بعده مهماني با تکلف شمودند و روز بروز محبت در ترقی
بود، حتى در میان ما مدار الدوله بهادر گوری درجه عشق بهم
رسید، اگرچه گاهه ملاقات میگرددید و اکثر مرا به دصایع پیش
می آمدند و به تحظیم و جواب سلام امرا تاکید می گردند و من
مطلق عادت بدادشم، اما بعد چند سال این عادت راكسب گردم
و چون او شان را آبزوی آموختن ترکی بود که اصل زبان هاست
و پندروز كتاب تركی را از هن خواهند و چون برآم میرزا محمد على خان
پسر اکبر و ارشد شواب مدار الدوله باخوا هر محمد مظفر الدین
عرف میرزا حسین پخش المخاطب به محمد بلند بخت عمر راقم
را به آرز و خواستند، مثاسب دیدم و در حضور خود آن دفتر را
با محمد على خان مسطور نا مزد گرده از لکهتو بر خاستم و در همبو
مال شنيديم که شادی كتخداي شان بطور شايشه بعجل آمد، الحمد لله على
ذاك و با يددادم که ميرزا حسن بقشم مذكور را از طفوبيخت او

ذکر ملاقات دواب مدار الـدـوـلـة بـهـاـدـر بـاـرـاقـم

باید دانست که چون در اکنهو آمدم تا ششماه با دواب مدار الـدوـلـة
بهادر ملاقات نه نمودم، خطاب شان وکیل السلطنت هفتار هنگ
مدار الـدوـلـة بهادر صهار جنگ است^۱ و در رشته جد ما می شوند
زیرا که پرادر خورد علاتی جد حقیقی راقم و میرزا همایون بخت
وغیره هستند، هاشام الله در قیام امرا و امیرزا دگان دهلي و اکنهو
درسیرت و صورت و وقوف علم و جبهه و لیاقت و درجهت
با و شان احمدیه نمی رسد^۲ چنانچه این مراتب درجه مکتب ذات و سیر
و توا رینه متاخرین گردیده^۳ اگر کسی را آرزو دیدن چاشد سیره
المتاخرین که از تالیف شخص عظیم آبارد است مطالعه نماید^۴
دواب آصف الـدوـلـة بمجرد دیدن او شان از مسند خود پرمی خیزد
تعظیم و تراضع نموده می شنائند و به لفظ دواب صاحب مخاطب
می شوند^۵ و اگر چیزه دواب مدارا لـدوـلـة بـشـوـاب موصوف میدهند
یامی فرستند بر خاسته آداب بجامی آرند و آداب پندگی گفته
می فرستند^۶ و هر چیزی در همه مراتب به ادب پیش می آیند
اگر با هم صفاتی نیست و کینه هام دیرینه اشوم در دل دارد
و دواب مدارا لـدوـلـة را شکسته می دارند امانتا حال جاگیر و پرگنه و
و قیل ها و پالکی ها و شتران و اسپان و اسباب امراء همه موجود
ذاردد و کشیرالا و لاد و منکوحات اند^۷ و پسر کلان شان میرزا محمد علی خان
ذاهر دارد اکبر و ارشد و پرگزیده اولاد و با شعور و علم و وقوف
وغیره موصوف است^۸ الغرض چون اشتیاق دواب مدارا لـدوـلـة
و در باره دیدن خرد با فرات یا هتلر و بکرات و مرات راقم را
بـمـلاـقـات در خـوـاستـه رـفـتـم چـوـی رـاقـم رـا دـیدـدـه بـرـخـاستـه تعـظـیـمـ

روزه در همیں حالت ملات پادشاهزاده مسطور چیزه داده الاچی وغیره
بدسته دواب وزیر دادند ، دواب آداب تعلیمات بجا آوردهگر فتشد و
شرط پاد فراموش نمودند ، پادشاهزاده مسطور فرمودند که دواب
بهمه فراموشی فی الحال ثواب ، وزیر جواب دادند که انشام الله تعالی
الحال تاعبر فراموش ، پس پادشاهزاده این جواب حرفت و ملات
آمیز وزیر شنیده از تصمیمه مایین مایوس گردیده بعد چند ماه
در بمارس تشریف بردد و هموی جا در ماهه معینه معرفت صاحبان
عالی شان انگریز بهادر می رسید ، بعد چندی در هموی باده داعی
اچل را لبیک گفت و دیعت دیانت به خازدان قضا سپرده رحمت الله علیه
این پادشاهزاده بسیار حیریف و ظریف و شوخر طبع و رنگیں
مزاج بود و ریخته شوخر گفتند و درون موسیقی نیز دایقه داشت
در ریخته و غزل هارسی جهاددار تخلص می نمودند ، چند شبیات
که در محل تحریراین نسخه یاد بود بطریق یاد گار نگارش یافته .

دن گلهات میرزا جهاددار المخلاص جهاددار ابن شاه حامل پادشاه سلمه الله ریخته

تره چیسم الافت که پاله پژم
هیں اپنے چیسم که لام پژم
وہاں تیری غیرون سے اکھیں لڑیں
یہاں میری چھاتی پنا بھاله پژم
پھرے ڈھوڈکتے پا برهنه تجهیز
یہاں تک کہ پاؤں هیں چھاله پژم
جهاددار کمن لامه روسم ملی
تاریخ سیممه پس داغ کاله پژم

بجای فرزندان خود پرورده و تعلیم علم فارسی و تاریخ و چیزهای عربی نموده امر بسیار جوان خلیق و وجیبه و سعادت مند است و شادی که خداوند نا مبرده هم در لکهنه بحضور خود با دفتر قیام الدین خان خوش نویس بعمل آورده که مردم بسا بزرگ و عزت دار است، خدام تعالی همه ایشان را از هکرو هات دور داشته با عزت و حرمت دارد و چمنه و کرمه -

چند الفاظ در گفتار حیرفانه و ظریفانه

ذواب و زیر

با وجود اشتغال ملاحت و لعنت واهی ذواب آصف الدوله بهادر اکثر جواب بد یهه وقل و دل می آردند که مدعی ساخت ماده و دگر در زدن دستوراً د -

نقل شنیده امر که چون پادشاهزاده میرزا جوان بخت جهادار شاه و لیجهد مردوم از قلعه مبارک شراره نمود، در لکهنه نزد ذواب وزیر رسیده د فیما بین بسیار موافقت شد و سلوک لکوی بعمل آمد و پنجاه هزار روپیه شریح باورچی هاده پادشاهزاده مذکور ماهواری از سخن و سفارشی لارگه ششیں جهادر از سرگار ذواب وزیر معین گشت، شبان روز پادشاهزاده و ذواب وزیر با یکدیگر اهوا و لعنت اشروع می باختند، خصوصاً اکثر بشرط یاد و فراموش می پرداختند و چون پادشاهزاده مذکور بعد چند سال براث اوردن قبایل خود بین استرضا ذواب وزیر به دهلی آمدند و لواحق خود را برد اشته بیان لکهنه هر آجعده نمودند، مزایم ذواب هسته از پادشاهزاده مذکون بسیار هنریف بود و از ضمیمت ساقی خود را بر کفاری کشیدند، و اگر کا هم بجهة تکلف ملاقی می گردیدند صورت انبساط نمی دیدند

دو اب وزیر بد یپه جواب دادند که بله بله همیش قدر فرق
باید داشت "دزگت و لطافت جواب این که حسن رضا خان بهادر
مذکور بسیار جسمی اند و آن خواجه سرا دهایت لاغر، هنگاهکه
اگر پستچد مقدار یک ران بهادر مذکور خواجه سرمه مسطور
خواهد بود و معنی جواب آنکه هر قدر که دایب من در
صورت از تو عظمت دارد بهمان مقدار در درجه نیز مزیت
آرد" و خواجه سرمه مذکور نیز صاحب چاگیر و فیل و پالکی و بدرجه
امارت رسیده بود.

نقل دیگر نظیر این - روزه در حالت تیسر اندازی که راقم
نیز دران شغل شامل بود، میر محبود نامر دکیمه غیرت دار
هندوستان زا گه بشواب شجام الدوله هر و مر نسبت مصادرت
و بالفعل در سلک حکما و اطیبا ادلای داشته نیز در تیسر اندازی
شرکت می بود، چون مرد پیش بود تیرش سست افتاده،
دو اب وزیر تبسه نمودند، میر مسطور نازک، هزارج بود از روم
خشم بشواب وزیر گفت که دو اب صاحب چه خنده می فرمایند
برای ثواب تیسر اندازی می کنم و لا سن من مقتضی آن نیست
و می دانید که پادشاهان سلف خاص حکما را وزیر خود می
ساختند و بس، در مقابل چنین سخن درشت به شدن چین
به ابرو دو اب وزیر جواب دادند که بایه می داشم آنها لیاقت این
درجت میداشتند، بعده از میر مسطور رو گردانیده با نیمساط
تمام پاز به تیسر اندازی مشغول شدند، فهر من فهر اما سرفراز
الدوله ازان روز میر مسطور را از مجلس شغل تیسر اندازی
مبشوی نمودند و معاتب فرمودند،

غزل فارسی :-

فتناد مشکل دیگر ز عشق جان مرا
کسے نمی شنود شرح داستان مرا
فژوده ایم غرورت ز عرض بیتابدی
جاییں گناه پرآرد کسے زبان مرا
دلبر ز سینه بسر آرید پیش او جبرید
ز ذار ما برساندید این پیام مرا
غمش گدافت جهاندار این قدر که هما
قبول طمعه نکرد آه استخوان مرا

نکل دیگر نظیر ایم - آفریس علی خان خواجه سرانه با دواب
وزیر و دایپش کلمات ظرافت در اختلاط صحبت بسیار صرف
گردید و دران حالت به تداشای هر چه بزر زبان آمدید گفتند - روزه
دن اثناء تپیر اندازی که راقم دران شامل بود خواجه
سرانه مذکور منحنی و ضعیف القوی است و در تپیر اندازی شرکت
نموده و چون تپیرش از ذاتوادی بسیار قصور گردید و تپیر
سرپراز الدوله میرزا حسن رضاخان بهادر ظاهر چنگ دایب وزیر
که هاشام الله پیغایت جوان قوی هیئت هستند پر کار آفریس
و تحسین نموده لهذا دواب وزیر وغیره برسنستی تپیر خواجه
سرانه مذکور خنده می نهادند و برقستی تپیر بهادر هسطور بظا
اختیار شاباشی می فرمودند - آفریس علی خان تاثیت شده ظرافتا
بنواب وزیر خطاب کرد که اے دواب آخر انصاف کن من هم غلام
تو و ایس حسن رضا نیز غلام تو است ، چه معنی که هرا
تحقیر می نهادی و ایس گاڑ را می متانی ، ظاهرا فرق همیس
قدر پاشید که من بسیار لاغر و حسن رضا بسیار ثروجه است ؟

کتاب ده مجلس می خواسته ، کسی از ددها دواب وزیر برسجیل حق مشتمل بر سفارش دامر برده عرض کرد که جناب عالی این وقت می شنوده که شاه حسین چه الحان خوش دلکش میگوید و دریں فن هماورته دارد که شاید در ولایت هم ظییرش که باشد ، و حق تعالی چنیس شخص ممتاز را از ولایت هم در عهد جناب عالی دریں جا رسازیده سامع مابنده هارا از طفیل آن جناب متلذت بدیں الحان گردانیده بمجرد شنیدن دواب وزیر جواب دادند که ایس علم شمار را است و پشته دریں لا یعلم مغض ظاهر از مزاج وزیر بنوع ازان کتاب خوان مکدر بود که چنیس جواب ذا التفاتی فرمود و لطفت جواب آن که نسبت آن سفارشی از طرف ما درش بمعنی منتهی می شد ، لهذا تحریضا این جواب بد و گفتند ، چون ایس کلمه درشت دواب وزیر خوش خوش بگوش کتاب خوان مسطور رسید ناخوش گردید و برآقم گفت که حالا اگر به زنجیر مرا به بندند و در هندوستان نمی باشم و هم چنیس کرد ، فی الواقع دریں فن برو طور ولایت خویش شخص کامل بود در اول آمد سرود هندوستان را تاکه دشنوده بود بظاهر دیاورده و الحان ولایت را برسر سرود هندیان ترجیح داده و چون چند سرود هندیان را بشنید بسیار بسیار پسندید و قایل گردید که غذا اینست که اهل هند می سایند و بس .

در اخلاق ادب دواب وزیر نسبت باما

روز دواب وزیر در عیین باختن هولی راقم را در دولت خاده که دامر مکاره خاص از تعجبات اوشان بود طلبیده

نقل دیگر نظیر ایس^۱ روزیکه دولت وزیر از اسپ در
اثنادند، من بعیادت اوشان رفتم، پار کوئته در مکان فوجدار
خان دشتستان بودند، فی الحال مردیکه تعظیم من درخاستند
هر چند هنچ نبودم از تعظیم همکنون نگشته و پیش قد منی
نهاده دست مردیکه نشاندند، و پهلوی من خود هم دشستند
در ساختن تو پها ذکری از پادشاهزاده میرزا سلیمان شکوه بهادر
بمیان آمد که درین ولا دو سه ضرب توپ اوشان هم
در سرکار خود ساخته نگاهداشتند اند، درین اثنا دیدیم استهزاء
گفت که حالا میرزا سلیمان شکوه بهادر هم تو پهانه سرکار
خود را تیار می فرمایند، فی الحال دولت وزیر جسویش از
خشمنا کی چشمکه زدند و بچشم تنبیه نهاده گفته که خبردار
بار دیگر چنین ها مگو نهی دادی که این هم قصور هاست،

نقل دیگر نظیر ایس^۱. جرأت تخلص شاعر جوانه دابیمه
ریخته گو در لکهش رویخته و هجو بسیار گیرم و شوخ تر میگوید،
شخصی بحضور دولت وزیر روزه بطريق تحریف و سفارش عرض
کرد که جناب عالی شنیده باشد که درین ولا جرأت دابیمه
را چها مسامین تازه و رنگین به نظر می آیند که دیگر شعر را
رو نظیر آن بگوش خاطر نمی گذرد، بدینه جواب دادند
که اور سوا مسامین شعر دیگر چه چیز به نظر می آید.

نقل دیگر نظیر ایس^۱ در مدرمه که من نیز در ان مجلس
حاضر بودم شاه حسین ولایت زا ذامی کتاب خوادی از ولایت
ایران تازه وارد بود و مقامات موسیقی را بطور ولایت نیکو
گفتی که نظیر و شاید از ولایت به هندوستان نیامده باشد،

ذظییر ایں - مجھلا ذکر شادی کد نخدائی وزیر علی
خان بھادر پسر متبینی دواب و زیر با دختر
شرف علی خان پسر خالدزاده نایب وزیر، ذظییر
ایں در ادب دواب و زیر موصوف

هفت سال در لکھنؤ ماندم و هزار چار سواری وزیر موصوف
دیدم ، اما هیچ کاہ بس سرومه مور چھول جنبانی یا چنور رائی
ذیافتمن ، شنیدم امر کہ از روزیکہ پادشاہزاده ها در لکھنؤ رسیدند
دواب و زیر گفتند کہ حالا مرا شرم می آید ، ازان کہ روبروم
ایں بزرگان برسرم مور چھول جنبانند ، اکنون مور چھول موقوف
دارند ، اما در سواری بس عماری و حوضہ هام قریب بیعت فیل
کمر و زیادہ مور چھل ۱۶ هبراء می رفتند و برفیلم کہ سوار
می شدند مور چھل نداشت ، حکم فرمود کہ گواصان از رومال
مگس رائی می نموده باشند ، بکرات در دولت خادم اش رفتمن
و باور بخانه حسن رضا خان بھادر مجالست ها نمودم ، اما هیچ
کاہ روبروم ما بر مستعد نہ داشت ، و چنور بردارم بگھن
رانی برسروم درفت لا باد کشم ، مگر روزیکہ از اسپ در المائدہ
و من بعیادت رفتمن آذکان در مکان دو تیار ذاتیار کہ فوجدار
خان باز کوئتی تیار می نموده دران جا دواب و زیر برمیشد
نشسته بودند ، چوری من رسیدم تالب فرش استقبال نہرده
پرہنسند خود مرا نشاندند ، وہر بڑا مسند پہلوه من نشستند
اتفاقا ہمیں وقت پادشاہزاده میرزا سلیمان شکرہ بھادر موصوف
ذیقر رسیدند ، اوشان را حتی الباب استقبال نمودند ، فن هبراء
دواب و زیر برقاستہ و رخصت شدہ بخادم خود آفہم ؛ شفیدم

چون رسیدم آداب سلام بجا آورده و استقبال من نبوده دست
 مرا گرفته پهله فود نشاندند، چون دیدم دهان خوب وزیر آغاز
 جوانی از باعث افراط مه خواری تمار افتاده بودند و دهن
 قدره کشاده میماید لهذا دیدم که در دهن گوئ خوره مفول
 یا از چیز دیگر باشد در دهن داشته اند تا عبیر و گلاب
 اندرون دهن نرود، درین اثنام شرف علی خان پهادر که برادر
 خاله زاد سرفراز اولدوله بودند قمهنه پر از رنگ برپشت من
 زدند، خواب وزیر از چشم منع نمودند، من با وزیر مخاطب
 شدم که بهائی جان من یار شاطرمن نه بار هاطر برآم باختن
 هولی آمد، امر درین امر امتناع ده فرمایشد، آداب و لحاظ را
 در لب لحجب خصوصا در مراسم هولی برقانار گذارد، در جواب
 گفتند که هرگز چنین نفواهد شد، درینجا در همه حال ادب
 ضرور است، پس من یک قمهنه از خوان برداشته بر سینه
 خواب وزیر زدن و گفتسر حالا من میگت کردم تا ایشان هم
 با من جیازد، تبسم نبوده خاموش ماندند، چون تکرار کردم
 گفتند که مرا شرم می آید، این امر از من هرگز شد نی
 نیست، بعد بایک دیگر هولی می باختند و من بتماشا مشغول
 بودم، و چون من چیزه از کلمات قلعه هباری دهانی می راندم
 همه هلا هی گذاشته و بسیار راغب شده استمام می گفتند که
 در کلام صاحب آن قلعه هباری لکته خاص می یابم که دیگر
 ایشان فصاحت ندارد.

رضا خان بپادر پرادر چیمات دولت مسطور و حیدر علی خان مذکور
داماد نواب وزیر و مظفر حسین خان پرادر کلان حیدر علی مذکور
را درین رسم دعوت نموده ^۱ شریک مجلس شدند، رسم ضیافت
پان و هار وغیره بجا آوردند ^۲ چون این خبر به سرفراز الدولة
رسید مع عرضی چند هزار روپیه خرچ فرستادند -

ذلیل عرضی سرفراز الدولة میرزا حسن رضا خان بپادر ظفر چنگ نایب نواب وزیر الممالک که در تهنیت رسم شادی مكتب نور چشمی مذکور آمد

حضرت صاحب عالم و عالمیان مرشدزاده جان و جهانیان سلامت
بعد قدمبوس بعرض ملازمان حضوری رساند، شقة خاص کرامت
اختصاص که از راه هرچهارت تفضل شده بود و رود سعادت فرمود،
در رسم شادی بسم الله صاحجزادی بلند اقبال نواب سعیده اللہ بیگم
صاحب مظلومها حاضر شدن بپادر بجان برادر موسی رضاخان
بپادر و بر خورداران حیدر علی خان و مظفر علی خان وغیره موجب
سعادت خود تصور نمود، اگر خدا نگوسته بر خلاف بعمل می
آوردند دیگر اینها را دزد این فدوی چهار روز می نهادند، الحمد لله آنچه
تهنیم دل عقیدت متزل بود بظهور رسیده ^۳ این معنی موجب
سرفرازی و سرخروی این عقیدت نهاد گردید، آداب تهنیت امیدوار
تفضلات است که درجه قبل یابد ^۴ درین ولا که هنوز رایات
عالیات بنواحی ممالک جشوبی تقدیری یا بد ^۵ درین مقدمه عجلت
فرمودن اصلاح و انساب اولیاه دولت قاهره ذیست، برآمده مصارف
ملازمان حضور والا هنگوی ارسال داشته و ما سواد آن فدوی

گه اوشان را برمسته خود دشادده متصل مسند خود داشتند، غذرالله، اجمال این احوال آن که درین شادی زیاده تر از پنجاه لک روپیه بخرچ آمده، چنانچه برای العین مشاهده کردم که در شب دوشنبه و شور پیرagan و مشعل و آتش بازی بدرجنه بود که قادو گروه گوقی دریاچه آتشیں موج می زد، دیگر گیاری هارا بدرین قیاس داید کرد، فی طوره طعام بست و یک خوان بخاده ما نواب وزیر فرستاده، چند هزار روپیه نقد تواضع کرده بودند و از دست خویش هارها گوش و کفاری و گل در گلوص ما انداده ختند، وهم چنین چند چند سال دفتر متینی نواب وزیر با حیدر علی خان خواهر زاده حقیقی ذایب وزیر که پسر لطف علی خان مرده برادر کلان حقیقی شرف علی خان مسطور باشد که خدا شد، دصف آن آخر ارجات بعمل آمده باشد، درین شادی دیز راقم معه براذر حقیقی خود و میرزا الی بخش پسرش و میرزا محمد، هشترالدین عرف میرزا حسین بخش که بینی عمر من است و بجامه هر زید بکفارش پروردۀ ترجیت نموده ام شریک مجلس بودیم؛ باز تواضع ما بآداب صدر دجا آورددند،

ذکر وفتون سورفراز الدولة درکلاکته و رسفر شادی دکتب بسم الله دختر کلان راقم

یعنی سعیدة النساء بیگم عرف بیگم بنت راقم، چون سورفراز الدولة میرزا حسن زضا خان بهادر ظفر جنگ معه راجه گیکیت را به دیوان نواب وزیر مطابق حکم آقام خود برای ملاقات لارڈ والس بهادر بطرف کلکته رفتند، عقب اوشان بسم شادی بیگم الله نور پشمی کلای المسماه دیگر سعیدة النساء بیگم بیگل آمده، موسی

دقیقه از عرضی محتوی لایه سری کشن داس پهضور اشرف و
 محلی روشن خواهد گردید، زیاده حد ادب -
 سایه ات کم مباد از سرما

ذقل عرضی راجه اذوب گر گسائیں هفت بهادر
 مسطور ذیل ذواح کالپی در لکهنو بتاریخ بستم
 ذیحجه سنه الیه معرفت را ٹیکارا هر بهادر
بخشی ما وسید

صاحب عالم و عالمیان سلامت، زمین عقیدت بلطف ادب
 بوسیده جو قاف عرض دار یافتگان حضور فیض گنجور می رساده،
 شقة ولا و رو دلخواهات فرمود، فرق عبودیت چاوج عزت رسادیده،
 درین ایام بحسب ضروری بعضی امور ملکی فدوی از محسکر دواب
 صاحب بعرصه چند طرسخ وارد است، هرگاه مستظید ملازمت
 میگردد، مذکور مندرجه را باشین بھین ظاهر ساخته قسمیکه
 قرار خواهد یافت بعرض حاشیه نشیمان بساط فیض مشاط سلطادی
 خواهد رسادید، و منشی کشتی یال را ذیل بعد بر سرات خواهد
 شوشت، الی آفتاب ساطفت در خشنده و تا پشده جاد.

تفبیه - باید دادست که هفت سال و کسره در لکهنو هادم،
 اما ملاقات پادشاهزاده میرزا سلیمان شکوه بهادر بموامن هر چند
 در مکان اوشان اتفاق نیفتاد، مگر دو دار که دفعه اول در
 امام بازار دواب وزیر الممالک در عشره محرم الحرام آنهم ببزار خواهد
 و ایما و اشارات دواب وزیر که فقط بر سلام اکتفا کردم، دیگر
 هیچ تکلم در میان نیامده، و دفعه دویم در راه که کناره ندی
 گومتی است که روز عید اوشان بر سواری فیل از دزد دواب

شرف علی خان و لطف علی خان ببهادر برادران خود را وکیل حضور
مقرر ساخته است، این معنی واضح را «جهان آرام گردیده» داشد
و دواب مستطاب محلی القاب دواب وزیرالملک ببهادر دام اقباله
دیز در پنج آوری امکان و فرمایشات حضور ذخیره اندوز سعادت
ابدی شده باشد و غلام که از سوال و جواب کلکته فراغ یافته
امید از چهاب او تعالی قویست که عنقریب سعادت ملازمت حاصل
نمایند، و قسم که در خدمت گذاری بار یافتن مظلل قدسی حاضر
می شود که خدمت و بندگی مهاراجه های چه پور و جوده پور از
هاظر در یا مقاطر استاد های بزم حضور لامع النور بالکل محو خواهد
گردید، ازین معنی همه صورت مزاج مقدس مطمئن باشد زیاده
حد ادب، الهی آفتاب سلطنت و جهاده ای تابان باد.

نقل عرضی اعظم الامرا نصرالدوله ناظم الملک
مهین پور چین خلیج خان ببهادر ظفرجنگ پسر
دواب وزیرالملک اعتهاد الملک خازالدین خان
بهادر مسطور بتاریخ بیستم ذیحجه سنه ۱۲۰۷ هـ
در لکهنو نزد ما رسید

حضرت قبله عالم و عالمیان هدیو جهان و جهادیان مدظله،
بعد آداب کور دشات فدویاده که موجب دریجه سعادت است
بعز اعراف بارگاه بندگان اقدس و محلی می رسد، شقه خاص
مشعر تفضلات اصدار سرفرازی یافت تارک عبودیت را بعرض
علی رسانید - حق جل و علیه بایس بنده دوازی همواره ظل
آذماز داراد، و ساقع دو سه بار عربایشی هرسمل جناب داشته
پقیع که از ای روشن رای بندگان حضور لامع النور شده باشد،

که قادر گوی جلال و ملی المتعال ازین خاددان علیا قدر دان، این عاصی را باور نباشد و پدر نصیب فرماید که این فرزند نیز به وایه امراء ای قیام نموده در خدمت گذاری‌ها تا جان قصور ننماید، زیرا که این عاصی از اسپاط همیں خاددان عالی شان است و محلوم حضور است که قبل ازین ایس عاصی تخلص خود شکوار می‌نمود، الحال از پنج سال به اظفری مبدل نموده، پس از اطلاع معرفه‌نشد اشت امید که برین عرضی دستخط تخلص فرموده مغایر و مبانی فرمایند زیاده بجز آداب فرزندانه چند عرض نماید، و فرزند راست اعتقاد میرزا جلال الدین عرف میرزا خورد برادر خورد عینی عاصی نیز کور دشات فرزندانه بجا می‌آرد، عرضی عاصی فرزند راست اعتقاد میرزا کلان المسمی به میرزا علی بخت المتأخص به اظفری گور کادی آذته‌ی گلامی.

نقل دستخط پادشاه زاده مذکور مدعی مهر کوچک دستی

مایدولت آن فرزند راست اعتقاد را از فرزندان خود میداند و از قلعه مبارک در خدمت و حسن ارادت ایشان قصوره ندیده ام و قسم کلام الله و چناب رسالت پناهی صلی الله علیه و آله و سلم است که اگر آن فرزند در غیبت و حضور در دولت خواهی حضور خواهند کوشید، مایدولت نیز اشاع الله تعالیه از نزدیک و دور بقلعه و زبان و بجهودی مراعات خواهد نمود سوگند مذکور در میان است که حالا ازان فرزند همچ کدورت ندارم و آنچه عهد و خطاب دارد معاف فرمودم، همه و جو خاطر خود جهم دارند -

تشریف بدولت خانه خود می بردند و راقم مع برادر حقیقی خود هرزا جلال الدین دیز بر فیل سوار هر دزد شواب هر صوف می رفتند و درینجا چند کامنه بعد از آداء آداب تسليم و سلام از قبیل استفسار خیریت طرفین و یاد دهی ادست و یک چهتی قلعه مبارک بوقوع آمدند و پس لیکن روز یکه از قلعه اتفاق اندرار راقم به استرضاع حضرت قدر قدرت بطرف چهپور و جودهپور و تجارتی اسباب سلطنت از راجه ها نسبت برآقمر اتفاق افتاد، با وجود ادکار من از ادکار این جناب ها از راقم سخت مکدر بودند، لهذا قریب بر خواستن خود از لکهشون پادشاهزاده مذکور را در حق خود مهربان یافته تصفیه مابین اصلاح پشداشتم و یک عرضی دوشتند محضرت خواستم که عهد و خطاء آنها از من باعث کدورت آن جناب شده باشد معاف نرمایند.

ذلک عرضی راقم

اپن فرزند راسخ اعتقاد از بد و ظرفت و بلاغت اراده فدویت به آن جناب زیاده تر از فرزندان دیگر دارد، الحمد لله که نیکو مر تم خاطر ذمیض مأثر است که از وقت قلعه مبارک الی آن بجز خدمت گذاری و اراده جادفشانی دیگر امری از عاصی ملاحظه نموده باشد، بلکه در حالت رفتن چهپور و جودهپور با وجود سلوک شایسته راجه های آن صوب که تا سریر سلطنت ساخته برای عاصی فرستاده بودند حرف بخی و عصیان از عاصی جسم مبارک درسیده باشد، چنانچه شمعی ازان بـ تکین علی خان ذایب ناظر که حال حاضر است بحضور عرض کردند پاشد، خمس الوقات نهاد گذارده در همین دعای باشر

بحدیه ستاینده که ستوه آیند، نمی دانند که دوستان را سخنه
گویند که نفس ایشان ترقی پذیرد نه که تنزل گیرد، هر
قطعه گلستان را دخوازده آید،

قطعه

از صحبت درستان بر نجمر
کا خلاق پدر حسن نمایند
عیسی نهر کمال بینند
خارج گل یاسمیں نمایند
گو دشمن شوشم چشم بیجاک
تاعیب مردا یعن نمایند

و پس ازان همیں ستایش ماده ادقطاع صحبت گردید، هر چند
عذرها خواسته بجاء درسید،

دویسر همینیں سیده طالب علم به تبدیل هیئت در صورت
مظلو که آئی برای اخذ عامر ترکی نزد من می رسید و زبان مطلوبه
را می فهمید، چون بعد چند مطابق آدکه "مشک آدست که خود
بسیز نه که عطار گویید" پرده از روی کار بر خواسته و سیادت
فضلش در نظرما جلوه آراسته بتکریم و تجلیس مزیته گردید، از و
دیز پاک صدمت در دامن هجرت کشید،

قطعه: اظفری مدح نفس شود چو شنود.
عاقل از دوست هم چوکم دارد

زادکه بیم است چون شود خیره
از تر قیش باز می مادد

تبیینه: همینیں شخصه که بر تقصیر خویشتن اقرار شود
مرا بسیار خوشتتر نمود زیرا که درین ولا اینما روز گار اکثره که
بر تقصیرات واقع ادکار و پر دروغ خود اصرار دارند، و شخصی

(۱)

فایده - درین بلده که مجبوره کل و سواد اعظم و جهانی وسیع است دوکس رادیده در شکست نفس خویشتن بخایت بودند که گوشی مدح خویش عین مذهب و مذهب راستایش می پنداشتند؛ چنانچه مقتصره از ذکر شان در سادهات خود آورده ام و درینجا نیز برای فایده دوشتند شد،

اظفری اکثره از عرفان در نهضتن هنر و نهودن عیوب خویش مبالغه ها بکار برده اند و افشاء آدرا از عوایب عظیم پنداشده و ستایشده را دشمن دارند، زو و خواه را دشمن شمارند، چه می خواهند که بزاویه خبول خذند و ستوده اندش شوند بلکه مدام ملزم عالمیان باشند و حکمت درین آدست که نفس ایشان در تحصیل حسنات شدت حاجت دارد و هرگاه کس در قیامته ملامت کند متوجه گردد و کناره کشد و بپیر است که چون کس پر هنر اطلاق یابد و اصف آن شود و شاید که نفس خیرگی نماید و خود را اکمل داده و از تحصیل دیگر باز ماند و در ترقی به بند و روئه در تنزل نهاد و راقم دو کس را در بلده لکن بدرین صفات دیدم، از صحبت شان بقواید رسیدم، یکه میرزا کاظم سوداگر ترک زا که جامع لعن هابودند، معمولاً در ترکی چختانی و حفظ دیوان دوائی و گذاری اشعار و لهجه عبارت آرائی گویی بلاغت رجوده، اکثر اوقات دزد راقم می رسید و چذب فواید می گردید، روزه بدر کلمات سحرآیات شان بمه احتیاط لفظ تحسین و آفرینی در زبان من ببرفت که حق برجان شاید گذشت، بهم بدر آمد که لطفند که تقصیر معاف بخیر ازین در صاحب صفت بدم بینم که دوستان را

(۲)

ذکر مخلصه برادران راقم از قلعه مبارک شاه جهان آباد

قبل ازین مذکور شد که راج راجندر سری مهاراجه دهراج سواتی پرتاپ سنگه بهادر والی جیپور و راج راجیشور سری مهاراج دهراج بجی سنگه بهادر فرمادروار جودپور بآئین شایسته دست بسته بخدمت من حاضر آمدند و تکلیف ملا یطاق را مکلف گشتهند، اما عاصی ازان امر عظیم سر باز زده و اقبال ایں معنی نه نهوده، باوجود اذکار من ازان کار والیان ای ناظمان دهلی ازوساوس جیهوده مصلحت خویش دران دیدند با دیگر اسپاط حضرت عرش آراءگاه را در عداوت راقم باشون رنجادیدند و چشم انصاف پوشیدند، خصوصاً از میرزا جلال الدین بهادر عرف میرزا خورد که برادر حقیقی عاصی اند سلطنه ایشان ناظمان دهلی که مختار کار بودند دوم با ضرار و ایضاً پیش آمدند که داغیست دا به شدنی و جراحتی نامنعمل گشتهنی، انتظاریست که تا که منتظر حقیقی انتقام کشد و مرهم عنایت بریین چگر دیش نهد و بعد ای. ذاته بسیار و کریم بشهان یعنی سه ماه بعد از پدر آمدن من همه ها را از قلعه مبارک بیرون کردند و در حوالی اسماعیل خان داشتند، و رسم حبس ازان مظلومان بر گرفتند ملایسر این حال حکایته آورده اند که روزه کن گس بر دشت سمندران گرفتار آمد و را خورد پر نمودند، کرگسان در په انتقام افتادند، اتفاقاً روز سمندر که کرم آتش دشت به جنکال کرگسان گرفتار شد مشورت گردید که به بد ترین عذاب و عقاب سمندر را بکشیم و به بلاذمه اکره رسانیم، راه بدان

موصوف مکبودامی قاشون گوزاده سکندریه که از قصبات دهانی است
در جو دهپور آمد ملازم راقع شده، چون درآید که حوصله منشی
گری ملاحظه نموده، بخدمت منشی گری سرفراز فرموده، چون
پادشاهزاده میرزا احسن بخت بهادر در جمهور وارد شد دران ایام
من نیز هر دران جا وارد بودم او از من دعا کرد و با اوشان
در ساخته از سند دستخط من خدمت منشی گری از پادشاهزاده دستخط
گذاشده همراه اوشان در ولایت تیمور شاه والی هرات رفته چندم
بظراغت تمار بود، اسباب چند هزار روپیه و چند راس اسپان
تازی دڑاد بهر رسانیده بعد دو سال وقیکه من در لکهنه وارد
بودم فقیروال زرسته و برنهنه دران جا وارد شده و بسفارش سیده
پیش من حاضر گشته، پرسیدم که اسباب چه شد، آنکه بر پایه
من افتاد و گفت تقسیم معاف شود، واقعی بعرض رسادر گفتم
معاف کرده، و است گو گفت ایں همه نتیجه همان نهک هرامی
است که از حضور درد دغابازی باخته، و با پادشاهزاده میرزا احسن
بخیث در ساخته گفتم راست تر گشتی، دقایق که از تو در خاطر
داشتم بی آوردم و گناهات بخشیدم خدایت دیز به بخشد، بعد
هر چند گفتم که چند دیگر یامن باش، گفت از حضور چنان
شرمندگی دائم کیم است که روم سیاه خود را نمی توانم نمود،
اگر رخصت شود با اراده جم بیت الله میروم، گفتم خدایت برساناد
هر چند گفتم خروج را من نگرفت و سفر کرد، شنیدم که زیارت
هم حاصل کرده بقیه و عاقیب بوطن اصلی خرد شتافت، غرض
ازین گفتار آدمت که اگر ملازم آقام خود را دعاهد عالم الغیب
حقیقی که قبرمان حقیقی است در اذک فرشت به سراء عملش
می رساند و در پادشاهزاده،

پسر نواب وزیر شجاع الدوله مرحوم قرار داده و باهن عدالت
بی سبب پیدا کرده است، چنان اظهار میکند که من پسر شجام
الدوله مرحوم هستم و میرزا همایون بخت از خاددان عالیشان
حضرت امیر تیمور گورگان نیستند و بریس سفن اصرار دارد،
چنانچه از گفتار آن کاذب رسم این جوانب را ازطرف من
منظمه بهم رسیده، من جاید که آن برادر جان محضرم بهواهر
روسا و قضات و غیره آنچه در اثبات نواسه زادگی ما
در سلسله عالیه حضرت امیر تیمور صاحبقرآن و طلان وزیر زادگی
این کاذب بی ایمان درست کناییده زود بهمن بفریستند تا از باعث
و مشاهده آن مذکوره مسطوره از دل روسانه این بلاد رفم و گفتار آن
کاذب چاطل گردد، چنانچه راقم مطابق استدعام ایشان دو قطع محضر
بهواهییر پرسان نواب شجام الدوله و قضات و مظنی ها و دیگر روسا
تیار کناییده یک قطعه مخصوص ب هر کار هام سرکار برادر مسطور
پطراف مندرج رواده نمودم و دویم همراه خود داشتم، چون
درین جوارد گردیدم محلوم شد که محضرم که مخصوص آن هر
کاره فرستاده بودم در راه تلف شد، لهذا چون جار دیگر آن کاذب
درین جارسید 'محضر دویم که همراه خود داشتم دزد عبدی اهرا
فرستادم' او شان نقل این را گرفته در سرکار خود ضبط نمودند و
اصل محضر باز پس فرستادند، میرزا همایون بخت آن محضر را از
من طلبیده نزد خود نگاهشتند و بهمن مسترد داشتند، الحال آن
محض نزد او شان موجود است،

ذکر کوچ راقم از لکهنو به اراده سیبر مهالک
لکهنو و رسیدن در بنارس

قرار گرفت که از آتش سخت تر عذابه خواهد بود بردهند و
بر آتش اداختند، و حال آنکه عین هراد و آسودن مندران افتادن
است در آتش سوزان هشادکه گفتند اند.

مندر نداد عکاب المريق

”اللهم احفظنا و لجمييع المؤمنين و المؤمنات و المسلمين و
المسلمات من سجن الدنيا والدين برحمةك ياراحم الراحيمين“ . اگر
خدا خواهد هم از دشمن راحت رساند و گردنه از دوست ایدا دهادند ،
دریں ولا همه برادران عاصی ای بنی اعماق مع برادر حقیقی در اینها
ندزد دواب آصف الدوله بهادر هستند ، دواب وزیر فراخورا حوال
و حوصله هریک خدمت می نمایند و در گوشة عاقیت می گذرانند
اما برادر حقیقی من ذایب وزیر نیز سلوک و تواضعات شایسته
بعمل می آرشد معجز و مفظوظ اند ، دوپسر و دو دختر داردند ، ذاهر
پسر کلان میرزا الهی بخشن و ذاهر پسرخوره میرزا ایزد بخش است
خدا ایشان را ملک رخرد و عزت دهاد و با اقبال و پیغمبر طبعی
رساناد ، مگر میرزا همایون بخت بشی عمر من مع پسر و هدل خود
در چیماشیان مندرج نزد دواب امیر الهند والاچه محمد علی خان
بهادر تشریف بردهند ، ذاهبزاده سلوک لکوک بعمل آورده بعد از
و فاتح شواب عبده الامری امیر الهند والاچه ثادی پسر اکبرش
نیز سلوک شایسته نموده اند سلمه الله تعالی در ، صدد پرخواستن
از لکهنه بود مر که در ماه جمادی الاول سنه ۱۲۰۱ هجری معتبران
چند و هرگاره سرکار مع خطوط مندرج فرستاده میرزا همایون
بخت مسطور بنام من رسیدند ، بدین مضمون که دریں ولا
شخص مجہول النسب دریں جا آمدند خود را بنام میرزا چنگلی

فیض یاغ راجه شتاب راه ماددیم ، عرضی رکن الـ دولـه مـدـبـر
الـ بـلـک هـبـارـاجـه اـنـدرـپـیـٹ کـنـورـ دـوـلـت سـنـگـه بـهـاـدـر دـلـیـمـ جـنـگ پـسـ هـبـارـاجـه
کـلـیـان سـنـگـه بـهـاـدـر تـهـوـر جـنـگ اـبـن شـتـاب رـاـصـوـدـه عـظـیـمـ آـبـاد در
شـهـرـ رـمـضـان سـنـهـ الـیـهـ درـ هـمـیـن یـاغـ بـنـظـر گـذـشـت

نـقـلـش - لوـاعـمـ آـیـاتـ شـوـكـتـ وـ دـاـ مـدـارـیـ سـوـاطـمـ رـایـاتـ حـشـمـتـ
وـ بـخـتـیـارـیـ آـنـ قـازـهـ دـهـاـل دـوـحـهـ سـلـطـنـتـ وـ کـاـ مـگـارـیـ کـلـیـانـ دـوـ شـگـفـتـشـ
حـدـیـقـهـ عـظـمـتـ وـ شـهـرـیـارـیـ ، بـهـاـرـ گـلـشـنـ شـہـامـتـ وـ اـجـلـالـ ، دـوـبـادـهـ یـاغـ
سـلـطـنـتـ وـ اـقـبـالـ ، سـلـانـ دـوـدـمـانـ عـالـیـ شـعـبـةـ بـعـرـ مـفـاـخـرـ وـ مـحـالـیـ ،
صـدـرـ آـرـاـهـ اـورـدـگـ اـبـهـتـ زـیـبـ اـفـزـاءـ سـرـیرـ عـظـمـتـ مـهـیـطـ عـالـمـ رـفـعـتـ
مـرـکـزـ دـایـرـ عـزـتـ ، دـخـلـ بـرـ وـ مـنـدـبـوـسـقـانـ سـرـورـیـ ثـمـرـ شـجـرـةـ نـامـورـیـ
دـرـ بـسـطـ بـسـاطـ کـاـ مـگـارـیـ وـ دـشـرـمـاـثـنـامـدـارـیـ اـزـ اـفـقـ تـائـیدـ دـوـاـمـ ظـالـعـ وـ
لـامـ بـادـ ، دـشـانـ وـلاـ شـانـ دـرـاسـحـدـ اوـانـ وـاحـمـنـ زـمـانـ پـرـتوـ وـرـودـ اـفـگـنـدـهـ
مـحـازـ سـاخـتـ ، حـتـیـ الـامـکـانـ اـرـادـتـ مـنـدـیـ بـجـاـأـورـدنـ خـدـمـتـ حـضـورـ
سـعـادـتـ خـوـدـ مـنـ دـادـهـ ، قـبـلـهـ وـ کـجـبـهـ گـاهـیـ اـنـتـظـامـ الـ بـلـکـ هـبـارـ الـ دـوـلـهـ
هـبـارـاجـهـ کـلـیـانـ سـنـگـهـ بـهـاـدـرـ تـهـوـرـ جـنـگـ بـهـ کـلـکـتـهـ تـشـرـیـفـ دـارـندـ ، دـرـ
اـنـجـاـکـهـ توـ سـلـ سـرـکـارـ فـیـضـ آـثـارـ مـدارـالـبـهـارـ سـیـهـ سـلـارـ کـمـپـنـیـ اـنـگـرـیـزـ
بـهـاـدـرـ دـاـمـ ظـلـبـهـ وـ اـقـبـالـهـ اـظـهـرـ دـرـیـنـ صـورـتـ بـهـ اـسـتـبـزـاجـ صـاحـبـیـانـ سـوـ
الـمـکـانـ اـقـتـدـامـ هـیـچـ اـمـرـ نـمـیـ توـاـنـدـ کـرـدـ لـهـذاـ اـزـ دـوـلـتـ حـضـورـ مـقـصـرـوـاـزـ
چـنـدـ هـاـ کـهـ تـکـسـلـ طـبـعـ دـارـدـ درـ یـابـ حـصـولـ اـجـازـتـ اـیـنـ مـعـنـیـ هـمـ
مـتـحـدـ اـسـتـ ، وـ دـهـضـتـ رـایـاتـ عـالـیـاتـ اـزـ سـوـادـ لـکـھـوـ بـایـنـ مـحـدـودـ
قـرـیـنـ صـلـاحـ جـوـدـ ، وـ پـیـشـتـرـ صـاحـبـیـانـ بـرـاـدـرـانـ حـضـورـ کـهـ بـچـشمـ مـحـایـنـهـ
کـرـدـ تـشـرـیـفـ بـرـدـاـنـدـ جـسـمـ هـبـارـکـ رـسـانـیـدـهـ جـاـشـدـ ، الـهـیـ دـهـاـلـ دـوـلـتـ
وـ اـقـبـالـ وـ دـیـرـجـاـهـ وـ جـلـالـ عـلـیـ الدـوـاـمـ هـشـمـرـ بـعـثـمـ عـالـمـ پـرـورـیـ وـ خـسـیـاـقـشـ

را اقهر را از هدت اراده سپر دکهن و ملاقات بعدهن اعزه و
دیدن نواب ناظر الدوله آصل جان بهادر و نواب امیر الفند والاجاه
عهدت الامرا بهادر مرکوز دلی بود ، اعمال بتاریخ چهارم رجب المربج
برگزیده شنبه چهار گهزی روز برابر ۱۲۱۱ هجری یک هزار دوصد
و پیازده هجری در تخفیف اهمال و اثقال همالخدا بکار برده در بنارس
رسیدم شهرم دیدم خورد پر رونق بته آبادی بجه شمار ! ببر کراده
دریاچه گنج واقع است و خیلی دلهمپ و هرغوب ، و از سکنه آنجا هر
یک بحال خود محظوظ ، بست و دو روز براص تحقیق احوال راه آدجا
ماهیم ، اراده آن بود که از راه ریوان هکنه پور خود را برآ دکن
اندازه ، از خواسته کردگار چنان گردید که از باعث کشته شدن
ذایک سپه سالار تراپ علی بهادر مرهنه دران حدود غدر تمام روحه دارد و
شوارع مسدود گشته ، لهذا بطرف مشرق راهی شدیم

ذکر بلده سرانو

در منزل چهارم از بنارس سمت مشرق معموره دیدم مسمی بد
سرانو ، بسیار آباد و در آن روضه علاول خان مشهور است عجب آدکه
اگر از زبان انجا روضه مذکور را پرسند که کجا است ، بمجرد
شنیدن ناهر آن روضه گریتده را دشناک هادر و خواهر بلا محابا می
دهند ، حتی که اگر از جایش پر سیده شود مزاح و مطایب می دانند
و از شرمندگی خمیده روم خودرا میگردانند و نشان روضه نمی دهند

ذکر رسیدن عظیم اباد

ذچار از تقدیر ادله مطابق " القید الہام اشد من قید الحدید " از بنارس برابر ۱۲۱۱ دو ماه هفت روز که در عظیم اباد پشته در

پیوں در پردارد بخت تماشاگیان قوم خود من باشد' و هر یک در در
و دست خود من گیرد و یعنی من می داده' و اگر گردند' از خوف
گردش هوا بتسریع گاهه میرد و البته چهره تماشاگیان را افشار
من زنده' بعد چند لحظه آن را فرا من آردد و دیگر را پیجایش نصب
من گنند' دران میلله زن و مرد من روید و نامر آن را چرخ پوچا
نامند' در اثنای سواری چند تماشا آن در گشتی سوار شدیم' و دواب
را حلله و مرآکب وغیره را از راه خشکی بایس صوب روانه کردیم'
اما در عظیم آباده هر کجا چند دواب را حلله تلف شده' دیگر تخفیف
بار بعمل آمد' و کهاران سواری وغیره از بیم شنیدن سوار گشتن
جهاز هم گریختند' فقط سواری اسپ موجود ماند'.

ذکر دو امین به مرشد اباد

بعد پست وسسه روز از راه دریاچه شیرین از دریاچه گنگ پر آمد'
در بنگاله چاریست طوفان ها هولانک دیده بتاریخ چهارم ذی قعده
سنه الیمه در سواد و مقصود آباد بنگاله رسیدیم که دام دریمی مرشد
آباد دارد'.

**ذكر كاذب مجہول النسبه که خود را بنامر شاهزاده
قرار داده در عظیم اباد مشهور ساخته و با
رسانی اینجا ذرد دخا باخته**

روز ورود ایس سواد کلا وقت شام بود تماشا عجیب روم
نمود که شخص مجہول النسبه امن ماض که بجام شین معجنہ
همه مهمان خواهد بدنام گفتند' نکو نامه چند بنامر من خود را
بر هرصه روز گار آورده بود' هموں وقت و مرا کشلان بحضور خود
طلیبیدم و دیدم و همسزا رسانیدم' دوازده روز در فرود گاه خود

جهان و جهادیان باد الی پیغمبر القناد ادتهی - عریضه راجه مجلس رائے ذایب راجه کلیان سنگه مذکور خدمت باگین شایسته بجا آورده و ذایپش دران ایام در کلکته چرد و دیگر شدویان اون خاندان عالیشان دیز خدمات نمایان بظهور رسادیدهند.

ذکر ضیافت کریم قلی خان المخاطب به
ضیاء الدولة فرزند خان بهادر تهور چندگ این
ذواب منیر الدولة مرحوم و تماشا خرچ پوچای
هنود و در کشتی سوارشدن ازین بلده

ضیاء الدولة کریم قلی خان بهادر پسر او سلطنت ذواب منیر الدولة
مرحوم سلوک شایسته نموده بکرات و مرات نزد ها آمد و مارا
دیز در خانه خود برده رسم ضیافت بهمه مرائب بعمل آورده و
پجع شده در ماه رمضان المبارک رفتن نداده ^{بلده} دیدیم بسیار کلان
برودتم که درین حالت خرابی از رونق همی بیزان حال ناطق بود
و از دیدش دل مسافر می آسود ^{با} فضال ایزد بیهمان صیام ماه
مهرگ رمضان همدران بلده ادا نموده بتاریخ دیازدهم شوال سن
الیه عیید هنود بود و رسم در مذهب خود قرار داده اند که
آن روز مقدار دو گیزه بلده مانند ستون نم هارا بسته ایستاده
می گند و رسن هم غلیظ و دراز درسر آن می بندند ^{و در سر}
دیگر رسن هار آهنه کلان مریبوط می نمایند ^{و آن هار را شخص}
از پرهمنان آن قور در پوست پشت خود می خلاشد ^{چنانکه خار}
او طرف دویم پوست بیرونی پر آورده مضبوط می کنند ^{بعد}
و س را بمحکمت چیلت که پیچک هم گویند دیگر ای می گردانند
چنانکه گردند ^{در هر چهارم می زند و چیز} از قسم میوه تدر و

ادب نموده و خاصه با اين خاددان قدسی دشان ابا وجود آن سیستجندگی و توسل دارد، و اکنون از چند در رفقاء آن عزیز دلها منسلک است ابلاغ نموده و اشتیاق راقم را هیجان در آورد، ولakin از اذاجا که در آن حالت به سبب بعضی جهات که ایراد آن درین مقام ضرورت ندارد عازم جهادگیر نگر بود، در حصول ملاقات از روح آرزو همدیگر روح نمود مگر آنچه باید شاید به امارت و ایالت مرتب ناصر الملک چهادر در ترغیب ارادت و تعلیم اخلاص نسبت برآقم به آئین شایسته تقویم نمود و رفت، چنانچه بعد رواییش آن همگی مرائب یگان یگان بحمل آورده حافظ حقیقی آن یار غمگار صداقت شعار را هرجا که هست با رفعت و شوکت دارد تا حالت تمثیر این حقیقت که تاریخ بست و پنجم محرم الحرام روز جمعه سنه ۱۲۱۲ یکهزار و دو صد و دوازده هجری است در رنگ محل غلام حسین خان عرض بیکه محلة کله زیا لب دریا به اراده سیر همالک جنوب ها برکاب شسته ایم، باید که پیشتر از مکمن بطون به منصه ظهور چند رسد و آب و هواه بنگاله چخایت مسقط اشتها و مرده آورد، هر طوب است و گرمی تابستان هر بی شدت نمی شود و به موسم نیز اکثر باران می آید، به راقم این آب و هوا جسیار ضرر دارد، خصوصا در شکر از تولد ریاح فسادها رونهاد که همیشه در صدد علاج بودم، چنان تخصیص سودن و سیاه مرجم را مداومت نمودم، اما ارزادی غله و هیوهه جات بسیار، و اندگور نایاب و خر بزه به مزه، لیکن انبوه اقسام بکلائی توار و ارزادی ملا کلام پیدا می شود، خصوصا قسمی از انبه کهرماپات ذاهر است

محبوب داشتیم، چون با ستعظامه جرایم العاص نمود عفو و تغیرش
فرموده و مچکا گرفته گذاشتیم و شهر بدرش نمودم که
کفته اند.

صرم - در عفو لذتیست که در انتقام دیست

ذکر بنگاه و شرطه صفت شهر و روایه آن بلده

ایالت و امارت مرتبت هشتاد و شصت منزالت در این عرض الدوله
ناصرالملک سید بهادر علی خان بهادر داییر چنگ که ریاست و حکومت
ایس بلده و اجسته بذات مجمع الصفات اوست، مدارج خدمت
گذاری چه ارسال پیشکش و چه از اظهار ارادت و اخلاص بآئیں
شایسته و نهیج جایسته بجا آورده و مع هذا شمس سپهر ایالت و اقبال،
بدر آسمان امارت و اجلال، شمس الدوله امیرالملک سید احمد
علی خان بهادر نوالثقار چنگ دره دواب جسارت چنگ که از چندم
سبب دامادی با دواب مبارک الدوله مخفور مبرور دارد، دواب دصرت
چنگ برادر گرامیش امروز بفرماندروائی جهانگیر نگر گهای مختار
و امروزهاهی است دو سال پیش ازیں راقم باستمام ثبت و
سطوت آن جوهر دفیس مصدوب سید صفوی رضا علی خان مردوفر
مشتمل بر اشتیاق غایبا ده دشان آزو بیان فرستادم، در هنگام
ورود راقم شخص موصوف پیام ارادت القیام در کمال اظهار تمثیله
شیفتگی بزبان قابل العتایت و الاحسان متخاصم به طیش مشهور به
میرزا جان که جوانه است به ذهایت آرمیبد و سنجیبد، مدخل
زم بغاری الاصل از تلامذه حضرت خواجه میر درد قدس الله سره
و از مشاهیر سخنوران دهلی و عمره در حضوری سلطانی و امراء تهمیج

و بهادر دلی پرساداد ، از خواشش دواب رستم علی خان دواب بهادر
 و دواب محمد حسن خان دواب میرزا بهادر و خواجه الهی بخش
 خان بهادر و محمد حسین خان بهادر پسر ارشدش خواجه محمد بخش
 خان بهادر و خواجه علی اکبر خان بهادر پسران دواب میرزا
 مسطور هریکمه به تهذیب اخلاق مهذب و بصلات جرات و شجاعت
 و دهمت متصف اند ، و هوائی بردوان نسبت بهم بگاله بسیار
 محتمل و برآن مرافق افتاد ، شهره دیده سرسبز کثیر الزراحت
 به ارزانی غله جات و میوه جات و اشجار ذارجیل و فوعل چهایمه
 به فراوانی و شرش به ارزانی و تعمیر این در مقبره و وضع
 تلاش که به کچ و سندکش استحکام تمام داده اند در همه بردوان
 به نظیر افتاده و درین بلده کمتر از اهل شاهجان آزاد یافته
 می شود ، و مرد و زدن اکثر گریه الصورت و بدبو اما خوش
 دندان و در ازمو هستند ، و گویند که اولاد یزید این معاویه ولد
 ابوسفیان درین شهر موجود است و بدین فخر می گفند ، و جز بهر
 قمر دختر خود را در جام دیگر نمی دهند زیاده دهانگ یارا دداد ،
 و هو العادی الی سبیل الرشاد ، اکنون بارگه کوچ پیشتر پا در کاب
 دشسته ایم ، باید دید قسمت کجا می برد بقول شاعر -

بیوت . برات رزق به هرجا که گردد اند رقر
 ضرورت است دهادن دران دیار قدر

ذکر پند و اذامر قصبه و بندر هوگلی و ذکر

اخلاق حاجی محسن سلمه اللہ تعالیٰ

بمقاریغ بست و پنجم شهر صدر از پر دو آن کوچ گرده روز سی و پنجم
 در پشتوا نام قصبه رسیدم که کاغذ آذچا خوبی مشهور است ، و با

گمه از مرسله نواب ناصرالملک خوردیم، واقعی لخت و خوشبوئی
و بجه ریشکی کمال دارد، و کیا به معنی موزه هر کجا قسمی را مرتب
بادی گویند در مژه به نظیر است، و گویند کجا گوله و
سنگتره دریس جا به بدل می شود، و زدن ایس بلده بسیار به
باک و شوخ طبع و چالاک بجه شرمنان خود غالب و پنهان شهوت
پورستی طالب اند.

ذکر کوچک کردن از مرشد اباد طرف بردوان وصفت آن بلده

بعده بتاریخ بست و پنجم ماه صفر روز شبکه سنده الیه
بلا ساعت سعید مختار منجمین پنج گهی روز پرآمدہ بطرف
بردوان کوچک نبودیم، بعد از منزل موضع کشوتا هژده کروہ
آفت آب دیدیم کجا تاکہ بر زمین ها ایستاده بود، از عرس
کمال بعد تلف اسباب بسیار بروز هفتم تاریخ دویم ربیع الاول
سنده الیه در بردوان داخل شده در مقبره خواجه ادور شهید
پرادر بخشی الممالک صهصارم الدولة محمد اشرف خان نواب
خان دوران بهادر منصور چنگ شہید مردم فرود آمدیم، نواب
ناصرالدولة محمد اشرف خان بهادر این نواب ناصر محمد اشرف خان
خادوران بهادر مردم و ولد نواب صهصارم الدولة منظور
مسطور بقدامت و ضیافت هام شایسته هر روز پیش آمد، نواب
موصوف را باخلق درویشانه و آداب امرایانه یافتیم، باوجود
این دعا مساعدت زمانه طرز امرائی را از دست نداده اند، عجیب
مرد متوكله درویش صطفه امرائی منشی سخاوت پیشنه دیک اندیشه
دیدم، از صفاتهن بسیار راضی گردیدیم خداش عاقبت او بهیبر

بیت -
 انجم بدار حبکم مطرو حموأ
 والقلب سيف هجركم هدبوا حوا
 العین بشدت البکا هجره حوا
 بیاق و مر علی الخمره بب دخوا دخوا

بهجهه خواشن ایس رباعی آب در چشم گردانیدند ^۱ پر سیده
 حاجی صاحب آیا چناب ایشان هر در شباب جاکسی عشقی بهم رسانیده
 باشد ^۲ خنده ده در جواب شرموده که تهم جوانی بمنه چنان در
 اشغال تحصیل علوم و شنوون دوگر بگذشت که فرصت خوردن طعام
 و آب ندادسته ^۳ و مشق ڈاعل خویش را فراگتی و بیکاری هی خواهد
 که بدان پر دازد چنانکه آمد ^۴ "العشق لا يرض الا لفrag" درین
 جایس ساده ^۵ بظاهر گذشت

ساده ^۶ - اظفری آنادکه آداب دان اند دانند که چوی همان در
 خانه میزبانی فرآ آید لب فرمایش نکشید ^۷ هرچه صاحب خانه
 پیش گزارد برهمان چشم دارد نظر پریس تارکان ددیا هرگاه رو
 بازروا آرده خود را همان و آن را میزبان پندردند ^۸ هر چندی
 طلب رسانند هبتوں را حصه خویش دانند و جه د و ڈاش که مقدمه
 سوال است آن را حرامر گویند و بدان را نه ^۹ پویند ^{۱۰}

قطعه ^{۱۱} - اظفری هان پمیزبان هرگز
 نکشانی لب ارادت خریش
 قسمت خویشتن هبتوں پندار
 بیطلیب هر چه آوردنت پیش

پنجهش روز درین پشتر طبیعت عاصی از پامعث زکار که باجمی
 شدید بود پسیار ناساز گشته فقط از تدبیر نامبرده شافی حقیقی

کاغذ کشميری پهلومنی زندگانی در خانه سید عطاء الرحمن هنگامی روپنه
 شاه صفی شهپری فرود آمدیم ، رسم همادی بجا آورده از اینجا بعد
 دو روز بیست نهم شهر صدر در چند روز و پیشان ، همکاران
 حاجی محسن طرود آمدیم ، هر دو دیدیم در لباس در ویشان ، همکاران
 چلپل هزار داستان و صنایع و ذکی و ذی خطرت و حکمت و صاحب
 اخلاق و فتوت وبا جوهر مروت در مهارت هند گشته از سطوح زمانه
 است ، درسته حرکت قلم تراش قلم را می سازد - و شاگرد رشید
 شاه مسکین است ، قرآن دوسته خط او هزار زوپیه را هدیه میشود
 ولیس ساخته اش بقیمت یک اشرفی می ارزد و بندوقی پیچ دار چنان
 راست می کند که بغیر باروت و آتش تیرش تخته در رامی شکنده
 در روز سه دفعه اطعمه ضیافت می فرستاد که انواع طعام در
 لذت والوان از آیجاد اوست ، خصوصاً چند اطعمه و ادوم را موحد
 شده است که واقعی لذت به دظییر دارد ، و اسم بامسیمی وافته که
 محسن عالم و در لباس در ویشی پادشاه وقت است از صحبتهش
 قواید دارین بهر می رسد سلمه الله تعالیی ؟ تمہیرات عالی دارد
 هامر داره اش طرح دویافتیه ، بسیار دل پسند شخص موصوف از نادر
 تنسوقات که سنت نبوی است چند صد روپیه نقد و ظروف نقره
 و تها نهاد پوشاند و دسته هام کاغذ پشوپ اسیار تحفه و اقلام و اسناد
 وغیره بحضور فرستاده در همه چند ره گلی با خلاق انسانی شخصی
 دیدیم و بس ، اکرچه بظاهر درین جامد مردم مسلمین اکثر هستند
 قاکده - چون اشعار مرد دیدند پسند یافتند و درآدله این رجاعی را
 که از تالیفات قیس مجتبی است خواهند

و از نصف برسات یعنی موسم دارش تا آخر سرما هوایش
بر اعتقدال می نهاید ، و در گرما ذسبت به ابدان غربا پسیار
کمر ضرر می رساند ، درینجا هم از خائنه زادان ما که هندوستان
زا بودند رسم دنورات ادا نمودند ، پتاریخ هفتمن ماه چهادی الاول
سنت آیین روز یکشنبه بطرف کشک کوچ فرمودیم و شدر بر مسبب
حقیقی نمودیم ، ان اذله علی کلی شی قدیم و بالا جایته جدید -

ذکر طرق و قصبه میبدی پور و دخول بلده کشک

در راه از عمال و تهاده داران هر پرگنه و دیهه رسم صیافت
و دنورات و همسراهی گاک رهبر در هر منزل بحمل آمدند در
اثناه راه میبدی پور شهر خورد و ذیکو دیدیم ، شیر آنها
در هزار بصر نظیر است و ازین جا عمل صوبه اوژیسه شروم و
بنگاله ختم گردیده ، براس قرطیب دماغ و تفریح قلب میسر
سرود و رقص دسویان طایفه بنگاله دیدیم و شنیدیم نیکو میسر
آیند ، روز دخول در عمل جنوبیان چو که ونشه چوکیدارانش
بخیال تجار بحدت مخصوص خط سدر آنها شدند ، چون سر زدن واقعی
نمود و آنها متنه گشتند عذر خواستند و بگذاشتند ، قضیه
فاحش شده دوبت به اسلحه رسیده بود اما خیس گذشت ، درین
واردات ساده بقیه قلم آورده -

ساده ، اظفری در طبیعت کسانی که جوانات جملی را گذاشتند
احد هستاج کسب و امتحان گذاشتند اند ، نمی بینی که پچگان ها هی
را شنا که اموخته و پروانه بیه باکا نه بزرگدارم کس سوخته ، اگر
مدعی گوید که هرگاه فنون سپاه گری گذاشتند چگونه مقابله کردن
توانند سمعنا اما ازین حال خالی دخواهد بود که خود بر دست

شما عنایت فرمود، درین موضع نیز مقام اتفاق افتاد، بتاریخ هشت
روز شنبه شهر ربیع الشانی سنه بیست و سه بطرف کلکته کوچ نمود

ذکر چهارم و خبر وفوت آصف الدوله بهادر

از بنده هوئی چهارم ذامر موضع دیگر کروه است، بسیار عمارت
پخته و ردگیر و خوشمند دارد، بسبیب کسل طبیعت خانه عهد
التجاره ای کربلاه فروع آمده سه مقام نمود، همانند پخته
با تکلف فرستاده و خود بحضور حاضر شده رسم ذکر آنها ادا نموده
هر درین جا زبانی ذامر برده معلوم شد که بتاریخ بست و هشتم ربیع
الاول سنه ۱۲۱۲ یکهزار و دو صد و دوازده هجری وزیر الملک نواب
آصف الدوله بهادر والی لکهنو به اجل طبیعتی از مرض استمسقدر گذشت
از سعادت این خبر خاطر را ملائمه رو نموده، عجب رئیس لاابالی
هزارجی بوده که بطریقت یک نفس از ملائمه خود نمی پرداخت، و
بفویش و چیگانه کار مملکت اصلاحی ساخت، اگرچه درمدح و خدمت
عقل و پیر صورت لام ذلی خواهد اند امادر یعنی که آنها نهاده -

ذکر بلده کلکته و حقیقت آن

بتاریخ چهاردهم ربیع الشانی سنه بیست و سه در کلکته داخل گردید
بسیار کلان به آبادی و عمارت به شمار، این هر شهر غدال
است و آبادیش نیز بكمال رسیده امکنه صاحبیان عالیشان اذگریز
بهادر بصورت مرقم می نهاید و از دیدگش دل را مسرت می
افزاید، "سبحان الله توتنی الہا من تشاء و تنزه الہا من
تشاء رب اغقرلنا کدوینا و اعطادا رجامدا اشت التواب و اشت الوهاب اليک
المرجم و اليک المأب"؛ به سبب طغیانی آبهای طرق و شوارع بیست
و دو مقام اتفاق افتاده، درین بلده سرما بسیار که می شود

ضیافت خام باتکاف مع مبلغ دقد و خط را هداری بحدستور محتمول
 بهتر راجه ذاکه پور تیار کرده بحضور پیشکش نبود^۱ و کیوں رام
 منشی راجه مسطور که خطوط اذوام می نویسد و بزرگانش از خانه
 زاد گان هابوددند نیز حاضر شده قطعات و وصلیات خطوط خویش
 به نظر گرانیده بسیار پسند نمودیم، بخطاب سهر قلم و راص همتا
 فرمودیم و دیگر نه ویان نیز حاضر شده ملازمت نمودند، خصوصاً
 شیخ کمال محمد که از طرف والی ذاکه پور مالک کهاث ندی چاکا و
 قصبه هادک پشن و مالود است مع پسر خود فتح محمد حاضر شده شرف
 ملازمت حاصل نموده نگرانه مبلغ دقد و ضیافت نگردید، بسیار مرد
 صالح و محتمل به نظر آمده بخطاب خانی و بهادری سرفراز نموده،
 و هیا این شهر و آبش خرب یافته^۲ و اشتها باعتدال و سعادت بخراپی
 مایل است و هیچ چیز نیکو و غذام لطیف و پوشان خوب و هیولا
 نادر غیرراز ادب اصلأ دیگر جاییدا نهی شود، همه جنس خراب و
 هاک و سنگر یزد آمیخته گروخته می شود، این همه صفات این بلاه
 از باعث سوء عملی و خرابی مرده است، نهی دادم که چگونه در
 مهاکت این جنوبیان دام آبادی می ماند، در عین خود چنین دیدیم
 که هبتوں عمل جنوبیان برملاک هاگردید چه خرابی است که بدان روز
 سهیمه ترسیدیم، غرض آنکه این خرابی هندوستان از نتیجه مقدم
 جنوبیان است الامر احظتنا من دحسنه مقدم، اما از زانی غله
 و بردنیج و هاش و کلتهی قسمی داده خوردن اسپان وغیره بسیار واند که
 هونگ و گندم است، و زورپشه آینجا خواب و آرام برمردم درام
 کرده، گویند در موسم تابستان و باران از ظاهر نیش پشتایی بلده

دشمن کشته می شود ، پس عین تهور همیس باشد که خرد را عهد
پکشتن دهد ، خدا بپرس می داند از روزیکه خرد بخشن ازل مارا
ذاقه عقل چشادیده بگوش هوش ماهمیس صدا رسانیده که قتل
وقتال عادت رجال است و جیانیت جهادان نقصان کمال ، نظر هر
برین چوی چند هنگامه جانبازی در قید سلا طینی درما گرم شده بجرات
جان را از آفت نه دزدیده و اصلًا نترسیده ، و بعد از پر
آمدن از فلجه مبارک چند همراه دیده بجهادان جرات دویده
هرگز بگوش عافیت نداخزیده ، دادستیه که کشتن و کشته
شدن از شان هاست و ترسیدن از هرگ سخت بوجا ،

قطعه

اظفری عادت رجال اینست
کشتن و خویش کشته گردیدن
آنکه از کنج عالیت بخزید
همچو نسوان توادش ژهیدن

این گهائنه بسیار قلب و گذر گاه تنگ مقدار گذاره یک آدم
و هر دو طرف صغاری پرخارجه شمار دارد چنانچه روح و دست روده
را می خراشد ، درین طرق نیز آفات گل ولای و آب بسیار دیده
لیکن بهمایت حافظ حقیقی بیک ماه کامل بتمایع هفتمنجه همایی الشاذی
نهادالله روز دو شنبه در بلده کشک رسیده بدرگاه قدم شریف
فرود آمدیه وزیارتی حاصل کردیه ، اما در جیوهور که قصبه قریب
کشک است نیز اسپه کمیت خوب تلف شد -

ذکر بلده کشک

اینجا درین ولاعزال و نصب عمال است و هر یک بحال خود
دو افتلال ، لیکن ده در راه پسر دیوان صوبه محروم و سر نکروندیاز و

(۱)

احمدنگر مقامه یک اسپ سبزه کلان خاص را که به سبب خرب رسیدن پهلویش داکاره شده بود همرون چا گذاشتیم، بترایینم دست و دهه سلطن شهر مذکور بر اثماره ثالثه چوکی گهاش جگناقهه که ثها کردواره و زیارت گاه کلان هنود است رسیدیم، تهاشان عجیب دیدیم که هزار ها هنود راه مسافت بعید طی نموده و از خان و مان خود تباخ گشته بصورت گدا گردیده برهنه و گرسته برآص زیارت چگناقهه می آیند، چون بریس چوکی می رسته حارسان اینجا با بلا همایا بضرب چوب بیمه وغیره آینها را پا مال می کنند، و هر چه زاد و لباس آنها می یابند می رداشند، حتی که بر سر دستار و در پا پافراز و در کمر خروچ یک روزه هم نمی گذارد، و زیاده بریس طلب می کنند و چون دمی دهنده آنها را در زندان که هم دران چوکی گاه است قید می کنند و برآص خوردن و دوشیدن هیچ نمی دهند هر روز بوقت سه پهری چو بدها می زندند که دیگر مال نشان دهند، در پنج شش روز اگر کسی چیزی دیگر داد یا وعده کرد می گذارد و اگر مرد در دریا می اندازد، و اگر زندگان ماد بحد قید چند روزه پروانگی زیارتی می دهند، با وجود این شداید اعتقاد شان بدرجات ایست که باز در سن سوداگه همیں هوس می زندند؛ و بدین معبد سرخویش می خزند، اما آن وقت قریب دست کس هنود بالباس وزاد از ملازمان ما بودند بفضل الهی هم قوم هنود مسطور ازین گهاش هم گشته اندرون پوری جگناقهه داخل شدیم، اگر چه حارسانش

مردمرا اصلا در شب خواب نمی برد ، مگر در روز اندکی فرصله
می شود ، و سرما درین شهر بسیار کم است ، وزبان ایس قدر
نیز کم فهمیده می شود ،

مصرم - نیستند آدم غلاف اند

و چون دواب بار برداری پشت زمین شده بودند بنا برین
هردۀ مقام اذاق افتدۀ ، ازین بلده چند صد کروه بیابانها پر
از درخت کهاری یعنی کیسوژا با فرات به نظر آمدۀ ، خصوصا از
مالود تا گنجام از برک آن خاده ها مانند کاه می سازند و از ساق
و شاخش ستون و هیله می گندند ، و تمرش که در قحط سالی می خوردند
اکثری را می کشد ، و آن بوقت پختگی بسیار سرخ و خوشناجتر
از انسان می شاید ، و گلش را هیچکس نمی پرسد نه عرقش می
کشد و نه بشویدن می بردند ، تا ایجا نگر بسیار دیدیم بعد
کم بنظر آمدۀ ، اما آواز کرفش که هندش چهپکانی دامند تا عظیم
آباد مطلق - مسحوم داشته بود ، از مرشد آباد تا پدا پور صدایش
چهل قدر از دور شنیده می شود ، در مجهلی پندر هم مسحوم شود ،
اما از عظیم آباد تا بلده ایش در هر مشعل چند ملازم هم پیشنهاد
با وجود اسداد در ماه ها پیشگی اذفار را برقرار اختیار می کردند
باکه چند دزدیده می گریختند تا آن بلده از ملازمان قدیم همراه
نمی شدند ، مگر معهوده چند که از چند پشت خاده زادان ما بودند
جزاهم ائمه خیرا .

ذکر پوری جگنا تبه

بعد تیاری جار برداری کرده بتاریخ پست و پنجم شهر صدر
پطرفت پوری جگنا تبه همیند هنود کوچ فرمودیم ، دزدیده جگنا تبه در

نبیز شور، چنانچه در بعض اطراف آن جو هر پهنه‌ای چهارده کروه است و آهوان به شمار درین قام بسیط میگردد، و دیو و چنات اکثر برگراند اش مسکن دارد، و گاهی به شب در راه پر مردم می‌دوند و می‌کشد، اما از آتش و شمشیر می‌ترسد، غرض چند منازل هم درین طور گذشت که فاصله میان دریاچه شور و چلکا مقدار یک دو تپه پرتاب بیش نمود، گاه این آبادیها را تلاطم دریاچه شور می‌برد و گاهی امواج چلکا بسیاب خراب می‌سازد و داز آباد می‌گردد "تبارک اللہ احسن الخالقین" بدیهیه ایں بیت ریخته بخاطر گذشت - لمولفه -

بیت. دهاری هی سهند ایک طرف ایک طرف چلکا هے
جواس دو پاٹ میں ثابت چاے مضبوط دلکا هے

بتاریخ پنجمر شهر صدر بر چاه شیرین که نامر منزیست در میان هموں دو دریاچه مسطور عمل شیخ مذکور فرود آمدیم، درانجا هم ضیافت پیشکش آمد، اما کاه مطلق پیغمبر درسیده مع اسپ ها همه دواب سرکار اوراق خشک اشجار وغیره آن روز بجاه کاه خوردند بتاریخ ششم شهر صدر در هالود که خاده شیخ مسطور است رسیدیم پرسش واعظ محمد حاضر شده در هادیه نیکو فرود آورده رسم نکرده نکد وغیره پیشکش نموده تادو روز ضیافت فرستاده و هکرر حاضر شده، جوادی صالح ملاحظه نموده و را نبیز بخطاب خانی سرپراز فرموده -

ذکر بدده گنجام

بعده در دو کوچ بتاریخ نهر شهر صدر بگنجام داخل شدیم، و در ده مر شاله هندو فرود آمدیم تا اینجا نبیز کم و زیاده آفت

هشت و هشت کردند اما هیچ پیش نرفت، برای خاطر ملازمان
حضور دو مقام نموده، هنوز آن سرکار بلا خبر دار و در مر
درشن جگناتهم خاطر خواه نموده مراد خود حاصل گردند،
عجب تر آنکه درینجا اکبر مسلمان و هندو در یک رکابی با هم
طعام خورند هشودان باک ندارند، چنانچه من هندوی را از خاله
تواله خویش خود خوارانیده و او بی کراهیت خورد و در یک
رکابی با خدمتگار خود هندوی را خوارانیده و جوشخ خود ملاحته
نموده، پوری جگناتهم پس کراشه دریا شور واقع است، سیر
امواجش نموده، تناظر این دریا همیشه بدرجات دیدیده که
چون اسب سواری من نزدیک کراشه رسید و آبیش نمودار شد
از طبادچه زنی و صدای مهیب آن دریا اسب من برمیبد، گوش
شمنده کرمی گردید، بدینه دیسته بخاطر مر رسیده - دیست

قلزم که قاب زلف ترا یاد می کند
بپنهان بخویش دلله و فریاد می کند

بعد پتاریخ سیویهر شهر رجب البر جب در مادگ پیش
علی محمد خان بود رسمیده، مصطفی خان داشیش که گهاث
چلکا دام جوئی موجود بود، بخدمت حاضر شده در باغ و
همان نیکو فروود آورد، تا دو روز شیافت پیشکش نموده،
بعد پتاریخ پنجم شهر صدرخان مسطور خود همراه رکاب
شده بر گهاث آمد همه دولب و بار برداری ما بخیر و عافیت
عبور کنادیمه درین فیاضی ریگستان وحشته غریب به نظر
آمد که بر بازو زور و شور دریا شور و بر دیگر امواج
چلکا جوی کلای که ایس هم از قلزم بر آمد است، و آبیش

تاقمیر در گل غرق بود و دمبهم فرومی شدم ، آنگاه همان ملازمان به حواس گشته که چسان توان برآورده زیرا که نزدیک روندۀ ذرموی رفت ، گفتم یک دست دیگر را بگیرد و همچنین به تسلسل تاکناره سلامت قایم شوند ، و دست دیگر را چهار نجات گاه کشند ، بعد من برداش دو کس نشستم و برآمد و چندیں حکمت حق تعالیه ازان آفت هم نجات داده خود را بر ساحل سلامت نهاده ، الدبه لئه علی کل حال آن روز در منصور گوشه شروع آمدیم و صدقات به اهل استحقاق دادیم ، علی الصبام پوره رسیدیم قصبه دیدیم بسیار پر رونق و آباد ، بعد در گوچ هشتم از پوره مسطوره راه ذرا موش کرد از کتل های گوچ در دیمه پالش نامی افتادیم ، هر چند دو راهبر گاک هبراء داشتیم اما اصلا زبان تلمگی را نداشت و لطف هندی را آنها نمی فهمیدند ، حوايج گفتار باشارات ادا می شد ، زمینداران دیده سخت مفسد بوده از ملازمان سرکار بخیال تجار هفت و هشت نهوده که نوبت بخو دریزی رسد ، آخر بهملا زمان حضور تهدید نهوده که امشب از شماخواهر فهمید ، خبردار با شنید و آن روز مطلق زبان یکدیگر را نمی فهمیدند ، همانکه دادوسته سودا بر اشارات گذشت ، و یاد دارم که درین واردات در اذگشت دست راست من داده باشدت و چه همی شدید بامر رسیده بسود چنانچه حوايج پرسیدت چپ او را می نمودم به استقلال تهام همیشتب به یقظ و خبرداری بصیر رسانیدیم و هم الخیر پیشتر روانه گردیدیم ، درین واردات این سانجه القاگشت ،

سانجه :- در عالم ناسوت انسان سخت غافل است ازین که در دور دیگریش شدنی چیزیست و پس پشت و میست ، اگر در شدقی

آب دیدیم که بر زمین‌ها ایستاده بود، شهریست خورد به
 رونق مهلو به ذهب و نصیر پر از مردم سیاه ظار دریس جا زبانه
 دیگر دارد که اصلًا در فهرنده آید، و ازین بلده های تله‌گانه
 شروم گشته، باز پر این جا که از طرف حاکم وقت بود خط
 را هدایت موافق معمول گردیده، دریس جا اتفاق دو مقام افتاد،
 بتاریخ دوازدهم شهر صدر بطرف سیکا کل کوچ نبودیم، در
 روز نهضت نخستین دو آشت دا گهانی بر جان عاصی رسیده بود،
 اما حافظ حقیقی ره نمود، یک آنکه آن روز در آنها راه بخته درد
 پشدت مانند پیچش در شکر محروس شد، هرچند متهم شدم
 نتوانستم، و در چشم‌انداز تاریکی تاری شد، از بس طاقتی سر بر قاش
 زین گذاشت، چون شوبت به غشی رسید بر خدام صدا زدم که
 مرا از اسپ فرا آرید، چون فرود آورده بند لحظه بران حالت
 هادم، زین سپس یک دست بلغم آمیز اجابت شد، و وجه
 اند که تخطیف یافته سوار شده راهی گشتم، دو یوه ان که چون
 پندت تپیر پر قاب پیشتر رفته در ریگستان کناره دریاه شور آب
 بسته مانند پندت گروه پیش آمده، ناچار دران می رفتم، حتی که آب
 مسطور به افق‌تام رسید، اند که گل ولایت دیم خشک بر کناره اش
 به نظر آمد، تصور نبودیم که شاید خشک باشد خطأ جهه و جاذب
 خزیدیم و اسپ خود را دران گل ادداختیم، پیش سواره چند
 خدام که پیاده می رفتد تا سینه دران گل فروشند، من آن را
 دست بمهیان سلف و خلا بهاء بر شکان ما قبل بخاطر نیاورده به با کاده
 اسپ را ذرا افگندم، اند افتن اسپ همان و گام غرق شدن اسپ
 دران ریک ترهمان اما من بفضل الهی همچنان برپشت اسپ قایم هادم و

قبول نموده، حاکم آذچا نیز موافق مخدوم خلط را هدایی و همراهی ڈاک همراه نموده این جاییک منزل چهکڑه مع گاوان ناقص شده بود به قریری خیرات نموده، بتاریخ بست و شهر شهر صدر کوچ فرمودیم بست و هشتم شهر مذکور در ایجادگر داخل گردیدیم.

ذکر ایجادگر

عجب تر آنکه در ایجادگر چون رسیدیم بر کناره تلاab کوشهیری دام خیمه فرمودیم، دیدیم که آبش همه سرخ هائند گون است، هر چند از صوبه اویس خاک زمین همه سرخ مشان خون و گل ارمنی یعنی گیرو می نماید که خاده ها را برآه خوشنمائی بدان کاه گل میکنند اما آبهایش سفید است، درین آب معلوم نیست که وجه سرفی چیست لیکن هزا آب شیرین است، و همه مردم و دولاب می نوشند مضرته ددارد، و غناه رجال این جا شنیدیم نیکو می رادید بر طور سروه کلا دوت های متقد میان و طبصوره اچه روتی نیز نیکو دواختند، اگر رام راج والی این بلده زنده بدهه البته ما را پیشتر رفتی نداده، زیرا که از اکشو شقة جات ما معرفت هاشم رجی وسر او سط ظافر الدوامه مبارز الہلک ابراهیم خان و دهونه مرحوم آمد، او عرضی در طلب ما مخ خریم راه پیشکش کردن خواسته که کشته شد، درین است که قدردان مردم هشترسان زا بوده، و برادرش که سیقا راج نامر دارد، بالفعل در مندر راج چون اتفاق دریں ولا کناره ما شد پرسش ده یازده ساله که راج پایپو خاراین راج بهادر نامر دارد و چایش دشته سفیت بجهشی

اضطرار و اندیشه اش گیزد همچنان قصور نپذیرد ، هم هذا قدر
پیشتر گذارد و مقصد خویش را نصب العین دارد ، چنانچه
شاعر صنعت

قدم عشق پیشتر بهتر

اما چون بلاص پیش آید و ومه پاصل خود را بپس رجاید علامت
جماند داده و مرد ان هیزش خواسته - قطعه

اظفی سخت غافل انسان است
مضطرب شد چو دید شدت را
عیب نبوه چنیس زغفلت لیک
ور بنازد حواس و همت را

بعد ازیں در دو کوچ بتاریخ بست و سیور شهر مذکور روز
جمعه در سیکا کول داخل گردیدیم ، قصبه دیدیم بسیار کلان پارونق
و آمده هر چیز ، اتفاقا دران روز عیده شود چود که کارها را پکل و
جل آراسته و یوم هارا بر جیاه آنها گذاشته هادند جفت قلبه رانی
شخصه را بروان سوار کنند و کار هارا می رمانند ، چون ایستند
بیفتند می خندند و ذکور و اداث حلیمه ها و البعة ذیکو پوشیده برآمد
سیر دیدن هیله حاضر می شوند و بوقت شام گاوه خوبصورت از
گل نقاشی ساخته باکل و جل آراسته هادند رته از دیه ها چیزه
بسته گاو مسطور را بدان سوار می کنند و گردش مروده
طاوسه مینداشند ، و کهان ران بردوش گرفته مع مشعلهای بسیار بدنه
تعظیم تمار آن را از جامه بجائمه آهسته آهسته می گردانند ، و انجوه هم
در رکاب آن پیاده می رود بوقت هفتوان سرسرواری این تماشا دیدیم
دران قصبه اتفاق سه مقام افتاده ، یکی از روسا ادگریز بهادر
خود بخورد یک اسپ سبزه بطریق نذرآدنه پیش کش فرستاد

درخت تاز مادند کاه می سازد'، اگر چه درخت تاز و خرماء
هندی از عظیم آباد بکشت است و ازین اشجار ایستاده شیرها
یعنی عرقش بحکمه حاصل کرده می فروشنند و من دوشند؛
چون شراب سگر می آرد' بعد سه مقام بتاریخ بست و دویم
شهر صدر روز جمعه پیشتر کوچ نمودیم -

ذکر کهن پنځی بهیهاره

بعد پنج کوچ در کهن پنځی بهیهاره داخل گردیدیم،
دو دبه کلان باهه متصل دیدیم بسیار آباد در آنها در آشور
خانه طرود آمدیم، اتفاقاً آن روز میله هندو بود که درینجا
جاترها می گویند، رو بروه طرود گاه ها اندقاد یافته بود،
ورقش و سرود نسوان تلخستان که ملاحظه نمودیم مطابق "اکل
جدید لکه" بسیار پسند شمردیم، زیرا که حرکات دازک ادا
می دهندند مگر همی پرده آهنگ را می سرودند، و اهان آن
پرده از گلوه شان نیکو ادا می یافت، غرض آنکه راکنی سورمه
در جوده پور از ذکور و اذاث را ثبور و پرده آهنگ در هنک
تلنگاهه از نسوان اینجا بخایت دلربا شنودیم،

ذکر هخول مچهله پشن

بتاریخ سی او سلطنت شعبمان المعظم سنه الیه هجری در مچهله
بندر پشن بوقت شب در پاغ قطب الہلک مبارک الدوّله حسن
علی خان بهادر مبارک چنگ دواب بندر مذکور بخته طرود
آمدیم، به دیم شب ضیافت ماضن بحضور هرستاد، بعد
چند روز خود نیز حاضر شده، پسپار صاحب اخلاق با هزار

و پر دست جده مادری خود بندگار آیا و دیگر اهالی کاران خود گرفتار است، با وجود این به مقدوری و مجبوری خدمت از ضیافت و پیشکش زر نقد بجا آورده درین بلده اتفاق دوازده مقام افتاده، ناظم آنجا موجود نبود، نایبیش خط را هدایت موافق محدود تیار گرده فرستاد، پتاریخ پیازده مر شهر شعبان المحظوظ سننه الیه از آنجا طرف مچهای بشدر کوچ چهل آمده، از آنجا مرض حکمه و درب برها و دیگر ملازمان سرکار سخت عارض شد، آبادی این سواد چهاری مایل است و راجش خراب،

ذکر پداپور

بعده در شاه کوچ از طرف جمال پتاریخ نوزده مر شهر صدر سننه الیه در پداپور داخل شدیم، راجه بمراج بپادر والی اش باوجود بیهودگی و مجبوری هم چند پیشکش راجه ایجادگر زر نقد بوقت نیم شب مصوب ملازمان و مصابمان خود محمد قاسم و نخر علی بیگ بدضور فرستاده و عذر مقدوری همروضداشت و برای اتفاق معامله ضروری خود همو شب کوچ گردید چنان رفتہ از ایجادگر تا پداپور باوجود جمال راه بسیار هموار و بصر خطر و فراسخ بخایت ذره یافته شد، لیکن تا گنجام اند کی تکلم مفهوم می شد، بعده مکالمت فهمی با این قوی موقوف گشته معامله بر اشارات آمده، ناچار از دو بخش ایجادگر چند کلمات هر کجا و هفرده ضروری زبان تلهگی نوشته بیاد گرفته و خواهیج ضروری از سالکان اطراف بدان ادا می نموده و می شاهید، همان راجه ایش که در آنما راه واقع شده ضیافت فرستاد، از ایجادگر چنین دیدگر که خانها از اوراق

جهالبردار دذر نموده، داری کهاران ازیین جا به مر رسیدند، قبل ازیین دو شتۀ شد که از عظیم آباد و مرشد آباد بسبب گریختن کهاران چیز سواری اسپ هجراء نهاده بود جا بجا دلکی و پالکی را امدادت گذاشتند آمدیم، الحال باز به مر رسیدن کهاران سوار پالکی شدم،

ذکر کوچ از بندر مسطور به وب چینناپشن من در انج
 بتاریخ بست و دویم شوال سن‌الله روز سه شببه پنج گهری
 روز باقی هادده بمحض ذالم کلام اند و استخاره و جساعت صحید
 مختار بمنجومی نواب هوصرف از بندر مذکور جاذب چینناپشن کوچ
 فرمودیم، نواب مسطور تاذیم کروه بطريق تشیع در رکاب ماحاضر
 هادده بعده رخصت اذصرف یافتند، در کوچ اول دیدیم که
 هوسمر گرما صغاری سرسیز را مثل جمال به گیاه خشک و گرمه
 نموده، اگرچه سفر هوسمر دارش اسباب بسیار را در معرض تلف
 آورده و آبهای زمین بسواری اسپ رنجهای بلا نهایت رسانید،
 لیکن صغاری و جمال صدعا کروه از گلهای صدرام گونه خودرو
 مشهون و مهله بود، تا نظر کار هیکره گلزار آفرید کار پر بهار من
 نمود، پیک نظر رنگ خدمات سفر و هوسمر حضر از دل ناظر من
 زدود، و آنکه این اشجار را که نسبت بحضور امیر المؤمنین
 اسد الله الخالب علی این ادب طالب من گفتند من خواهدم و مترصد
 آمال باقی من ماده - قوله

شعر

تخرُّب من الأوطان في طلب العلا
 وسا فرشفي لا سفار خبس فوابد
 فخرَّج غمِّ و اكتساب مهنيَّة
 و علم و أداب و صحبت ماجد

ساده یافتیم، بعده بگردت و هر انت حاضر شده بعد الحاح تهاجر
 ماه رمضان المبارک در جامع خود داشته افطار های شایسته فرستاده
 در دلداری و رضا چوگی بخایت حاضر ماذده همگی ماه صیام بجه
 آرام تهاجر دران پندر با صور و صلوٰة گذرانیده، به سبب کسل
 طبیعت شش روزه افطار شد، بعده روز عیدالله اذاقاً به مراغه
 نو روز واقع شده دواب مذکور براس اداء آداب تسلیمات و تهنیت
 هم چرا دران و خویشان خویش حاضر شده دستار سرجسته مع
 گو شواره عنایت نموده، و دوپنه که بردوش داشتم بران اضافه
 آداب بجا آورده و ما را بجهات شام بخانه خود برده به تیاری
 تهاجر رسم ضیافت هم سرود و رقص و اطعمه الوان بحمل ورده
 تاسه پاس شب رقص و سرود چند طوایف نسوان تمنگستان
 وغیره آن بندر بود، لولیان اینجا همچو هنود بوقت رقص پشاور
 بخیر کرتی که می پوشند بسیار بد نهاست، و زیور طلا و
 هروارید پکشترت اما کنده و سطیس، دلراحته ندارد و صورت نیز
 بدسسور، بعده به سبب بعض امور ضروری چند روز دیگر توقف
 نمودیم، ناظم این بندر خط راهداری موافق محمول تیار کرده
 فرستاد، دواب مذکور مرغ الاخری در جامع عسکری خود برده ضیافت
 ثانی بطور اول بحمل آورده و چند کروه همراه خود بر سواری
 چگی اسپ برآص سپر و تماشه دریاچه شور بردۀ طبیعت منقبضه
 را بسیار اندرام رو داده، بعده نزدیک کوچ زر دقد پیشکش
 و سواری پالکی ادگریزی نذر گرد و مالک سله پلی راجه ذاگیشور
 سر دیسکه سرکار مصطفی نگر وغیره چند هلا معزول است
 نیز بحضور حاضر شده چند و نیک مخلی پالکی هندوستانی

هزارج و هاج سا می بعد چندی تشریف فرمائی جاط دیگر پاشد افتخار
 باقی است و لبذا این ضعیف را مشتاق لقاء سامی پنداشته از تشریف
 آوری کلبه غریباده هارا رونق بخشنده « بظمه که ندارم بمنا حظ
 اشعار آبدار فیض صفات بدر داشتم و حرز جان کردم الله معنا و محکم
 بدوسست زاده من و دوست من قطب الالک « لامر هدایا باد انتهی مکتو به »
 پس در هر منزل و دیپه از زمینداران آنچا از خرابی سر انجام
 داده و کاه وغیره می شد « چون در و نکول رسیدم حافظ ناصر محمد
 خان افتخار دولت بهادر خواهر زاده حقیقی دواب و الاجاه مردو مردمانی
 شایسته پیش آمدند و خط را هداری و تاکید سر انجام داده و کاه وغیره بهره
 خود دوشتند خرستاد، موافق معمول در هر منزل رسم ضیافت بعمل
 آمد « چون در دیلو ر رسیدم عامل آنچا دیز موافق معمول رسم
 ضیافت بجا آوردند در انجا یک مقام بجهل آمدند چون از انجا کوچ فرمودیم
 در منزل پیشتر ینکشا چلم بسبب نقدان کاه و داده در صدر اص آن
 دورتر از دیپه طرود آمدیم یک سبزه کلان آخته زمیده دران
 جا غایب شد هر چند جستیم نیافریدم آن مقدمه را گذاشته
 پیشتر کو چیزیم ڈا رسیدن مشدراج چند دواب بار برداری دیگر
 در معرض تلف آمد « درین طرق نیز آفت گل ولاه کهاری هام
 دویام شور سخت بنظر آمد، بهزار هشواری در نایر پیشه رسیده
 بودم چون مکتب مسودت اصلوب در چاب اطلاع عزم خود با این
 سبب معده اشعار طبع زاد خویش مشتمل بدر هرجی و شاری و
 ترکی و ریخته زبان بشراب عمده الامر ابهادر از بقدر هسطور
 خرستاده بودیم درین منزل کربه ثانی جواب ها صولیب بخط
 ادوب مذکور هم قید تهیین میلغ در ماه ماهواری داورچی خانه

فان قیل فی الا سفار ذل و هنست
 و قطع الفیاضی وار تکاب شدادند
 ذمتوت الظن خیرا من مقامه
 بدار هوان جیسن واش و حاسد
 و در هر راه و فروگاه که دواب سر بیه چرا فربورده باشد
 فرضت سیرشکم خوردص ، الحال که دواب سر بزمین می زندجیز
 هاک بد هن نمی رسد ، غرض چون از مجهای بندور دو سه گوچ
 نمودیم ، در راه این مکتوب معنی مهر از طرف دواب والاجاه عهد
 الامرها بهادر امیر الهند ثانی بنام مارسید ، مکتبته -
 هر انکریم بسم الله الرحمن الرحيم
 " دمیقه آنیقه بیهودت و تیقنه هتضمن تشریف فرمائی با کوایف دیگر
 هم کو اند اشعار آبدار طبع زاد سامی ورود نموده مشغوف ساخت ،
 خوش و قلت ما که دیده جمال سامی روشن کشم هیرزا همایون بخت هم
 فرزند و محل بزمیان والد ماجد روذق بخش ایس دیار شدند واقعی
 اینست که آدمی بدهی خوبی و بزرگی و صفات همیده و اوصاف پسندیده
 دیده شد لیکن تنگی اوقات مارا بمرتعجه دامن گیرشده که قصوره ازین
 طرف بآن حد بعمل آمد که خاطر ایشان برداشته شده راه آرام
 دیار دیگر شدند و باز از فرط کرم که "الخطوعند کرامه الناس
 مامول " رودق تازه باین ملک بخشیدند ، و تحقیق اینست که
 بسبب اوقات و قصور خود سریگریمان خجالتم نظر باین وجود
 از تشریف آوری سامی درین ملک از حقایق تحقیق مطلع ساخت ،
 بضمیر اینکه بعد و رود و مشاهده حالات ایس جا اگر بخت مامساعد
 و حال پسته افتاده و تهکن قرار یابد عین آذوه ما است و اگر

ذکر دخول چینا پیش و ملاقات دواب و الاجاه
امیرالهند ثادی اعنی خلف الصدق اکبر و
ارشد دواب محمد حلی خان والاجاه مرحوم

بعد هطالجه رقیبه دواب موصوف بعد دهaz صبع بتاریخ پست
و سیور ما مسطور سنه الیه بحزم دخول چینا پیش سوار شدم در
پاغ ماس کلیس فروه آمد به داشتا مشغول بودم که برای استقبال
ما دور چشم میرزا دور علی عرف سکندر شکوه برادر زاده ما و
سراج الملک بهادر خواهر زاده و امیر الملک پسر دواب موصوف اعني
بهادر ثادی پسر برخوردار والاجاه ثادی و بهادر اول دور چشم برخوردار
سعادت اطوار دواب سلطان النساء بیگ مر مع ارکین و جان و نشان و
ماهی مراتب و نوبت و دقارة و فوج رسیده و همدران باع ملاقات
نمودند بیه هردو بهادر موصوف کشتهای خلخت دادر و رسپ پادشاه
و عطردان وغیره بهمل آوردم بعد دهمان تجمل مع دور چشم
مذکور چون نزدیک مکان دواب والاجاه رسیدیم دواب مذکور
حتی الجاب استقبال ما نموده سلام کرد دست هرا گرفته از پالکی
فروع آوردند، چوای سلام باز دادر بگلو چسپادیم بزرگ دیدم
دیکو صورت ملک سیرت، چوی از چند گرسنه چنیس صور بودید
به نقد صورت ایشان سیر گردیدیم و چون گوش بکلمات شیرین
شان میل نمود زنگ هکروهات و غموم سفر از دل محظوظ بزدود
حق آنسخت که درین نه سال از پس آمدن قلعه هپارک بیه امیر
وزیر را مشاهده نمودیم بدهیں اخلاق محمدی احمد را موصوف ندیدیم که
گوش سامم بندق کلامش خرمن گل ژرحت بر میدارد و دل انبار
انبار نقدیشیت اعتماله گرد می آرد اللهم زد ولا تقصس، خدایش

ما به جسیار ارادات و اشتیاق تمایر از دست خویش ارقام نمودیم
و پیشتر کوچ فرمودیم، پتاریم شانزدهم ذیقعده سنه الیه یک
هزار و دوازده هجری در چهارم دو بخشی که از چیزها پیش سه چهار
گروه دور است فرود آمدیم، بوقت شب سور المیصر مرزا
شمس الدین العاقب به هیرزا سکندر شکریه درادر زاده اعنی پسر
مرزا همایون بفتح بحضور رسیده رسم نظر بجا آورده از دیدار
خویش مسرون ملائکت، درین جا نیز چند خطوط دوایب موصوف
مشتمل بر اشتیاق ملاقات و استهالات دیگر بهما و اصل شد، چهت
تقرر مکان بود و باش بمحض دوشهت دوایب موصوف هفت مقام
درین جا بعمل آمد، بست و دویم ذیقعده سنه ۱۱۱۲ هجری دیگر
مکتوب از طرف مذکور به رسید نقلش اینست،

”رقیبه تو د دشمنیه مستبشر تشریف فرمائی بقرب

چهنا پیش وصول مسرب شمول نمود تقصیر دو تعجیل

هراتیات دیدن ها ورود فرمان روائی بگالیه

و سوال و جواب او و تجویز مکان بود حالا

وجاه آن دارد که بکرم عظیم بعد هزار پنج هزاری

روز اول یوم خویس برودق خانه دل مدبت منزل

متوجه یافید شد، دور چشم سراج الماء بهادر

و دور چشم امیر الامرا بهادر با حافظ احمد خان بهادر

حاضر سامي خدمت می شود، انشاء الله چهنا

و فکر“

غلامر حسین،

تیز از کافری ها نیز نبود چیز پیشادی
گری دارد دو صد دل این بت چینم بپر چینم
نیز در جواب ریخته اراقته -

آنکه میں زلف کی تصویر دھری رہتی ہے
ظن مردم کا سرمه سے بھری رہتی ہے
گاؤں و ہمارہ دهن اور گاؤں گھر گاہ خیال
عاشقوں کو بھی عجب درد سری رہتی ہے
چشم بد دور نہ ٹوکو ہر ارونا گوئی
شام دل اپنی تو آنسو سے ہری رہتی ہے
نہیں محاومہ گھر کو نگہ لطف بڑھی
اس طرف آپی کچھ کمر نظری رہتی ہے
اظفری دامیں ہمارے خیال ممتاز
لوگ کہتے ہیں کہ اس گھر میں پری رہتی ہے

(۱) و در ظلم هندستادی سیاق کلام بطور میرزايان شاه جهان آباد
داشت، در طریق کردانگیان مگر در بعض کلمہ بطريق شاد و در
نادر حکم نتوان کرد، الخرض بعد چند گھنی رسم ضیافت باشیں
شایستہ بعمل آوردد، وقت برخاستن من نیز دستار سر پستہ
مع گوشوارہ و شال رومال از دست خود بتواب موصوف پوشاند
و شمشیرم نیز برای اضافہ کردم، چون خواهر حقیقی کلان ما
دواب عظمت آرام بیگر المعروف بفیض النساء بیگم کہ با میرزا
همایون بخت سلسہ ازدواج داردد، راقم را زیادہ تر دوست می
دارند گویا ما در مهرجان ادد، از نہ سال دولت دیدار شان میسر
نہ شده بود، دراص دیدار من بسیار چیقرار بوددد بنام علیہ

از همه بلييات ارضي و سماوي محفوظ دارد، چون بدیں شیء ریس
 گلامی باهر دست یکدیگر را گرفته اندرون دروازه رسی دیگر
 پرادر صاحب هیرزا همایون بخت بهادر را دیدیم که آمدند،
 باهر رسمر سلام عليک بجا آورده بود و با ما بخیگیر شدند، چون
 بعد هفت هشت سال ملاقات دست داده بود دیدیم و شاد گردیدیم
 اند که شکر رنجی که از چندس درمیان بود نواب موصوف زبان
 هر باهر کشدن ندادند، بسوگند مخلظه تصویه بیننا بعمل
 آورده الحجه نکعلی ذالک، بعد در مذاکره علم سخن افتاد، دیدیم
 که موصوف را در همه علم مذاقه دست خصوصاً در شعر فارسي
 و ریهتنه بسیار ذصیع اند و عبارت هنرمندانه در مکتوبات قل و
 دل من نویسنده بسیار پسند خاطر افتاد هو قولها - بیت

بیا زاهد که پیدا کرد، ام از پهر تو دینه
 پرستهش کن دل خود را مشودربیند آنینه
 قولها، مطلع ریخته.

مدو وحدت که تپین پوشاند کیا درگار هم
 چون حباب او مکو تو جوسر هم و هی دستار هم
 ایضاً.

یاد اس شوخ کی مجھ دل هیں بھری رہتی هم
 لوگ کہتے هیں کہ اس کھر میں پری رہتی هم
 انتہی کلاماً.

هذا قولی - قطعی

بیت دیدم خدایا با دل بھ مهر سئیشی
 کہ پھر عاشقان آوره حادث دین و آنینه

اذفراز خویش اینچه صاحبیان را در قلعه مبارک محب وس گذاشتند
 بود و آیام مهاجرات امتداد کشیده لہذا چون تذکرہ ماضی درمیان
 آمد از میرزا همایون بخت احوال عقب قدرت شاه عالی پادشاه و
 صوجه دهلی وغیره اهالیان آذجاشها همه صاحبیان چه سلوک
 نهودند، هرچند از روش اخبار دهلی و ذوشتگات شما صاحبیان بکرات
 در هرات احوالات آشنا دریافت شده است لیکن می خواهیم که
 از زبان صاحب بشنویم که در سر شهاها بعد گریختن من چه خدمات
 رفت و آفات گذشت، گلستانه چه گوییم مختصر آدکه بعد رسانیدن
 هکروهات و اصرار بیبخایات حضرت قدرت در عرس حضرت
 عرش منزل مردوم والد ماجد خویش مارا در دیوان خاص بحضور
 خود طلب فرموده از زبان گوهر فشان خود بجهان ارشاد فرمودند
 که چایان من باشوابدی ذکرده‌ام برادر شمایعنه میرزا علی بخت
 میرزام کلان بامن دعاکرد که بطرف راجه ها گریختد حالا برادر شمارا
 راجه‌ها پادشاه کردند نزد برادر خود بروید و تنخواه خود بطلبیید،
 حالمن شمارا نزد خود نبی دارم بعد مارا چبرآ از قلعه مبارک مع
 مردم زنان بیرون فرستادند، این ماجرا از زبان میرزا همایون شنیدم
 و گفتم که اند تحالی پرهمه چیز قادر است و من از جناب پادشاه این
 پیش که عذرمن مقبول دشود پس با ملاقات هم‌دیگر چشمان خود
 را از دیدارها سیر کردیم تایگ پاس دشستم، بعد رخصت شده
 سوارگشتم، حافظ احمد خان مسطور که در دیافت و اهابت و فراست و
 صلاح و سداد و علم و اخلاق از برادر مذکور خود بمراتب بهتر است
 با اهالیان نواب موصوف همراه شده بپوچب حکم در چهناپشن
 با غصینی نواب سلطان الغس بیکم که ماهر او شادرا خواهی خواهد

دواب بجه شده اول راقم را نزد جناب هشیره صاحبی و قبله
سلامها الله تعالیٰ فرستادند، دواب در اسوار کنانی دن ما
باهر آمدند، هیسرزا همایون بخت یکتظرف خود را
گرفتند و پسر جاذب دیگر خویش دواب موصوف را
کشیدند، دواب از بازو شان گردیده در میان ما هردو برادران
خزیدند و از هردو طرف دست ما هردورا گرفتند و گفتند که چند
در سایه و پنهان هردو صاحبان در آمد، گفتمن نه بلکه شما دستگیر
ماهر دوکسان گشتید، پحده بانبساط تمام مرآ گفتند که گستاخی معاف
پندص صاحب در قلعه مبارک محبوس بودند حالات قید کرده خواهد
داشت پیشتر رفقن ذخراهم گذاشت، گفتمن بجان منت بقول شاعر
که دام ڈگنده تو که ماصید ڈگشتمیر

(۱)

خوشحال شده گفتند په مجال بلکه صاحب بندیرا مطیع اخلاق
خویش ساختند، پس په همین در فشانی ماکی تشیم نموده مارا
گرفته در پاکی نشاندند و سلام کرده رخصت شدند، و حافظ احمد خان
بها در کلان ببرام چنگ بپادر بخشی و دیگر اهلکاران خود را هم تجمل
فرجه و دوست وغیره همراه هن نموده در این ملاقات جمادیه هشیره
صاحب در هیلادور فرستادند و تاکید نمودند که بعد ملاقات جنایه
مسئلۀ در باغ حسنی که در چیمناپشن در جناب ایشان تیار کرده است
فروز آردد آنگاه بازگردند، پس من در پاکی خود سوار چودم، بهائی
صاحب در پاکی خویش، هر دو پاکی باهر متصل بود بازکه یگر
کلام فرحت افزای نموده در هیلادور رسیدم، فرود آمدۀ در محل
رفته بجناب هشیره صاحبی ملاقات نمودم، چون این عاصی بوقت

وکشتهی هام پوشان تواضع کردند و از اسباب و نقدسیار دیگر سلوی
نهودند دران روز شیز مرغه‌ای ملاقات دواب موصوف دست
داده از روز اول زیاده قدر ملاقات و شیرینی زبانی گرم یافته‌م بار
سیور در عشوه مدمر الحرام ملاقات دست داده ازان جمیر اتب در
تواضع و اذکار فایق دیدم غرض شخص عدیم المشان است ایزد متعال
زادت با کمال اورا همیر امادن و آهان دارد و همون روز دواب
موصوف دواب حسام الملک بهادر براور خورد را با من ملاقات
کناییدند کاهمیر بخلگیر شدیمیر بهادر موصوف که دیدمیر در
اخلاق زیاده قدر از دواب موصوف یافتم ازان چاز هر گاه که
با آیشان ملاقات اتفاق می‌افتد بتواضع و اذکار چنان پیش
می‌آیند که گردی سلوک لکوک می‌نمایند سلمه اللہ آرمه اکثر
اولاد و الاجاه مردوی بدین صفات فایق قدر از امراء دیگر هستند
بعده راقم بتاریخ پیست و دویم مدمر الحرام سنّة ۱۲۱۳ یکهزار
و دو صد و سیزده هجری چنان هشیره صاحبست و برادر صاحب
و دور پیشتر همیرزا سکندر شکوه را بخانه خود مهمن طلبیم در
و رسم خیافت و اهداء ارمنان و سرود و رقص رجال و خوان
و غیره همه شب بحمل آمد پوچت صبح دواب والاجاه موصوف
با وجود گسل طبیعت رقیبه شمیمه در جانب تهییت از دست
خوبیش بما نوشته شد چون عبارت بسیار متین و الفاظ قل و
دل مطبوع می‌نویشد لهذا درینجا ضبط شد اصل نام
طفولیت دواب موصوف غلام حسین خان و از عادات ایشان
است که آخر رقصه نام خود را می‌ذکارند همچویه

” یا جامع المتفقین حضور مجلس انس است و دوستان
چشم درین حسن اتفاق به اختیار شوق دامن دل می‌کشد لیکن

ایم فرود آورددد ، بیگر موصوفه از طرف دیگر فرش و آلات
 شیشه و چینی و اسباب باورچی خانه وغیره مایحتاج فرستادند ،
 بوقت شام از طرف نواب مهمانی پخته بازکلش آمد و قریب هامه
 از شب گذشته بود که بهائی صاحب میرزا همایون بخت مع پسر
 خود طعام مهمانی و سرور گویان در مکان راقم تشریف آورددد
 تایکپاس شغل سرود مانده بعد مکلف شدند که فردا مهمانی ایشان
 در خانه قرار یافته است البته تشریف باید آورد ادگشت قیوی
 بردیده جان گذاشتم و رسم عطر و پادشاه بجا آوردم ، بعد سوارشده
 در خانه خود تشریف برددد ، چون صبع شد بوقت سه پهری من سوارشدم
 قریب شام در مکان بهائی صاحب رسیدم مهمانی با تیماری تمام می
 سرود طوایف نسوان و رجال همیابود ، چنان همشیره صاحبه از فرط
 محبت از مخان این مکان را جمات واضم فرمودند اگرچه گوارانیبود
 اما نظر پیزگی و جدشان گرفتمن ، همه شب در تماش رقص و
 سرود گذشت چون برخی از شب مانده از لاجا رخصت شدم ،
 بهائی صاحب بالهان تمام و جد ملاکلام نیز چیز از قسم سوغات
 تواضع نمودند ، بعد در پالکی خود سوارشدم بوقت نماز صبع
 بهائی خود رسیدم از فرودگاه من قائملاپور مسافت دو کرو باشد
 چند هفتاد مهمانی پخته از سرکار همشیره صاحب و نواب اوصوف
 و نواب سلطان النساء بیگر مدام آمد ، بعد سه چهار روز دورچشمر
 سراج الملک بهادر و امیر الملک بهادر مه حافظ احمد خان مذکور و
 شجاعت علی خان وغیره نزدما آمدند ، رسم ضیافت بعمل آمد چون
 در میان ما و نواب سلطان النساء بیگر صیغه بزاده و خواهی منعقد شد ،
 پرورد عیید الضمی در خانه اوشان رفته رسم ضیافت بجا آوردد

رقص تهرا حرماز باد ، نثار جشن انشاء الله تعالیٰ حاضر میکشیر الله
مهما و محکم ، غلام حسین - رجمنا الى المقصد
اما بعد پنج هزار ورود من مبلغ پنج هزار روپیه نقد برای
زاد و راهله جهت طلبییدن قبایل ما خواوب سلطان النساء بیگم همشیره
صاحبہ نزد ما فرستادند ، چنانچه اهالیاران ما دیوان رائے بهگواده
وغیره برای آوردن قبایل از لکهنه و بخره ربیع الشانی سنن الیه
از راه چهار روانه شده اند حق تعالیٰ بحسن حمایت خویش مدفوظ
داشتند زود برسانند بهمن و کمال کرم و آنچه سلوک شایسته و
هراعات جایسته از نقد و پوشاك و زر و جواهر وغیره نسبت چشم
النسابیگم هواهر ما بعمل آمد است فقط از تواضع خواوب سلطان
النسابیگم است و بس حقیقت اینست که ذات سلطان النساء بیگم
اگر بظاهر در عالم نسوان مخلوق شده ایکن در همه صفات چه
در هفت و هرثوت ، چه در ایفای عهد و ذکام ذهن و ثبوت مقل
و صفات فطرت بهترین رجال است حق تعالیٰ در همه امور بکار
دل رسانیده عاقبت ایشان بخیر گرداند بالغی و آله الامجاد ،
چنانچه بنام بیگم هوصوفه محظا از تالیف راقم است ،

بیت - په جدت خدا از قدرت خویش
مع التعريف گزون سادش آراست

سزاوار شهی عالم زن ... ، ... ،

بود این خواهر من بجه که و کلست

و همچنین محظا شامر سراج الهدیک بهادر هسطور ، لرآقمه ،

بیت - په تاج انور ثور زی په کردنه جا

گریا چراغ شهره اه دور دیده ما

شدت زکار و اوجاع جوارح مانع حضوریت شده مبارکباد می‌رساند، آنکه محنا و محکم، غلام حسین - انتهی مکتبه در جواب آن راقم نیز رقمه از دست خویش ڈشت، هذا مکتبی " یا مسبب اسیاب برادر جادا حقیقت این اتفاق حسته از حسن سلوی ایشان دست داده و در اجتماع بوساطت وجود سامی بر روی متظرقین کشوده مبارکباد که ارقام فرمودند گویا از زبان هاست و ضمیر تهنیت مر بذات چامع راجع، اما عارضه کسلمندی مزاج و هاج بدل ها تردد و افکار رو نموده، می خواهیم که عیاده بدبیار شرحت آثار رسیده طها نیت حاصل گردانید نیز موقوف بر اجازت داشته شافی حقیقی شفاه عاجل و صحت کامل عطا کناد بالتبی و آله الامجاد در همین سال هتاریخ بست و دویچه صفر المظفر سنّه اليه با یکه از نسوان اینجا که دختر پیهاده بود نکاح نموده و خطابش هوره محل فرموده، بفضل الهی بار گرفت و بتاریخ جیست و دهم سلغم دیقعده سنّه اليه فرزند دریسته بوجود رسیده، میرزا ذا ایفت المعروف بهیرزا جانی مسوی ساخته، دواب موصوف روز تولد این پسر دیگ اختر هماره مبارکباد پا نصد روپیه براه افزایش مایحتاج در روز چله کلان چند صد هون سلوک نمودند بیست و ده سوی ذی قعده سنّه اليه.

مکتبه در تهنیت تولد میرزا والا بخت المعروف بهیرزا جانی مسطور از جاذب ذواب موصوف

الحمد لله و لرسوله و آله مبارک ها فرماید چه می فرمایند
ذائیز هواه ایس دیار را که چه قدر تصریح آور است ضیافت و

پرادر علاتی و بیگن صاحبته اعنتی محل ها که هم در قلعه
 مبارک شاهجهان آباد بایکه از بنات عقیقه سادات صحیح النسب
 از اقربات شواب خان دوران خان شهید هرخورم بمحجوب اطلام
 دستخط خاص حضرت قدر قدرت شاه عالم پادشاه اتفاق شادی
 کتخداشی دست داده بود و تا آن زمان با هیچ یکص از ادنی و اعلی
 مرتكب شادی که خداشی و یا دکام دشده بودم بلکه هیچ سریع
 نداشتم هم دو دور چشمی ها طال اذک عذرها المسماة پسعيده
 النساءایگم و وجیهه النساءایگم که هم از بطن محل مسطورة موصوفه معهض
 که اوپین درقلعه شاهجهان آباد و دومی در بلده لکم و تولیدیافت
 بودند بخیریت و سلامت نزدما رسیدند، اگرچه اسیاب جمیار
 در عرض راه تلف شد بجلدوه حسن خدمت دیوان مسطور را
 مخلح ساختم و بخطاب راه ممتاز نبودم و آخربی ها فرمودم،
 بحده جناب همشیره صاحبته شواب سلطان النساءایگم ملاقات دهوده
 با نقد و جنس از زیور هرصم و پوشک و آلات طلا به دری و لعبت
 و بازیچه ها چون جهت خوشنودی ساختن هر دو دور چشمی ها
 که پیش می آیند در امضاء آن نیز امداد می نمایند و دسبت
 پنور چشمی ها شذقت دلی مبذول می دارند و از طرف شواب موصوف
 در ماهه هاهواری والده صاحبته و محل ما و پرادر مسطور هاسوام
 هاهوار سبق ما معین شده هبراه هاهوار ما می رسد و در هیین سال
 دخترن دیگر از خورد محل، مسطور تولد گردید، خدایش بعضیت
 و عزت بعین طبیعی رساند و شواب موصوف یکبار در حسینی باخ
 آمدند با ما ملاقات نهوده رسم ضیافت پاددان وغیره بعمل آمدند
 بود و دو سه چار در چاغ برج داش هم بر دروازه آمدند ملاقات
 نهودند برگشتند

بعد فوت نظیرالدوله عبدالوهاب خان بهادر باع بر ج داش
 را از پسران جهادر مرحوم انتظام نمود بتاریخ نهم جمادی الشادی
 سنه الیمه ها را در آن باغ فرود آورده بجهادی هام آن روز مجدداً
 از نقد و جنس مرسل نموده غرض اخراج پاورچی خاده ماهوار
 می رسانند و اگر دیر طلبی می گردد وعده ها محبه خطوط موافیک
 و دستخط خود نشته در اداء آن اقرار می نمایند و سواد این
 آنچه کار ضروری پیش می آید در سرانجام آن نیز خود را مقصر
 نمی دانند بآرام تمام در خاده ایشان گوئی بخاده خوبیش نشته
 امر بالتعلیل هیچ تردده بخاطر نهاده پیشتر باید دید که گارساز
 حقیقی از پرده خطا به میادین ملا چه رساند .

**ذلک خرض مبارک الدوله قطب الہلک حسن
 علی خان بهادر مبارک جنگ که در رسیدن قبایل
 ما از لکه نو و به مچھلی بندر بهما آمد**

بتاریخ پنجم شهر ربیع الشادی سنه ۱۲۱۷ هجری حضرات
 مقدسه محل اشرف بفیر ولی روانه حضور شده انشاء الله و تقدس
 به ييد فییخ آثار بهره ور می گردد ، بنده بفرط عقیدت و کمال
 حسن ارادت بعض مرائب خصوصیت باخلاص آثار لاله بهگرانداس
 دولت نموده مشار الیمه بجز عرض شواهد رسانید ، امید از جلالیل
 عروطف آنست که بشرف اجابت عقرон گردد زیاده دداده .

ذکر رسیدن قبائل در چیشم‌پوش من در اس

بتاریخ یازدهم شهر جمادی الاول سنه ۱۲۱۴ یکهزار و دو صد
 و چهارده هجری از راه مشکی چنانچه عالیه حضرت والده صالحیه مدالله
 ظالمها علی راستی مع میرزا محمد امین الدین عرف میرزا امادی

رووده معز ورود نبوده معجزه و همتايز فرموده و ببر مراتب هترشده
 شرف اگهی بخشید ، الحمد لله و البشة که حسب خواهش ما ترقی
 خواهان يك دفعه وجهه سکونت آنچه صورت پیکير گردیده ، او
 سپاهانه تعالیه جذاب هست طاب را یومناً فیوماً بهدارج روز بھی مقرون کشاد
 بجهد و آله الامجاد چو جب اینها حضور راه مذکور مع قبایل حضور جهان
 ضعیف دو روز تشریف از زانی داشتند به پدرقه عثایت ایزدی
 رهگران آن صوب شدند اوسجنه تعالیه میزودی و خوبی هم عثمان
 غیر و عافیت ها داخل مقام مقصود سازد ، امید که اکثر خیر طلب
 را از مژده هزاچ و هاج ملازمان مفتخر و شادمان خواهند فرمود ،
 « زیاده بجز آرزو ملازمت چه التماس نماید الهی آفتاب اقبال در
 ترقی باد .

عرضی خواجه محمد حسین خان بهادر پسر
 ذواب اشرفت خان مذکور که به ببر دوان در
 مقبره خواجه اذور شهید برادر ذواب خاذ دوران
 خان مرحوهر هی باشند نیز همراه قبایل رسید
 قبله عالم و عالمیان در آوان سعادت نشان به دزول اجلال
 قبایل کبایر آن خداوند مرجع آلاماں باعث ادواع افتخار و هوجاب
 اقسام عزو قار این فدوی جان نشار گردید ، شکر و سپاس ایزد عثمان
 که آن خداوند تو المجد والا حسان را از فشل و کمر عمیم خویش
 بعزم و قار صورت استقرار آن دیار گرامت دموده البشة لذت که مکنون
 بطون ارادت مشهون از مکمن قوت بمنصه ظبور جلوه گر آمد
 او تعالیه عز اسمه زيادة از خواهش ما ترقی خواهان بهدارج و
 مراتبات فایز گردا ناد ، برب العبد امید که فدوی را ملت زمان

ذلک شقه اول که پادشاهی از سلیمان شکوه بهادر
بنام راقم همراه محتبه دام بگوان داس
دیوان مسطور آمده بود

فرزند عزیز من هدواره مورد عنایات و اضطراب ایزد ذوالجلال
باشند، بعد ادعیه شراوان و اشتیاق بیکران مشهود خاطر اتحاد
ماشر باد، درین ولاکه دل الطاف مفزل بجهت ادران اخبار دگرانیها
داشت، محتبه آیشان بحضور حاضر گشته از ذوید صفت و عافیت
و رسید مع الخیر آن فرزند بدان طرف معروض داشته هست و
بهجت و طهادیت و تقویت خاطر عطوفت ظاهر لاحق گشت، هر اقبال
خلص همیت و صدق ارادت آن فرزند مقتضی هزار گونه یاد
دهی و یاد آوریها است و مدارج یک جهتی بحضور ساطع النور
مابدولت متحقق دارد، محتاج بشرط و تصريح نیست، پس
با این نسبت همه صمیمه آن فرزند عزیز خاطر تلطیف نهایر مارا
هر لمحه و هر آن متوجه و متعلق بحال ارادت اشتمال خود تصور
نموده اکثر از مزاج عقیدت و هودت امتناع مطمئن و مسورو می
ساخته باشند زیاده بجز شوق ملاقات و ادعیات چه مرقوم شود،
همراه این که شقه بنام ذواب موصوف آمده بود ذلک آن موجود
ندارم -

ذلک عرضی که از ذواب اشرف خان ذبیره ذواب
خاندوران خان مرحوم از بلده برگوان
همراه قبایل رسید

قبله عالم و عالمیان سلامت، سرفراز ذاتی چوی وحی
آسمانی مصحوب رائمه بگوان داس جیو که همراه قبایل حضور می

ذقل شقه پادشاهزاده مسطور از خط منشی
معه مهر خاص خورد که سجم آن آینست

آنها من سیلجان واده بسر الله الرحمن الرحيم
ذقل فرزند عزیز من همواره در حفظ و حمایت حافظ حقیقی
بوده کا میاب مطابق داریم باشند - عرض مرسله بعین
دگرانی و انتظار خاطر رسیده بر صحت و عافیت ایشان اطلاع حاصل
شد و حقیقت محروضه واضح ولایح گردید، مرقوم بود که شقه
ایشان جانب بوجه احسن پسواب عده الامرا بهادر رسانیدند و لیکن
در القاب لطف بهادر موافق تحریر ولی عهد مرزا اکبر شاه بهادر
ضرور است و هیچ یک از دو شتجات ایشان جانب و جواب آن
فرزند موصل نگشته، فرزند عزیز من ازین طرف دو قطعه داش
فرزند ارسال شد لیکن عرایض ایشان هم سوا این عریضه از
نظر دگنشتیه موجه کمال دگرانی بود، الحمد لله الحال رقم
تشویش گردید، شقه بمن بر رسیدن بر کاغذ کوچک برای دواب
عده الامرا بهادرها لقب در اشتیاق و ثناه مرسل است رسانیده،
عرضی اوشان در جواب باید فرستاد و جوابی مرتب که حواله سیاست
مرتب است میر بهادر علی خان است از تحریر ایشان دریافت
و پشتی آن بدل مصروف باید شد، هر چند یقین خاطر من است
که آن فرزند عزیز احتیاج گفت و دوست دیست بمقتضای
محبت قلبی که دامن دارد هرگز غافل و عاطل نخواهد شد،
لیکن تأکیداً دوستی شد هر آئینه از ظهور ساعی جهیله و کوشش
پلیخه آن فرزند کمال مشکور و مهنوں خواهر شد و حسن
پندگی و محبت آن فرزند منقوش خاطر هماری است و ایشان

حضور پیر دور تصور فرموده هبواره بشرف ترقیم شقة هام
عنایات سرفراز و همتاز خواهند فرمود، از آن جا که تخلصات حضور
نسبت بهمال فدوی مبیول است، لهذا همیشه و هر آن دل عقیدت
منزل بجان خواهان و نگران و آمیدوار استعمال دولت ملازمت
عالی هی باشد؟ هرگاه اینها و ارشاد بسعادت ملازمت ملازمان خواهد
شد، خود را هبون و وقت بحضور حاضر خواهد ساخت آفتاب دولت
و اقبال قابان و در خشان جاد.

نقل شقة پادشاهزاده هرزا سليمان شکوه بهادر وصوف بنادر راقم بهر کوچک و خط خاص اوشان ۲۹ جهادی الاول سنی ۱۲۱۵ هجری

قرآن باصرة سلطنت فرزند عزیز از جان پیر خوردار کا مکار
راحت جان محمد ظهیر الدین میرزا علی بخت بهادر مورد الطاف
پادشاهی بوده بدانند، عرضی ایشان به ذظر گئشت کیفیت مندرجہ
محلوم گردید، بفضل الہی و عذایت رسالت وناهی احوال این
جادب مساق وجب حمد است و خیریت مزاج آن فرزند درکار
حال ادشام اللہ تعالیٰ موافق معروضہ ایشان اگر شقة بنواب خواهر
نوشت چہون القاب خواهر نوشست و باقی احوال از خط سیادت
و نجابت هرتبت فدوی خاص لایق العذایت ولا حسان میر بهادر
علی خان دریافت خواهد شد زیاده والسلام تنبیه - با میر بهادر
علی خان مذکور خالص حقیقی پادشا هزاده وصوف کد خدا هستند،
میر مذکور از سادات عالی مقدار اند.

یا وصفه که سلسله رسال و رسائل نامرعی است لیکن دهایت اشتیاق
خاطر عاطر و اشواق باطن که دارم هر ازیں طرف استفسار خیریت
و ایمهای تحری سلسله رسائل شوق بعمل آمده و قلمی کشته لازم
ارادت و همیت و مقتضای خودیها آن برادر عزیز آنست که
هارا مشتاق و جویای صیدت های خود داشته هموارا ازیں خوید
شادمان می نموده باشند، فرزند عزیز میرزا علی بخت بهادر
نهایت نهایت از حسن سلوک و مروت و جوان مردی ایشان مشکور
و رطب انسان اند و بودن عزیز هسطور نزد آن اعتضاد الغلافت
نهایت انسب واصلاح و کمال خوشی خاطر ماست، بفضل الهی در
قابلیت و ظهر و فراست مهکب و آراسته و در خیر خواهی دوستان
به نظیر وقت اند و در هر امری که ایشان اظهار نهایند المتن
شیخیدن و پسندیدن موجب صلاح ترقی امر عظمی است زیاده هارا
متوجه شناسند معده همچو برا لذاذه این دوسته بود، بیست
و دهم جمادی الثانی سنه ۱۲۱۵ هجری بر سر نامه ایس دوسته امارت
و ایالت پنهان، حشمت و شوکت دستگاه، اعتضاد خلافت و فرمان
روانی برادر عزیز از جان عبدة الامرا امیر الهش عبدة الملک
اسد الدوله ادور الدین حسین علی خان بهادر ذوالفقار چنگ.

دیگر ذکل شقة پادشاهزاده موصوف در ماه و سال

صدر معهده همکوچک دستی که بنادر من رسید

فرزند عزیز من محمد ظهیر الدین میرزا علی بخت بهادر
هبواره در حفظ و حمایت حافظ حقیقی کامیاب مطالب دارین
باشند، عرضی مرسله معرفت سیادت و نجابت مرتبت میر
جهادر علی خان بهادر وصول هسرت و ابتهاج نمود و بر هضمون

را عزیز ترین عزیزان خود می دانم و یقین است که در
جهیم امور دولت خواهی من بجان حاضر اند، من هم ازان
فرزند نهایت خوش و رضامند هستم جهیم وجوده خاطر خود
جهیم دارند و پامیر که موکد است مصروف باشند زیاده چه
بتلر آید، لازم که زود از زود بصدت و عافیت مزاج خود
خورسند می شوند باشند، فرزند عزیز از جان محمد ظهیرالدین
میرزا علی بخت بهادر در حفظ حافظ حقیقی باشند بست و شهو
جمادی الشادی سنه ۱۲۱۰ هجری -

ذل شقة که بنام ذواب عهده الاما را بهادر از
لکهنو آمد بود از طرف پادشاهزاده موصوف و
ذواب مسطور کشاده و خوانده برای ملاحظه من
فرستادند و من ذلش گرفته داشتم بست و نهر

جمادی الشادی سنه ۱۲۱۵ هجری

امارت و ایالت پناه حشمت و شوکت دستگاه اعتضاد خلافت
و فرمان روائی اعتماد سلطنت و کشور کشائی اسرة مغلان درگاه
قدوة خواجین بلند مکان زبدة امزاء رفیع الشان مطرح ادفار
عنایت متوازن، مورد الطاف متعالی، مذکور خلعت خاص، اینیس
بیزیر با اختصاص لایق العفایت والاحسان، قابل البرحمت والامتنان
پرادر عزیز از جان بعثایات گوداگون مفتر و مباہی بوده بدانند
دریں ولا از اداء تحریر فرزند عزیز از جان محمد ظهیرالدین
میرزا علی بخت بهادر بهریافت دوید صحت و عافیت آن امارت
و ایالت پناه کمال، هسرت و شادمانی حاصل گشت، و هراتب اخلاق
جمیعد و صفات پسندیده ایشان از بسکه سامم اخروز شده است،

بدر اطلاع مرقوم قلم عطوفت راقم گردیده و گاه گاه عرایض متنضم
خیریت خود ارسال می نموده باشند که طبائیت خاطر ازان متصور
است و ما بجهالت را مستدادر جیاد خود مشغول پنداشتند دیگر حقایق
از تحریر فدوی خاص سید شہس الدوله منکشف خواهد شد -

ذقل شقه شاهزاده میرزا سکندر شکوه موصوف که از
لکه نو معرفت من بنام نواب مسطور بتاریخ
شاذزاده شعبان سنه اليه آمد

آمارات و ایالت همان حشمت و شوکت دستگاه اعتضاد خلافت و
فرمانروائی، اعتقاد سلطنت و کشور کشائی، امور مخلصان درگاه عهد
مصطفوان بارگاه ذریعه واقین بلند مکان زبده اهرام ذیشان لائق
العثایت و الاحسان برادر عزیز از جان امیرالهن و الاجاه عوده الملک
اسدالدوله ادوارالدین خان حسین علی خان بهادر ذوالفقار چنگ مورد
تضليلات بوده میباشد اکثر از عرایض فرزند عزیز محمد ظهیرالدین
میرزا علی بخت بهادر حقایق عقیدت مندی و خوبیه آن مخصوصان
بارگاه منکشف حضور اقدس می شود، باعث افزایش تضليلات و موجب
مزید عافظت و عنایات پادشاهی گردیده، لبذا بقلم فیض توأم که
زینت بخش صفحه هستی است تحریر میگردد که لوازمه عقیدت
مندی آنست که اکثر عرایض متنضم خیز و عافیت خود بحضور ارسان
می نموده باشند که مسرت افزایه خاطر اقدس خواهد و هرگاه امر
که بحضور حضرت ظل سبحانی خلدالله ملکه و سلطنتها ما باین نصلح
تعلق داشته باشد به تأمل ایما نموده باشند که دران پاب
بعشوان شایسته سعی پلیغم مبتدول خواهد شد انشام الله تعالی

آن اطلاع حاصل گشت و از دریافت صیحته نهایت جمیعت
هاظر گردید، فی الحقیقت محبت و ارادت و دولت خواهی
و خیر سگالی آن فرزند عزیز مظمن و هنقوش دار و زیاده
از قیاس متوجه هستم آنها که محتاج به تشییع و بیان ذیست و
بودن فرزند بدان طرف کمال اطمینان و دل جمیع خود است بلکه
بعینه بودن خود تصویر می شاید و یقین که امر که موجب دولت
خواهی من خواهد بود اصلاً قصور نخواهند نبود، لازم که همین
منوال از خیریت خود می نویسان باشند و مارا بپاد خود دانند.

ذل شقه که از دستخط خاص میرزا سکندر شکوه
حروف میرزا چهندکا ابن شاه عالم پادشاه برادر
عینی میرزا سلیمان شکوه موصوف که بنام راقم
در ماه و سال صدر رسید

فرزند عزیز از جان محمد ظهیر الدین میرزا علی بخت بهادر
مورد تفضلات بوده بعافیت باشند، عرضی مرسل، به نظر ذیض
مظہر گذشت کیفیت مندرجہ مذکور گردید، آنچہ احوال ساعی بودن
هود از دواب عده الامر ربهادر در یاد حاصل نهودن عرایض دوشه
بودند بدریافت آمد فی الواقع از عقیدت مندی ایشان بجید نیست
یقین است که در اموراتما هیچ گونه قاصر نخواهند شد، پس
آنچه بجهت حاصل ساختن شقه جات بهار خود از حضور قدر قدرت
تحریر نهوده اند در حضور عرضه اشت مقضی همیں مضمون ارسال
می شاید، هرگاه حاصل خواهد شد بایشان خواهم فرستاد، دیگر
آنکه بدریافت آمد که ملبوس خاص از حضور پرورد حضرت ظل
سبحانی خلد الله ملکت پر اص دواب عده الامر ربهادر روایت شده بنا

شقة سامي باشقه هيرم ببورود معزز شهزاده، اگرچه کو اليف
ایمچا بگذارش نمی آمر تاهه از تعويق ارسال ماهوار داورچی خانه
خاص ها بـد قاييق ژهمان محلوم خواهد بود کـه فقط افضان
بـه همال قدیر لا يزال کار ايس ضعيف راه سر آنجام مـن دهد بنابر
تسويند جواب شقه هيرم خدمت ايشان مانع ايست كـه در اول
بار بگذارش جواب باهـد يا بـعـمل آمر اشـاء الله المستـعان بـعـجلـت
عـجـيل اـزـيس دولـت سـعادـت مـن يـابـمـ آـنـجـابـ خـاطـرـ خـودـ رـاـ
برـهـگـذرـ تعـويـقـ ماـهـوارـ هـاـ مـكـدرـ دـمـازـدـ، آـنـدـهـ هـنـانـ تـكـلـيفـ ذـخـراـهـ
شـدـ اللهـ مـحـمـداـ وـ مـعـكـرـ،

غلامر حسين

ذكر أمدن ميرزا تاج الدين ابن عمر عاصى

در ماـهـ ذـيـ حـجـةـ سـنـةـ الـيـهـ مـيرـزاـ مـهـمـدـ تـاجـ الدـيـنـ ذـامـيـ يـكـهـ
از پـسـرانـ اـعـمـارـهاـ کـهـ درـعـمـرـ اوـ زـادـهـ مـهـمـدـ تـاجـ الدـيـنـ ذـامـيـ يـكـهـ
خـودـ درـيـينـ جـاـ رسـيـدـدـ وـ كـثـيـرـالـأـوـلـادـ هـسـتـنـدـ وـ درـيـينـ اوـقـاتـ عـدـدـهـ
الـاـهـرـ بـهـاـدـرـ درـمـرـضـ الـمـوـتـ اـفـتـادـهـ بـوـدـنـدـ اـمـاـ بـوـسـاطـتـ اـمـيـرـ الدـوـلـهـ
بـهـاـدـرـ اـمـيـرـ جـنـگـ کـهـ خـواـهـرـ زـادـهـ حـقـيقـيـ وـ الـاجـاهـ مـرـحـومـ هـسـتـنـدـ
وـيـزـ مـدـدـ مـعـاشـ شـانـ مـاهـوارـ وـ مـقـرـرـ گـشـتـهـ يـكـ مـاهـهـ بـمـيرـزاـهـ
مـذـکـورـ وـ اـصـلـ گـرـدـيـدـ، هـنـادـيـهـ بـهـ هـمـيـنـ سـنـهـ بـعـدـ اـزـ ظـوـتـ ذـوابـ
مـوصـوفـ اـزـ سـرـکـارـ کـمـپـنـيـ اـنـگـرـيـزـ بـهـاـدـرـ چـهـارـصـدـ روـپـيـهـ مـاهـوارـ
بنـامـ اوـشـانـ دـيـزـ مـقـرـزـ شـدـ کـهـ هـمـرـاءـ خـادـدانـ وـ الـاجـاهـيـ مـنـ يـابـندـ
وـ اوـقـاتـ خـودـ رـاـ بـسـرـ مـنـ جـرـدـ، اـمـاـ اـزـ مـدـتـهـ غـارـضـهـ وـ يـمـسـ دـمـاغـ
بـهـمـ رـسـيـدـهـ هـمـ درـانـ مـبـقـلاـ مـنـ جـاـشـنـدـ، حقـ تعالـيـ شـفـاهـ عـاجـلـ وـ
صـيـاحـتـ کـاملـ عـطاـ فـرـهـاـيدـ.

ذقل مكتوب موخت اسلوب نواب مسطور که در
جواب رسید و شقه هردو پادشاهزاده های موصوف
بیشتره رمضان سننه الیهه بمن امده

پوصول دشنهای سعادت ۳وامر سعادتها اندوخت ادشام الله تعالی
بحجلت عجیل معرفت سامی به تسویه اجوبه و ترسیل هدایا
به ره ور هی شوره هکنون سامی استه حجاب به تحریق تسویه اجوبه
نشان ما سبق و هدایا بوده باشد .

کجا دانند حال ما سیکسا ران ساحل ها
هجوم اوامر اتفاقی تائید تحریق مر داشت الله معنا و محکم ،
غلامر حسین -

ورود دیگر شقه جات مسطورات هردو پادشاهزاده های
موصوف که نواب میز الیه در سننه صدر بمن ذوشتند
و هر دران مرقومه و عده طلبیه دن محمد تقی هیر
دهلوی ذهودند که اوستاد راقم و شاعر بیه ذظیر اند
سلمهه الله تعالی

من قومات را سراه چشم نبودم ، نشان پادشاه زاده موسومه
خود داشتم باقی را در لفاظه ارسان کردم ادشام الله تعالی هیر محمد .
تقی را می طلبم معرفت سامی الله معنا و محکم ،
غلامر حسین

دیگر ذقل زقجه نواب موصوف در جواب رفعه
راقم و شقه جات پادشاهزاده های موصوفین در سننه
الیه بقام سرمه فرنگی بخط خاص خود ذوشته بودند

ذواب سلطان النساء بیگم که عرض داشته بودند در یافته مطابق آن شقة به مسمای موصوفه ملکوف مرسل است بررسانند و جواب گرفته بفرستند و لیل و نهار هارا متوجه و مستخبر صحت و عافیت دادسته بهزاده صحیحت ها منبسط می نموده باشند زیاده بجز دعوات اشتباق آیات پنهان دوشتی آید به فدوی خاص عقیدت اختصاص رائے بهزاده اس دیوان خود دعوات تفضلات.

ذقل شقة که بنام ذواب سلطان النساء بیگم

موصوفه آمده

زیب حریر عصبت و عفت زینت دودمان عزت و حرمت مزیشه بزر فراست و شجور، دولت خواه خاص الخاص حضور همشیره محظوظه هدترمته مکرمته سلطان النساء بیگم سالمها الله تعالیه بعد جهان جهان و گلستانه بشدی گلزار مدعما مکشوف جاد، چون بد مقتصدی روابط اتحاد سابقه خاطر جهود ادراک صحیحت و عافیت برادر عزیز از جان عبده الامر ولا جان بهادر همواره متوجه و متعلق می باشند، بنا بران چند قطعه شقة جات محرفت فرزند عزیز از جان محمد ظهیر الدین میرزا علی بخت بهادر سمعت تحریر ترسیل یافتند، و درین ولا از دوشت فرزند عزیز مسطور بدریافت صفات حمیده و خصایل پسندیده و ذیکردی و خوبی های آن همشیره محظوظه دهایت مبتهم و مسرور شدم و عطوفت و رافت دلی اقتضای آن کرد که هر چند ازان طرف سلسه کتابت دا مرعی باشد، اما هارا پرسش احوال صحت و عافیت ایشان مطابق آئین خاندان ولا شان خود مستحسن و مفهود است، درین صورت مرغ و مر خامه الطاف شهادت میگردد

خبر رسمی‌den وفات عمامه‌الملک وزیر محظوظ المتخلص بنظام مذکور مخفور

و در همین سال مسحوم افتاد که نواب عمامه‌الملک غازالدین خان بهادر وزیر محظوظ المتخلص به نظام مذکور برای مصلحته از مهاران جنواح کالپی رسمی‌تَه در جاگیر محاش خود وفات یافت و حمد لله علیه -

نقل شقة که بنام من معده شقه ذاتی نواب
سلطان النساء بیگم دختر کلان نواب محمد حلبی خان
والاجاه مخفور که هر معرفت من از قبل پادشاهزاده
میرزا سلیمان شکوه موصوف به وفات نواب
معرفت ناب از لکهنه رویت هجره بیست و نه
ماه صفر سنّة ۱۲۱۶ هجری

فرزند عزیز من محمد ظہیر الدین میرزا علی بخت بهادر
در حمایت آیزدی بوده کامیاب مطالب دارین باشند ^۱ عرضه مسرت
طراف بعین انتظار وصول مسرت شمول نموده بعایقیت آن فرزند
کمال در سور و مطمئن گردید و حقیقت مندرجه واضح شد ^۲ مراتب
محبت واردت آن فرزند نقش پذیر ضمیر منست و از بدل
حسن تردد رضامند و خوششود و زیاده از اظهار آن فرزند مدارج
دولت خواهی و جان فشاری در دل من جا دارد ^۳ احوال رسادی‌den
شقة باعتماد سلطنت بهادر عزیز از جان عهد الامر بهادر و وعده
او شان برای ارسال عرضی و سوغات بهمنظر تعییین حصول جواب
بهادر عزیز موصوف ایمه شقة بخواهر بهادر عزیز نواب موصوف

آن از حضور شقة پرایه شواب موصوف در شقة موسوم «آنجناب»
ملشووف مرسل شده بـ«مطالعه» ساطعه خواهد آمد جناب صاحب
عالمر دار اقبالیه ازان جناب نهایت رضامند اند آجناب نیز
پنهوشتین عربایض و حقیقت جواب شقة جات از دواب عمده‌الامر
بهادر و دواب صاحبیه موصوفه اطمیان افزای کهترین شودند
و از مرکوزات که منظور جناب است غافل نباشند زیاده
حد ادب -

ذکر وحدة نہودن دواب به ارسال سوغات و تحفه جات و ذورات بخدمت پادشاهزاده ها موصوف در ماہ ذیحجه سنن ۱۲۱۵ هجری و برخی مجله کیفیت وفات دواب مذکور

بروز عید الضھر بوقت سه پھری دواب موصوف و دواب
موصوفه مارا طلبیده رسم ضیافت بجا آورده، چون ذکر اموبیه
شقة جات پادشاهزاده ها مذکورین درمیان آوردم، تبسم کنای
به شیرین زبانی کمال بمن گفتند که آدچه درین عذر این
کهترین بجناب ساعی چند مرقومه دیاز ارسال داشته دران تخلف
نخواهد شد ادشاء الله تعالی، هردا مکرر جناب ساعی را تصدیعه
می دهم و مفصل بعرضی می دارم و کشتن هام سوغات و هدایا
و دخرازه که تیار کرده داشته ام به پادشاهزاده های موصوفین
معرفت جناب ساعی می فرستم، بعد رخصت شدم و بخاده
آمدم، باز بروز دویم بوقت سه پھر به الحام تمام مرا
طلبیده، محمد میرزا محمد امین الدین برادر من و رام
بیگزاده دیوان خود رفتم، دواب موصوف حتی الباب

گه هارا جویام صداح مزاج خود دانسته چنونید عافیت‌ها هسوز
می‌ساخته باشند و به اعتماد سلطنت برادر خود عمدتاً الامر
بهادر خود بگویند که معرفت فرزند عزیز محمد ظهیر الدین
میرزا علی بخت بهادر ازین طرف دو سه قطعه شقه جات بنام
شمارقه ادد، از اخلاق واردت و محبت برادری بعید است
که تا حال بجواب خوش و خمر ذکرداده، باید که آن همشیره
معظمه بو کالت ها بدولت حصول جواب از برادر عزیز موصوف
نموده مع جواب خود زود خوشبود سازند که هر آئینه موجب
کمال استرضاء هاظر ما بدولت خواهد شد، و پاس خاطر و
دلخواهی فرزند مذکور عین خوشبودی ما بدولت است زیاده اشتیاق
خوبیه‌ام آن همشیره چه بقلم آید.

عرضی میر بهادر علی خان خالوی مرشدزاده معز البیهی بنام راقم محرر تاریخ و سنته البیهی

خطاب عالمیان ماب قبله و کعبه در جهان سلامت کترین
میر بهادر علی خان بعد آداب تسلیمات و کور نشان بشنگی
و تمدن حصول سعادت ملازمت کثیر الافادت که خلاصه مطالب
عظیم است معروض میدارد که عنایت دائم عظامی در عین
انتظار من عریضه برآم صاحب عالم و عالمیان عزا جلال فرموده
سرفران و همتاز ساخت، بر صحبت و سلامتی ذات با برکات
اطمینان هاظر نموده و سجده شکر ایزدی بجا هن آورد و حقیقت
مندرجه واضح شد، آدنه مفصل و مشروحا در مقدمه دوشنون
شقة حضور برآم دواب سلطان النساء بیگم صاحبیه و دیگر مقدمات
دوشنبه بودند، کترین بعضیون پر دور عرض ساخت مطابق

مع حرقت می شود باید دید چه مواد است، گفتم در علاج این بدکیم احمد الله خان دهلوی که شاگرد رشید حکیم هیر حسن دهلوی است رجوع نمایند و از علاج عبر و زید آجتناب و رزند خبردار احتیاط دریں امر ضرور داشتند بعده رفاقت شده به کان آمد، القصه او اخر همیش ماد عارضه دما میل بر پشت و پهلوه شواب موصوف شدت نبود، روز بروز مرض در تراویث بود، ماه مهر مرداد سنه ۱۲۱۶ یکهزار و دو صد و شادزاده هجری و صفر المظفر بالتهام به بیقراری و اضطرار گشت و اطباء افرادگ یعنی ڈاکتران با هوش و فرهنگ به معالجه مأمور بودند لیکن به قضاۓ بیت

چون قضاۓ طبیب ابله شود
و آن دوا در راه خود گمراه شود

پتاریغ سیویم ماه ربیع الاول چهارشنبه پنج گبه‌ی روز پر آمد سنه ایمه و دیخت حیات را بخا زنان بهشت بسپرد، و رخت هستی از دار دنیا بدر برد غفار الله له بسیار بدرد آمد و چند ابیات در تاریخ و فاتحه گفتم لمصر

ابیات:- ڈخان و دام جهان گرد عبده الام
دگر عروس دکن همچو او نیابد جفت

به خلق ها همه خلق مده‌ده می داشت
که بود کزدل او گرد غمز رحم درفت

غريب پور و مهمان دواز بود گریز
مهد شاه و گدا بود آشکار و دهفت

چهار شنبه و سیویم ربیع الاول بود
که از من پر ریاست به تخت میخت خفت

استقبال کرده دست مرا گرفته اندرون بردند و خلدت کردد
 چنانچه دران جاتاچ امرا پسر شان و سید شجافت علی خان و
 برادر و دیوان ما موجود و سوا این چهار کس دیگر نبود سبب
 تحویق ترسیل آجوبه پادشاه زاده ها معه سوغات و ذکرآدہ چنان
 بوجوده شتی و عذر بین بیان نهودند که عقل باور نبود ' بعده
 گفتند که اگر چه لایق مرتبه مرشد زاده هام بلند اقبال محله اما
 بالفعل چند کشتن هام سوغات و تقطیع جات و ذکرآدہ هفت بجه
 هردو مرشد زاده ها تیار کرده داشته ام ' در همین همان بخطاب
 سامی فرستیم که خطاب معرفت خود رواده فرمایند ' گفتم که
 ما منظور نیست که معرفت من باشد زیرا که همیشه مردمان
 سرکار معه مرقومات من می روند و می آیند ' اگر خوش مرشد
 زادگان می خواهند معرفت محتمدان خریش این ذکرآدہ و مکتوب
 را ارسال دارند ' درین امر نیز عذر ها آورده و به اقصام مختلف
 سرانجام این کار نیز در نه من کردند و گفتند که دیوان سرکار
 را این امدادت سپرد می کنم و یک عرضی خویش بخطاب
 مرشد زادگان خواهند فرستاد و رسیده ها خواهند طلبید ' و برآمد
 بیگوادامن دیوان من جهازی و خرچی مقرر کردند که دران جهاز
 دشته سوغات و نقد را هبراه خود برد و رسانیده و جواب ها
 گرفته زودتر هم بر جهاز معاودت نهایند و بعد تقرر این
 مقدمات پرسیدم که شنبیده امر که دشمنان ایشان را از چند روز
 داده و پشور خورد و کلای برسیدن بروز میکند آیا این داده ها
 از قبیل هر ضارب خارشت بوده باشد یا مواد دیگر ' فی الحال چند
 پشور را یعنی تهرند و گفتند ' از همه ذی قصده حال پشور گزند

اما بعد اتفاقیه عهد الامرا مردمون على حسینین المهاطیب به
 تاج الامرا المخلص بهاج دهکور عازم اهارت پدر خویش گردید
 لیکن بوجوده شته میسر نگشت و ایں نقش بر مراد وی صورت
 نه بست اهتم دولت پادشاه اذگستان بنده بست خود نهوده
 بتاریخ نوزدهم ربیع الاول سنه الیه عظیم الدوله بهادر پسر
 امیر الامرا بهادر مردمون را بر آورده به منصب ریاست نشاده
 بنام ذاتی شان درجت دوایی دراختند و بخطاب امیر الهند والاجاه
 عظیم الدوله بهادر مخاطب ساختند و هماشی شرایح احوال
 ایشان ماهوار و پنجم حصه سالیمه مقرر نهوده به کار مالی و ملکی
 خود پرداختند و هماشی ما نیز هبراه هنک خاددان والاجاهیه
 وغیره آنچه کارکنان عالم علوی هقدر نهوده بودند معین نهوده
 چنانچه ما بهجه بلاحدت به آرام تمام مطابق الفصیب یصیب
 می رسد و بزاویه خمول نشسته هانند نفوس محظل به کاروبه
 اعتبار مدهش گردیده اندساس حیات مستعار را می شماریم و نگاه
 داریم که تاکه داعی اجل برسد که لبیک گفتہ ازین دار دلایلدار
 فنا بگذریم و بزاویه بقا عدم بخزیر ، اما جناب دواب موصوف
 بعد دوایی در همومن ماه بهکان رقم تشریف آوردد ، دستار
 سربسته معجزه گوشواره تبرکا بر سر اوشان گذاشتیم ، بطور
 بزرگان خویش آداب بجا آورده نشستند و از اخلاق اوشان که
 ارشی است بسیار مشکور شدیم ، رسم عطر و پادشاه ادا نهودم ، همه نین
 بخانه میرزا همایون بخت نیز تشریف برداشده اوشان نیز تبرک
 دادند و از اخلاق ایشان شاد گشتند ، بعده مارا بخانه خویش
 طلبیدند حتی الباب استقبال کردند بست مران گرفته آوردد ببر

(۱۶۶)

چو جست اظفری تاریخ ایس شم عهد
۱۲۱۶

خرد زرود تحریر چرام غ بود بگشت

جسيار هرده متحمل و متین عاقبت اندیش و کفته بیس و
 مغلق با خلاق الهمهین بود شعر ڈارسی خصوصا ریفتہ در زبان
 اردو نسبت بدکنیاں نیکو گفتہ و تخلص نمود را. ممتاز نموده
 از بدکله گوئی و لطیفہ سمجھی و تفسن طبع نیز نصیبہ داشت
 و اکثر جواب بدیوه ببر مدل آورده، چند ابیات از ڈالیف
 اوشان دیگر بقلع آمدہ. بیت،

میں دھاته هو اس دل کو لئے پھرتا ہوں
 آہ کیا عقدہ مشکل کو لئے پھرتا ہوں

بیت

همکو منتظر یہاں قصر اهل کی تعییر
 عمر چوں ساقیہ دیوار ڈھلی جائی ہے

بیت

ذامن کو تر کھینچ کے چوڑہ هر آن دل
 باعث لشک کے چلنے کا تیرہ ہن جان دل
 یا تکبہ قباہو تو یا چھاتی کا پدک
 هرگز نہ بھوڑیو تو یہ دونو مکان دل

ذکر ذوابی عظیم الحولة بہادر امیر الہند والا جاہ
 سلہ اللہ ابن ذواب امیر الامرا ولد اوسط ذواب
 محمد علی خاں بہادر امیر الہند والا جاہ خفر اللہ
 لہما و ادچہ دریں سال و در صحن آنسست تحریر

یافت

گذشت، حق تعالیٰ پا صیحت و عافیت و عصمت و عزت بخیر طبع، رساناد و جمیعت خاطر خواه دهد جهنه و کمال کرد.

ذكر وفات سرفراز الدولة ناظم الملك میرزا حسن
وضا خان پهادر ظفر جنگ

وهر دریین سال از دوشهنه برادر چادر میرزا جلال‌الدین بهادر از لکهنو خبر رسید که درمان رجب سنه الیه سرفراز الدوله ناظم‌الملک میرزا حسن رضا خان بهادر ظفر چنگ ثایب و وزیر مسطور به اجل طبیعی در گذشت، حق تعالیه بیبا مرزاد و در جنت نعیم جایش دهاد، از مطالعه ایس خبر موحدشتر به اختیار گردستم زیرا که هجهج امیرزا دکان دهانی و هرجم شرفهای لکهنو خادمه او دوده بسا سلوکهای شایسته و آداب از ما نموده.

چند گفتار از اخلاق سرفراز دولت در حمایت موصوف

هفت سال یا سرفراز دولت صحبت‌ها داشتم اما در هیچ
حال آداب مارا از دست ندادند و گاهی حضور ما بی‌مسنده یا سوزنی
تکیه نداشتند حتی که یک چار در سرمهام شدید بی خبردازه
پرای عیادت طبیعت ایشان که در حالت مسهل بودند رسیدم،
مسنده خود را گذاشتند تالب فرش رسیدند و سلام نموده دست
مارا گرفته بی‌مسنده خود نشاندند و خود دور تر رو گروه ما دوزاندو
شدید نشستند، پرچند گفتم که سرماس است و علاوه مسهل شمارا
درین حالت فرش درم و گرمه مناسب تر می‌باید که مسنده دیگر
جراهم خود طلبید و پرائی جام گیرید و درین یا بمالغمه‌ها نمودم،
گفتند که از غلام تا قیامت این چیز ادیوی نخواهد دیده، اگر صد سال

مسئله دشادند و تواضع عطر و پاددان وغیره خاطر خواه بجا آورددند ،
و در وقت رخصت نیز رسم تشییع تا دروازه باعث نهوده و هارا
سوار کنایدند و سلام کرده رخصت گردیدند ، غرض بسیار به اخلاق
پسندیده و اوصاف حمیده یافتیم و خوشبود شدید ، حق تعالی ایشان
را همیشه چهیں صفات پسندیده که الحال است سلامت به ملامت
مسئلشین ریاست دگاهداشت از جذبیتی گفتار و کردار دا هلایر
هستون و مامون داراد ، و عرض با ما بسیار سلوک شایسته و عمل
با ایستاده می خایند ، هرچه کار ضروری شادی مهمانی وغیره رو هی
نماید در امداد آن به توقف پیش می آیند ، در شادی و مهمانی
جشن و فاتحه و درود و عرس بزرگان و سیز و تماسا هارا دعوت نهوده
با عزت و حرمت دشاده رسم ضیافت معه پاددان و عطردان وغیره
بجا می آردد ، و محل عالیه ایشان اعنی دواب بیگر صاحبته در
خاددان خویش پساعالیه هست و دیکو سیرت هستند ، از خویش
و بیگانه خصوصا از ما و محلات ما در شادی و مهمانی دعوت
نهوده سلوک‌آئی شایسته و اخلاق بایسته بعمل می آردد و هارا
راضی می دارد ، و فخر الاهرا بهادر پسر دیک اختر کلان ایشان
بسیار دوجوان صالح و مودب و مهذب تر به اخلاق والد خویش
است ، و پسر خورد المسمی به محمد علی خان بهادر که هر در
نویی ایشان در اوایل سال دویم تولد گردیده و هنوز طفول است
نیز علامت شایستگی در بشره دارد سلمهم اللہ تعالی .

ذکر تولد دختر راقم

که همدرین سال و هر جمادی الاول سنه الیه از خرد معلم
دختره تولد شد مسماة به سارا بیگر ساخته و عرف بیگر جانی

بعد زمانی از اندرون محل معجزه کاغذ تصویری در دست گرفته
بر آمدند و در دست من دادند و گفتند که هلاکت این تصویر باید
ظرمود دیده و گفتم که مخلص است سوار بازه در دست می دارد
و بر کوهی می رود، گفتند بر پشت این کاغذ دگاه فرمایند دیده
که دار مخلص دوست است بغير خطابه گفتم دار مخلص است و نهی
دادم که او کیست این جد حقیقی این غلام است که در عهد جد
اعلای آنحضرت یعنی حضرت بهادر شاه پادشا این حضرت اورده
زیب عالم گیر غازی خدمت بازداری داشت، چون چنین شنیدم
بهم آن تصویر پرداختم گفتند عرض غلام از ذات و صفات جد
خود دیست مطلب سعدی دیگر است، گفتم آن چیست گفتند اگرخدا از
فضل خوبیش مقدوری عطا فرماید این خدمت موروشی غلام یا دهاد
متعجب شده گفتم الله تعالیه برهنه چیز قادر و این خدمت دون
مرتبه ایشان است، آنگاه پیویز دیگر از مراتب علیا که شایان
ذات ایشان باشد بر ذهن ماید گذاشت، گفتند آن همه بر تضلات
حضرات موقوف، اهعادت این خاددان عالی شان آنست که دیگر
خدمت ضمیمه خدمت موروشی می باشد بعده چار جامه دو ثناش باف
که دو تیار شده بود بحضور من آوردند، گفتند که این چار جامه
احترام کیست گفتم مرا معلوم دیست بیان نمایند گفتند عمر
حقیقی غلام خدمت زین خاده سرکار دولت مدار حضرت محمد
شاه پادشاه فردوس آرامگاه محفور داشت و چون حضرت محفور
را عارضه فتن وغیره عارض گشت برشمشتن زین تصدیح می شد
بهذا پیش زین در ساخت، همانی فرام تجویز نموده به کاریکاران
حکم فرمودند و این چار جامه دو احترام معروفت عمر غلام تیار

خاده احقررا از مقدم خویش رودق خواهند بخشید انشاء الله همیشه
هربدب خواهر بود بلکه دران خواهر افزود، آنگاه اذکار اوشان
بخایت الاقصى دیده گفتم که شمارا قسم جان هاست خود را حضور
غلامر گفتند هنگام شده باشند زیرا که ایشان درین حالت بیکسی
دستگیری ما کردند ما ایشان را مردی خود می دادیم، بمجرد استهان
این کلمه درخواستند و دست پسته گفتند که اگر جان غلام را
خواهند بجان و خون غلام که بار دیگر غلام را هری بی خواهند
فرمود که مرد روزه می آید، من کیستم و چیستم که دستگیر و مردی
حضرات شور غلام از غلامان حضور بیش نیستم، طالع غلام مساعدت
کرد که سعادت خدمت حضرات حاصل نموده،

نظیر این - هر چندی روزه در حالت شدت مرضی که طاقت

برخاستن نداشتند عیاده رسیده ر عذر تواضع نموده همه ردو برادر
را برکرسی ها نشاندند و باقی همه اهرا خورد کلان خویش و بیگانه
معن پسر اوشان زیر پیش پلنه بر فرش قالیچه جا داشتند.

نظیر این - هر چندی روزه بر اسپ ها سوار بوده و با یکدیگر
بجه شغل چویب بازی و نیزه پرداختیم من سبقت نموده جریبه
آهسته تر برپشت سرفراز ادوله ادداختم تبسم نموده گفتند داشام الله
تیکو ادداختند، گفتم شما نیز چویب را بر من اندازد به بیش
که خالی می دهم یاده گفتند که سابق عرض کرده ام در حالت
ملعبت نیز از غلام به ادبی خواهند دید.

ملایم این حال ، روزه پیش من در کلمات عمر وزید مشغول
بودند که یکدیگر برخاستند و گفتند اگر حکم شود برای کاره درون
خاده رفتگان ذی القور غلام حاضر خدمت می شود، گفتم هیبارک پس

نمود، آن سرہ کشیده گفتند که خاطر مبارک را مدلول نه فرمایند
این دو دهه مر نفواده، هماند آخر جوهری جواهر شناس قدر، حضرت
را خواهد شناخت و دور کم رفتار برآز راست خود را خواهد
ادداخت، غیرت حضرت از ذات حضورت جزو لاینده است،

نظیراین، روزه در موسر عیده پار کوئتی در زیر باره دری
او شان بکناره جویی مذکوره من و میرزا جلال الدین موصوف و مهد
ظفر الدین عرف میرزا حسین بخش مذکور که راقم و پیرا بجاه
ظرزدان خود به ترتیب کرده و اکثر در تیر اندازی و سپر و
تماشا و هجالس نواب وزیر و نایب‌ش وغیره همراه می‌داشتیم در
کرسی ها باهم نشسته بود یعنی که درین اثنام محمد رضا خان بهادر
پسر او شان رسیده هودباده مبارکباد گفتند و سر خود فرود آورده که
بگلو چسپادر از تیک هدبیت خواسته که بر خاسته به سینه چسپادر،
زودتر سرفراز الوله دست من بگرفتند و گفتند که بجان غلام
باز آیند چنیس حرکت نا مناسب بخاطر نفواده آورده که
موجب آزردگی غلام خواهد بود و آئندگ در حضوریت توقف
خواهد نمود، ایس غلام زاده چه ایاقت این امر دارد بس
نیست که حضرت دست شفقت بر سرش گذارد و به اجلas
حکم فرمایند، این کلمات شنیده با و شان دعا دادر و
نشسته مادرم.

در تاریخ وفاتش از گفتار ملا محمد ولايت زا اوستاد نواب اصفهانه مرحوم

لا جورد کهر با طبع ذلك مردم رجا سنت
می زند ز دگار بر آئینه دل این رماد

شده بحضور گذشت و عمر غلام مورد تحسین ها گشت 'غرض از نمودن ایس زین هر همادست که ایس خدمت دیز در خاطر عاطر یاد ماند

نظراین و قتیکه در کلاکه رفتهند و از آنجا بازگشتهند و یامن ملاقات کردند در تعویف بلده کلاکه و صدائی عمارت و اجناس آنجا از آلات شیشه و ظروف چیزی و کارد و بندهوق وغیره که هر یکه دو احداث و اخترام زمانه دیدند شروع کردند و گفتند که دران وقت چون حاضرین را می دیدم و جای حضرت را غالی می یافتم به اختیار یاد می نمودم گویا حضرت بردل غلام جاداشتند و گفتر الدمد لذ آنگاه هر مکان غائبین از حاضرین آنجا اعلی بود چون حواشی تفسیر این را پرسیدند گفتر دران وقت مکان عائبین در دل بود و جام حاضرین دران منزل منبسط شده گفتهند بلکه بر سروچشم ماوبزگان ما اگر منزل سازند سعادت ابد دادیم 'بعد گفتهند اگرچه تصدق حضرت همه چیز مهیا و اراده غلام نیز همان بود که درین سفر همراه رکاب حضرت پیراین سفر بعمل آریم اما بعضی حواشی غلام را ترسیدند که خدا داد که نواب صاحب چهار تصور کنند و مردمان گوینده که دسل تیموریه را توره ساخته همراه خود میدارم ' اذین تمثیت ترسید و حضرات را هم درین جاگذاشتند و ماضی الحقیقت بردل غلام جاداشتند ، گفتر برادر چادر این فضیلت اکنون مارا ردیلت شده است و هر کسی که مارا از دسل تیموریه می شنود از ماکناره می کشد ' چنانچه طاؤس و روچانه را دم که هموی فضیلت دارد و هموی وجال آنهاشده هبدران متادی می باشند ' نوی دانم که زمانه باماهه رنگ آورده وچه چازی نموده و آنده چه خواهد

ذكر وفات على حسين المخاطب به تاج الامرا ولد نواب عبده الامرا مرحوم

و در همین سال دویم ذیحجه سننهالیه روز شنبه تاج الامرا
علی حسین المخلص به ماجد و حسین در حضر اسهال کیدی بعمره هشتاد
سالگی درگوان بقصد حسرت وارمان باجل طبیعی در گذشت غفرانکل
بدین خورده‌سالی شعر فارسی بدکمال فصاحت دازک مضمون گفته و اشعار
رادیکو شهیدیه اگر عمرش و فانموده در دکن صایب وقت پوده
چند اشعار طبع زادش - بیست

دخواهد بست هادی دقش خط آن پری رورا
اگر از جوهه آقینه سازد خامه هورا
نگردیده است حسن گردید ساقی سرت گردم
که مینما این قدر برداشته فریاد قالقل را
دقاب از گل هگر برداشت است آن آفتاب امشب
که از خجالت عرق ریزد چو شبیهر آفتاب امشب

وله

هاد در آب شود غرق زخمیت ماجد
گل رخ من اگر آید به لب جو امشب
شباب رفت و همیں قدح‌لقمه ساقی هست
اگر چه گرشده تیرم وله کمانه هست

ذقل عرایضی که بحضرت پادشاه و ولی عهد
بهادر و رقیه به میرزا مخل و طغل در تاریخ
ماه رمضان سننهالیه فرستاده بوده و ذقل عرضی
حضرت قدر قدرت

چرخ بر گردد زمین دیران شود اختر سیاه
 اهیات دهن را یارا موالیدی مباد
 می کند در تنگنامه خاکت آخر توتیها
 گر فریدونی و گر کیخسروی و کیقباد
 مجاس خلد اشتباه سرفراز الدوله را
 در بیه بست و تبرخ دلها در حسرت کشاد
 آنکه از پهلووی جاهش پشت گرمی داشت مهر
 دور چرخش چرد و بر خاک لحد پهلو نهاد
 گردش چشمی برای چشم زخم حرص و آز
 داشت بر بازوی دل خاصیت حرز جواد
 طرز دان حلیت بیضا رواج آموز شرع
 حامی دین شفنه بازار آنین سداد
 چون رجب شد از مدرمر در وفاتش مشتبه
 اشک و آه همراهانش داد طوفان را بپاد
 مژه اعمالش چون شد فردوس رضوان چهشت
 شعم اجر العالیین گفت و برویش در کشاد
 روح گفت از عالم ناسوت که ناسوتیان
 بهر تاریخ وفاتش در دعا هر پامداد
 قدسیان وادی بوادی این منادی می کنند
 وادی چشت مکان سرفراز الدوله باد

ذکر وفات والده هاجده واقع

و در همین سال بتاریخ بیست و دویم شوال سنت الیه بفرض
 مرسام والده این میتهار از جهان فانی بدار باقی رحلت فرمودند - و
 بجهت آسوده رحمها الله رضیمدا بالقصاص گفتند، در باع میان قاسم علی
 پیروزاده گه در تمل (ترمل) کهیزی متصل چشمگاه قادر ولی و باع
 بر جداس الملقب بعثایت باع است مدفون نهودم، قبل ازین در اینداده
 این کتاب شبهه از صفات این جهاب دوستله ام اذالله و اذالیه راجعون

ذرین خاددان عالی شان عادتی بود که از فرزندان خود گار عهد
می گرفتند و چون ایدن رسمر از عهد سلطنت جد اعلیٰ ما یعنی مهد
معز الدین پادشاه چهاردان شاه المخاطب به حضرت عرش آرام گان
موصوف بر افتاد و هاهنگ آل و اولاد بینی اعمام خود را ممیوس
قلعه هبارک فرمودند، رعایت سلطنت گورگانیه برآمد گردید؛
چون فرزندان در محاضدت سلطنت و محاوحت آن بازوان قوى
دست می باشند شهر من شهر ورقه های کشاده دامنه میرزا مخل
صاحب و میرزا طغل صاحب ملفوظ عرضی چناب است، امید
وارم که رسانیده و جواب از و شان گرفته در شقه خاص هافوف
فرموده عدایت خواهند فرمود زیاده بجز تسلیمات و بندگی فرزندان
چه ببر طرازد.

ذلق رقمه میرزا مخل و میرزا طغل صاحب موصوف

صاحبان مهربان قدردان میرزا مخل صاحب و میرزا طغل
صاحب سلمها اللہ تعالیٰ از میرزا مخل اظفری که سابق غمخوار تفلص
داشت بعد پندگی فرزندان آن که مدته مديدة گذشت که غیرهیریت
آن صاحبان محلوم ذگردیده نهایت دل را اضطراری لاحق گشته
و بجان قراره داشده، مسبب می تواده که سبب ملاقات بهر رساده
پیت - هر در دعا ها می کنم بر خاک می مالر جیین
قو جمیع کن با دوستان یا جامع المتفرقین

رقمه گه ملفوظ عرض ولیعهد بهادر است بس مذهبون
آن مطلع شده، یقین که شقه نوازش نامه ولیعهد بهادر معه
هیریت خود ها نوشته شاد فرمایند بشرطیکه از خط خاص خودها
چند سطور بر عادت قدیم نوشته باشند و دران چند کلمه

این خادمه زاد نه ک پروردگار فرزند و هم فدوی را سهم الاعتقاد
نمیپرسد زاده عمه حقیقی جناب اقدس است امید واثق از خالق
الله‌جاه آن دارد که تازیست ازین غلام جزرسو خبیث اهر طغیان و
عصیان سر نخواهد زد و تا حال آنچه شیوه خادمه زادی و فرزندی
بسیار آورده چنانچه به تفصیل معاویر حضور پروردور گردیده و آنچه
وابت چیپور و جوده‌پور بسمه همارک رسیده بود هر از مفتریان
لاعی داشد مهم‌کار امید از عنایت خسروانه آن که آنچه عمدآ و
خطاء تقصیره واقع شد داشد عفو فرموده حکمر اشرف نداده یابد
که و ایچه‌د بپادر از دو کلمه شبه خاص کرامت اختصاص غلام را
سرفراز فرمایند و الحال از چند سال غلام تفاصیل خود را سابق
شهرخوار داشت تبدیل نموده اظطری گردانید ، اطلاعات به عرض عرض
رسانید زیاده حد ادب ،

نقل عرضی ولی عهد بپادر

حضرت صاحب عالی و عالیان و لیجه‌د بپادر سلامت بعد
ادامه آداب تسلیمات هلتیس آن که بحضور حضرت قدر قدرت
عرضی هرسن است امید که بعفو تقصیرات غیر واقع سجن دلیل
میگول فرموده مرجدت ذمیه عنایت فرمایند تا آنچه هدفت که
لایق فرزندان و نیاز هندان است از دور بجا آمر و در امر که
مامور فرمایند ساعی باشند ؛ بهر دو صاحبان هجردان میرزا مخل
صاحب و میرزا طغل صاحب از جندکه بنده‌گی رسانند و احوال
رسویت بشده دسبت بآن جناب چنانکه هست از او شان استفسار
فرهایند لیکن اول توهم دوازش ازان جناب است آیا ذمی داشند
که قبل ازین تسلط حضرت بپادر شاه خلد منزل چد امجدما

هان ظالم هون نیمیر جان ڭ دیگە
هاتھ سە اک جوان جاتا ھ
ولە

سېيىھ مەستان چىشت كار كىرددە
بچۈشۈك عالىم بىيمار كىرددە
ولە

شود خورشىد چۈن ئالم من از رۆى تو اندىشىر
ھلالىر گر نظر آيد زابروص تو اندىشىر
دهنەن از بىيمىر از دوزخ پىترىسىر ڙاتىش ھجرت
ز جىنت گر رود ڈكىص من از كۆى تو اندىشىر
ولە

بىردى آن ماڭ دكىپ صىپر و قرارىر امشىپ
از ئالىك مى گىزىدە ئازار امشىپ

نىقل رقعە ترکى كە بە مېيرزا مەخل صاحب ۇوشىتە بۇدەر

اينىمىرىم امرالقىلىقىمىم مېيرزا مەخل صاحب قوللۇق سو ئىخەرە
(۱) چىيانىمىش جولسۇن اول كويىندىپەن كىمىز مېيز لا ردان آپىرو جوللۇپ
مېيىن تۇن كون يىو خلو قداقلا رەمىيەن او مى بىۋەد ورکىمىز اىكى حرف
اوزى ايلەمەگىيەگىيەزلى تېبىسىكىي - دىن تېبىب اوزى ايشىيەنگىيەزلى سېيىدچى
پۇ يىو رسۇن لارأرتۇق ئىيەن -

ترجمە ترکى

صاحب من مەربىان من مېيرزا مەخل صاحب بىعەد بىشىدى
مەحلەم باد از رۆزى كە از يېشان جدا شدە ئەم شب و روز درىاد

در لفظ تری از خط میرزا بغل صاحب نیز باشد و چنان
رازه سرجسته که سواد ها و ایشان و میانچی ها مخصوص دیگر
آن را داده است، باشد، به آن می گویند که رازها پوشیده
بلکه آنها که از قبیل سراسری و مضایق قبحاتنه نداشته باشد
زیرا که درهایان ها و ایشان رازها رفتگ که شاید فرشته هم
مطلع نباشد بقول شاعر:

میان عاشق و محشوق رمزیست
کراما کاتبین راهم خبر نیست

د بیته از تصعیف قدیم خود که از نظر من گذشته و دیده
باشم تا آن خط را بر دیده خود گذشته دوره و بر سیفه
نهاده سروره حاصل گردانم، چند ابیات از دیوان قدیم خود
برای نشان درشتگ شد - لرآقمه

گرمه دل گرگنوئیں میں پھر کس اکارا هم
لوگ دیوانیں کہیں کھیں ڈاولی یہ چاہ هم

وله

تجهیز میں جسد مردیان جاتا هم
هوش آیا اس آن جاتا هم

دل مرا گمر هوا صنم و الی
تجهیز پس میرا گمان جاتا هم
تیری مژگان کی کیا کروں تحریف
تیر پس بس کمان جاتا هم

سچ مرد شوخ کی ذرا دیکھو
چیزیں ڈانکا پنهان جاتا هم

رام هومی آیه دریافت خواهد شد تحریر ربیع الثادی سنه یکهزار و دو صد و هفده هجری نقش مهر و لی عهد بپادشاه غازی پس درآمد میرزا اکبر شاه بهادر ولی عهد محمد شاه عالمر پادشاه غازی پس درآمد شکرالدین ایش شقة باز عربایخن بطور صدر و بپیرزا مغل و طغیل صاحب هکر در شکوه ترسیدن جواب رقصهادوشت و هلفوف عرض ولی عهد بهادر نموده رواده ساخته -

ذقل شقة دویم که از طرف ولی عهد بهادر که بنام راقم شرط اصدار یافت

فرزند نامدار عزیز از جان سلمه ائمه تعالی عرضه اشت مرسله آن فرزند نام دار رسید مضامین مهر و ضمه هشر و حا واضع ولایم گردید ، ظاهر آن فرزند عزیز از جان شبکه هبرخاص گردید ظهورایین محنت از دادائی آن فرزند دور و آنمهود ، از مهر قدیم شقه ها جاری هر دیگر نیست ، جواب رقصه میرزا مغل و میرزا طغیل هلفوف می رسد دریافت خواهد گرد ، رام اکمپت رام و کیل اهارت وايدالت مرتبه امیرالحمد والاجا عظیم الدوام بهادر همواره بحضور حاضر می باشد ، آنچه فرستادن منظور باشد معروفت مشارایله مع عربایخن حالات او سال می داشته باشند که خانزاد حضور است سردامه این بود فرزند نامدار عزیز از جان میرزا علی بخت بهادر نقش هر میرزا اکبر شاه بهادر ولی عهد محمد شاه عالمر پادشاه غازی هصرره بست و هشتم ربیع الاول سنه ۱۲۱۸ یکهزار و دو صد و هفده هجری .

هی باشمر رجام آینده که دو حرف از خط دست خویش نوشته
بیار خود را شاد فرمایند زیاده چه

ذقل شقه ولی عهد بهادر که از دهلی پناه راکهر رسید

فرزند دامدار عزیز از جان میرزا علی بفت بهادر
سلوکه الله تعالی عرضد اشیب مرسله آن فرزند عزیز از جان
رسید و هر ادب مندرجه مشروها دریافت گردید ، چون
دویید خیریت ها بود مسرت پر مسرت افزود نوشته اند که
علو تقصیرات آن فرزند فرمایند تا خدمت لائق فرزند بجا آرم
فرزند نا مدارمن آن عزیز از جان گا هی مصدر همچ تقصیره دشده
اند ، و خطابی از آن فرزند سربر شزاده که ضمیر مثیر ما کدورتیه
یا ملامه از آن فرزند داشته باشد ازان فرزند پسیار راضی و
خوشبود هستیم ، ازین طرف بوجوه اطمینان دارد و این مفارقت
ظاهری که رویداد ایس را از مشیت قادر قدیر تصور توان نمود
والاجدانی آن فرزند گواراه خاطر مبارک است ، درین و لاغریطه
هه عرضد اشت امارت و ایالت مرقبت شوکت و شهادت میزلت
عظیم دوله عبیدالله خان بهادر شوکت چهگ محرفت خاده زاد
موروثی را اکھیت را محبه ندور از نظر اشور گشت ، از استهان
واقعه عمده الام را بهادر در خاطر عاطر متاسف گشت متعاقب
عطایا خصوص رامح النور شرف اصدار خواهد یافت ، بجه سبب
عدم دادن ندراده صوبه دار اینجا گرفت شد همیش که ندراده
صوبه اینجا میرسد خاجت روانه خواهد شد ، می باید که عرضد اشت
بعضور انور او سان هی داشته باشند ، مابقی احوال از نوشته

خواهد داشت، این بیت از قالیق خود داشته، امر برای
نشان بیت

هر تیره میس هر خراب هرمه
اسله لایق عتاب هرمه
و السلام

ذقل رقصه ترکی که میرزا مدخل صاحب از خط خاص خویش برآقم داشتند

یو چیخا خا یالیار پاقچی دان او لجاه سو نخره تو یار غابو
لسون بیغیکیز کوب قالابدین یتشته اون کون کور کاریشدان
کو دکلو من شیوه دچی و عربه بینی سرتی بواری تکیه ری تعالیه بیلا
دور کیم سیزنه کوب یو خلامیین فی قیلای کیم رسیبری قاتیق
و کوک پیراق پار روزی تعالیه ایسه بیزندی و سیزندی تیریک
لیکسیکابیر قلا کو روشن قلسون اوندان پراق یوق میمن
چهای سایم قله سیزندی دعا خیر بیبرله یو خلامیین

ترجمه ترکی

ازین بندۀ عاجز بعد سلام واضم باد خط ایشان بعد مدت
رسید از دیدن آن دل را خوشی و جگر را مسرت شد،
حق تعالیه می داده که شهارا جسیار یاد می کنم حکیم که زمین
سفت و آسمان دور است، خدا تعالیه اگر شهارا و هارا در
زددگی یکبار ملاقات کناده از و دور نیست، من بشده هر بار
شهارا بدعام خیر یاد می کنم و السلام.

ذقل رقصه حقیره بیکم صاحبها خواه کلان حقیقی
هرزا مدخل و هرزا طغل صاحب از خط خاص اوشان
در زبان اردو که بنامر رسید

نقول رقیعه میرزا مدخل و طخل صاحب که
ملفوظ شده ولن گهه ببهادر بنادر راقم رسید
محروم تاریخ و سند صدر

برادر بجان برادر خوشتر از جان علی بخت عرف میرزا کلان
المتخاصم به غمغور اظفای حظمه الله از مدخل طخل بعد سلام یاد
بود و اصم باد بجهد مدت مديدة که از چصپور به لکهش روشنند یک
دقیقه ساقی و یک دقیقه حال که خط در عرض حضرت و نیمهه ببهادر
دامر اقباله فرستاده بودند رسید ' کمان خورسته دست داد آنچه از
خواب غلبت بیهدار شده دوستان را یاد کردند اگر درین ولا در
شهر می بودند تمام روز صحبت هم جنسی می گذشت آنچه در
مقامه و کالت قلبی نموده اند اگر معرفت پنهانه منظور می دارد
بهتر ولا معرفت دیگر منظور باشد بهتر بشر طیکه چندی کار
برآید ' و اگر هتل چصپور باشد چه حصول از احوال میرزا خوره و
میان میرن هیچ اطلاع نکردند که کجا آرشد و چه می گند بپرحال
حق تعالی دوستان را ژده خوش دارد همیشه ۳۱ دست داد
ملاقات از خبر خیریت ها فسرت بخش باشند ' بزمادی حضرت
ولیمهه ببهادر دریافت شد که اراده حاضر باشی زیر سایه داردند
حالات اینجا از اخبارات دریافت بوده باشد که دوستن آدرا
دقیق عظیم باید ' اگر یکبار ملاقات گند چشم هاروشن ' این
جادب مشق چند خط کرد و فردی در این دشان دشته ام دیز
نشان کجای کسوه ران و وفاداری دسترسخوان و رگابی که در شو محله
در وقت همک حرما در عین شدت آتش جمال و قتال می
فرستادند دشته ام ' ازین راز کم واقع نیست که پشها

و بعد هنگامه غلام قادر مردود راقم را تحویل دار کتاب خانه وغیره سرکار خویش نهودند و بحضور پادشاه و ولیعهد بهادر در وکالت های عاصی نهوده در مواید آنده اکثر عرايچ مطالب راقم را بخط حضرت قدر قدرت و ولیعهد بهادر هزین کنادیده می فرستادند^۱ چنانچه بعض عرايچ و دستخطه حضرت قدر قدرت و لیعهد بهادر تا حال نزد خود موجود دارم^۲ امیکه قویست که هر در وقت از وساطت صاحبان عالی شان موصوف وعده های مطلوبه بهوجب دستخطه بوفارسد ونسب ذات ایشان مجه شفقت و عنایت که در باره راقم دارند مکرر تبرکا از دراج یافت^۳ از قبیل ضعف قالیق خواهد انگشت.

تمپرید - باید داشت که میرزا بابا موصوف بحضور در اوائل سلطنت یعنی عقب شاه عالم پادشاه در ولیعهدی میرزا جوان بخت (۱) چهادر شاه مردم و نظارت بختور خان خوجه المخاطب به بهادر ورخان متوفی در زمان صوبه داری نجوبه دولت پنهان جد حقیقی غلام قادر افغان مردود و هذکور بهوجب استیغزان و استرضاء پادشاه جرجان تادوازده سال به شیابت سلطنت پرداخته اند^۴ بوجوه شتی صوبه دار دهلی وغیره و دیگر امرا چناب ایشان را افواه طغیان و عصیان نهوده و فتنه انگیزی ها در آموختند اصلاً چشم رضا اصلاحه ساخته هر چند لیاقت این امردمها و حسماً داشتند و در آن احیان راقم هوشدار بود^۵ این ماجراها بچشم خود می دید و چوش هم می شنیدم، و همه‌ییں حضرت عرش هنزل یعنی عزیز الدین عالم گیرشادی که عمر حقیقی چناب ایشان بودند و نیز در عهد سلطنت خویش

(۱) ن - بهروز خان

ازین جانبیه بعد سلام و اشتیاق تماد کی معلوم ڈرامویں
کہ آپ ہشیرہ صاحبیت سے ملاقات فرمائیں جو اس سمت کوچھ
فرما ہوئے ہیں اس دن سے اپنی خیریت کی خبر سے یاد و شاد
ذہین ڈرامایا کہ دل ہمارا تمہاری خیریت کا نگران ہے ، امید کہ
دوستی قدیمی کو یاد ڈرمائی اپنی خیریت کی خبر سے اطمینان بخشو
جو خاطر اپنی جنم ہو ، از طرف پرخوردار ہن کہ اسر معلوں است
سلام دیباز قبول جاد از ہشیرہ صاحبیت نیز زیادہ چھ ، محرر
پادردهم رجب سنہ الیہ ۴

تسبیح - اصل ذامی میرزا مخل علی محمد اکرام الدین است
و امر شریف میرزا طغل محمد عبدالحق در هر دو صاحبان عالی
شان پسران پادشاهزادہ محمد علاء الدین پادر الہمروف بے میرزا
چابا ولد پادشاه زادہ محمد اعززالدین برادر خورد محمد عزیزالدین
المشهور بمعالم گیر ثانی پادشاه الملقب بے حضرت عرش منزل ابن
محمد معزالدین پادشاه المشتهر پیغمدادار شاه المخاطب بحضرت عرش
آرام گاہ ولد محمد محظیر جہادر شاه المخاطب بحضرت خلد منزل
ولد حضرت اورنگ زیب عالمگیر پادشاه غازی المخاطب بے حضرت
خلد مکان ادار اللہ برہادھر چنانہ هر دو صاحبان موصوف اگرچہ
در رشته داری عمر راقم ہی شوند اما از و فور شفقت و فرزند
دوایی و عقایت پزرگی صاحب کلان عاصی را باز خواہدہ اند و در
مکتبات نیز بھمیں لظیہ یاد می ڈرامائیں و صاحب خود برادر
خواہدہ جہوں عنوان الی الآن در رقایم عزت بخشند ، علاوه آن
رازهاء کہ بہا در و پدر فرزند نتوان گلت عاصی موٹھ دادستہ
جران اسرار مطلع ساختہ اند و ہمیشہ در پرورش راقم بودہ اند ،

دارایین دیار گردانیده بشمار دائمی حضرت شاه عالمر پادشاه نوچرت خلافت نواختند و سکه سلطنت زدند و در هم رتق و فتق ایس سلطنت تادوازده سال جناب ایشان مختار کل بوده^۲

تبیین - دواب زینت محل موصوفه محل عالیه حضرت عرش منزل شهید بودند و هیچ پسر سواد یک دختر که بشاهرخی بر النساء بیگم المخاطبہ بذ نواب عبده الزمانی ادبار شکر خود نداشتند لهذا شاه عالمر پادشاه را از عهد طفویلت که خلف اکبر و ارشد حضرت عرش منزل اند به فرزندی خویش گرفته پورده‌اند اما دواب عبده الزمانی موصوفه با محمد عزت افزا عرف میرزا مدو که پسر محمد همایون بخت برادر بقیقی پادشاه شرخ سیر شهید مردم ور بودند که خدا شدند^۳ و دی پسر و یک دختر به مر رسانیده شاه اصلی شان فراموش کرد امیر سليمان اللہ تعالیٰ، اما پسون شاه عالمر پادشاه سال دو از دهر از الله آباد مراجعت فرموده در قلعه مبارک تشریف فرما گشتند و بروخت سلطنت دار الخلافت شاه جهان آباد دهلی با دولت و اقبال چلوس فرمودند میرزا جوان بخت و لیحه مردم را که از بطن دواب تاج محل بودند باقتلق سلطان بیگم عرف جیوندا بیگم موصوفه وبا بیگم جان دائم دختر خویش میرزا مخل صاحب موصوف را که خدا فرمودند^۴ چون محل مذکوره میرزا مخل صاحب بعد تولد پسر و ذات یافت، دختر دویم را جاؤ شان دائم فرموده اند، اما تا حضور من شادی که خداگی شان بجهول دیامده^۵ پنج ششماد آن طفل نتوولد دیز نهاده^۶، و بعد حضرت قدرت عزیز النساء بیگم دختر حضور را

جناب ایشان را صاحب حوصله دریافتنه همراه قدس محترم از
فرزندان خود می داشتهند^۱ و لاثلی بیگم دختر خویش را با ایشان
که خدا فرمودند و جناب میرزا مغل و میرزا طغل و ذقیره بیگم و
قتلق سلطان بیگم المشتهر به چیونا بیگم از بطن مبارک لاثلی بیگم
موصوفه مذکوره تولدیا فتنه سلمه‌مر الله تعالی^۲ و چون حضرت عرش
منزل را نمک^۳ در آمام شهید نمودند^۴ دران وقت درین هنگامه بلا
گرفتار نمودند و بعد شهادت حضرت مخطوط جناب ایشان را قید
نموده در قلعه مبارک بنو محله سلطانین محبوس داشتهند^۵ و
حاکمان وقت محمد مدنی البله ولد محمد مدنی استه ابن محمد کار
بخش خلف خورد ترین حضرت خلد مکان را از قید نو محله مبارک
پرآورده پادشاه گردند و مخاطب به شاه جهان ثانی ساختهند^۶
تاهدت که یازده ماه ضرب سکه سلطنت ایشان جاری بود چون فوج
چشوب یعنی بهاؤ و وسواس را رسیدند از دوشست و خواهد و
قمهانه‌یدن جناب ایشان چنوبیان مسطور شاه جهان ثانی را دستگیر
نموده باز قلعه مبارک در نو محله بدستور قید نموده و میرزا
جوان بخت چهادر شاه موصوف مخطوط پسر کلان پادشاه چهار جاه
را که هفت هشت ساله عمر داشتهند بعد جناب ایشان باز از نو محله
مصطفور پرآورده از طرف شاه عالم پادشاه که دران زمان در بلده
الله آباد مقایع سراوقات دولت علیا بود و نیجه نموده و نواب
زینت محل مادر علاقی پادشاه را در محل محل سردار و پختاور
خان مذکور را ناظرکل گردانیده بر دیروزی‌ها پادشاھی و سلطانین
و پیغمات ذی اقتدار و چهتاب ایشان ولی عهد پهادر را سپرد نموده
و به مشاورت هماک مختار کار و نجیب‌الدوله افغان مسطور را صوبه

بود، چون از من شکوہ درازه من شنیده من نیز به افیون خوردن هصره می گردند، اما احوال پسندی و خشک دماغ و سوم مزاج اهل افیون را ملاحظه نموده گرد آن نگردیده، روزه در مذهب تذكرة رفت، جواب داد که هرچه پوشایان خود تعلیم کنند بهتر آشست که درین آن روزه گفتم مخلدیست معقولی کجا ماده و غرض از شق ثانی می چراید نه از اول، مقامن گردیده سکوت اختیار کرد و داشتم که این قضیه دراز بود لبذا قضیه برخویش تن کوتاه نبود و من نیز قطع سخن نمودم، اکثر شکرانه داقدارانی و کمر خردی امرايان اینجا می نبود و گفتوار و خرارک و پوشک ایشها را مکروه می داشت و من گفت اکثر از مردمان اینجا مثل ننسان اند که از سایه مردم می رند

تبیه - راقم اولا علم طباجات از حکیم عثایت الله خان خواهد امر که پسر حکیم عبد الله که حکیم حرم متصرفه حضرت خانه منزل بوده و خطاب خانی اش والد راقم عثایت فرموده، از جان زیاده تر فرا دوست می داشت، و در تعلیم علم طب دقیقه فرو نمی گذاشت، بنام کتابه در طب تعالیف داده مجله و مبوب که درو مرکبات تجربات خود و دیگر ثقات جمیع گردیده، چون در جوده پور رقی عقب من رسید و چون در لکه رو رسیدم محظی کتابه متخاقد من عازم آن سمت گردید، در اثناء راه نزدیک بلگرام دردیمه سانگی پائی نظام الطريق و پیرا شپید گردند و اسباب ویزا بخارت برداشت، اصل کتاب همراهش تباخت شد مسوده اش تا حال موجود دارم غفار الله که از حکیم مینز جسن این حکیم میر امام الدین دهلوی مسطور

با میرزا طغل هوصوف کدخداد فرمودند و صاحب اولادشده داشتند
سلیمان الله تعالیٰ -

ذکر وفات حکیم احمد الله خان دهلوی

حکیم احمد الله خان دهلوی در هیین سال بتاریخ نوزدهم ربیع
سنه‌اییه هجر در چلهه کردانگ باجل طبیعی در گذشت رحمه الله
عیله، شخصی در تاریخ وفاتش گفتند -

احمد الله که درین عصر مسیحائی کرد
رفعت پیر بست ازین دارفنا با آیمان
سال رحلت معین جرف سرداش هاتف
گفت امروز برفت آه فلا طوی زمان

حکیم مسطور از تلامذه حکیم میر حسن دهاوی است، برادر می
گفت که تادوازده سال زیر دست حکیم مسطور باکتاب نسخه نویسی
رسیده‌ام و مطب شان دیده، الحق در فن طب ابتد و حکمت و علوم دیگر احمد
از حکماء دهون بمقابلة اش درسیده، چند رساله درین فن تالیف کرده
که فرمیدن آن برد کهنهان دشوار است، ازان جمله تحقیق البحران
و سلم البدر جات و شفاء البهدور و اهتمام کیمیا و دیگر تالیفات
دارد که ذار آن نسخه بیان دنارم، و طریقة معالجه او شان بر طور
استاد خویش اکثر بر فصد و مسهل منحصر بوده، و قبل از
آمدن ایس حکیم و راقم در گردانی فصد را پسیار مکروه و
مضر می پنداشته حال که فرمید آن را بیان مشاهده دهوده
اند که رواج یافته، و حکیم مردم را قبل از دو سال از زبان
خویش خبر نوت خود کنایه برادر می داده مرد، حکیم پیشنهاد
از ثبات اطیا بوده، اما در اولین عمر محروم افیضون نشده

کلامی احمد داده شد همی رسد ، علاوه آن علاجش بر طریق پردازیان
 است اما شذائی خان در هاهده هزار روپیه و خطابه از آصف
 الدوله دارد اکثر بته سفر می پردازد لیکن مضافین سبک و مبتخل
 می آرد ، اما اذاق محالجه اش دست نداده ، کاه کاه نزد مختار الدوله
 و سرفراز الدوله می رسید اثاق گلخت و شنبیده هیکریدید ، طور
 محالجه و نیز پر طور یوذانیان است ، و علم خوب دارد لیکن
 از ثقات آدجا همراه شد که بیمار خویش را بدان قدر پرهیز
 می فرماید که قریب هلاکت می رسد و شنبیده که حواس اورا
 اختلال دریافتند ، اکثر در اوزان دوا از سهو افراط و تفریط میکند
 اما میر محمود سید صاحب عزت که خسر شواب شجاع الدوله می شود
 فن طبابت خوب و رزیده اما مزاج دازد و تنده دارد که شمه از
 ذکرش در کلمات آصف الدوله در تیز اندیزی اندراج یافته ، اکثر
 بته محالجه سرفراز الدوله می پردازد غیر از تنده مزاج صفت بد ندارد
 و اوشان نیز فواید برداشتم ، اما میرزا رضی نامر طبیبه اکثر
 در علاج یوذانی خلط می نماید و خود را نی عادت دارد . نقاص چون
 لطف علی خان بهادر که نیز نمک و برادر خاله زاد سرفراز الدوله
 بود عارضه تپ مرگ بهم رسیده و تا یک سال بیماری و نه امتداد
 یافت همه اطباء مذکوره بمحالجه اش پرداختند کاره نتوانستند کرد ،
 چون سرفراز الدوله را همدران آیام سفر کلکته پیش آمد بیمار
 مذکور را در ضممه راقم گذاشتند رفته مشورت محالجه بردارم
 چناب حضرت شریک باشند ، اما عقب اوشان چون از مشورت محل
 مریض علاج این بیمار بحسب میرزا رضی مذکور آمد با وجود امتنام
 جمله اطباء بر راس خویش اصرار و استبداد نموده بیمار کهنه را تا

فواید اخذ کرده قریب ده سان از و شان طور طبیعت و قاروره
شناشی و بیاض در یافته و نسخه جات اوشان را چشم نموده و طور
معالجه حکیم احمد الله خان برادر شریف خان و حکیم میرا فضل
خان سامان سرکار نواب عمده‌الزهادی موصوف و حکیم نورالدین
چهلخواسته حکیم سرکار میرزا پابا صاحب موصوف هردو مر و حکیم
خلیل که در اصل عطار و ملازم سرکارها بوده وغیره را دریافت
نموده تجربه‌ها حاصل کرده و قنیتکه در قلعه مبارک بوده معالجه
عحلات به نیابت حکما می نموده و رسالت در فن طب المسی
به فواید اطفال تالیف نموده که هنوز ذا تهار است، اما
چون در لکه‌سو رسیده و با سرفراز الدوله ملاقات نموده حکیم
احمد برادر خورد ترین معالجه خان هر خور را متعجین کردند؛
معالجه من و اطفال و عحلات راقم مشغول بود، رویه معالجه
ذامر بمرده بسیار نازک و ببر استخاره موقوف است موافق استخاره
دوا می نویسد اکثر هرچند ها شطا می یابند و حکیم داصر علی رفیق
قدیم نواب مدار الدوله بهادر بسیار طبیب دادا و دیرینه است
و میرزا اصغر علی دفتر زاده حکیم غریب الله هر خور دهلوی را
دیده بسیار پسندیده و صحبت آن طبیب غنیمت پنداشتم 'بسیار
طبیب حاذق اکثر بهکان ما می رسید و جذب فواید می کردید سلمه‌الله
تعالی، امامیر صدق طبیب که بسیار گران گوش و گرانه نقره
خورد هبراه می دارد که وقت مکالمت سر باریکش در گوش خود و
سردو مر آن گردا که طراخ تراسته نزدیک دهن قائل می گزارد و
بسهولت آواز را می دریابد، بسیار صاحب علم است و ادوام فنون
در کلام بخایت اقصی بلاغت و فصاحت دارد که شاید در شیوه

سید علامر علی خان دخترزاده حکیم میرا فضل خان مسطور بسته تقریبیه
دریس جا رسید بدو رجوع کردم ' بسیار طبیب جوان صالح
صاحب علم و شعور یافتم و تشخیص و علاج وی را بسیار پسند
نمودم در علاج چند کس دریس جاید بیضا نمود ' و باز بطرف
لکه‌ها همایودت نمود ' از شاگردان حکیم میر اصغر علی مذکور
است سلمه اند تعالی ' و بعد آن چندی بحکیم تجمیل عظیم
خان لکه‌های از تلا مذکور شفاقتی خان موصوف بود رجوع
کردم مردی آزاد وضع من نمود ' شعر فارسی و ریشه بسیار
درد ناک من گفت ' تخلص خود را تجمیل نموده علمی نیکو داشت
اما اجلش فرصت نداد ' در ترپتایلی رفت ' و ذات یافت
غیر اندیله ' اکنون اگر در امراض کمر و زیاده نصیب اعدا مارا
احتیاج بهم من رسد ' راقم خود متوجه معالجه من شود و گاهی
به اطمینان آدجا که مستثناء خاطر من اند و به رأس بگوآنداس
دیوان سرکار بمشورت من پردازم اما رأس بگوآنداس دیوان
سرکار راقم که مذکور شد اگرچه علم فارسی و عربی چندان
ندارد اما میراث پدر خویش در فن طبیعت طور معالجه پدر
و برادر خویش را دیده تجربه‌ها حاصل نموده و ڈالیفات و
تجربات پدر خود یاد و همراه دارد و از مدتی این فن را مشق
کرده که عالم دریس کردانیک هم بدو رجوع من آورد و شفا
من یابند ' اما بالفعل دریس جا نام سید میر اعظم که در
فن طبیعت مهارت دارد و از شاگردان حکیم اندیله خان محروم
و نیز شاگرد میر فضل علی خان که شاگرد رشید حکیم احمد اندیله
خان هرموم است چون بهن رسید و طور معالجه و مغلص پر طور

چند روز پیش قلقارس و موز پخته خورانید و کار بیمار پاکر رسانید
 رحمة الله علیہ ' و از کار دیگر اطباء لکهنوی بنابر تطویل کتاب به
 محل مناسب این نسخه موجز شده بود لبذا بر همین ڈر اکتفا نبود ،
 اما حکیم حسین رضا خان والد حکیم محمد یار خان که دفترزاده
 حکیم کاظم علی خان قلعه دار مستقر الخلافت اکبر آباد آگرا و حکیم
 عبدالله خان این مولوی محمد اشرف بنی عمر حکیم مسطور که پرادر
 زاد گان حکیم عنایت الله خان مرحوم مذکور اند درجه پور بمجرد
 ورود من ملازم راقم گشت و تا بر خواستن از لکهنو رفاقت داده در
 لکهنو به خطاب خادی ایشان را سرفراز بودم معالجات ما و محلات
 ما پدست اوشان بود شب و روز در خدمت راقم حاضر مانده اند
 و در معالجات عهد ایان لکهنوی دخل می نمودند و اکثر به یمن شنا
 بدست معالجه شان بود حالا شفیدم که بجزت تمام در چناس می گذرانند
 اکثر عرایض حالات خادگی وغیره ارسال می دارند پسیار خدمات راقم
 بوده و در صلبه آن متوجه هرگونه بوده اند اما زمانه فرصتی داده
 که آن ملازمان به گینه و دیرینه را طلب فرمایند و در ظل عاطفت
 خویش پرورش نمایم ' اما چون راقم در گردان رسانید طور علاج این
 جا را بر عکس دید - کل مشربان این جا علاج خورد و کلان را بروغن
 خروم یعنی بپید انجیر منحصر بوده اند و مسلمانان که طب یورثانی
 خوانده نیز با آدویه یورثانی و فردگی روغن مذکور اکثر همراه می کنند
 و از فصد بیمار را می ترسانند ' خایف بودم و ازان علاج اکره تمام
 بمومر ' باره حکیم احمد الله خان دهلوی را یافتم که از شاگردان میر
 حسن دهلوی است غنیمت داشتم بنام برد و رجوم آوردم تاکه حکیم مذکور
 زده بود معالجه ما و اطفال و عیال ما می بود و بعد و به چند حکیم

کد هدائی با مجالس متعدده با توره پنده لایقه و رقص و سرود
رجال و نسوان و انواع اهل طرب تا ماه نی قعده سننه الیمه
امتداد یافته و با ظوال تذکری تعالیه بیوهال با جهاز لایقه و اسباب
مناسبه شادی کد هدائی به اصرار رسید و در هیچ رسیده دقیقه
فرو گذاشت دشده بتاریخ هفدهم نی قعده سننه الیمه با جلوس
و تیاری تمام بهادر مسطور موصوف و سر شب کشت محصول
بعمل آورده دور چشمی را بخیر و عافیت با شان و شوکت معجزه
چهیز و مکنت و اسباب ظاهري آنچه مقدور بود بخانه بهادر
موصوف رسانیدیم^۱ و جماب همپیرون صاحبکه دواب سلطان النسابیگر
موصوفه درین شادی ترویج در حالات صدمات خویش سخت
گرفتار و محدود بودند^۲ اما دواب بیگم محل عالیه دواب
عظیم الـدوله بهادر امیر الشهد ولا جاه درین شادی هم
امداده بهم آوردند خدام تعالیه شان را خیر دهاد المهدیه علی ذالک

ذکر تولد فرزند سعادت من در دور چشمی مسطور

سلامها اللہ تعالیٰ

بتاریخ بیست و یکم شهر شوال سننه اکبریار و دو صد و هشت
هری بفضل الهی دور چشمی مسطوره پسر دیک اختر آورده پناه
تائید الدین محمد اکبر خواندیم^۳ آنچه رسم ضروری هندوستان بود در
تولد این دختر زاده نیز بعمل آوردم زادها اللہ عربها^۴ الحمد لله علی
ذالک آئنده معلوم نیست که در تزویجه بفات و بمنیین باقی زمانه
چه رنگ نهاید و چه که اتفاق افتاد و از دست رانم چه آید "اللهم

یوژانیان یافته‌مر پسندیده‌مر و غنیمه‌ت شمرده‌مر، از پنده سال رفیق هن شده عجب مرد صالح، متوکل‌سلیمان الطبع حلیم و ضم تیز فهر کهشنه بیس دیده‌مر، حق تعالیه در همه امور ویرا معروفت راقم بکام دلی رسازاد.

ذکر تولد نور چشم خورد راقم میرزا حلی بخت المعرفت بجه جاذی میرزا

بتاریخ سیور ماه شوال سنه الیه از خورد محل پسره دیگ اختر تولد شده المسوی بجه میرزا علی بخت و معروف بجه جاذی میرزا ساخته دهایت برآقم اشبه و برو بشره آثار سعادت است حق تعالیه بصحت و عافیت و جمعیت و اقبال و عزت تحصیل علم نصیب گرداده و پیغمبر طبیعی رسازاد.

ذکر که خداتی دختر کلان راقم المسماة بجه سعیده النساء بیگم مذکورة

در ماه رمضان المبارک سنه ۱۲۱۹ یکپزار و دو صد و نوزده هجری رسم عقد نکاح دختر کلان راقم المسماة بجه سعیده النساء بیگم زاد الله عمرها و عصمتها، با امیر الدله بهادر امیر جنگ معروف بجه عبد‌القادر خان موصوف که خواهر زاده حقیقی درواب محمد على خان بهادر امیر الهد و لا جاه و سردار با لیاقت و شان و شوکت و از مشاهیر ذاهر آوران ایس دیوار است منتقد گشت، دران مجلس که مكان راقم واقع بود سر آمد فضلا ملک العلما مولانا عبد‌العلی معجه قاضی القضاط محمد قاسم مستعد خان بنگالی و مظہیان قضا و دیگر علما و اکثر اولاد رئاسه ایس جا معجه خاندان ولا جاهنیه حاضر بودند و بعد اتمام رسم نکاح رسومات شادی

باز حالت اول مشاهده کردم، کره سیوم دیز بدهستور یافتم و درین
 بار اکثر از امراء ادگان هندوستان زا که این حرکت را از من دیدند
 حمل بر خلت عقل من نمودند، من خجلت زده باز گردیدم حالکه
 چناب حضرت تشریف آوردند، چون ما و دیگران حتی چناب ابوی
 سلام نمودند هبتون حالت ولی عهد پهادر مرحوم را در ذات نمیز
 ملاحظه نمودم، اکنون محظوظ شد که حالات همه شہزادگان قلعه
 مبارک همین باشد، گفتم بلطف قسم رب العجز است که از راه نخوت
 و تکبر تکلفا این حالت را بحمل نمی آریم بلکه رسم تمام
 خاددان تیموریه همین است که بعیر از هر چشممان خویش بدیگری
 عادت سلام تعظیم دداریم، و شاهد حال این سفرها آنست
 که چون از قلعه مبارک بر آمدیم چون کسی در راه صورت مرادید
 سلام می کرد، روح و را می دیدم و خاموش می ماددم،
 کسانی که رسم شہزادگان قلعه مبارک را می داشتند تعجبنا
 می گفتند که آیا این کس از نسل تیموریه باشد که قدر نخوت
 دارد بغضنه از خواص ما این افواه را بمن می رسانیدند که
 چناب حضرت تا حال در راه اند و حدود اعدا بیرون نرفته
 و در حالت سلام مردم به اعتنایی می فرمایند مردم ها چنین
 مظنه می نهایند، گفتم لاهارم تاحال کسب این کار نکرده ام
 فراموش می کنم حالاخواهر آموخت بعد سالهای بیاد خواهد مادد
 اکنون اگر از من می خواهید و این سبق را می آموزید دران وقت
 دست هرا گرفته برسرم گذاشته باشید، القصه چون نواب مدارالدوله
 پهادر پسپار نصایح فرمودند که حالاشها صاحبان صادحب غرض شدی

أفضل حاجاً تثنا و أكثف مههاً تثنا في الدنيا والدين برحمتك يا أرحم
الرحيمين ”

تَنْبِيَةٌ - چون در لکهنو رسیدیم و چا سرفراز الدوله دایپ وزیر
در عشّر مدمر الدّرام در امامه باره اوشان ملاقات شده اکثر اوقات
هارا دعوت هی کردند و به همّه ایشان تکاهاشنه پیش می آمدند، چا یکسان
رسور ملاقات ما هم بدمی و تیره گذشت که سرفراز الدوله وغیره
رسور سلام ادا کرده پس پشت من می نشستند و من همچنان نشسته
می ماندم و به اشاره چشم سلام شان میگرفتم، دواب مدار الدوله
بهادر صوصار چنگ موصوف که ازی طرف خواجه زادگی جد ما می شودند
و از طرف دویم که ماذل تیموریم اوشان نیستند، چون بر عاصی
سلام می کردند من رعایت جدیت مرعی داشته السلام علیکم فقط
از زبان می گفتم.

نَذِيَّةٌ - چون هرزا محمد علی پسر کلان دواب مدار الدوله
حالت به اعتقادی هرما در تعظیم و سلام معجانه نمودند
روزه در حالت آنساط هاجراشنه که بر اوشان گذشته از زبان خود
بیان نمودند که چون پادشاه زاده هیرزا جوان بخت ولی عهد بهادر
پسر کلان شاه عالی پادشاه هرحدیم موصوف در لکهنو آمدند، روزه
در الثناء سواری اوشان من بر اسب سوار بوده که دو چارم شد اسب
را تاخته و دزدیک رسیده مجرمه ادباده به تقدير رسانیدم، اوشان
دیدند و خاموش ماندند، پنداشتم که دزدیدند زیرا که اگر می دیدند
دست برسر می گذاشتند، بار دیگر اسب را دوانیده بطرف دویم
رخته ازان قریب رسیده هرمه الاخری سلام مودب تراز سابق به آورده

نشیبدند و در وقت برخاستن من رسمن تواضع را ترک کردند، در اثناء کلمات دیگر در موقع این لفظ را بزبان آوردهند که جواب ترکی ترکی گفتم این را مفصل باید کرد گفتند درهای امور همین لطف را باید فهمید، گفتم این عجمل را زیاده تر تفصیل باید داد به تیسمه در جواب گفتند - بیت

پادشاهان و گدایان دو گروه عجب اند
که نبودند و نباشند بفرمان کسی

آنکه پندهاشتر که چون ایشان تواضع من بوقت آمدن بعجمل آوردهند و من از تواضع ایشان قاصرمادر این گفتار و کردار هیارا شد از آن است، بدیهیه جواب پیر داغتم که واه بر حال کسی که جامع هر دو صفات باشد فهر من فهر.

دظیر ایس - روزه آن بود که اگر بخشیان عظام مهاراجه ها وغیره راه رگاه از دست خویش درشقه جات لفظ پهادر یا چیز دو شتن می خواستم به الحام تمام مارا مانم می آمدند که چنان حضرت رانی زیبد که دسبت پامثال ماغلامان این لفاظ برداشته و حالا اگر احادذاس را بدیں کلمات خوانیم و یا نه خویسیم از چهره حماقت شان رنگ ملال می تراود، این همان ثمره همان است که والیان و داظمان دهانی برآه ابتدا و هنگ حرمت راقم دیگر اسباب حضرت عرش آراء مکان یعنی بنی اعمام ما را از قلعه میارک بیرون گردادیدند و حرمت آن گیمور را بحیث غایت رسانیدند - اماده تنها این ضربه رشید باگه تا فرزد دان شاه عالی پادشاه مجرم گردید فهر من فهر؛ مطابق این حالت از تصمیمات پادشاه قرایوسف رجاعی که در حالت ادبی و اضطرار خویشتن گفتند.

بهردر دیگر آن رسیده و می داید که اگر کسی سلام رکند دست برس
شود و به امرایان بتهظیر پیش آید که بتهظیر دسته تالیف
قلوب است، آنگاه کسب این عادت نمودم، اما سواد نواب
مدارالدوله و نواب وزیر و نایب ش دیگر با هیچ کس بتواضع پیش
نمیادیم، الا ان امیر عالی مرتبه که سلام می کرد برس خود دست
می گذاشت و بمن و چون بدفعه اول بتهظیر و جواب سلام
سر فراز الدوله پرداخته دویده و دست مرا گرفته قسمهای ملاحظه
دادند که این حرکت ناپسندیده امروز کدام کس پدضرت آموخته
و قسر حضرت امام حسین یاد کردند که هموν به اعتنائی و بجه
پرهاى حضرت را زیبا است، آنگاه من زیاده تر ازو شان سوگندها
دهانیدم که حلاهمه دور دارید، من از تعظیم شماتا قیامت مهنوی
نخواهم شد.

نظیراییں - روزه در این دیدن میرزا خاکبی رفتیم که در
شعر و عروض اوستاده کامل است و از زبان او شان شفیده که
وقتیکه شاه عالم پادشاه امتحانش به آفتاب درالله آباد وارد گردند
آنگاه اصلاح دیوان فارسی حضرت قدر قدرت را من نموده ام و تبعصر
شان بدرجات ایست که با پادشاهزاده میرزا جوان بخت ولیعهد
هر چور مذکور و دیگر روساگه آدمیا با بابت تواضع روشن هام فاحش
جمهیان آمدی است و چون با مردم که از اولاد و احفاد خاندان
گورگانیه ایم خبر به هم چشمان خویش عادت تواضع بدیگران کم
داریم با که مطلق شداریم، اگر تواضع نسخه تالیف قلوب و بهترین
اخلاق و نژادیک هبکه کس محبوب و مرغوب است بدستور
در تواضع نسبت بگوییم از من به اعتنائی دیدند روی درهم

هی پنداشتیم که جز ثامر ایشان را انسان بچشم خود کمر می بیند
 لیکن چون تباہی سلطنت از دست غلام قادر افغان رو داده
 و مستر پالمر صاحب وکیل ایس صاحبان و کردیل پسکت یا
 ثامر دیگر داشته باشد که متین فرخ آباد بود بطريق
 سپر در قامیه همارک بطرف سلیمان گله المقاب به نور
 گله آمدند و اکثر شاهزادگان را بیرون محل طلبیجه دیدند
 هم چنیں بروازه ما نیز آمد ما را بیرون طلبیجه و خود
 هودب ایستاده پالمر صاحب در زبان فارسی با واقع استقامه
 احوال ایس تباہی نمود و کردیل صاحب خاموش ایستاده بود
 شاید زبان هندی یا فارسی نه داشت، بوقت رخصت چند
 صد روپیه بطور دهرازه بها گذرانیدند و رخصت شدند، ما نیز
 بیڑا و هار و پان و عطر وغیره تیار کرده خواستیم که رسم
 مهندی اوشان بجا آریم، چون درین چاب بحضور اقدس عرض
 اطلاع دوشتیم، حضرت قدر قدرت مهانعت فرمودند که رسم
 سلطین دیست موقوف دارد، الغرض از مکالمت و وضع صاحبان
 عالیشان دریافتیم که صاحبان فردگ بخایت الاقصی آدمیت و
 لیاقت هر احباب شناسی دارند، من مشتاق ایس طایفه بودم، چون
 از قلعه همارک دهی بطور مذکور برو آدم و دیار را جها را
 نیز گذاشتیم و به بلده لکهنو رسیدیم، در عشره محرم الحرام
 به تقریب تماشا که صاحبان فردگ به وقت شب در امام جاریه
 نواب وزیر و نایبیش می آمدند، اتفاق دید و وا دید می شد،
 از بشره ایشان عقول ایس گروه مخبر بود اما از عوام و خواص
 احوال و اقحات و اخلاق ایس صاحبان مختلف مسحوم می شد

رباعی

دی روز چنان و صالح جان افسروزی
و امروز چنیین فراق عالم سوزی
افسوس که در قسمت عمر ایام
روزه آن را دویسند و این را روزی
امادرین ولا یاما زماده بده نهجه صورت نموده که از ممالات
است که آن و اولاد ما بر و تیره خدادان خویش راسخ باشد

بقول شاعر

آنکه شیران را کند روبه هزار
احتیاج است احتیاج است احتیاج
هر چند پر ضدآن دیگرمه گفته.

مرد غیرت که شود روبه هزار
می زند برشم خود سه احتیاج
و برسی طبایع دریں روز گار او صد هزار یکه هم او گردش
چرخ دوار دیابد و ما در دو ران نیز آید صدمه که او ملک آید
چار و ناهار شاید کشید و آنچه تقدیس نماید مجبوراً باید کید
بقول صایب - بیت *

زددگی در گردن افتاد است صایب چون کنم
شاد باید زیستن داشاد باید زیستن
یالیت مت قبل ان ولدت.

چند فقرات و صفات صاحبان

حالی شان اذگریز بهادر
تاکه ما در قلعه مبارک ممبوس بردیم چون ثامر صاحبان
فرگ می شنودیم بطور عنقا ایشان را امر موہوم یا عالم الغیب

بودی چه خوش بودی دادستیم که هوجب ترقی ثروت و اقبال
و افزوده ملک و مال ایشان را همیں قوانین شده، اگر مدعی
گوید که از عادات ایس گروه چنین افتاده که در مواعید جزویات
تفلف نمی ورزند اما عهود کلیات را پرهسر می زند و بریس
تقاریر و پراهیین آورده حالت بگالله وغیره را شاهد می آند،
ما هیگوئیم که اگر چند سفهانه به مخز چنین گویش اعتماد را
نشاید زیرا که بدیهی است که چون عاقله گزند خریش در امری بینند چگونه
توقف گزیند. مطابق "قتل موئی قبل الايذا" در همه مذهب روا
و عَسَ آن پر بیجا، مع هذا اگر هنودستانیان زماننا اعقل بودند
مخلوب این قوم نگشته، پس اگر ایشان همچو ما هرگاه ضرر خویش
در ایضام وعده صریح بینند و در تخلیش اهمالی گزینند بروز ما دشیمنند
زیرا که ما این تجربه را برای العین دیدیم که چون غلام قادر
اشخان و استعیل بیگ برادرزاده محمد بیگ هدایت شیطان بهزار
مئت و سماجت بعضی از رؤسا و علمای را درمیان آورده و کیل نموده
باشه عالم پادشاه عهد و پیمان را بضمانت کلام الله و اثبات مواهیم
طرفین مرکد ساخته اندرون قلعه مبارک در آمدند، چند عقل و اهل
تجربه که دران وقت بپایه سریر خلافت مصیر حاضر بودند از گفتار
و اطوار آن هر دو نمک حرامان ناهنجار دریافتند که این هردو بجهگان
امروز درد دغامی جاز ند و پادشاه را از تخت سلطنت می اندزادد
بعضی عرض نمودند که امروز از حرکات و سکمات ایس هردو
سفیهان بددات چنان می نماید که شاید ادق لاب عظیم از دست شان
بعمل آید، و تا حال اینها مخلوب اند و هلازان حضور غالب،
زیرا که با معبدوده چند مقابل توپ خانه تیار پادشاهی ایستاده

اکثره از منشیان وغیره که از ملازمین ایشان اشراف و عاقل
جز مدح و ثنا زیان در حق ایشان نمی‌کشودند و عوام پسچوچ و
شئی مدح و هدمت ایشان در مجلس جیان می‌نمودند -
دانسته‌تر که مطابق بیت

ما نجا الله و الرسول معا
من لسان الورا ذکیف ادا

در قول عوام اعتقاد نباید کرد، اما چون از لکهشود برخواستم
بعزمه سیر دکن در بلاد قلمرو و ایشان روان شدم و آبادی اراضی
و محصولی دیهات و ماهودی رعایا و از زادی غله جات و وفور
کشت و کار و پاکی طرق از قطاع الطريق و دزد و مکار و همواری
راه هامه ذا هموار و برآه ساینه و آرام مسافرین بهر دو اطراف
سڑک و دشاددن اشجار ساینه دار و تجهیز عدالت و قضاء در
هر دیهه از انصار و حق رسانی حقدار و حمایت مظلوم و
و تنبیه ستگار و قدردانی علیها و اشراف و بجهه حدود لایقه دشاددن
جهلا و اجلال و ایثار مواعید و اقرار و همیران تاکید و اصرار
به نظر آمده، اگر در اسباب رژه می‌بینم و روز در ترتیب
و اذیونی جیوش اند، و چون سامان بجزه را ملاحظه می‌کنم در
تجهیز امکنه و صفاتی فروش و اگر ذکر علم را نیز پیروسته
در تحصیل علمه می‌باشند و همه لغات را محلوم نموده
اند، و در شجاعت هر فرد اشجع روزگار و هر مدل انسان انصار
خرص علم مجسر اند، و در حرکات و سکنات با فیلسوفان
یونان توأم، غرض آنکه جدیں درستی کار و راستی گفتار که
درین فرقه حاصل است اگر تو احمد پیغمبر نیز ضمیمه آن

جات هندوستان غیر از سنگترا پیشی نارنج و لیمون شیریس. پیدا
دیست، و اگر بعضی یافته می شود بیه مزه، و اهل کرناٹک مزه دان
گندم را دهی دادند و اگر احیاداً می خورد شکر سیر دهی شود بلکه
از قبیل میوه پمدارده، و عشوه محمر المراه درینجا جایگزینه بطور
هولی می گردد و موسه هولی و دواهی و دسهره و دو روز را مطلق
دهی دادند، مگر کسانیکه از هندوستان نوارد اند و از اکثر امرایان این
جوادب قاعده هجاس دشیشی محدوده بلکه از سایر مردم می رهند
و ذایقه اطیفه گوئی و بگله سنجی و تذهین طبع و سخن فهی و
شعر خوانی و راگ فهی و سرود شنوی که ترطیب دهان است و
آراستگی پوشک و خوراک وزیور و خود آرائی مظفود، و بعضی در
دو سه ماه تراشی سرمی کنندند، اما اطباء این جاختهای فاحش
نهایند و هر ضارا در هبض هلاک اددارند اگرچه علمه دارند
امادر عمل نیارند، ازان خطای آدچه هذکر می شود این است که
رعایت بصران را با لکل مرعی ندارند و بخیز منضم مسهل خورانند
و برقی مسهل اکتفا می گزینند حال آنکه مرعن سوداوی یا بلخی
می یابند ویا بدن را از اخلاق ممتلى بینند و بقصد نه شتابند
هر چند بیمار را از غلبه خون هشرف بر هلاکت یابند و بلا
قابل غیر واقع در حضور بیمار نامر منع مهلك بر زبان رانند
و وس را از هری دترسانند و وارثان و صرا مضطرب سازند و بعلاجم
خالص یودانی میبل نهایند بلکه بطور عطر مجموعه در نشانه
ادویات یودی و تاکری و تلنجی بتویسند، و عقیده بعضی آنست
که درین دیار بصران دهی شود و فصد بحال مرضا مناسب نبود،
گویند که درین چlad خون در ابدان حیوانات کم متولدگردد حال

اند و گوله اندازان سرکار با تور های سیر و مسالم منتظر امر چدر قدرت ادد صلاح دولت درین است که حکمر ولا صادر شود تا توب خاده حضور را آتش دهند و فی الفور دروازه های قلعه مبارک را بند سازد تا کار این هر دو لوددان بوجه اسهل به فیصل انجامد که هنوز آتش ادد است بقدره آب توان فرو نشاده ' این محروم در محضر قبول نیفتد ارشاد شد که الی آن از خادان ما دغایت بحمل تیاده اگر احیاداً ازین نمک در امان چنین خواهد گردید کلام الله که ضامن است خواهد فهمید و جسراً خواهد رسانید ' عاقبت امر حضرت قدر قدرت نصایح فدویان را دشمنید و دیدند آنچه دیدند -

جو اب دیگر آذکه - عادت زماده همین است که قور غالب فرقه مغلوب را محاکم خویش می سازد چنانکه بر دهلی چندم رایان هنود راچ منی کردند و چندم قور افسان حکومت می راندند و چندم مغل ثرك بعده چندم نوجت جنوبیان رسید اگر حالا طایفه عالی شان ادگریز بهادر قابض و متصرف گردید چه عجب بلکه این گروه اعقل جماهیر سابق است و در آبادی انسام در دیگران فایق -

**ذکر رجال ونسوان و اب و هوا و دویجه و دوسره
ابی دیار و آنچه مناسب و در ضمن ان بر دیگر
خواهد است ذوشته شد**

درین ملک موسر بارش در وسط مرها بسیار کم و گرها بیه مزه ، و دهار نا معلوم می شود ، اما هوا در اشتها وغیره از لکهنو جهتر است ، و آب آدجا انسان را روپه پیری می رساده ، و اکثر زن و مرد این جاه لطف کلام ددارند خصوصاً زبان دکھنی بخایت مکروه ط شده ، و در لیاف و زیور ذرا کم بسته نظر تیاهده ، و اکثر از دیروز

و حال که طریقه غناچه آن بزرگان نیز پررویه سرور قدما برود ،
الحق زمان گذشته بودست هیچکس نیامده چناندکه در گلستان گویند .

فقط زمان الوصل و الامر جا هل
بقدر لذیث العیش قبیل المصایب

لایدکه در زمانیکه پادشاه احمد شاه موصوف را از سلطنت محزول
گردانیده و در چشم شان هیل ذیل کشیده در ذوقه سلاطین
مقید داشته بودند ، اما در چشمی بصارت دوشت و خواهد اند که
باقی بود ، آنگاه راقم از پرده عذر قدر خود را به دان وجود
هم ده کشیده بود لیکن چنان پاشاد ممحون مسطور درین ادزو
که مادران هم دران جا مقیمه بودیم ذیل قریب دوزده سال انشاس
زندگانی را غشیمت شمر ده که آنگاه راقم جوان بود و از
صحبت و کلمات ایشان حظی می ربودم و پس ازان بمرض خناق
روح خود را بخاز دان قضا سپردد ، اکثر استعما نهودم که این دو بیهوده
را با آن سرد می خواهند سر جیب فرومی مدد ، قول سعدیه .

سخت است پس از جان تحکم بردن
خو گرد بناز جور هردم بردن

قول صایب .

زندگی در گردن افتاد است صایب چون کنم
شاد باید زیستن داشاد باید زیستن

و بعد این واقعه شاهزاده محمد جام بخش موصوف ذیل ودیعت
حیات را بموکلان قضا بسپرده ، اما شاهجهان ڈانی موصوف که بعد
سلطنت ده ماه بطور مسطور از سلطنت ممحون گشته با سلامتی چشم
جان مقید دو محله مذکور گشته بیه حاصل دیواره هفت سال دریک جا

آنکه در هیچ کتاب هنرمندان و متاخرین شاید این هنرات ایشان دیست، و هیچ کس نمی‌رسد که این مزخرفات به استاد ڈالیقات اوستادان ساقق و حال از کجا می‌گویند هرگز بعض اطبا که پیور و یودا نیان اند من خواهند که هر براں قاشون بعلاج پردازند اما جلا نمی‌گذارند که غلبه کشت و راست مقام ڈاچاری دیده خاموشی گزیده اند و مرضنا که بعلاج کرده جا هل مادوس شده اند و سخنان به اصال این طایفه از مدت العمر استعمال نموده راسخ و عادی گردیده هرگز بر کاهات مگوش ندارند بلکه مارانا دان پشدارند، هر چند کتب رانهایم و دلیل آریم و تجربات ڈاچ شنهایم آری این همه نتیجه آنست که صاحبان اینجا عنی از مرضنا اعزه و اذله مطلق عدم این راه ندارند که خود متنبہ شوند ور و برا و راست آرند و راست را از دروغ تمیزدند و از دلیله خطایم معالجه اطباء جهلا برهنه، امادر رقص و سرود این جا بوص کهنه می‌آید بطور دهلی و لکھنو که حال آنچادر رقص و سرود شیز طرح دو و گرمی جدید پیدا گردیده درین جاقطعا از وص جوگم درسیده

شاید - یاد می‌کنم ایا می‌را که از اوستادان کامل دهلی چها سرود های ادواع مسیوم می‌شد خصوصاً در خلوتی که از گلوگیم احمد شاه پادشاه این محمد شاه فردوس آرامگاه شا هجهان ثادی اعنى معی الملته این محمد معی السننه ولد محمد کام بخش پسر خوره حضرت اورنگ زیب عالمگیر پادشاه غازی و شا هرزاده محمد جان بخش این پادشا هرزاده محمد کام بخش موصوف سرود شنودیم الی آن مثل آن صوات لکیه و حزین گوش زد راقم دشیده،

و بوطن اصلی خویش بشتابفت، و محیین الہلک تعاقب دید را تا
 دریام اذک نموده بگذاشت، بعد فتحم در چند روز نواب ملکه
 زمانی بنت پادشاه فرخ سیر شهید مرحوم که محل کلان جناب
 پادشاه بودند به پادشاهزاده موصوف خطه خذیله فرستاده که فلان
 روز و فلان ساعت پادشاه داراسپاه از دارالفنون کوچ فرمودند و بدار
 البقا خیمه زدند و ما خبراییں قضیمه ناهرضیمه را تا آمدن شماحتی
 المقدور پوشیده میدارم که مبادا درین جامران حاضرالوقت دیگر
 پادشاهزاده را از شوهملت برآورده پادشاه سازند ' من باید که اگر
 طعام آنجاخورده باشید زود رسیده دست درین چاوشیده ' به مجرد
 اطلام ایس واقعه هایله پادشاهزاده موصوف معجه وزیر و سپاه جرار
 تا دریام اذک بندوبست خود نموده یلغار فرمودند و در پنج روز
 در شاهجهان آباد دهلی رسیده از راه دلی دروازه در قلعه مباری
 داخل گردیده هموی ساعت تخت سلطنت را از جلوس خویش مزین
 ساختند و دربست سلطنت بنام خویش دوافتند و لقب ذات مباری
 را احمد شاه گذاشتند و جنازه جناب پادشاه مرحوم را از راه خضری
 دروازه برآمد نموده در درگاه حضرت سلطان العارفین محبوب رب
 العالمیین زر زری زربخش سلطان نظام الدین مدفون کردند ' و جناب
 پادشاه احمد شاه در عیش و عشرت بر روم خویش کشودند و جناب
 والده خود را به صاحب چیو و نواب صاحبه زمانی و نواب قدسیه
 و طغائی خویش را که مان خان بود به محظوظ الدوّله بهادر خطاب
 فرمودند و در لهو ولحجب از شیرزنگی زمانه غافل بودند ' بعد
 پنج سال وزیر الہلک نواب، محیین الہلک رستر هند موصوف

ماندیم و با یکدیگر لپو و لجتب را نمایم زیرا که دران اولن من
ده ساله چودم و اوشان شاید بست ساله باشند^۱ در لکهنو چودم که
فوت شان شنردم که در قید سلاطین اتفاقاً فرمودند رحمت الله علیهم
اجمیعین -

فایده - در اوآخر سلطنت محمد شاه فردوس آرامگاه پادشاه کابل
و هرات یعنی احمد شاه درانی ابدالی افغان بجزیره تسخیر شاه چهان
آباد دهانی و دیگر بلاد هندوستان لشکر کشیده چون متصل جاده لاہور
رسیله دران هنگام پادشاه دهانی یعنی محمدشاه در امر اخراج متعدد
گرفتار بوده مشرف بر مرگ بودند پسر خود را که نیز هرزا احمدزاده
و هفده ساله عمر داشتند ولی عهد کرده همراه وزیر خود اعتماد الدوله
قمرالدین خان بهادر با تهییه چنگ روانه فرمودند و در لاہور تلاقی
فریدقین روداد^۲ وزیر موصوف با ضرب گوله توپ وقت ظهر در
تمه خادمه مصلی در حالت نهاز شهید شده^۳ وقت مردن معین
الملک رستم هند الهاقب به میر منو پسر کلان خود را
که همراه داشت از حضور مرشد زاده خلعت وزارت دهانیه و پر
چنگ ابدالی تعزیص و ترغیب نموده^۴ و پسر خود را در حفاظت
نهان و داموس و نام بسیار نصایح نموده و در رسخ تعزیت
داری خود امتنام دلیلی فرموده جان بجان آفرین سپرده بعده در
چند روز از تائید غیبی و جرأت و شجاعت پادشاه زاده هیرزا احمد
و تھور و همت معین الملک رستم هند از هبوب افضل قادر به
همال بعد نصرت اقبال بجاده پادشاه زاده هندوستان و زید^۵ و
احمد شاه ابدالی پادشاه هرات و کابل زخم تیرازان دست هیرزا
احمد پادشاه زاده هندوستان بردوش خود در داشته هنگام گردید

محزول بمرض خناق در گذشت و در همین سال والده پادشاه موصوف بمرض قولنچ ایلاوس بمرد، و بعد دوازده سال احمد شاه پادشاه ولایت موصوف هم در کابل نیز بمرض خناق جان را بخازدان قضا سپرد، انانه و انانیه را جمعون -

فایده، چون دواب صاحبیه محل مسطوره از تجهیز و تکفین دفتر خویش فراغت یافتهند، حضرت شاه عالی پادشاه در محل خاص خویش طلب فرمودند و احوال مردن حضرت پیغمرو شداده ایش راه که مسافت بعیده دارد و حالات غیر وادده را استفسار فرمودند. اتفاقیه دران مجلس والده راقم حاضر بودند، چون دواب صاحبیه محل حضور پادشاه در رسیدند و جنا به گریه وزاری و حقیقت گذاری نهودند مجده پادشاه همه حاضرین آنجارا سرود و رقص فراموش شده و در گریه به صاحبیه مصیبت متفق شدند و به اختیار هی گریستند، طرفه ترانک، دواب صاحبیه محل گفتند که من همه در راه شب و روز پهلوه صندوق جنازه دفتر خود پهلوه خود را منظر نهوده و در بخل گرفته هی شسته و می خشتم و دم از گریه و های هام نمی آسودم، شب در گریه و زاری بطوطعادت مشغول بودم که بوقت شب از میان صندوق آوازه شنیدم که دفتر به لاسه تumar می گوید که ام والده جان گریستن ذایده ندارد تاچند خواهید گریست حالا به صیر چاید زیست، بعد ازین اندکی گریه من تخفیف پذیرفت و دوعی با صطمیار می گذشت، اما چون داروگیر هنگام غلام قادر عارض گردید محلات دواب ملکه زمانی و دواب صاحبیه محل مسطوره که بیرون قلعه هبارک بطرف هوری دروازه واقع بود در غارت غلام قادر افغان رسید، در همین سال دواب

بعقارضه هیضه در گذشت و پنهان خان خادان برا در محین الملک
 مذکور وزیر گشت، بعد در اوخر سلطنت جناب پادشاه موصوف
 قلمدان وزارت بمحمد الملک غازی الدین خان مسطور چشیدند،
 بعد چندی پس از شتی که ذکر آن درینجا ناسب از دست
 این وزیر پادشاه به تدبیر از تقدیر الهی از چشم انداخته
 خویش محظوظ و محظوظ از سلطنت شده در دو مجله مسطور متزوی
 و مقید گردید، مادر چشمی پادشاه محظوظ را بصارته باقی بود که
 اندکی دوشت و خواهد من فرمود و همی سلطنت آن پادشاه شش
 سال و هفت ماه بوده، بعد امر سلطنت بحضور عرش متزل
 رسید که در اوائل سلطنت احمد شاه پادشاه ابدالی موصوف به
 انتقام شکست خویش لشکر چر دهلي کشیده همسر خویش گردانید
 و بعد صلح دختر حضرت فردوس آرامگاه که بحضرت بیگم موسویه
 و از بطن دو اب صاحب مدل بود یعنی خواهر علائی احمد شاه
 پادشاه موصوف محظوظ را در خواست فرموده به آراستگی تماز و زینت
 هلاکام و جهیز و مکنت بی شمار و الهیان و اسپان مرصح نگار که
 چشم فلک پیر چنیں اموال خطیر را ندیده باشد، شادی طوی
 سرانجام گردید، بعد چند هفته داماد موصوف عروس و خوش
 داهن خود را همراه برداشته بدارخلافت خویش مراجعت نمود
 بعد هیئت سال کم و زیاده حضرت بیگم دختر حضرت فردوس
 آرامگاه هم در کابل در مرض طبیعی در گذشت و صاحب مدل والده
 اش چنانچه و در اینجا در داشته در دهلي رسید و نزدیک قبر حضرت
 فردوس آرامگاه دختر را مدفن گردانید، و بعد یک سال احمد شاه

اسباب راتبیه پکهال هائمه آب و گوشت و هیووه جات و غیره ضروریات و حاویج لابدیات شادی و مهمندی سه پاس روز گذاشت و بعض گیوئی ها چهار گهی روز باقی هاده "بعض از محل پادشاهی وقت شام و بعض قریب پاسه کم و زیاده از شب گذشتند مجبور نموده و قفل داده کلیدها را بحضور دواب ناظر می سپردند و ص خریط کلیدها را از زیر بالین خوابگاه خویش ضبط می کرد و لیکن چون حضرت قدر قدرت در قلعه مبارک تشریف آورده بوجه از وجود ناظر بختار خان موصوف در معرض هتای آمد "در قیمه بمرض ذیا بطیس در گذشت" و خدمت نظارت بر منظور علی خان که هم در آن آباد داشت موضع گشت و در آخر از ناداشی خود دغایم خورده اتهام برجادی این سلطنت محبت برداشته گردن خویش نهاد و خود نیز برباد گردیده مقید شد "تا حال اذناس حیات مستعار را می شمارد" دویهی هرزه خامد علی ذاهن پسر پروردگار دواب زبیده جانو المعروف به قطبی بیگم دختر بادشاه محمد کام بخش موصوف بگرات و هرات راقم بچشم خویش ملاحظه نموده که از سرتا قدر گویا پد قدرت از دست خویش را در باخته اسلوب چهره مرغوبش بخایت محبوب و گردن و بلایش در پستی و بلندی نهایت با اعتدال و عدیم المشان گویا خیر الامر او سطها در شان خلقت وص آمده و شاید در اینها روزگار ما مثل و در دوران دیگر را نزاید "در عمر بست و دو سالگی دوکد خدا دوشیزه دو هفتنه بود که از عارضه مرض جدری در چهارده روز آن ماه چارده را اجلشی در گور پیواد" عالمیه تازپست در پاد جسمش خوب می

ملکه زمانی الاقضا فرمودند و حیات مستعار را ترک نمودند،
اما صاحبها محل بعد وفات دختر خویش تاسی ۳ سال انفاس
حیات را می شمردند و ذا چار انتظاری پیک اجل می بردند،
حالا در کرداشک بود مر که زبانی حکیم سید غلامعلی خان دهاری
پسر حکیم اکمل خان خادساهان جواب نواب همارک محل صاحبها
که به سبب دریس جا وارد بود بشنویدیم که نواب صاحبها محل
شیز دریس ولا صدمه هوت دیدند و در زاویه خیزیدند، "کل
نظم ذاته الهرت"

قایده، قطع نظر از حسن و جمال نسوان که مناسب این
مقام نیست در قلمعه مبارک بود مر که سه کس را از رجال در
عنثوان شباب در حسن سیرت و صورت چنان مشاهده نمودن
که دیگر هیل شان الی الان به نظر دیگر رسیده، یکه ناظر
بختار خان المخاطب به بپروز خان که دیده از دیدهش استعجاب
من بود که آیا انسان است یا حور رویش بمشابه قرص آفتاب
و بلایش میانه چون سر و دوشاسته با آب و قاب عالمه از ذن و
مرده قدامه روئی او می بودند و نظاره می نمودند،

تفصیله، ناظر مسطور سابق محلی بود از چه کاذان ناظر
بپرور خان محروم اما در غیبت رایات عالیات حضرت قدر قدرت
خدمت نظارت کل قلمعه مبارک و مفاتیح محل محلی و دیگر محلات
سلطنه و بیگمات پیوست اختیار او مفوض بود، و همه خواجه
سرایان و محلی ها و پیاده و میردیبه های نظارت هتھیته گیوژی ها
تابع اومی بودند، و از حکم و مفاتیح آورده قفل گیوژه ها
را علی الصفا می کشند و بعد جواب و سوال معقولی و رسانیدن

و در علم هر قن خصوصاً در خوش‌نویسی و آداب و تمکنت
منتخب خاددان تیموریت بود، بعده بست و پنج سالگی به‌رض
برساز در گذشت غیر‌الثلاثه - شاعر ره گفتند:

خوش است عمر دریغنا که جاودادی نیست
پس اعتماد بریش پنج روز فانی نیست
کدام باد بهاری وزید در آفاق
که صرصیر اجلش در پنهان خزانی نیست

لرا قمه

ام فلک باگل زهه همان دوازی ساختی
شد چو وا چشم‌ش بدر و خاک خزانی اشپاختی

ریختند

گرجان عزیز هم نه ادھر او عزیزو
یهادسه تو دکله هیں یه لاشه هی مچامچ
از گذتار شاهزاده موصوف هر جو هیں دوسته
خاطر بود بطور یادگار ترقیم نہودم،

هرزا فرخنده بخت چهان شاه المتدخل

بلا قهر مرحوه

کچه تجهیز لکهیں سوکس نبسط هم
پیچه هیں غیر میں مثل خط هم

وله

کوئی پل اپرداز آیا مجرموں کے غیره سپر
مفت میزاب ستم میں هرگئه قاتل کے تل
ام قهر دلگیر مت هو کپول دینگه آن میں
حضرت مشکل کشا هقدی تپی مشکل کی کل

گریست، سیودی پادشاهزاده میرزا شرخنده بخت المفاصل بجهان
 شاه المغلص چه قهر این حضورت قدر قدرت که از بطن شاهزادی
 دو اب سعدت آنسا بیگم عرف منجو بیگم خواهر حقیقی عزت
 اذرا میرزا مددی هوصوف بودند، روزه درسیر گاهه دیدم که
 در آنبوه ملازمین خویش می رفتند از همه کس گردن و سرشان
 بلندی نمود چه قدر سروه خوش نهاد شد که بدین دراز
 قدی زیباتر قدم دیدم چنانچه شاعر مگفت -

بیت این همه شاعران دادند
 غلطی را بخود پسندیدند
 یار را سر و قد می خوانند
 سر و چوبی است ذات را شیدند
 لرآقا، ویفته.

جهان که خوب رویان یهان خجل هیں
 که دهلی که بت چیز و چگل هیں
 هر سر و سهو کو جب سه دیدها
 سه سروان گاشن پابگل هیں
 و اسلوب چهره کتابی شماء او را چه بیان نمایم که قلم و
 زبان قاصراللسان است -

لرآقا - ترسی رخسار ادور کے مقابل
 شهوم شمن و می دھی مغمحل هیں

و همچنین هر دو شرگس سیمهست دلبر که گوئی دو ساغر لاله
 احمر بر صفحه دو برگ ورد تازه و تر گذاشت - لرآقا -

نظر میں شرگسیں میری تجھے آگه
 پی ساری شرگس شپلا خجل هیں

گرفتار شده و وص را در پام ذیل آنداختند و گشتهند خاص خانه
زاد هوروشی راقم بودند، چون از لکهش برشاست مر دران وقت
ثیکارام در هلازمه نواب مدارالدوله بهادر حاضر بود، از وشان
در خواستم و خدمت بخشی گری سرکار خود بدو مذوض فرموده
چون در کردانگ رسیدم بطور دغا رفاقت مرا گذاشت، در کردانگ
رفته نوکر نواب آنجاشده و محفوظ الحال گشته، الحال شنیدم که
مسلمان گردیده و مرید پیرزاده آنجا گشته، بهرض سودا هبتلا
شده جان بجان آفرین سپرده غفرانلله، ذکر شعر دیگو کوده
و در مکتبات عبارت همشیانه دوشتی و قصاید و دیوانی هرتب
دارد، اما در عروض محظیور بود، اکثر حرف عین در تقطیع
شعرش ساقط شده، چند ابیات برای یادگار ازو و از برادر و
پدرش دوشتی شد و پدرش تلاصن نیز هوبد و ذکر شعر بلند و
خدمت دیوانی سرکار نواب عفت آرای پیغم صاحب موصوفه
جهد عالیه ها داشت

رام ثیکارام المتخلا من به ظاهر

جیوت

مرا زدیده و دل پام در گل افتاد است
ز دست دیده گاه از دل افتاد است
بکوهه یار هر طرفة مشکل افتاد است
(۱) بور گهه کلا قدر می نهر دل افتاد است
بیک دگاه توان کرد چاره کار
که دل زدیم دگاه تو بسمل افتاد است

فصل در خاتمه کتاب

اما چایه داشت که در لکه‌خو بیک سال کامل کتاب لغات ترکی
چختاوی را به پساطت در فرواید جدید بر خلاف مولفین تالیف
کرد اما و در ماهی نسخه محبوب القلوب را که در زبان ترکی از
تصنیفات میر نظام الدین علی شیر المصالح به نوائی است بزبان
فارسی در نشر مقلمی ترجمه نموده و چیزی پران افزوده و
در هفتاده دصاب ترکی در صنعت مقلوبات که دو صد و بیست
بیت دارد مرتب ساخته و در سه ۳ روز در جواب خالق باری
امیر خسرو دهلوی در هیوی وزن موجزی را که به تذکری تازی
هر سو مر ساخته امر و ششصد و پنجاه ابیات دارد در زبان ترکی و
هنگی دیوار است و رساله قبریه را که از بقراط در علامات ردیجه
هرضا در عربی بود به موجب استدعای حکیم حسین رضا خان
مسطور ملازم سرکار در چند هفتاد ترجمه فارسی کرده در سلک نظر
کشیده و بعد از نسخه سادهات پرداخته که در آن اکثر از قسر
مواعظ و تنبیهات است و تا حال یک صد و سادهه دارد و
چون در عظیم آباد رسیده در هفت ایام به موجب خواهش راه
ثیکار ام برادر علاقی راجه دیوار اکشیری که خانه زاد موروثی و
بخشی سرکار را فرموده دیگر لغات ترکی چختاوی که چهار صد
و پنجاه و دو بیت دارد تصنیف نموده و چون در مقصد آباد
وارد گردیده از خواهش عقیدت نهاد راسخ الاعتقاد مرزا جان
طپش موصوف مذکور که درین امر نهایت اصرار داشت در
تالیف واقعات خویش شروم نموده

فایده - راص ثیکار ام بهادر المخلص به ظفر مسطور و راجه
دیوار ام در وقت و کالت شاه نظام الدین عرف شاه کوچی دیگر تهمتی

ولد

از اهل کمال مردم کشمیر اند
 ایں قوم نجیب موبدا به پیرانه
 جز عقل به اهل عقل پیره نبود
 در خطه عقل این چوازان پیرانه

رجحتنا الى المقصود - و پس ازان بعض اعزه خوره و کلان این
 دیار که زبان اردو را محبوب دارند و درین محاوره خطها می گفتند
 درین باب مرا باعث شدند که در اصطلاحات و کنایات و استعارات
 زبان اردو و الفاظ بیگماتی دیوانی جدید مرتب نمایم لهذا
 در این شروم نموده ام ، چنانچه اندوخته چند غزلیات از دیوان
 جدید خویش نیز دریں موجود بقلم آمده که این مضمون
 برخلاف دیوان قدیم است و سوا این تصنیف و تالیف وقتیکه
 در قلعه مبارک محبوس بودم یک دیوان غزلیات فارسی و ترکی
 و ریخته و یک رساله همی بعروض زاده در احوال فن شعر و
 یک فواید الاطفال در طبع و یک فواید المبتدی بطور آمد ذاهنه در
 زبان ارود و چند وسائل دیگر که داماد است تالیف کرده ام

نهاد

قوله

خیزان تماشاء ظهور خویشور
 چون مهر حجاب خود ز دور خویشور
 هرگز بخمر و الیر نباشد سر و کارم
 من والد جلوه سورور خویشور

ولمه

گر خشک لبی چشم تر داشته باشد
 پس نخل همبست نهرم داشته باشد
 زاهد زخرم بار بخرا بست سبک شد
 پیدا ست که دربار چه خردآشته باشد
 راجه دیار امر مسطور

عاصی چه شود واقف اسرار دهان
 سازد اشک نداده از دیده روان
 زاهد بخرون زهد نازد بیجا است
 بهتر زیس طاعت اذفغان عصیان

موبد مکور

در حریم گعبه و بتخاده قابان است شمع
 ڈارغ از وهم دو رنگ کفر و ایمان است شمع
 پژوه دل موبد زادوار تجلی روشن است
 من نمی دانم که هندو یا مسلمان است شمع

ولمه

صاحب تدبیر تا قابوی وقت
 باش پیش دشمن جاذی خوش
 آتش از تدبیر حکمت موبد
 آب را در دیگ می آرد بجوش

شہیہ

ذیل میں اظہری اور ان کے بعض اعزہ کے متعلق
میں نہ ہند اور واقعات درج کئے ہیں جو ایک
قلمی دستہ سے مشود ہیں (کہیں صفری)

در احوال قبائل پادشاہ عالیہ شاہ و احوال
ہمایون بخت کہ از دھلی اوادہ شدن و امدن
خود بسمت چینناپشن بخدمت ذواب و الاجاه

نوشتیں

جلایل ستایش بحضورت قدسیہ داور دادار بیہمال لائق است
کہ انتظام مہار عالم را بہ نیروں ہمت والائے فرمان روایان
بلند مقدار و شہریاران ہمایون فر سپر اقتدار تعلق داده
تاہ خلافت بر سر ایں گروہ قدسی شکوہ گداشت، چنانچہ این
ہمایت ٹلک فسحت ہندوستان کہ غبار کفر و ضلال بدروۃ کمال
ارتظام یافتہ، با بیماری شمشیر ظفر قرین حضرت امیر تومور
صاحب قران ممالک سtan و اولاد کامگار ایشان کہ ہموارہ بر سر
سرکشان و کثار بطالت کیشان مظفر و منصور آمدہ فرودشادہ
هر ارباب دین و دول ساخت، المنشئ از مبادی ادکشاف صبح
سعادت خلافت و طلوم دیر سلطنت این سلسلہ عالیہ با عزو کرامت
ہر یک از بادشاہان ٹلک قدر رافت ارجمند شاملہ در آرایش و
ترتیب احوال طبقات امراء عظام لازم احتمام داشت، ورفاہ کافہ
عوام مہکول داشتہ مطام و فرمان فرمائے خلائق بوددد، تا
آنکہ با متعدد زمان و تصاریف دوران در اوضاع و اطوار ہندوستان
و ہندوستانیان اختلال فاحش بہر رسیدہ، بحسب اندیش

میتلهام اقتدار و اختیار درین دولت ابد مدت می داشد تعلق باو
گرفت و معتمد علیه بادشاه گردید - آرچ - بیوت.

زنا اهل چشم بیوی داشتن
بود خاک در دیده اندیشتن

آن حق دشناس باطل اندیش پدیدم "کل آنام یتر شم بمنهاده"
در مقام اظهار اثاثه بشقا وقت چیلی در آمد " به تشویش مادعی
چشم از مواعات جاذب نمک و حق نمک که در زمان طلولیت مدته
در ظل را فت شاهی پرورش یافته از زبان حقیقت ترجمان آنحضرت
خواشدن کلام مجید را تعلیم گرفته بود " درین وقت بمنصب عالیا
و مراتب ولا که از پایه حوصله او بر قر و بلند تر بود صعود
نمود - یک بیک پوشیده دیده جهان بین آنحضرت را که لیل و نهار
در تهاشام تصحنات قدرت کردگار جلت الایه بسان آفتاب روش
و چون قهر مجرهن می بود بد و گ دشنه خون ریز بر کند و اثاث
سلطنت که ایروجان بدر و کان بود بـ دهرب و غارت رجود هر چند
آن اشرالناس در کمر مایه فرصت سزا سوی کردار خود را باقبیم ترین
وجه بچشم خود محابیت نموده پدر که چهیم شتافت ، اما دران
چند دوز بیدار شاه ولد احمد شاه را بر سر یعنی فرماده هی شانده
از ها در آوردن سلاطین دامدار را که در قلعه مبارک منازل سکتم
داشند قرار خاطر کرد - بود ، این معنی باعث تزلزل و افسوس
این طبقه گشته هر کس بهر ندوکه راه یافت خود را از آن مهملکه برون
ادهافت - مهموم هفت کم از مریز خلافت که موطن اصحاب داش و
نمر است برآمده بجهات مختلف شتافتند - این دیاز مند هرگاه
ایزد هستهان بماریه که جذب آبغورد بود چاده پهمانه آنطرف شده .

و هن و فتوحه در اماس سلطنت راه یافته و اقطاع و ابدای اطراف و کفار اکثر بدو زده تصرف گروهه از او باش ملک مثل راجهوت، راکهور و جاث و بشدیله و سکهه و افغانه وغیره داغیان خود را هم غیره سرگه پیوسته رقبه بشدگی و رعیتی در مرتبه اطاعت بادشاهی همکر داشتند منتقل شد، و قلیله از حدود احوال پام نفت باقی ماده اخراجات کارخاده بادشاه و تنفسان مشاهده شاهزادگان و سلطانی زادگان از اذاجا سر اذامر می یافت، چون فلک کیج رفقار و روزگار مشعبده هدار پیوسته در صدد گرد آوری اسپاب فساد و عزاد محبتاد می باشد، اکتفا باین احتلال که زوال دکال سلطنت بر وجه کمال بود نه نبرده دیده فتنه تازه باز و هنگامه شعبده بازی بوضوح دیگر آغاز گرد. بیت.

هر کرا پایه بر افراد فلک باز اندافت
عدل این ظالمر جا بر متنه بیش ببود

الفصله غلام قادر پسر ضابطه خان روحیله از منظر و شر خود به آنکه فرمان طلب از پیشگاه خلافت با و صادر گردید با تشون خلالت مشهون باراده فاسد که معمول این طایفه است بخته وارد دارالخلافه گردیده به تقدیل عتبه شاهی مستعد گشت، بادشاه او را نظربر سوابق حقوق تربیت که بدنه او داشتند محل اعتماد فرا گرفته مقتضاه هواش خسروانه بخطاب روشن الدوله سو فراز و از آدھه خواهش گرد به پخیرای آن ممتاز گردید. بناء شرکت و استقلال آن جاهد بدسگال ترقی و اعتلام پخیرفت. و عاقبت کشیک و دروب قلعه و جمیع کارخاجات حضور که

نظیرس " امر ذات العمام " همکلت آن عزیز هصردّها بخیر و عافیت
رسانیده طایر چوار فتوت فرموده غنچه خاطر که نورس حدیقه
دل است بهوام مخالف ذاتی ایام افسرده و پژوهده بود جتا نیز
دلپذیر بر آب و هواه ایس سواد اعظم طراوت و خورمی از سر
گرفت . و بخلافات گرامی که بمول و قوّه ایزد کام بخش قریب
الروقّم است شگفتگی و هزار دیگر خواهد پذیرفت زیاده چه بر طرازد .

از رفتن چیباپشن بسبت حیدرآباد باز محاوّدت به بندو نهوده بخدمت عبده‌لامرا دوشتن

پس از شکر و سپاس کبریاده خداوددی که ظهر انسان را در
نهان خانه اسرار حکمت بالغه اش مجال مدخل دیست - و قاصد دور
کرد تدبیر را در ساحت جلال تقدیر او پیاره پیش آهنجی ده واضع
رام مهر انجلاص درة القاج تاری عظمت و اقبال شاه بیت قصیده
ابهت و اجلال وزیر والا تدبیر بادشاهه دشان امیر خورشید شهیز
آسمان طایه شان افزام سلسه جایله صاحب‌قرادی ، آبر و بندش دوده
گورگانی معارک کشورکشانی را سپه سalar علوهیت و فتوت را
معیط دخان پشاوه خرد دستگاه دادش یکتا گوهر کان آفرینش برادر
صاحب عظیم الهرتبت مشفق عالی پایگاه جناب عبده‌لامرا بهادر
امیرالہند والاجاه گرداده می آید اگر قلم حقیقت رقمه اجازت
به تحریر طور ما اشتیاق یابد همانا بسوی اظهار مطالب می
نماید لاجرم - بیت

چون سپند دور آتش در شب هجران تو
حاله در دل گره داریم خاموشیم ها

چون کسیم بهر کل زمین که می گذشت گلپادگ بهار اخلاق آن
ستوده آفاق بوسامع حقیقت مجامع می رسید - بیت .

شورمه ز تو غایباده دارد
بلپل گل را بهاده دارد

جه انتیاری شوق گرامی ملاقات وافی برکات نواب پهلوی جناب
عالمر مدار انجم کوایکه و جهان سالار اعظم الرزرا محظوظ الامر
وزیر آصف تدبیر بادشاهه ذی شان قوه الطبر تخت و بخت خواقین
هندوستان امیر کبیر مظفر و منصور مقاصد و معان و سلسنه
امیر تیمور برادر صاحب وزارت مناقب مشتق شفیق هرجان
معدن جواهر زواهر لطف انسان ملمه البرجن دامن دل را بایی
سوکشیده بتائید اقبال تا بندر مچہلی پشن رسیده جهت قلت
سامان سفر توقف گونه صورت پست ' بحوال و قوه الهی عنقریب
روانه پیشتر و سوره قرب حضور که آرزوی از حد بیشتر
داریم می کردیم - بیت

له بشوقت زره دور و دراز آمدی ایم
از کجا تا بکجا مرحله ساز آمدی ایم

هایيون بخت در خدمت والاجاه نوشتن

شکر و سپاس عتبه قدسی حضرت کبریاء الوهیت جل جلاله
و عمر نواله بخلافیزی لطف بالغه خویش من مرگدان بودی
اضطرار و پریشانی را که صد گوده متعاب و مصعب رفیق طریق
روزگار و کمال به سروسامانی ملازم ایں سفر انتیار کردیده
شوافع و شوامق جوانث دیردگی دهر را بکام تجربه در گخرا دیده
به قته ضایع صدق افزایه " ان مع العسر یسرآ " برساخت آیاد بلاد

شهرت ها سبب خصمی مردم باشد
خوشدل آن مرد که ناهش به دسب کم باشد
طالعمر کرد پریشان بدیداره که دگر
دقش را مهربندسب نامه مردم باشد

اگر ظهور این معنی در بادی الراءِ داخوش نمود، اما ظاهر بینان عالمر صورت که از معنی حقیقت آگهی ندارد قبیح شمردند اما در نظر دوی بدکر " فعل المکیر لا يخروا عن المحکمة" از مصلحت شاملة و حکمت کامله که در هر امر جزئی و کلی مستدیج است (?) دبود غالباً شاهد خیر و صلاح درین نقاب محتاج بود بدستیاری کارکنان دیوان تقدیر درقجه از رخ در گرفته شده به داخل ظهور خرامش نمود - مصرعه از اذچه ساقی هاریفت عین انصاف است

بعد ازین قضایا بسواب دید بیگر صاحبها و فرزند سعادت پژوه
مرزا سکندر شکوه خاطر باان تعلق گرفت که دیگر چار ملاقات آن کل
گلشن همیشه بهار و زارت را که بقصد جان مرغوب و مطلوب است -
از محظیر اتفاق باید شمرد و بیگر صاحبها و دو نهال حدیقه اقبال مرزا
شکوه را بروز ق خواهش فرموددد باید سپرد وجود رخصت شده چریده
و تنها از راه دریا روانه بدیار هندوستان جایه شد و باین عزیمت
بد بشدر مجهولی پلن رسیده جهت اطلاع احوال رویداد رقمزده گار
حقیقت مواد خواهد گردید -

براءه سپردن برخوردار خود را بخدمت بگذی
بیگم صاحبیه ذوشتن

والدہ صاحبۃ قدسیۃ ... معحظہ مکرمہ اشراقہا خداوندی کے زمام
خبر و مہام انسان را بکاف اقتدار مشیت اوسٹ شادہ حال و گواہ
صدق این مقال کے اشراق و وفاق چشم آن مکرمہ کے ... تحظیم
و دعماں صاحبقرآن نسبت ڈایں نیازمند اطاف سپھانی میکول و

پر صفاير هوشمندان باريک بيش و رهف فهمان دقيقه گزين
 روزگار لاييم و آشكار است که هرگاه مشيت ايزد توادا بظهور
 يك از امور تعلق گيرد بدستياري پرده کشيان سرائي غيبى
 صورتی در عالم آرياش اسباب و قوم پذير د هر آيشه فکر
 دوراندیش بقوت تدبیر مادم تقدیر ذمی تواد شد اینه قال صادرات
 احوال اين نیازمند درگاه ايزد به همال می باشد چه از ڈصور
 تو جهات آذناب و قطع تعلق داده و آب بشوق ملاقات عزيزان و
 خويشان ۵۰٪ از مختنمات زندگیهاست رهگرای هندستان شدید - بیت
 که دام ڈکشی که تصمید ڈکشتيير
 آزادی مارا گنه از جانب مانیست

چون اکثره از ملازمان رکاب بمقتضاء هیں و عدم همت
 خود را مرد هیجان شداید این سفر دور دراز نیافته دل دگر
 گری گرده بودند در عرض راه اراده ترک خدمت بخود قرار داده
 طریق جویاپی پیمودند چون احتیاط تقاضاء آن می گرد که مردم
 تازه لازم رکاب ساخته دل از وسوسه اين شوره پشتاني باید
 پرداخت - رفتن هيـدرآباد ضرور و قوار خاطر آن بود که در ادجا
 تحقیق را همانوده از جانب اور دگ آباد که اور دگ معادت توفیق
 طو اف مرقد مطهر محترم عالمگیر پادشاه اذارالله برهاده در عیوان(?)
 میسر است بصوب مقصد باید شناخت در حینه که خارج شهر
 هيـدرآباد محل دزول اجلال کشت نواب نظام الدوله بهادر آمدن
 مارا بآنجا در آئین هلک داری مصلحت ندیده و هم در رفتن
 پیشتر صلام نه اندیشیده تکلیف معاردت نمودند در خصوص
 اين امر مبالغه به رتبه افراط افزودند - رباعی -

(۲۳۷)

مشهول بود شور آن را بگذار زبان بیان گئر و بگذار توجه عقدت آن
بگشاید آن دیگر دوم تلطفات در عالم انس دیواره بربا گرد که رهیادگی
از آن احاطه امکان و قوم داشت - و قدر فراتر از آن نمی تواند گذاشت -
اما بهقتضایه جو قلمروی دهر دا پایدار و اسلام یا ماده خدار طبق در
تو جهات دخستین که از اسباب وحشت و گمین بود پدیدار گشتند
باعث بر دل و حرکت با آصوب هندوستان گردیده - بیت -

مگر ز غفلت صیاد فرصتی یابم
وگر ن چشم مرا قدرت پریدن نیست

بالجمله چون خبر از رضام آن معظمه روبرا خلاف نهاده بودیم
اسباب که موجب وصول بس منزل مقصود تواده شد دست نداد په
دواب نظار دولت بهادر په - تخيلاه که درخاطر داشتنند ماض قصد
پیشتر گردیدند - طبع غیور ازین معنی خیله بهم برآمده اصرار در
عبور و هرور از راه اورگ آباد یا ناگپور نمودیم اما چون نیک اندیشه دیدم
درین معاذعت بظواه صدق افزا "الخیر فیما و قم" غالباً خیریت حال
متضمن آن تواده بود و نیز برخاست و رضام آن قدسیه خصال
میادرت باین عزیمت دور و درزا گردن لایق نه نمود باهر وعده
که در پیش اولو الباب یکه از اوصاف عظمه است و آن سپردن
بیگر صاحبه و برخوردار هرزاسکه در شکوه را بخدمت عالیه
بروفق خواهش معاودت باین طرف لازم گردید و باین دیت
درست وصول مرکب اقبال به بقدر مهیا پشن اتفاق افتاد - هرگاه
دوشتجات جادب آن مکرمه او دواب عمده الامر بهادر امیرالنهاد
والاجاه عز صدور یابد ازین جا روانه با صوب می گردیم -

حرتمه (?) دارم که باین بیقرار یهاء شوق

چون مرا بال و پهراز اعضانم آید بروی

زیاده په شویسد

66232

D.G.A. 80.

CENTRAL ARCHAEOLOGICAL LIBRARY,
NEW DELHI

Call No.— 66232

Acc. No.— 954/0237/Azf/Cha

Author— Chandrasekharan, T.

Title— Waqi'at-e-Azfari.

Borrower's Name	Date of Issue	Date of Return

"A book that is shut is but a block"

CENTRAL ARCHAEOLOGICAL LIBRARY
GOVT. OF INDIA
Department of Archaeology
NEW DELHI

Please help us to keep the book
clean and moving.

CATALOGUED.

History — Later Mughals

Later Mughals — History